Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Ald. 1/5
6801
120

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE
ALDINI
I
5
16
RACCOLTA NENCINI

Ex Libris Ioannis Nencini
1874

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

PRISCIANI GRAMMATICI CAESARIENSIS LIBRI OMNES.

De octo partibus orationis, XVI. deq; earundem constructione. II.

De duodecim primis Aeneidos librorum carminibus.

De accentibus.

De ponderibus, & mensuris.

De præexercitamentis Rhetoricæ ex Hermogene.

De uersibus comicis.

Rufini item de metris comicis, & oratorijs numeris.

Quibus omnibus ad suum decus restituendis quantā adhibuerimus diligentiam, facile cognosces, si hanc nostram editionem conferes non modo cum cæteris editionibus, sed etiam cum ea quæ proxime Florentiæ ante hanc nostram facta est. et omnes in primis locos ubi græcū quod deerat, restituimus. in illis enim, sed & in multis alijs tantam differentiā depræhendes inter hanc & illam, ut illud musicorum sis dicturus δὶς διὰ πασῶν. Vale.

ALDVS.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

DONATVS VERONENSIS ARTIS GRAM- MATICAE STVDIOSIS. S.

FATEOR equidem primis illis uetustissimisq; temporibus, quibus
homines rudes adhuc, cultum uitæ morumq; in dies augebant, præ-
stantissimi cuiusq; ingenij officium fuisse, nouam quotidie aliquam rẽ
ad cõmunem humani generis utilitatem, in mediũ proferre. Nihil dũ
enim priorum operum offendi poterat, quod labefactatum, aut de-
prauatum instauratoris cuiuspiam manum postularet. Nunc autem,
in hac tum deprauatione tum amissione librorum, quasi pulcherri-
morum ædificiorum, quæ nobis prisci illi reliquerant, fœdissima
ruina, mihi officio fungi præcunctis cæteris illi uidentur, qui quæ ope
ra forte collapsa offenderint, ea & instaurare, & erigere, & in
pristinum decus restituere conantur. In quo quidem genere laboris
mihi uidetur illorum multo felicior industria, qui marmoreum, lapi-
deum'ue, aut etiam æreum aliquod opus decurtatum, aut alioqui fra
ctum, instaurare aggrediuntur. quàm qui scriptũ deprauatum, aut
lacerum restituere. Illis enim, si id ipsum quod operi uetustas ademe
rit, forte nacti non fuerint, etiam de suo restituere permissum est. his
autem, si quid tale moliti sint, impudentiæ illico, temeritati, arrogan-
tiæ, fraudi etiam adscribi solet. Tametsi ne horum quidem infelici-
tas omni solatio caret. Nam labori illorum plerunq;, quanto facilior
exitus, tanto horum merces & honestior, & uerior solet contingere.
Sic nostra ætate multi dum & græca, & latina opera antiquorũ, à
situ, squallore, tenebris, interitu uendicant, immortalem laudem ade
pti sunt. Sic tandem, ne omnia diutius desyderarentur, quæ amissa
putabãtur, talium uirorum opera, atq; industria pfectum est. Multo
id quidem præclarius, meo & eruditorum iudicio, quàm si bonam
magnamq; partem ætatis conscribẽdis nouis, longisq; authorũ enar-
rationibus consumpsissent. qui tamen sic quoq; nõ nihil efficere uide-
ri possent, si delectum quendam modumq; rebus interpretandis ad-
hiberẽt. Hoc animo quum essem, Prisciani Cæsariensis, cui planè in-
ter grammaticos primus ab omnibus locus concedi solet, scripta om-
nia, quæcunq; extant, emendanda suscepi. Magnam mihi exempla-
rium ueterum, quæ conferre possem, copiam fecit Andreas Asulanus,
cuius officina librorum, satis iam diu studiosis omnibus nota est. Ita
illis conferendis, nullũ mihi maiori adiumento fuit, quàm quod olim
è Gallia Aldus Manutius magno pretio redemptũ attulerat. Tan-
ta huius codicis, tamq; egregia de octo partibus oratiõis, deq; earũ-
dem constructione duntaxat bonitas, atq; integritas extitit, & alte-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

rius item uetustissimi de duodecim Aeneidos primis librorum carmi nibus, ut horum collatione tria hæc sperem me ita restituisse, ut uel ipsum Priscianum hoc tempore uix putem fuisse emendatiora daturum. In reliquis uero eiusdem grammatici commentarijs, qui tribus illis multo sunt contractiores, tantam diligentiam mihi adhibuisse uideor, ut exceptis paucis locis, in quibus græca uerba, quæ desunt, inuenire non potui, nihil me arbitrer cæteris, qui eandem operam aggredi uelint, emendandum reliquisse. Ergo tandem, litterarum nostrarum græcarumq; studiosissimi quicunq; estis, laborū meorū primitias, qualescunq; sint, suscipite. quas si bonis, ut spero, & opto, uos prosecutos ominibus sensero, crescet in dies animus ad maiora elaboranda. Vnum illud superest adhuc quod uos moneam. Progymnasmata, quæ Priscianus de græco in latinum conuertit, in nouissima quidē editione accepta referri Sophistæ Aphthonio. Nobis autem suo authori, qui est Hermogenes ea restituere placuisse. & quamuis ex ipsa collatione utrorumq; per singulas sentētias non esse Aphthoniū à Prisciano conuersum appareat, tamen uno saltem loco, & eo quidem certissimo, Hermogenis interpretationem illam esse non Aphthonij qui uis facile animaduertere potest. De usu sic Priscianus. Vsus est, quem græci χρείαν uocant, cōmemoratio alicuius oratiōis uel facti, uel utriusq; simul celerem habens demonstrationem, quæ utilitatis alicuius causa plerunq; profertur. Quid Aphthonius? χρεία ἐστὶν ἀπομνημόνευμα σύντομον, εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσα. χρειώδης δὲ οὖσα προσαγορεύεται χρεία. uidetis profecto quāta sit utriusq; diuersitas. quum in latino neq; ulla personæ mentio fiat, neq; appellationis ipsius ulla ratio reddatur. Quid porro Hermogenes? χρεία ἐστὶν ἀπομνημόνευμα λόγου τινὸς ἢ πράξεως, ἢ τὸ συναμφότερον, σύντομον ἔχον δήλωσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χρησίμου τινὸς εἵνεκα. Iam ab his uerbis Prisciani uerba nulla in parte discrepant, ut admouendæ sint faces oculis, qui non in tanta luce perspiciant ueritatem. Valete.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

RERVM QVAE INVENTV DIGNIORES VIDEBANTVR INDEX κατὰ στοιχεῖον.

A finita cuius sint gn̄is 39.b. et 40.a.
& quomō faciant in genitiuo 52.b.
A præpositio, iterie&tio, et nomē 174.b.
A correpta ante tus in quatuor tantum participijs 141.b.
A præpositio grauatur 16.a.
A præsentis etiā in supino seruatur, licet mutetur in præterito 123.a.
Ablatiuus 50.b.
Ablatiuus romanorū proprius 50.b.
Ab accusatiuo græco nominatiuus latinus 56.b.
Ablatiuus an septimus casus sit. 51.a.
Ablatiuus pro q̄bus casibus aliq̄n accipiatur. 51.a.b. Abax et Abacus 79.a
Abadir 77.a.
Abstit pro abstitit 117.b.
Abunde, & abundanter 169.b.
Abnegatiuæ coniunctiones 176.b.
Abnegatio duplex pro simplici 254.b.
Abundans illius rei 209.a.
Absum tertium diem 226.b.
Abstineo illius, illum, & illo, 230.a.
Absente nobis 231.a.
Accidētia substātiæ nominū quæ 24.b.
Acer. arbor. 59.b.
A capite composita quomodo genitiuum faciant pluralem 85.b.
Accusatiuus pluralis tertiæ declinationis 87.a.
Accusatiuus in is, 87.a.
Accusatiuus singularis quintæ declinationis 89.a. Ac pro quā 180.b.
Accuso tui furta 234.a.
Acq̄sitiua uerba. 222.b. 223.a. 224.a.
Ac, & atq; in significatione similitudinis 236.a.
Accolo fluuium, & fluuio 240.a.
Actutum 170.b.
A calculis 49.a.
Acatalecticus uersus 243.b.
Accentus quid 267.a.
Accentus decem 267.a.
Actiuorum constructio 222.b.
Accentus decem 267.a.
Acutus accentus 267.a.
Accentus in duas desinentium consonātes 270.a. Accētus uerborū 270.b.
Accentus participiorum 271.a.
Accentus pronominum 271.a.
Accentus aduerbiorum 271.b.
Aduerbij proprium 16.b.
Aduerbij, & præpositionis differentia 16.b.
Adiectiua cur 17.b.
Adiectiuū quid, & q̄d significet. 18.a.
Aduersum, extra, infra, et aliæ an sint præpositiōes 158.b. 162.b. Ad 161.a
Aduerbia cum casibus et sine proferri possunt. 161.b.
Aduerbia locorum quæ solent casibus præponi latini inter præpositiones numerarunt. 163.a.
Aduerbium quid 167.a.
Aduerbium sine uerbo, et participio nō habet plenam sententiam. 167.b.
Aduerbio accidentia 167.b.
Aduerbiorum terminationes 168.b.
Aduerbia quædam non seruantia propriam significationē nominum deducuntur. 169.b.
Adiunctiuæ coniunctiones 175.b.
Aduersatiuæ coniunctiones 176.b.
Admittier pro admitti 179.b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Aduerbij locatio 182.a
Aduerbia respondētia nominibus participijs, & alijs. 237.a
Aduerbia esse uerborū adiectiua 185.b
Ad quid. Ad qualis.
Ad quod. Ad quantus.
quid responderi debeat 185.b
Aduerbia localia pro tēporalibus poni temporalia pro localibus nūq̄. 187.a
Adoratiua uerba 224.b
Aduerbia in c. desinētia produci 254.a
Aduerbia cum præpositionibus composita, uno accentu proferenda. 271.b
Ae dipthongi diuisio 70.b
Aeoles in multis sequūtur latini 158.a
Aequiperantia 224.b (247.a
Aeudes 253.a Affatim 170.b
A gtō græco noiatiuus latinus 56.a
Age agite 227.b Aio 122.a.et 133.b
Al finita nomina 55.b
Alterutrū, uel alterū utrū. 52.b.et 58.
Alius nomen, non pronomē. 55.b (a
Alec 55.b Altera utra 58.a
Aliquis & ullus quō differant 186.a
Alicubi et usq̄ quomodo differāt 186.a
Alius 66 b.70.a 74.a.b Alpis 80.b
Altus & Alitus ab alo 130.a
Alius penultima producta ī gtō 155.b
Aliquādo et unq̄ quō differant 186.a
Alterius penultima correpta 155.b
Aliquādo acuit antepenultimā 169.b
Aliquotiens 171.a Allocutio 281.a
Am finita nomina 56.a.
Am præpositio 9.a
Am 166.b Ambitus 141.b
Amatum & amandum amando, & amatum quomodo differant 298.a.
Amans illum, amans illius. 135.b.
Amphora 276.a
Amphora attica 276.a.
An finita nomina 56.a.
Antistita pro Antistites 43.a
Angiportum Angiportus 65.b.
Antinus contractum nomen 67.b.
Androgeo 73.a
Anctus ab angor 129.b Ante 162.a.
An stoici præpositionē inter coniunctiones bene posuerint 160.a.
Antiquus unde 162.a.
Anxus participium ab angor 129.b
ἂν coniunctio possibilis q̄bus modis, & tēporibus adiūgatur apd̄ græcos 218.b
Annos natus sexdecim 241.b.
Annibal. 269.a.
Appellatiuorum species. 17.b.
Aptota quæ 49.b. Apes 61.b.
A` participijs non fiunt participia, nec uerba. 139.b.
Apocopa orationis defectio 179.a
Apud. 161.b
Approbatiuæ cōiunctiones 176.a.
Appellatiua nomina infinito q̄s in interrogatiōe subiungūtur 185.b
Apud latinos eadem & absoluta, & discretiua pronomina. 187.b.
Aquarum impar pondus 296.a
Arpinās ultima circunflexa 42.b.
A` responsis. 49.a Arcus 71.a.
Arcesso unde 10.b.
Ar nomina terminata 57.a.
Artus 65.b.
Arar. per apocopam 80,b.
Articuli loco pronominum apud græcos 181.b. 182.
Artificiorum uerba 224.a.
Arridere omnibus 240.a.
Arrideo pro irrideo 239.a.
Arma 244.a. Arx 260.a.
Arsis 268.a. Ar finita 269.a.
Artaba 276.b.

Argenti auro mixti deprehēsio 277.a
Articulorum commoditas apud græcos 198. a.
Articulorū et pronominū affinitas. 257
As nomina terminata qualē habeant genitiuum. 61. a.
Aspiratio ante uocales omnes poni pōt, & post consonantes quatuor. 6. a.
A secretis 49. a
Asiaticus ca, cum. Asius asia, um,
Asianus 250. b.
As 272. a 275. b.
As terminatorum accentus 269. b.
Astu 170. a.
Atho athonis 64. a.
At uel & 176. b.
Atq; & ac pro aduerbijs. 180. b
Atquin 247. a.
Aufero pro abfero 6. a.
Audaciter 170. b
Au diuisio, & mutatio. 11. b.
A uerbis actiuis & neutris quæ ueniant participia 140. a.
Ausim pro audeam 120. a.
A uerbis passiuis participia 138. a. b.
At pro saltem 176. b.
Aulai 179. b. Aut pro & 180. a.
Ausculto 226. b. Aurora 264. b.
Aura 264. b. Aurum 264. b.
Aurigæ 264. b.
Ax terminatorum accentus 270. a.

B

B, in u, conuersio 6. a
B. mutatio 10. b.
B. ante s, in principio syllabæ non inueniri 125. a
B. in p, ante s, uel t, in principio syllabæ posita, mutatur euphoniæ causa 125. b
Barbarismus in dictione 179. b.
Barbaræ dictiones & interiectiones in certi sunt accentus 267. b.
Bellaria 259. a. Bellum 259. a.
Bes 273. b Bifariam 275. a.
Bifurcus 275. a.
Bisyllaba quę seruant accentū 268. a.
Brachycatalecticus uersus 243. b.
Breuis linea 267. b.
B s nomina finita 69. a.
Boiscus tetrametri author 288. b.
Boiscum octometrū catalecticū 288. b.

C

C. mutatio 10. b. C. qn̄ terminalis 14. a
C. immutabilis in nominibus 7. a.
Cadus 296. a. Calpe 71. b.
Calumnia unde 125. a.
Cambio 133. b.
Cancer pro morbo nege 59. b.
Capis 69. b. Cai 74. a. b.
Carentia supinis, carēt participijs quæ ab eis formantur. 138. b.
Casus pro casibus positi 201. a. b.
Casus quid & unde 46. a. 49. a.
Casuum ordo 50 a.
Casuales formæ sex. 50. b.
Cassida 56. b. Casus participiorū 139 b
Cassius nomen 138. b.
Casus pronominis 149. b.
Catalecticus uersus 243. b.
Cauillo 105. b.
Causales coniunctiones 175. b.
Chaus ut pelagus 67. b.
Cæsuræ 243. b.
Cæteræ partes præter nomen & uerbū an sint partes orationis. 136. a.
Celerissimus 81. b.
Ciue & Ciui in ablatiuo 83. b.
Citus 269. b Cianæ 276. a.
Citum 134. a.
Cis 161. b. 162. a.
Citra 161. b. 162. a

4

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Citer 162.a.
Circum 162.a.
Circa 162.a.
Circiter 162.a.
Clam 161.b.& 165.a.
Comesum, & comestum 128.a.b.
Consonantium diuisio 3.b.
Cognatio inter tenues, & aspiratas litteras 6.b.7.a
Consonantes tres quomodo in principio syllabæ iungantur 12.b.
Consonantium numerus ante uocalē, & post in syllabis 13.a.b.
Coniunctionis proprium 17.a.
Comparatiuum quid 24.a.
Comparatiua unde deriuantur 24.b.
Comparatio ad quod fiat 25.a.
Comparari quæ possunt nomina cuius sint declinationis 25.a.
Comparatiui, & superlatiui constructio .208.b.& .209.b.
Comparatiua tertiæ declinationis nomina 25.b.
Comparatiuus propositiuo 26.b.
Comparatiuus minus positiuo significans 26.b
Coniux.com.ge. 45.a. Idem an amittat.n.in recto. 68.b.
Compositorum proprium 47.b.
Compositum ex duobus nominatiuis ex utraq; parte declinatur 48.b.
Composita per omnes casus inueniuntur 48.b.
Compositorum uerborum in præteritis ratio 128.a.
Cornus, & Cornu 55.a.
Cōia figurate neutris adiuncta 77.a.
Compluria 85.a
Comperior pro comperio 95.a
Coeo 95.a.b.
Concupisco inchoatiuum 104.b
Compositionis iunctura in nominibus aliquando moueri 107.b
Compositio quorūdam nominum fieri per singulos casus 108.a
Coniugatio quid sit 108.b
Coniugatio cur appellata 108.b
Coniugationes græcas quas imitemur 109.b.
Conquinisco 126.a
Cœperet 123.b
Con, & in mutant n, in m, b, uel m, uel p, sequentibus l, uel r, in sequentes consonantes more græcorum. 165.a
Contra 162.a
Coram 165.a
Con 166.b
Coniunctio quid 175.a
Coniunctioni accidentia 175.a
Copulatiuæ coniunctiones 175.a
Continuatiuæ 175.a
Collectiuæ coniunctiones 177.a
Completiuæ coniunctiones 177.a
Coniunctiones inueniuntur sibi præpositæ tam eiusdem potestatis, quam alterius. 178.a
Coniunctioni ubi est locus in oratione 137.a
Coniunctionis situs 182.a
Coniunctio copulatiua, uel disiunctiua dictioni præposita cogit similē partē orationis repetere. 193.b
Constructio omniū partium orationis (200.a.b
Constructio nominatiui ad obliquos casus 208.a.b
Cordi homo 140.a.211.b
Constructio uerbi 211.b
Consulto opus est 212.a
Constructio infinitiui uerbi personalis 212.a.b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Constructio indicatiui 214.b.215.a
Constructio imperatiui 215.a
Constructio optatiui 215.b
Constructio subiunctiui 216.a
Constructio uerbi ex natura significationis, siue generis. 222.b
Constructio uerborũ communiũ 223.a
Constructio absolutorum 223.b
Constructio uerborum per diuersas species 224.a
Concedo tibi illius rei 238.a
Coronatur illam rem 240.a.b
Commata tria in uersu 243.b
Composita à colo & gigno. 268.b
Cotyla 276.a
Congium 276.a
Comparatio quid 286.b
Comici in plerisq; prologis, & primis scenis tetrametris utuntur. 283.a
κόμματα incisa 290.b.291.a
κῶλον membrum 290.b.291.a
Cui disyllabe positum 74.a.b
Cuso frequentatiuum à cudo 127.b
Clunis communis generis 43.b
Credo unde 127.b
Cretica 268.b
Creticus pes 290.b.292.a
Cudo uerbum 127.b
Cui monosyllabum 152.a
Cum 165.a
Cuius.ia.ium. 185.b
Cuias 185.b
D
D.pro z saepe profertur 7.b
D.mutatio 10.b
D.quando terminalis 14.a
Datiuus 50.a
Datiui graeci pro ablatiuis latinis 62.b
Datiuus in graecis aliqñ corripitur 80.a
Datiui in constructione ratio 208.b
Datiuus graecus pro ablatiuo latino 209.b
Datiuus & ablatiuus pluralis tertiae declinationis 86.b
Datiuus singularis quartae declinationis 88.a
Datiuus & ablatiuus pluralis quartae declinationis 88.b
Dasea 267.b
Daps 78.b
Deriuatiua in tinus penultimam corripientia 23.b
Denominatiuum quod 32.a
Denominatiuorum siue uerbalium formales terminationes 32.a
Demonstratio nominum, & pronominum quomodo differant. 156.a
Demonstratio, & relatio quomodo differant. 144.a
Deriuatiua in a, desinentia 32.a.& .b & 33.a
Deriuatiua in e, in i, in o, 32.b & 33.a.b
Deriuatiua in al, il, ul, 32.b.&.34.a
Deriuatiua in am, um, 32.b.&.34.a
Deriuatiua in bulum 34.a
Deriuatiua in culum 34.b
Deriuatiua in mentum 34.b
Deriuatiuam in monium 34.b.
Deriuatiua in en 34.b
Deriuatiua ĩ ar, er, or, ur 32.b.et 35.a
Denominatiua in as, es, is 32.b. & 35.a.&.b.& 36.a
Deriuatiua in aris unde 36.b
Denominatiua in ensis 36.a.&.b
Deriuatiua in os, us. 37.a
Deriuatiua in cius 37.b
Deriuatiua in bus, dus, bundus, lus, rus. 37.b.& 38.a
Deriuatiua in osus q̃d significẽt 38.a.b
Deriuatiua in tus quomodo fiant 38.b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Degener, trium generum esse 41.b
Delphin & Delphis 56.b
Decus decoris penultima correpta decorus ra, rum, 60.a
De numero 249.a
Deponentia passiuæ significationis tantum 92.b.93.a
Deficio 96.a.97.a
Defectiua 102.a
Deriuatiua species 104.b
Defeciscor 104.b
Deriuationes freque̅tatiuorum raro fieri à uerbis in or. 105.a
Desideratiua uerba 105.b.&.132.a
Defessus unde 127.a
Desitum 134.a
Declinationes participiorum 140.a
De potestate præpositionum 161.a
De 164.b Deceptiua 224.a
Desideratiua uel inquisitiua 224.b
Decemprimi 247.b
Decem & unum 273.b
Denarius 274.b
Descriptio 281.a
Declinationum ordo ab ordine uocaliu̅ assumptus 293.b
Dij & dijs 73.a
Differentia uocalium & consonantium 5.a
Diphthongi unde 11.b
Diphthongi ae, diæresis & eius mutatio 11.b
Diphthongus correpta 11.b
Diphthongus in præterito nunq̃ mutatur excepto cædo 12.a
Diphthongus in disyllabis græcis plerunq; per diæresim profertur 247.a
Diphthongum duæ consonantes non sequuntur 15.a
Dictionis definitio 15.b
Dictionis à syllaba differentia 15.a
Diminutiuum quod 28.b
Diminutiuorum formæ 29.a
Diminutiuum in ellus et in illus 30.b
Diminutiua in aster, cio & leus 31.b
Diminutiua græca 31.b
Diminutiua non seruantia genera primitiuorum 31.b.& 32.a
Dictiones quæ numerum habent 46.b
Diptota 50.b
Dido didonis 55.a
Dies 89.a
Die & fide genitiui 89.a
Diminutiua uerba 105.b
Diuersaru̅ coniugationum uerba 119.a
Disciturus 126.b
Dispesco 126.b.a.
Dirutus penultima producta apud antiquos 142.a
Differentia inter præpositiones & coniunctiones 157.a
Di & Dis 166.b
Diuinitus 171.a Diuine 171.a
Discretiuæ coniunctione 176.b
Diues uolo esse quam pauper 176.b
Differentia genitiui primitiui & possessiui 197.b
Diuersa genera similiter constructa 200.a.b.& 201.
Digamum 256.b Diuersus 261.a
Diuersorium 266.b Diastole 267.b
Dictu pro dictione 319.a
Diuerbia 306.b
Docilis & Docibilis 210.a
Domo 263.a
Do uerbum & composita 117.b
Dodrans 273.b
Dochimus 290.a.293.a
Dudum 172.a.252.a
Dubitatiuæ coniunctiones 177.a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Dubitatiuus modus 216.a
Duo de uiginti 232.a Dum 261.b
Dupondius 272.a.273.a
Dussis 273.a
Duum uir 275.a

E

E finita cuius sint generis 40.a.
& 53.b.& 54.a
E & el, terminata nomina 56.a
E 164.a
Ea bus pro eis 72.a
Ei diphthongus antiqua 11.b
Ei diphthongo non utimur 12.a
Eia & age aduerbia hortatiua impe-
ratiuo pulchre iunguntur 215.a
Ei 74.b
Eu mutatio 12.a
Eua 56.b.57.a
E uestigio 242.b
En terminatorum accentus 269.a
Eaum ellum mecum nobiscum pro no-
mina sint an aduerbia 148.a
Eaum ecce eum 148.b
Eaum eccam mecum tecum secum no-
biscum uobiscum pronomina 148.b
Edo 113.a
Egregius comparatiuum 25.b
Ego 228.a.b
Egomet an compositum 148.a
Elementum in syllaba 267.a
Elementum 267.a
Enclisis 49.a
Ens 207.b.215.b
Equidem simplex & non composi=
tum 177.b
Erimnys 68.b
Erga 162.a
Er terminatorum accentus 269.a
Es nomina desinentia 61.a.b
Es finitorum accentus 269.b
Ex in compositione 10.a
Eo pronomen et uerbũ & aduerbium
& coniunctio 137.a
Exsequor dicendum nõ exequor 10.b
& 15.a
Exul communis generis 40.b
Excelleo & Excello 109.b
Excelsum unde 130.a
Expergitus 127.a Ex 160.b
Extra 162.b
Extra ordinem redactus 228.b
Exaduersum 266.b
Ex terminantium accentus 270.a
ἐπιμύθιον 277.b
εἰδωλοποιΐα 281.a
Etiam respondentis 185.b

F

F.littera 3.b.&.6.b
F.digamma 4.a.&.6.a
F.mutatio 10.b.&.11.a
F.quando terminalis 14.b
Fames 62.a
Fastus 64.a. Facto opus est 228.a
Fartores 133.b
Fatum 254.b Fabula 277.b
Fabulæ æsopiæ 277.b
Festorũ nomina quõ declinentur.75.b
Ferè pro iuxta 169.b
Fero uerbum 112.a
Figuræ litterarum & potestas 3.a
Finis communis generis 43.b
Figura 47.b Ficus 65.b
Fio 106.b
Figura participiorum 141.a
Fieri pro firi 179.b
Fidens animi 209.a
Fieri opus est & facto opus est 228.a
Formatio participiorum 138.a
Forsit 171.a Fortuitu 171.b
Fortasse 171.a.b Fortassis 171.a.b
6

Fortis bellare 229.a. Futurum 112.a.
Frugi datiuus casus 54.a.
Frux 69.a
Frequentatiua species uerborum 105.a
Frequētatiua à participijs præteriti tē=poris nascuntur 246.b
Frons 69.b.

G

G.mutatio 11.a
G quando terminalis 14.b.
γρ apud græcos abundat 227.a
Gausape 81.b
Ganeo 287.b
Genera nominū principalia quot, & unde. 39.a
Genus commune 39.a
Genus neutrum 39.a
Genus epicœnum 39.a
Genus dubium 39.a
Generis masculini terminales litteræ, & aliorum. 39.b
Genera confuse à uetustissimis in multis 45.b
Genitiuus 49.b
Genitiuus græcus in as 53.a
Genus latinum esse 68.a. 251.a
Genitiuus in us superat una syllaba datiuum 74.a
Genitiuus pluralis tertiæ declinationis 85.b
Genitiuus pronominum primitiuorū, & possessiuorum quō differāt 197.b
Genitiuus singularis quartæ declinationis 88.a
Genitiuus & datiuus quintæ declinationis 89.a
Geno pro gigno apud antiquos 130.b
Genera pronominum 146.a
Genitiuus & datiuus in ius communis est trium generum 151.a
Genitiuus uel uerbo, uel possessioni adiungitur. 154.b
Genitiuus à nominatiuo congrue declinatus, huic condeclinat casus sequentes & numeros. 188.b
Genus à gente 251.b
Geo, desinentia uerba quomodo faciant præteritum 120.b
Gerundia in dum 234.b
Gerundia & nomina in dus quomodo differant 99.a
Gestio 262.a
Gorgias 292.a
Græca in à desinentia quomodo à latinis proferantur 53.b
Grauis accentus 267.a
Gramma 275.b
Grauior uerbum 227.a

H.

H. aspirationis usus 6.a
H. non esse litteram 4.b. & 11.a
H. an sit littera terminalis 14.b
Habena unde 156.b
Hemina 176.a
Heroica uersus figuræ 243.b
Heteroclita 188.b
Hexaptota 50.b
Hic præpositiuum 144.a
Hisce nominatiuus pluralis apud Terentium 148.a
Hibus pro his 152.b
Hic, & iste, & is quomodo differant. 260.b
Homo etiam de fœmina 54.b
Hostorium 56.a
Hospite & sospite tantum quamuis trium generum 83.b
Hora 247.b
Homonymum 244.a
Holcæ 275.b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Huiuſmodi, & ſimilia an compoſita 54. a.
Huic an monoſyllabum 152. a.
Humane 169. a.
Humaniter 169. a.
Hypercatalecticus uerſus 243. b.
Hyphen 267. b.

I

I. & u, 3. a & 5. a.
I. pro ſimplici conſonante, & duplici. 5. a.
I. ante u, conſonantem produci, 5. b.
I. longa ante uocalem in latinis raro. 12. a.
I. finita nomina cuius ſint generis 54. a. & 40. a.
I. & u. conſonantes in uocales tranſeunt 74. b.
I. breuis in præſenti nunq̃ uertitur in e, longam in præterito 116 a.
I. in fine uerbi ſemp̄ producitur 38. a.
Iambici uerſus 282. a. 306. b.
Iambicus uerſus probabilis, & tragœdijs aptus. 283. a.
Iambici metri genera 287. b.
Iambicum hiponacticum 287. a.
Iambicum metrum quos recipiat pedes 288. a.
Iambicus binis pedibus ſcanditur 288. b.
Iambicus in genere deliberatiuo 289. b.
Iambus 292. a.
Iber &
Iberus 59. b. 71. a. b.
Ictum fœdus 241. a.
Idem uir &
ἴδιον 197. a.
Idem uiri 149. b.
Idem 147. a. 153. a.
Ille, iſte, & hic quomodo differant. 153. a. b. 188. a.
Imago 268. b.
Imber unde 41. b.
Imbri in ablatiuo 82. b.
Impersonalia obliquis caſibus iuncta 189. b.
Imperſonalia uerba p̄ ſe infinita quomodo definiantur 192. b.
Imperſonalia quibus caſibus iungantur 192. b.
Imperſonalium infinitiuorum & paſſiuorum differentia 213. b.
Imperſonalia à quibus uerbis fiant 104. a.
Imperatiui modi terminatio 297.
Imperatiuorum paſſiuorum deductio 298.
Imperatiuus præſens ſimilis ſubiunctiuo & in prima, & tertia perſona plurali. 113. a.
Imperatiuus pro optatiuo ponitur 110. b.
Intonata pro intonita 142. a.
Inquio 122. b.
Inque 122. b.
Inchoatiua 104. b.
Incipio 123. b.
In præpoſitio accuſatiuo iuncta, loco ablatiui. 229. a.
Induo uerbum 233. b.
Inæqualis declinatio caſuum pronominum 143. b.
Inope, uel inopi in ablatiuo. 83. a.
Inundo 95. a.
Infinitum uerbum habet uim nominis ipſius rei 98. b.
Infra 163. a.
Infinita nomina 155. b. 205. b.
Intereſt, & refert. 148. a.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

In præpositiõibus apud latinos tria cõtraria obseruationi græcorum. 158.b
Inter 162.b
Intra 162.b
In 165.b
Interiectio quid significet 174.a
Interiectionis accentus incerti 174.b
Infandum 174.b
Inquies nomen 61.a.b
In quibusdam orationis partibus, etiã aliarum partium intellectus inesse. 191.b.192.a
Interest mea 193.a
Infinitum passiuum, & impersonale quomodo differant 213.b
Indignior illam rem, & illa re 226.a
In ordinem redactus 228.b
Infinitiuus modus 297.b
Infinitiua passiua unde descẽdãt 298.b
Insero, inserui, et inseui, insitum, et insertum. 131.a
Intercus 67.b
Inter falcarios 232.b
In annos, et per singulos annos 234.b
In milites 234.b
Interdiu 235.a
Infinitis uerborum loco nominatiui, latini tantum utuntur. 237.b
Induitur uestem 238.b
Ingenuus unde 251.b
Interea 162.b.241.a.252.b
Infinita passiuorum, & impersonaliũ quomodo differant. 248.a.253.b
Infinita uerba cur dicantur 101.b.102.a
Inquio 122.b
Inque 122.b
Intra, Intro, Intus 162.b
Interea 162.b
Interea loci 267.b Inuicem 199.a
Ipse 143.b.144.a.151.b.199.a.b
Ipse tribus personis coniungi 206.b
Ir finita quomodo desinant in genitiuo. 60.a
Ir terminatorum accentus 269.a
Is subiunctiuum 144.a
Is 144.a.261.a
Is terminata quomodo in genitiuo. 62.b.63.a
Is terminatorum accentus 269.b
Iubeo tibi currere, &
Iubeo te currere. 212.a
Iugus iugeris 75.a
Iuratus passiue 140.b
Iurantur 140.b
Iuratus actiue, & passiue. 120.b 140.b
Iuxta 163.a.228.b
Iustum pro uero, & uerum pro iusto. 231.b
Ix finita producuntur 270.a

K

K & q. 3.b.&.4.b
K superuacua est 4.b
K nullius terminalis 14.b

L

L terminata cuius generis 40.b
L immutabilis est in præteritis 7.a
L triplicem sonum habet 9.a
L pro n usus. 11.a
L quando terminalis 14.b
Lacte in nominatiuo 7.a
Laërtius 74.a
Latro generis communis 40.b
Lactes 55.b
Laurentis laurens 82.b
Lacessiui 131.b
Latini pro græco præsenti, uel futuro, præterito perfecto subiunctiui utuntur. 218.b

Latini omnibus temporibus subiuncti=
ui, etiam in optatiuo utuntur. 222.a
Laudatiua uerba 224.a
Lachrymo, & Lachrymor. 255.b
Latium 266.b Latinigena 266.b
Latina nomina in a. 268.a.b
Laudis definitio 280.a
Letum 121.b
Lens 69.b
Legendum est mihi Virgilium 214.a
Legendum erit poëtam 234.b
Litteræ definitio 2.b
Litteræ secunda definitio 3.a
Litteræ unde 2.b
Litteræ elementa 3.a
Litteræ, & elementi differentia. 3.a
Litterarum figuræ 3.a
Litterarum numerus 4.a.b
Litteræ accidentia 3.b
Liquidæ litteræ quare 4.a
Litterarũ inuicem commutatio 8.a.b
Ligurinus contra regulam 24.a
Litterarum, & numerorũ nomina cu=
ius generis sint. 40.a.53.b
Litteræ terminales quattuordecim.
52.a.70.a
Litteræ 267.a
Lygus 66.a Libra 272.b
Libra romana 273.a
Libra attica 272.b
Localia 185.b
Longa linea 267.b
Locus communis 280.a
Locus communis cur dictus 280.a
Locũ cõmunẽ à laude differre 280.a
Lucanus defenditur 64.a
Lyncis 56.b
Ls. desinentia 69.b

M

M. geminari 7.b
M. tripliciter sonare 9.a
M. quando terminalis 14.b
Magis cum positiuo, & compara-
tiuo. 27.a
Magudaris quid 80.b
Maledico 235.a
Margo 54.b Marum, &
Maribus à mare 85.b
Mansus sum 254.a
Martiaticus ca, cum. 266.b
Memorior comparatiuum 60.a
Meditatiua in urio 104.b
Meio 122.b
Meditatiua à supinis fieri 122.b
Met 148.a
Mei agrum colo 150.b
Met pte, te, ce, additæ, intendunt signifi=
cationem. 147.b.188.b
Mecum, tecum, secum, &c. an compo=
sita. 148.a
Medico, cas. 224.a
Metra generalia nouem 243.a
Medicus unde 253.a
Mediastinus 253.a
Mephitis 80.b
Minus aduerbium positiuo iun=
ctum. 27.a
Miles communis generis 42.b
Mille indeclinabile 49.b
Minos minonis 64.a
Miseretur personale 104.a
Mingo 122.b
Miror iustitia, & iustitiæ. 194.a
Minor triginta annorũ 198.a.231.b
Mina attica 272.b.273.a
Mina graica 271.b
Monoptota quæ 49.b
Moror 94.a
Modo non 235.b
Modo aduerbium 172.a.& 227.a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Modi uerborum 102.b.103.b
Morior tertiæ & quartæ coniugationis 124.a
Modo 245.a Mutæ quæ 4.a
Mutarum nomina 3.b
Mutarum ordo 12.b
Multa per eclipsim prolata 235.b
Mulio 268.b Mulier 169.a
Multis pedibus in oratione uti oratores 291.b
Mna 275.b Ms finita nomina 69.a

N

N.immutabilis in nominibus 7.a
N.litteræ sonus 9.b
N.quando terminalis 14.b
Nau & Naui in ablatiuo 90.b
Nauci & frugi datiui 54.a
Nanciscor 127.a
Nar producitur in nominatiuo 57.b
Narrationis species quatuor 277.b
Neutra in a, græca quomodo genitiuũ faciant 53.a
Nemo 54.b
Neutra in us, quomodo faciant genitiuum 68.a.b Nex 69.a
Neutralia passiua ab alio 92.a
Neutro passiua 102.b Nexo 117.a
Necatus 117.a.b.& 142.a
Nectus 117.a.b
Ne 167.a.177.a.246.a
Necesse 169.a Nequando 169.b
Ne pro etiam 175.a
Netus sum 254.a
Nisum, & Nixum à nitor 132.b
Ni 167.a Nihilominus pro nõ 237.a
Nihili 268.b Nihil 56.a
Nominis quid proprium 16.b
Nominis definitio 17.a
Nomen unde 17.a
Nomini accidentia 17.a
Nominum species 17.a
Nominis proprij & appellatiui differentia 17.b
Nomen ad aliquid quid 18.a
Nomen patronymicum quod 18.b & 19.a
Nominatiuus an sit casus 46.a
Nomina utrunq; numerum eadem uoce demonstrantia 46.b
Nomina quot modis cõponantur 48.a
Nomina à quibus dictionibus componantur 48.a
Nomina cum quibus partibus orationis componantur 48.a
Nominatiuus cur casus 49.b
Nominatiuus in a, corripitur 53.b
Nomina quorum casus non sunt in usu 76.a
Nominatiuus pluralis tertiæ declinationis 85.a
Nominatiuus quartæ declinatiõis 88.a
Nominatiuus, accusatiuus, & uocatiuus pluralis quartæ. 88.b
Nominatiuus qntæ declinationis 89.a
Noĩa à sto deriuata corripiũt. a.118.a
Nominatiuus, et uocatiuus participij intrãsitiui.cæteri casus transitiui 137.a
Nomina sub forma participiorũ 139.b
Nostrâs, & uestrâs 146.b
Nomina demonstratiua 156.a
Nomina in uocatiuo possunt esse demonstratiua 156.b
Non 167.a.b
Nomina loco aduerbiorũ accepta quæ indeclinabilia manent 168.a
Nomina ciuitatum quomodo aduerbia fiant 168.a.b
Nomina ciuitatũ cum præpositionibus sæpe poni 168.b
Nominatiuus pro genitiuo in prolepsi

apud

apud Homerum. 183.b
Nomina pro nominibus relatiuis posi=
ta 186.b et pro pronominibus 188.a
Non semp̄ perfectiorē esse uerborū con
structionē, si pro noīa assumant 191.b
Nominatiuus pro uocatiuo 206.b
Nominatiuus, & uocatiuus absoluti
sunt 207.a
Nominatiuus genitiuo coniunctus per
possessionem 208.a.b
Nominatiuus datiuo coniūctus 208.a.b
Nominatiuus datiuo adiunctus 209.b
210.a
Nominatiuus ablatiuo coniūctus 210.b
Nomina quæ uim passiuā habent, ab-
latiuo iunguntur. 210.b
Noctu 255.b Ns. desinentia 69.b
Numerus nominum accidens 46.a
Non aduerbium 167.a.b
Numerus in uerbis 111.a
Numerus participiorum 141.a
Numerus pronominum 149.a
Nullus pro minime 171.a
Numerorum notæ 272.a

O

O. aliquæ ciuitates Italiæ nō hēbāt 8.b
O. non esse pronomen 152.a
O. 174.a
O. finita cuius sint generis 40.a
Oe diphthongi mutatio 12.a
Oe diuisio 12.a
Obliqui an per se componantur 108.a
Obscœnus unde 121.b
Ob 161.a Obolus 272.b.275.b
Obliq casus primæ declinatiōis 70.a
Obliq casus secūdæ declinatiōis 259.b
Occanui, & Occini 130.b
Ocyor 139.b
Ocyus 171.b Oceanus 263.b
Olim 172.a Olympia 263.b
Omitto pro ommitto 14.a
Omnibus penè dictionibus possumus in
terrogatiue uti 185.b
Omnis constructio ad intellectum uocis
reddenda. 204.b
Omnifariam 171.b.249.a
Omnia nomina numerum significan-
tia, appellatiua esse. 249.a
Omnis siue singulariter, siue pluraliter
eādē uim significatiōis habet. 249.a
On finita nomina 57.a Ops 78.b
Optatiuus modus quō formatur 297.b
Operatio 278.b
Oratio quid 16.a.178.b
Or terminata nomina 60.a
Orior tertiæ et q̄rtæ cōiugatiōis 124.a
Ordo aduerbiorum, & situs. 174.a
Ordo coniunctionum 178.a
Or finita uerba omnia, præteritis per=
fectis carent. 102.a
Ordinatio partium orationis 180.b
Ora 247.b Oro uerbum. 250.a
Or terminatorum accentus 269.a
Oratio carpenda membris minutiori-
bus 310.b
Ostentum 128.b Ostium 250.a
Os finita nomina 62.a.63.b
Oscillum 250.a
Os terminatorum accentus 269.b
Ox terminata 270.a
Oxi baphus 176.a
οἱ pluralis in hi mutatur apud lati-
nos 150.b.151.a

P

P. immutabilis in præteritis 7.a
P. quando terminalis 15.a
Parricida unde 8.a
Participiū cur separatur à uerbo 16.b
Patronymicorum formæ 19.b
Par. producitur in nominatiuo 57.b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Palàm 165.a.b
Pallam Pallas 62.a
Palla 62.a Palus 66.b
Panthus contractū nomen, 67.b.72.b
Passiua pro actiuis poni 94.a
Passiuæ uoces pro actiuis 94.a
Participia in dus, noīa eē possunt. 99.b
Participia sine uerbis eē nō pñt 108.b
Parens parentium 86.a
Pago 129.a
Pars orationis quid est 136.a
Participium quid 136.b
Participium cur repertum 136.b
Participium potestate omnes continet modos uerborum 137.a
Participia cuius generis sint 137.b
Participium præsentis temporis quomodo fiat 138.a
Participij præteriti temporis formatio 138.b
Participia neutro passiua 140.b
Participia à communibus 140.b
Participia à deponentibus 141.a
Participium præteriti temporis 143.a
Participiū præsens pro præterito 143.a
Partes orationis, & eis accidentia significatione discernuntur. 150.b
Participium uerbum casuale 167.b
Pax. 171.a
Participia quando in uim nominis transeunt 191.a
Patiens ætheris 209.a
Participialia in do, & in dum. 214.a
Passiones secundæ sunt actionū 214.b
Passiuorum constructio 223.a
Pascor 226.b
Participialia præsentis tpis, omnia ferè genitiuis adiunguntur. 228.b
Participia quomodo formentur 249.a
Patronymica græco accentu proferenda 251.a
Partio, & partior. 261.b
Passus, & pandus. 262 b
Pæan in genere iudiciali 289.b
Pæan duplex 290.b
Pæan numerus non pes 293.a
Passu pro passione 298.a
Participium præsentis temporis 299.a
Participium præteriti 299.a
Participium futuri 299.a
Penitus nomen 28.a.261.b
Penus mascu. fœmi. & neutri ge. inueniri 44.a
Penus 65.a
Pentaptota 50.a
Personæ uerborum 110.a
Persona finita, & infinita. 110.a.b
Personæ quō possunt coniungi 110.b
Personæ deficientes in uerbis 110.b
Per 161.a
Per aduerbium 173.a
Personæ pronominū demonstratione, et relatione definiuntur. 190.b
Penetralis, & penetrabilis 210.a
Periodos 289.b
Pigneris, & pignoris in genitiuo 68.a
Pistum 132.a
Possessium quid 20.a
Possessiuorum, & patronymicorū differentiæ 20.a
Possessiua unde 20.a
Possessiuorum formæ à græcis. 20.b
Possessiua quæ habent in penultima æ diphthon. 20.b
Possessiua formæ la. propriæ 21.b
Possessiuorum in penul. litterarum regulæ 22.b
Pompei 74.a.b
Posti, & poste 84.b Post 161.a
Poematis 87.a Polluceo 122.a

Possessiua nomina ascendentibus nō ad iunguntur 147.a Potis,& pote 63.b
Potus participium 138.b
Pone, super, intra, infra, extra, ultra, citra, an praepositiones. 172.b
Possessiua quot modis cōstruātur 195.a
Possessiua in ge. primitiuorum resolui 196.a
Possessiua pronomina quibus personis iung. 196.b
Possessiua pronomina duas sig. personas 106.a
Possibilitas per subiunctiuum significatur 217.a.b Potior 124.a
Potior illius, illa re, & illā rē. 226.b
Postridie 241.a
Pote pro possibile est 169.a
Postes 250.a
Potentia, potentatus. 263.a
Poëtae ab oratoribus quomodo differāt 132.a Puer gene. com. 59.a
Puere à puer 73.b Puta 168.a
Pudet me tui 232.b
Pugnat mihi, & ad me. 239.a
Philosophia 268.b
Pluralia semper natura, uel usu. 47.b
Plebes 62.a
Plector passiuum 132.a
Pleraeq; praepositiones apud graecos inter aduerbia ponuntur 160.b.162.b
Plus tres dies 238.b
Platonis locutionem potius poëma putādum, quàm comicorū poëtarū 291.b
Pronominis proprium 16.b
Praepositionis proprium 17.a
Propriorum nominum species 17.a
Prior an cōparatiuus, & primus superlatiuus, et quō differāt 26.a, et 247.a
Proximior comparatiuus apud legislatores 27.b
Praesul communis generis 40.b
Praecipes in nominatiuo pro praeceps 69.a.b
Propria appellatiuis similia finientibus in i, ablatiuum per e, eundē proferunt. 84.a
Propinquo 95.b
Proficitur 96.b
Praeteritum imperfectum quid, & reliqua tempora 97.b.98.a
Praeteritum tempus imperatiuus an habeat 98.a
Praesens tempus 100.b
Praeteritum perfectū, et modo, et multo ante perfectum intelligi potest. 101.a
Praeteritum perfectum, & plusq̄ perfectum in quo differant 101.a
Primitiua species 104.b
Professionum nomina omnia ferè sunt uerbalia 106.a
Praeteritum imperfectum 113.b
Praeteritum perfectum 113.b
Praeteriti perfecti terminationes à praesenti p uocales, & consonantes 115.a
Praeteriti perfecti generales formae 115.a
Praeteriti perfecti penultima. 115.b
Praeteritorum in ui diuisas desinentiū, penultima semper correpta 126.a
Praeteritum primae coniugationis 117.a
Praeteritum minuens praesentis syllabas penultimam producit 118.b
Praeteritum in deo desinentium uerborum 119.b
Praeteritum uerbi in ho, et in lo 129.b
Pronomen cur inuentum 136.b
Praesens participium, pro praeterito. 140.b
Pronomina demonstratiua, & relatiua 144.a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Pronomina, quæ relatiuũ habent, quæ non. 146.a
Prima & secunda persona nominibus non indigent. 146.a
Pronomina solam substantiam significant. 146.a.149.a
Pronomina habent tria genera 146.b
Prima & secunda persona pronominis, cur habeant genus neutrũ. 146.b
Pronomina possessiua quid cõe habeãt cum nominibus possessiuis 147.a
Pronominum figura 147.a
Pronominis declinatio prima 150.a
Pronominis secunda declinatio 151.a
Præpositio quid 157.a
Præpositiones cum ordine mutant accentum 157.a
Præpositiones sunt præmitiuæ 157.b
præpositionum accentus 157.b
Præpositio quibus partibus iungatur 158.a
præpositiones multo plures apud latinos quam apud græcos 158.a.b
Præpositio loco coniunctionis causalis 158.a
Præpositio & coniunctio non habent aspirationem 158.b
Præpositionis proprium 159.a
Præpositio separata qbus casibus præponatur 160.a.159.b
Præpositio per appositionem ante aduerbium esse non potest 160.b
Pridie 241.a.163.a
Præpositiones ablatiuo iunctæ 163.a
Præpositiones quæ aduerbia esse possunt 163.b
Pro 164.b Pro curia 164.b
Proauus unde 164.b
Præ 164.b
Pronomina pro aduerbijs 168.a
Prime 169.a
Pronomina etiam uerborum causa inuenta 181.a
Pronomina primæ, & secundæ personæ cur excogitata. 181.a
Pronominis locus 182.a
Pronomina demonstratiua etiam apud græcos non recipiunt articulos præpositiuos 187.a
Pronomina 187.b.188
Pronomina coniuga personis 188.b
Pronomina loco nominum ponuntur 189.a.190.a
Priscianus scribo 190.b
Pronominũ constructio cũ uerbis 191.b
Pronominum græcorum, & latinorũ comparatio. 198.a.b
Pronominum constructio secundum obseruationes communes 199.a.b
Personæ pro personis positæ 202.a
Pronomina quæ uocatiuũ habẽt 206.b
Præceps animi 209.a
Profusus sui 209.b
Præfectus urbi, & urbis. 209.b
Præstolor te, & tibi. 224.b
Præter cum ablatiuo pro sine 237.b
Præstat pro superat 242.a
Proh interiectio 242.b
Prout 234.a Primus 247.a
Principia in loco communi pure non inueniri 280.a
Pronomina apud latinos quindecim 257.a.295.a
Præteriti perfecti terminatio 297.a
Psallo uerbum 130.a
Ps finita nomina 69.a
Pte 148.b.188.b
παρασυμβὴματα 207.b
προσωποποιïα 281.a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Q

Q. littera 4. b
Q. mutatio II. a. Quam 176. b
Quatuordecim litterae terminales nominum 52. a
Quatio quomodo facit in praeterito 124. a
Quartae coniugationis uerborum praeteritum 132. b
Quantitas in pronomine esse non potest 149. a
Quarta declinatio pronominis 152. b
Qualis, & talis nomina, non pronomina. 156. a
Quando 172. a. b
Qualis, & quantus. 184. a
Quantus quantus 186. a
Quare excogitata sint pronomina in tertia persona 190. b
Quando graeci compositis utãtur pronominibus. 195. b
Quando uerbum à nomine, uel nomẽ à uerbo qui sciri possit. 244. b
Quarta declinatio 295. a
Quae partes orationis composita habent 48. a
Que coniunctio, & an sit. 48. b
Quaedam uerba ad similitudinem autorum fingi possunt 108. b
Quaesiui à quaeso 132. a.
Ques in nominatiuo plurali apud antiquos 152. a
Quae partes orationis in x desinant. 158. b
Quae in compositione nunq̃ uim suam amittit 167. b.
Que pro uel 180. a
Queror te, tibi. 235. a
Que, ue, ne, monosyllaborum accentus 268. a
Quis communis generis apud uetustissimos 152. a
Qui relatiuum per se acuitur, in relatione grauatur. 152. a
Quis an pronomen 155. b
Qui pro quomodo 169. b
Qui pro quis 183. b
Quis 184. a
Quisquis 186. a
Quia 186. b.
Quin 247. a
Quies 269. b
Quintana porta castrorum 274. b
Quibus pedibus ueteres comici in iãbicis sint usi 282. a. b
Quinta declinatio 295. a
Quondam 172. a
Quotiens 173. b
Quorsum 187. a
Quoad 187. a.
Quousq; 187. a
Quotidie, uel cottidie. 236. b
Quoad poteris, pro ut poteris. 237. a
Quo, & ubi. 238. b
Quoq; loco aduerbij 257. b

R

R. apud graecos saepe loco uocalis fungitur 6. b
R. quomodo scribatur 9. b
R. quando terminalis 15. a
R. apud latinos non aspiratur 68. a
R. immutabilis est in nominibus 7. a
Re 166. b. & 264. b
Rausum 133. b
Redduco, &
Reduco dici 14. a
Rectus quid 49. b.
Requies 61. b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Reuerto &
Reuertor 97. a
Repperi ante penultimã positione producat 116. b
Repupugi, &
Repunxi. 129. a
Relatio quid 146. a
Relatiua sæpe inueniuntur per eclipsim aliarum casualium 184. a
Reciprocatio 196. a. 198.
Retransitio 96. a. 198
Reipu. defendendæ periclitatur 232. a
Recuso ne faciam, pro recuso facere. 237. a
Res uxoria 250. b.
Regius, & regalis. 252. a
Resigno 259. b
Relinquo ex corrupto, & integro. 264. b
Refutatio 280. a
Refutationis loci 280. a
Rite 169. b
Romanicus 270. a
Rudis 84. a. b.
Rs desinentia 69. b
Rumpo 131. a
Rumor clemens erat 239. b.

S

S. immutabilis in præteritis 7. a
S. ante mutam 7. b
S. geminata pro z. 7. b
S. natura 10. a.
S. in metro uim consonantis amittere 12. b
S. quando terminalis 15. a
Sal masculini, & neutri generis. 46. a
Sale dixit Ennius 46. a
Saliui, & Salij, & Salui, Salio. 133. a. & 134. b
Sallo, siue Sallio, Salitum, & Salsum. 134. b
Sanctum, Sancitum. 133. b
Sartores 133. b
Sanè, pro ualde. 169. b
Satis 171. a
Satior illius rei, & illam rem. 243. a
Sallustiana compositio 292. b
Se 166. b
Semiuocales quæ 3. b
Semiuocales quare 4. a.
Semiuocalium ordo in eadem syllaba 12. b
Senior hic 26. a
Sextus casus græcorum 50. b
September, October communis generis esse possunt. 82. b
Secundæ coniugationis præteritum perfectum 118. b
Senectus participium 120. a.
Secunda persona pronominis nominatiuum habet. 153. a
Secundum 240. a. 157. b
Se 166. b
Sedile 268. b
Sestertius 272. b. 273. b
Sextula 272. b 273. a
Sextans 272. b. 273. b
Semuncia 272. b. 273. a
Septeno gurgite 274. a
Septimana 274. b
Septeno pro septenario 274. b
Sententia 278. b
Sextus casus apud græcos uetustissimos 282. b
Sequester 294. a
Secunda passiuorum persona imperatiui, similis secundæ indicatiui. 319. b

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Sin. 228.a
Singularia uoce intellectu pluralia, & contra 47.b
Simois simoentis 63.b
Simulo absolutum, & actiuum. 95.b
Sidor 127.b
Situs 134.a Siquando 169.b
Significationis aduerbiorum diuersae species 172.a
Sic iuratiuum 173.a.254.a
Siciliam uersus 171.b
Sim pro inueniar. 219.b
Si pro ἐὰν subiunctiuo iungitur 216.a
Si per εἰ indicatiuo, optatiuo, & subiunctiuo. 216.a.217.b
Si confirmatiuum 216.b
Sinus 65.b Sine & absq; 165.b
Si placet, & Si placeat 216.b.217.a
Si 217.a.b Sic 254.a
Siciliquus 272.b.275.b
Sole in uocatiuo 50.b
Socrus ge.com. 59.b
Sospite, & hospite tantum in ablatiuo, quamuis trium generum. 83.b
Sonaturus 142.a
Sorti aduerbium 169.b
Sorbeo, & Sorbo 122.a
Soloecismus in oratione 179.b
Soluendo esse 240.b
Sabbura 132.b
Sub 165.b Subbibo 13.b
Superlatiuorum formae 27.a
Super, & Subter. 166.a
Superlatiuum quod 27.a
Supina esse nomina 104.a
Supinum uerborum primae coniugationis 117.b
Supinum in um, accepto infinito ire, facit futurum infiniti. 118.b
Supinum à praeterito in ui producit penultimam 119.b
Summosse, pro summouisse. 126.a
Sui 150.b.151.a.198.a
Sui reciprocum 154.a
Sui cur non habeat nominatiuum 154.a.b.198.a
Supera pro supra 166.a
Subcontinuatiuae coniunctiones 175.b
Subdisiunctiuae coniunctiones 176.a
Substantiua tantum uerba pronomini adiunguntur 184.b
Suus, istius, ipsius hominis. 196.b
Subiunctiui modi uis 218.b
Supereminentia uerba 224.b
Suscipit, pro respondet. 242.b
Subiecta 224.b
Suspectiua, uel opinatiua uerba 224.b
Suffio 106.b.& 133.a
Suus est homerimos 196.b
Syluae trisyllabum 5.b.179.b
Syllabae definitio 13.a.178.b
Syllabā nullā tres uocales habere 13.a
Syllaba in principio dictionis à qualibet littera incipere potest, non autē in qualibet desinere. 13.b
Syllaba positione longa, quantū ad accētum, pronunciāda est ut breuis. 268.a
Syllaba in quo distat adiectione 15.a.b
Statim 242.b
Syncopa nō fit in neutris in um. 75.b
Syncopa in genitiuo plurali quartae declinationis 88.b
σύνταξις 178.b
συμβήματα 207.b
Schema ge.fe. 53.a
Scitor, & Sciscitor. 105.a
Scrupulus 272.b.275.
Specus 65.a
Species pronominum 143.a
Sponte 173.a Straba 55.a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Strigili in ablatiuo 84.b
Stipulor 225.a

T

T. immutabilis est in nominibus 7.a
T. mutatio 11.a
T. quando terminalis 15.a
T. terminata nomina 270.a
Tam, & quàm, quãdo comparatiuo, et superlatiuo adijciuntur. 26.b
Tamen 177.b
Talentum 273.a
Talentum magnum, & minus 272.b 273.a
Talentum atticum 272.b.273.a
Tantundem 149.a
Tetraptota nomina 50.b
Terminatiões priæ declinationis 70.a
Terminationes secundæ declinationis 72.a
Terminationes tertiæ declinationis 76.a.b
Tempora tria 97.b
Temporum cognatio 100.b
Tempora participiorum 140.a
Tertiæ personæ uoces 145.b
Tertia declinatio pronominis 152.b
Tenus 159.b.238.a.239.b
Tertio calendas, uel calendarũ. 242.a
Tentus, & Tensus 249.b
Tenus 165.b
Ternarius 274.b
Terẽtij comœdias, metris cõstare. 282.a
Terentiũ usum synalœphis, & collisionibus plus omnibus comicis. 283.a
Tertiæ declinationis terminationes 294.b
Tertiæ declinationis genitiuus 295.b
Timbre in uocatiuo 73.b
Timeo, & metuo. 94.b
Torqueo 130.b Tonitrus, & Tonitru 65.b.268.a Totiens 173.b
Tonstrina 245.a
Tute, & Tutemet. 147.b
Tute an compositum 148.a
Theotistus Prisciani præceptor 61.b
Thesis 268.a
Theopõpi stylus historijs aptus 289.b
Thrasimachus uerbis solutis primus numeros adiunxit. 292.a
Triptota nomina 50.b
Trabes pro trabs 78.b
Trans. 161.b
Transitiua participia 209.a
Triduo audiens, pro ante triduũ. 233.b
Tricurium 271.a Triumpho 109.b
Tria esse quæ accentũ corrũpũt. 267.b
Tricesimus 274.a
Trina conditio 274.b
Trimetri iambici, qui & senarij, & quadrati. 286.b
Tu an habeat uocatiuum 205.a

V

V. consonans 6.a
V. multis in usu non erat 8.b
V. in. a. 9.a
V. &, z. usus, & mutatio. 11.a
V. finita cuius sint generis 40.b & 55.a
Vah & ah, cur in fine aspirentur. 6.b
Valde 169.b Verbi propriũ 16 b
Verbalia in ax, ex, ix, ox, nx, rx, in duas consonantes. 38.b.et.39.a.
Venus 67.a
Vetustissimi pro una uocali longa, duas scribebant. 73.a. Vecte, et uecti 84.a
Verbum quid sit 89.b
Verbo accidentia 89.b.90.a
Verbum unde 89.b
Verba defectiua quorundam accidentium naturæ necessitate. 90.a

Verba defectiua per differētiā 90.b.
Verborum significationes 91. a.
Verbum actiuum uel rectum 91. a.
Verbum neutrum 91. b.
Verba communia & deponētia 92.b.
Vergo 95. a.
Verba quæ tam actiua, quam passiua uoce idem significant. 95. b.
Verba in compositione mutantia significationem & genus 96.a.b.
Verba mutantia coniugationē & genus in eadem tamen significatione 97.a
Verba quæ cum coniugatione mutant significationem 96. b. 97. a.
Verba quæ sub una uoce et una coniugatione diuersas hn̄t significatiōes 97.a.
Verbum substantiuum 100. b.
Verborum species 104. b.
Verba deriuata à uerbalibus, uel participijs 105. b.
Verba deriuata ab aduerbijs & præpositionibus. 106. a.
Verborum figura 106. a. b.
Verba coniugationem et genus & significationē mutantia in cōpositione 106.
Verba in præsenti corrupta, in præterito integra. (a. b. 107. a.
Verborū compositio quō fiat 107. a.
Verba uim nominatiui casus hn̄t 108.a
Verba diuersarum coniugationum sub eadē positione primæ personæ 109.a
Verborum positio 112. a.
Verborum disyllaborum in præterito quantitas. 114. a.
Verba in leo 121. a.
Verborum in go, pio. rio, ijo, præteritū 123. b. 124. a. b. 125.
Verborū in uo, bo, co, do, go, mo, no, po, ro. præteritum 125.a. b. & deinceps.
Verborum in to, & xo, præteritum 132. a. & deinceps.
Verba in cio quomodo faciant præteritum 122. b. & 132. b.
Versi, & Verri. 13. b.
Venum 134. a.
Verbum intransitiuum & transitiuum 136. a.
Verba diuersa absq; coniunctione non coniunguntur 136. b.
Verba multa nunc deponētia olim cōmunia 141. a.
Verbis desunt præpositiones, & præpositionibus uerba. 159. a.
Vesperi 173. a.
Vel pro ualde 170.
Verba inconiuga personis 188 b.
Verbis substātiuis & uocatiuis sine pronomine bene omnes adiungūtur personæ 191. a.
Verbalia in or, & in trix quē casum regant. 209. a.
Verbalia in dum 314. a.
Verba per optinentiā 209.b.
Verba uoluntatem significantia 224.b
Verba sub actiua uoce significātia passionem 225. a.
Verba funebria 225. a.
Verba hortatiua 225. a.
Verba precatiua 225. a.
Verba ad sensum pertinentia 225. a.
Verba separatiua siue discretiua 225.
Vero & autem tam completiuæ, quàm confirmatiuæ, (b. 227. b.
Versus genere uniformis 243. a.
Versus specie dactilicus 243. b.
Versus 64. b. 172 b. & 266.a. b.
Vertumnus 266. b.
Verticordia 266.b. Verbale 268. b.
Vesica 268. b. Velifox 170. a.
Verborū coniugationes quatuor 295 b.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Verbalium deriuatio 299.a
Villum diminutiuum uini 222. b.
Virus 68. a.
Viginti passus, & uiginti passibus aberat. 238. a.
Vituperor insipientem 223. a.
Vindicta 241. b.
Vir primitiuum 245. b.
Vir cur per u, scribatur 245. b.
Vir magnificus dictio cõposita 246 .a
Vis nomen etiam in plurali 63. a.
Vigil 288. a. Vocis definitio 2. b.
Vocis differentiæ. 2. b.
Vox unde 2. b.
Vocem esse corpus 3. a.
Vocales quare 3.b. Vocales quæ 3. b.
Vocales in præteritis, ut se se hẽant 7.a
Vocalium affinitas 7. b. 8. a.
Vocalis longæ correptio 12. a.
Vocatiuus in i, minor nominatiuo una syllaba 74. a.
Vocatiuo carentia 153. b. & 156. b.
Vocalis longa nunq̃ ante m, terminalem. 89. a.
Vocales ante x positas, produci, uel corripi. 79. a.
Vocalibus duabus in metro iunctis, priorem posse excludi. 88. b.
Volo anomalum. 112. b.
Volo cur imperatiuo careat 112. b.
Volim pro uelim 113. a.
Vocatiua uerba 225. a.
Vocatiuus pro nominatiuo 207. a.
Vultus 65. a. Vultei 74. a. b.
Vbiq; seruanda est proprietas personarum, & temporum. 281. a.
Vber trium generum 41. b.
Vbi 238. b.
Vllus diminutiuum ab unus 186. a.
Vligo 268. b. Vne uocatiuus 50. a.
Vnde uiginti 232. a. 275. a.
Vncia 272. b.
Vr terminatorum accentus 269. b.
Vrna 276. a.
Vr desinentia nomina 61.b. 269. b.
Vs terminata, quomodo in genitiuo 64. a. b. 65. a. b. 66. a. b. & 257. b. & 258. a. & quem accentum habeant. 269. b.
Vsus 245. a. 278. a.
Vtrius penultima producta, & correpta 155. b.
Vtinam 167. a. 215. b.
Vt pote 168. b.
Vt 173. a. b.
Vtor uerbum 244. b.
Vtrum utriq; numero adiungitur 239. a.
Vtraq;, & pleraq;, penultimam acuunt 256. a.
Vt pro optandi aduerbio 215. b.
Vx terminata nomina 270. a.

X

X. litteræ nomen 3. b.
X. quot modis accipiatur, & mutetur. 10. a.
X. quando terminalis 15. a.
X. desinentia 66. a.
X. immutabilis in præteritis 7. a.

Y

Ys terminata, quomodo declinantur. 68. b.

Z

Z. ante m, non scribitur. 12. b.
Z. quando terminalis 15. a.
Z. litteræ usus 3. b.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

EX BAPTISTA GVARINO.

PRISCIANVS est nomen deriuatum à Prisco, sed melius à Præscio uerbo, ut ipse dicit, quod fuit eruditus septem artibus liberalibus: natiuitate Romanus, Sed ideo Cæsariensis, quia ibi didicit litteras: Idcirco uerius est, quia illic suum edidit librũ: Cæsareæ enim sunt tres, una Cappadociæ, quam ædificauit Perseus, altera Mauritaniæ, quam Iuba Rex Maurorum amore Cæsaris augusti condidit, & ex eius nomine Cæsareã appellauit: Sic & Herodes Cæsareã tertiam in Palæstina, quæ nũc est Vrbs clarissima, de qua iste Priscianus fuisse dicitur. Scribit opus Iuliano. XLIII. Imperatori, qui fuit tempore Diui Hieronymi, sub cuius fine Imperij mortuus est Hieronymus: qui Iulianus regnauit anno uno, & mensibus septem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

IVLIANO CONSVLI AC PATRICIO PRISCIANVS SALVTEM.

VM Omnis eloquentiæ doctrinam & om-
ne ſtudiorum genus, ſapientiæ luce præfulgens
à græcorum fontibus deriuatum, latinos pro
c prio ſermone inuenio celebraſſe, & in om-
nibus illorum ueſtigia liberalibus conſecutos
artib uideo, nec in his ſolum quæ emenda-
te ab illis ſunt ſcripta, ſed etiam quoſdam er
rores eorum, amore doctorum decæptos imitari, in quibus maxime
uetuſtiſſima ætas grammaticæ in arte arguitur peccaſſe, cuius au-
ctores quanto ſunt iuniores tanto perſpicaciores, & ingenijs floruiſſe,
& diligētia ualuiſſe omnium iudicio confirmatur eruditiſſimorum.
Quid enim Herodiani artibus certius? Quid Apollonij ſcrupuloſis
quæſtionibus enucleatius poſſit inueniri? Cū igitur eos omnia ferè ui
tia quæcūq; antiquorum græcorū cōmentarijs ſunt relicta artis grā-
maticæ, expurgaſſe cōperio, certiſq; rationis legibus emēdaſſe, noſtro
rum autem neminem poſt illos imitatorem eorum extitiſſe, quippe in
negligentiam cadentibus ſtudijs litterarum, propter inopiam ſcripto-
rum, quāuis audacter ſed non impudenter, ut puto, conatus ſum pro
uiribus, rem arduam quidem, ſed officio profeſſionis non indebitam,
ſupra nominatorū præcæpta uirorum, quæ congrua ſunt uiſa, in lati
num transferre ſermonem, collectis etiā omnibus ferè, quæcunq; ne-
ceſſaria noſtrorū quoq; inueniuntur artiū commentarijs grāmatico-
rum. quod gratum fore credidi tēperamentum, ſi exutriuſq; linguæ
moderatoribus elegantiora in unū coeant corpus, meo labore facien-
te. Quia nec uituperandū me eſſe credo ſi eos imitor qui principatū
inter graios ſcriptores artis grāmaticæ poſſident, cū ueteres noſtri in
erroribus etiam (ut dictum eſt) græcos æquiparantes, maximam ta-
men laudē ſunt conſecuti. Exemplum etiam proponere placuit, ne pi
geat alios ēt à me uel ignorantia forte prætermiſſa, uel uitioſe dicta.
(Nihil. n. ex omni parte perfectum in humanis inuētionibus eſſe poſ
ſe credo) ſua quoq; induſtria ad cōmuné litteratoriæ profeſſionis utili
tatem congrua rationis proportione uel addere uel mutare tractan-
tes. Namq; feſtinantius quàm uolui hos edere me libros compulerunt,
qui alienis laboribus inſidiantes, furtimq;, & quaſi per latrocinia
ſcripta ab alijs ſurripientes, unius nominis ad titulum pertinentis in-
fanda mutatione, totius operis gloriam in ſe trāsferre conantur. Sed
quoniam in tanta operis materia impoſſibile eſt aliquid perfectum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

breuiter exponi, spacij quoq; ueniã peto, quanuis ad Herodiani scriptorũ pelagus, & ad eius patris Apollonij spaciosa uolumina, meorum compendiosa sunt existimanda scripta librorum, huius tamen operis te hortatorem sortitus Iudicem quoq; facio Iuliane Consul ac patricie, cui summos dignitatis gradus summa acquisiuit in omni studio ingenij claritudo, non tantum accipiens ab excelsis gradibus honorum precij, quantum illis decoris addens tui, Cuius mẽtem tam Homeri credo quàm Virgilij anima constare. Quorum uterq; arcẽ possedit musicæ, te tertium ex utroq; compositum esse ego confirmãs, quippe non minus græcorum quàm latinorum in omni genere doctrinæ præfulgentẽ. Tibi igitur hoc opus deuoueo omnis eloquẽtiæ præsul, Vt quantumcunq; mihi deus annuerit suscæpti laboris gloriam, te comite quasi Sole quodam dilucidius crescat. Titulos etiã uniuersi operis per singulos posui libros, quo facilius quicquid ex eis quæratur, discretis possit locis inueniri.

P RIMVS Liber continet de uoce & eius speciebus. De litera, qd sit litera. De generibus eius & speciebus. De singularum potestate, quæ & in quas trãseunt per declinationes & compositiones partium orationis.

Secundus de syllaba. Quid sit syllaba, Quot litteris constare potest, & quo ordine, & quo sono. De accidentibus singulis syllabis. De dictione, Quid sit dictio, Quæ eius differentia ad syllabam. De oratione, Quid sit oratio, Quot sunt eius partes, de earum proprietate & ordinatione. De nomine, Quid sit nomẽ. de accidẽtibus ei, Quot sunt species propriorum nominum, Quot appellatiuorum, Quot adiectiuorum, Quod deriuatiuorum. de patronymicis, quot eorum formæ, quomodo deriuantur, & quibus primitiuis.

De diuersis possessiuorum terminationibus, & eorum regulis.

Tertius de comparatiuis & superlatiuis, & eorum diuersis extremitatibus, ex quibus positiuis & qua ratione formantur. De diminutiuis, quot eorum species, ex quibus declinationibus nominum, quomodo formantur.

Quartus de denominatiuis & uerbalibus, & participialibus, & aduerbialibus, quot eorum species, ex quibus primitiuis, quomodo nascuntur.

Quintus de generibus dignoscendis per singulas terminationes. De numeris, de figuris, & earum compage. De casu.

Sextus de nominatiuo casu per singulas extremitates omnium nominum, tam in uocales quàm in consonantes desinentium per ordinem.

De genitiuorum tam ultimis quàm penultimis syllabis.
Septimus de cæteris obliquis casibus, tam singularibus q̄ pluralibus.
Octauus de verbo, & eius accidentibus.
Nonus de regulis generalibus omnium coniugationum, et præterito perfecto primæ, & secundæ coniugationis.
Decimus de præterito perfecto tertiæ coniugationis, & quartæ.
Vndecimus de participio.
Duodecimus & tertiusdecimus de pronomine.
Quartusdecimus de præpositione.
Quintusdecimus de aduerbio, & interiectione.
Sextusdecimus de coniunctione.
Septimusdecimus & octauusdecimus de constructione siue ordinatione partium orationis inter se in contextu orationis eiusdem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

PRISCIANI GRAMMATICI CAESARIENSIS LIBER PRIMVS.

DE VOCE.

p HILOSOPHI definiunt uocem esse aerem tenuissimum ictum, uel suum sensibile aurium, idest quod propriæ auribus accidit. Et est prior definitio à substantia sumpta, Altera uero à notione quam græci ἔννοιαν dicunt, hoc est ab accidentibus. Accidit enim uoci auditus quantum in ipsa est. Vocis autem differentiæ sunt quatuor, articulata, in articulata, litterata, illiterata. Articulata est quæ coarctata, hoc est copulata cum aliquo sensu mentis eius qui loquitur, profertur. Inarticulata est contraria, quæ à nullo proficiscitur affectu mentis. Litterata est quæ scribi potest. Illiterata quæ scribi nõ põt. Inueniuntur igitur quædam uoces articulatæ, quæ & scribi possunt, & intelligi, ut Arma uirumq; cano. Quædam quæ nõ possunt scribi, intelliguntur tñ, ut sibili hominũ & gemitus, hæ enim uoces quamuis sensum aliquẽ significent proferentis eas, scribi tñ nõ possunt. Aliæ uero sunt quæ quamuis scribantur, tñ inarticulatæ dicuntur, cum nihil significent, ut coax, cra. Eas enĩ uoces quanquam intelligimus de qua sint uolucre profecte, tamen inarticulatæ dicũtur, quia uox (ut superius dixi) inarticulata est, quæ à nullo affectu proficiscitur. Aliæ sunt inarticulatæ & illitteratæ, quæ nec scribi possunt nec intelligi, ut strepitus, mugitus, & his similia. Scire autem debemus, quòd has quatuor species uocum pficiunt quatuor superiores differentiæ generaliter uoci accidentes, binæ per singulas inuicem coeuntes. Vox autem dicta est uel à uocando, ut dux à ducendo, uel ἀπὸ τοῦ, βοάω βοῶ. ut quibusdã placet.

DE LITTERA.

l ITTERA Est pars minima uocis compositæ, hoc est uocis quæ constant compositione litterarũ, minima autem quantum ad totam comprehensionem uocis litteratæ, ad hanc enim etiam productæ uocales breuissimæ partes inueniuntur, uel quòd omnium est breuissimum eorum quæ diuidi possunt, id quod diuidi non potest. Possumus & sic definire. Littera ẽ uox quæ scribi potest indiuidua. Dicitur autem littera uel quasi

legitera, eo quod legendi iter præbeat, uel à lituris (ut quibusdã placet) quòd plerunq; in cæratis tabulis antiqui scribere solebant, & postea delere. Litteras aũt, etiam elementorum uocabulo nuncupauerunt, ad similitudinem mundi elementorum. Sicut enim illa coeũtia omne corpus perficiunt, sic etiã hæ coniunctæ litteralẽ uocem quasi corpus aliquod componunt, uel magis uere corpus, nã si aer corpus est, & uox quæ ex aere icto constat, corpus esse ostenditur, quippe cum & tangit aurem, & tripartito diuiditur, quod est suũ corporis, hoc est in altitudinem, latitudinem, longitudinem, unde ex omni parte potest audiri. Præterea tamen singulæ syllabæ altitudinẽ quidem habent in tenore, crassitudinem uero et latitudinem in spiritu, longitudinem in tempore. Littera igitur est nota elementi, & uelut imago quædam uocis litteratæ, quæ cognoscitur ex qualitate & q̃titate figuræ linearũ. Hoc ergo interest inter elementa, & litteras, quòd elementa proprie dicuntur ipsæ pronunciationes. Notæ autem earũ litteræ. Abusiue tamen & elementa pro litteris, & litteræ pro elementis uocantur. Cum enim dicimus non posse constare in eadem syllaba. R, ante. P, nõ de litteris dicimus, sed de pronunciatione earum. nam quantum ad scripturam possunt coniungi, non tamen etiã enũciari, nisi postposita. R, ut princeps. Sunt igitur figuræ litterarum quibus nos utimur. XXIII. Ipsæ uero pronunciationes earũ multo ampliores. Quippe cum singulæ uocales denos inueniantur habentes sonos, uel plures, Vt puta. a, littera breuis quatuor habet soni differentias, cum habet aspirationem, acuitur uel grauatur, & rursus cum sine aspiratiõe acuitur uel grauatur, ut habeo habemus, abeo abimus. Longa uero eadem sex modis sonat, cum habet aspirationem, & acuitur uel grauatur, uel circunflectitur, ut hámis hàmorũ hâmus. Et rursus cum sine aspiratione acuitur uel grauatur uel circunflectitur, ut áræ àrarum âra. Similiter aliæ uocales possunt proferri. Præterea tamen. i, & . u, uocales, quando mediæ sunt alternos inter se sonos uidẽtur confundere, teste Donato. i, ut uir. u, ut optumus, Et. i, quidem quando post. u, consonantem loco digamma. F, functam Aeolici ponitur breuis, sequente. d, uel. m, uel. r, uel. t, uel. x, sonum. y, græcæ uidetur habere, ut uideo, uim, uirtus, uitium, uix. V, autem quanuis contractum eundem tamen sonum, hoc est. y, habet, inter. q, & . e, uel. i, uel. æ, diphthongum positum, ut que quis quæ. Necnon inter. g, & easdem uocales, cum in una syllaba sic inuenitur, ut pingue, sanguis, linguæ. In consonantibus etiam sunt differentiæ plures, transeuntium in alias consonantes, & non transeuntium, quippe diuersæ sunt potestatis.

DE ACCIDENTIBVS. LITTERAE.

a Ccidit igitur litteræ nomen, figura, potestas. Nomen uelu
ti. a. b. c. Et sunt indeclinabilia, tam apud græcos elemē=
torum nomina, quàm apud latinos. Siue ꝙ à barbaris
inuenta dicuntur, siue ꝙ simplicia hæc & stabilia esse
debent, quasi fundamentum omnis doctrinæ immobile, siue ꝙ nec
aliter apud latinos poterat esse, cum à suis uocibus uocales nominen-
tur, Semiuocales uero in se desinant, Mutæ autem à se incipientes uo-
cali terminētur, quas si flectas significatio quoq; nominum unà eua-
nescit. Vocales igitur (ut dictum est) per se prolatæ nomen suū osten=
dunt. Semiuocales uero ab. e, incipientes, & in se terminantes. Absq;
x, quæ sola ab. i, incipit per anastrophen græci nominis. xi. quia ne-
cesse fuit, cum sit semiuocalis, à uocali incipere, & in se terminare.
quæ. x, nouissime à latinis assumpta, post omnes ponitur litteras, q̄bus
latinæ dictiones egent. ꝙ autem ab. i, incipit eius nomen, ostendit eti-
» am Sergius in Commento quod scripsit in Donatum his uerbis. Sunt
» septem semiuocales, quæ ita proferuntur, ut inchoent ab. e, littera, &
» desinant in naturalē sonum, ut. f. l. m. n. r. s. x. Sed. x, ab. i, inchoat. Id
» etiam Eutropius confirmat dicens. Vna duplex. x, quæ ideo ab. i, in
» cipit, quia apud græcos in eandem desinit. Mutæ autem à se incipi=
entes, & in. e, uocalem desinentes, excæptis. K, et. q, quarum altera in
a, altera in. u, finitur, sua conficiūt nomina. H, enim aspirationis ma=
gis est nota. Figuræ accidunt quas uidemus in singulis litteris. Pote=
stas uero ipsa pronūciatio, propter quā, Et figuræ & noīa sunt facta.
Quidam etiā addunt ordinem, sed est pars potestatis litterarum. Ex
his uocales dicuntur, quæ per se uoces perficiunt, uel sine quibus uox
litteralis proferri non potest, unde & nomen hoc præcipue sibi defē
dunt. Cæteræ enim quæ cum his proferuntur consonantes appellan-
tur. Sunt igitur uocales numero quinque. a. e. i. o. u. utimur etiā. y,
græcorum causa nominum. Consonantiū aliæ sunt semiuocales, aliæ
mutæ. Semiuocales sunt ut plerisq; latinorum placuit septem f. l. m
n. r. s. x. Sed. f. multis ostenditur modis muta magis, de qua post do-
cebimus. Z, quoque utimur in græcis dectionibus. hæ ergo, hoc est se-
miuocales, quantum uincuntur à uocalibus, tantum superant mutas.
ideo apud græcos quidem omnes dictiones, uel in uocales uel in semi-
uocales, quæ secundam habent euphoniam, desinunt, quam nos sono-
ritatem possumus dicere, apud latinos autem, ex maxima parte, nō
tamen omnes. Inueniuntur enim quædam etiam in mutas desinētes.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Semiuocales autem sunt appellatæ, quæ plenam uocem non habent, ut semideos & semiuiros appellamus, non qui dimidium partem habent deorum, uel uirorum, sed qui pleni dij uel uiri non sunt. Reliquæ sunt mutæ, ut quibusdam uidetur, numero nouem. b. c. d. g. h. k. p. q. t. Et sunt qui non bene hoc nomen putant eas accepisse, cum hæ quoq; partes sint uocis. qui nesciunt, ꝙ ad comparationem bene sonantium ita sunt nominatæ, uelut informis dicitur mulier, non quæ caret forma, sed quæ male est formata, & frigidum dicimus eum, non qui penitus expers est caloris, sed qui minimo hoc utitur. Sic igitur mutas, non quæ omnino uoce carent, sed quæ exiguam partem uocis habent. Vocales autem apud latinos omnes sunt ancipites, uel liquidæ, hoc est quæ facile modo produci, modo corripi possunt, Sicut etiam apud antiquissimos erant græcorum ante inuentionem η, & ω, quibus inuentis. ε, & ο, quæ ante ancipites erant remanserunt perpetuæ breues, cum earum productarum loca possessa sint à supradictis uocalibus semper longis. Sunt etiam in consonantibus lõgæ, ut puta duplices. x, & z. Sicut enim longæ uocales, sic hæ quoq; longam faciunt syllabam. Sunt similiter in consonantibus ancipites uel liquidæ, ut. l, & r, quæ modo longam modo breuem post mutas positæ in eadem syllaba faciunt syllabam. his quidam addunt non irrationabiliter. m, & n, quia ipsæ quoq; communes faciunt syllabas post mutas positæ, quod diuersorũ confirmatur auctoritate tam græcorum, q̃ latinorum. Ouidius in decimo Metamorphoseos.

Piscosamq; gnidon, grauidamq; Amathunta metallis.

Euripides in Phœnissis. ἰσότης ἔταξε κἀριθμὸν διώρισεν.

In eisdem. ἀπωλόμεσθα. δύω κακῶ ἀπαίδας τέκνον, apud græcos inuenitur tamen. m, ante. n, posita nec producens ante se uocalem more mutarum. Callimachus.

τῶς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος ὤλεσεν αἰνῶν. Apud antiquissimos græcorum non plusq̃ sedecim erant litteræ, quibus ab illis acceptis latini antiquitatem seruauerunt perpetuam, Nam si uerissime uelimus inspicere eas, (hoc est sedecim) non plusq̃ duas additas in latino inueniemus sermone. F. Aeolicum digamma qđ apud antiquissimos latinorum eandem uim, quam apud Aeoles habuit, eum autem propè sonum quem nunc habet. F, significabat. p, cum aspiratione. Sicut etiam apud ueteres græcos pro. φ, π, & τ. Vnde nunc quoque in græcis nominibus antiquam scripturam seruamus pro. φ. p, & h, ponentes, ut Orpheus Phaethon. postea uero in latinis placuit uerbis pro. f, & h, f. scribi, ut fama, filius, facio, loco autem digamma, V, pro consonante. q od cognatione soni uidebatur affinis esse digamma

ea littera. Quare cum.f,loco mutæ ponatur idest p, & h, siue φ, miror hanc inter semiuocales posuisse artium scriptores. nihil.n.aliud habet hæc littera semiuocalis,nisi nominis prolationē, quæ à uocali incipit. Sed hæc potestatem mutare litteræ non debuit. si enim esset semiuocalis,necessario terminalis nominū inueniretur. quod minime reperies.nec ante.l, uel.r, in eadem syllaba poni posset,qui locus mutarum est duntaxat.nec communem ante easdem posita faceret syllabam. Postremo græci (quibus in omni doctrina auctoribus utimur).φ,cuius locum apud nos.f,optinet,quod ostenditur in his maxime dictionibus quas à græcis sumpsimus, hoc est fama, fuga, fur, mutam esse confirmant. Sciendum tamē ꝙ hic quoq; error à quibusdam antiquis græcorum grammaticis inuasit latinos, qui.φ,θ,χ.semiuocales putabant, nulla alia causa, nisi ꝙ spiritus in eis abundet inducti.quod si esset uerum,debuit.c,quoq; uel.t, addita aspiratione semiuocalis esse.quod omni caret ratione.spiritus enim potestatem litteræ non mutat. unde nec uocales addita aspiratione aliæ fiunt, & aliæ ea dempta. Hoc tamen scire debemus ꝙ non tam fixis labris est pronuncianda.f,quomodo.p, & h,atq; hoc solum interest inter.f, & ph,X,etiam duplicem loco,c, & s,uel g, & s,postea à græcis inuētam assumpsimus,ut dux ducis,rex regis.K,enim & q,quanuis figura & nomine uideantur aliquam habere differentiam cum.C,tn̄ eadē tam in sono uocum q̄ in metro,continent potestatem. & K,quidem penitus superuacua est,Nulla.n. ratio uidetur cur.a, sequente.K, scribi debeat.Carthago.n.& caput,siue per.c, siue per.K, scribantur, nullam faciunt, nec in sono nec in potestate eiusdem cōsonantis differentiam. Q,uero propter nihil aliud scribenda uidetur esse,nisi ut ostendat sequens.u,ante alteram uocalem in eadem syllaba positum perdere uim litteræ in metro. ꝙ si alia ideo littera est existimanda q̄.c,debet.g,quoq; cum similiter præponitur.u, amittenti uim litteræ alia putari, & alia cum id non facit,dicimus enim anguis sicuti quis, & augur sicuti cur. Vnde si uelimus cū ueritate contemplari(ut diximus) non plus quàm decem & octo litteras,in latino sermone habemus, hoc est sedecim antiquas græcorum & f, & x,postea additas, & eas quoq; ab eisdem sumptas.nam.y, & z.græcorum causa nominum(ut supra dictum est) asciuimus.H, uero aspirationis est nota, & nihil aliud habet litteræ nisi figuram, & ꝙ in uersu scribitur inter alias litteras.Quod si sufficeret ut elementum putaretur, nihilominus quorundam etiam numerorum figuræ,quia in uersu inter alias litteras scribuntur,quanuis eis dissimiles sint,elementa sint habenda.sed minime hoc est adhibendum ,nec aliud aliquid ex accidentibus pro=

prietatem ostendit uniuscuiusq; elementi, quomodo potestas, qua caret
aspiratio. neq; enim uocalis nec consonans esse potest. uocalis non est.
h, quia à se uocem non facit, nec semiuocalis cum nulla syllaba lati-
na uel græca per integras dictiões in eam desinat, nec muta cum in
eadem syllaba, cum duabus mutis bis ponitur, ut phthius, Erichtho=
nius. nulla enim syllaba plus duabus mutis potest habere iuxta se po
sitis, nec plus tribus consonantibus continuare . auctoritas quoq; tam
Varronis q̃ Macri, teste Censorino, nec. K, nec. q, neq;. h, in numero
adhibet litterarum. Videntur tamen. i, & . u, cum in consonantes trã
seunt quantum ad potestatem, quod maximum est in elementis, aliæ
litteræ esse præter supradictas. multum enim interest utrum uocales
sint an consonantes. sicut enim, quamuis in uaria figura, & uario
nomine sint. K, & . q, & . c, tamen quia unam uim habent tam in
metro q̃ in sono, pro una littera accipi debent, sic. i, & . u, quamuis
unum nomen, & unam habeant figuram, tam uocales q̃ consonan
tes, tamen quia diuersum sonum, & diuersam uim habent in metris,
& in pronunciatione syllabarum, non sunt in eisdem, meo iudicio,
elementis accipiendæ. quamuis & Censorino doctissimo artis gram=
maticæ idem placuit. multa enim est differentia inter consonantes,
ut diximus, & uocales. tantum enim fere interest inter uocales &
consonantes, quantum inter animas & corpora, animæ enim per se
mouentur, ut philosophis uidetur, & corpora mouent, corpora uero
nec per se sine anima moueri possunt, nec animas mouent, sed ab il
lis mouentur. Vocales similiter & per se mouentur, ad perficiendã
syllabam, & consonantes mouent secum, consonantes uero sine uocali=
bus immobiles sunt. Et. I, quidem modo pro simplici, modo pro du=
plici accipitur consonante. pro simplici, quando ab eo incipit syllaba
in principio dictionis posita, subsequente uocali in eadem syllaba, ut
Iuno Iuppiter . pro duplici autem quando in medio dictionis ab eo
incipit syllaba post uocalem ante se positam, subsequente quoq; uocali
in eadem syllaba, ut maius, peius, eius, in quo loco antiqui solebant
geminare eandem. ī, litteram, & maïjus, peijus, eijus scribere, quod
non aliter promunciari posset quàm si cum superiore syllaba prior
I, cum sequente altera proferretur, ut peijus, eijus, maijus, & duo. ij,
pro duabus consonantibus accipiebant. nam quamuis. I, sit consonans
in eadem syllaba geminata iungi non posset. ergo non aliter quàm
tellus, mannus proferri debuit. unde Pompeiij quoque genitiuum
per tria. i, antiqui scribebant, quorum duo superiora loco consonã-
tium accipiebant, ut si dicas Pompeiij, nam tribus īīī, iunctis qua=
lis posset syllaba pronunciari? nam postremum. ī, pro uocali est

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

accipiendum . quod Cæsari doctissimo artis grammaticæ placitum fuisse à Victore quoque in arte grammatica de syllabis comprobatur. Pro simplici quoq; in media dictione inuenitur, sed in cōpositis, ut iniuria, adiungo, eiectus, reijce. Virgilius in Bucolicis.
Tityre pascentes à flumine reijce capellas. proceleusmaticum posuit pro dactylo.

Nunquam autem potest ante . ī, litteram loco positam consonantis, aspiratio inueniri, sicut nec ante. ū, consonantem. unde hiulcus trisyllabum est, nulla enim consonans ante se aspirationem recipit. V, uero loco consonantis posita eandem prorsus in omnibus uim habuit apud latinos, quàm apud Aeoles digamma, F. Vnde à plerisq; ei nomen hoc datur, quod apud Aeoles habuit olim, F, digāma i. uau, ab ipsius uoce profectum teste Varrone, & Didymo, qui id ei nomen esse ostendūt. pro quo Cæsar hanc figuram Ⅎ, scribere uoluit, quod quanuis illi recte uisum est, tamen consuetudo antiqua superauit. Adeo autem hoc uerum est, ꝙ pro Aeolico. F, digamma. ū, ponitur, quòd sicut illi solebant accipere digamma. F, pro consonante simplici, teste Astyage, qui diuersis hoc ostendit uersibus, ut in hoc uersu
" ὀϊόμενος Fελένην ἑλικώπιδα, sic nos quoq; pro simplici habemus consonante plerunq;. ū, loco. F. digamma positum, ut,
" At Venus haud animo ne quicq̄ exterrita mater.
Est tamen quando Aeoles idem. F, inueniuntur pro duplici quoq; cōsonante digamma posuisse, ut νέστορα δὲ Fοῦ παιδὸς. Nos quoq; uidemur hoc sequi in præterito perfecto & plusquam perfecto tertiæ & quartæ coniugationis, in quibus, I, ante. ū, consonantem posita producitur, eademq; subtracta corripitur, ut cupiui cupij, cupiueram cupieram, audiui audij, audiueram audieram. Inueniuntur etiam pro uocali correpta hoc digamma illi usi, ut Alcman. καὶ χεῖμα πῦρ τε δάFιον. Est enim dimetrum iambicum, & sic est proferendum, F, ut faciat breuem syllabam. Nostri quoq; hoc ipsum fecisse inueniuntur, & pro consonante. ū, uocalem breuem accæpisse, ut Horatius sylūæ trisyllabum protulit in Epodo hoc uersu.
" =niuesq; deducunt Iouem,
" Nunc mare nunc sylūæ.
Est enim dimetrum iambicum coniunctum penthemimeri heroicæ, quod aliter stare non potest, nisi syluæ trisyllabum accipiatur. Similiter Catullus Veronensis, ꝙ Zonam solūit diu ligatam, inter Endecasyllabos Phalecios posuit. ergo nisi soluit trisyllabum accipias, uersus stare non potest. hoc tamen ipsum in deriuatiuis uel compositis frequenter solet fieri, ut uoluo uolutus, soluo solutus, auis, aucæps, auspi-

cium, augurium, augustus, lauo lautus, faueo, fautor. F, digamma apud
Aeoles est, quando in metris pro nihilo accipiebant, ut ἄμμες δ' Fειρή-
ναντο θεοὶ τοὶ δ' ὤμοσαν Fαιεν. Est enim hexametrum heroicum. apud
latinos quoq; hoc idem. ū, inuenitur pro nihilo in metris, & maximo
apud uetustissimos comicorum, ut Terentius in Andria.
Sine inuidia laudem inuenias, Et amicos pares. est. n. iambicum tri-
metrū, quod nisi, sine inui, pro tribracho accipiatur, stare uersus non
potest. sciendū tamen ꝙ hoc ipsum Aeoles quidem, ubiq; loco aspira-
tionis ponebant effugientes spiritus asperitatem. nos aūt in multis qui
dem, non tamen in omnibus illos sequimur, ut cum dicamus uespera,
uis, uestis. hiatus quoq; causa solebant illi interponere. F, digāma, quod
ostendunt ēt Poetae Aeolidae usi, Alcman καὶ χεῖμα πῦρ τε δαFίον et
Epigrammata, quae egomet legi in tripode uetustissimo Apollinis qui
stat in Xerolopho Byzātij sic scripta, δημοφάFων, λαFοκάFων. Et nos
quoq; hiatus causa interponimus. V. loco digāma, F, ut dauus, arguus,
pauo, ouum, ouis, bouis. hoc tamen etiam per alias quasdam cōsonan
tes hiatus uel euphoniae causa solet fieri, ut prodest, cōburo, sicubi, nū
cubi, quod graeci quoq; solent facere μηκέτι, οὐκέτι. Sed tamen hoc at
tendendum est quod praeualuit in hac littera, idest, in. u, loco digam
ma posito, potestas simplicis consonantis apud omnium poetarum do-
ctissimos. In. b, ēt solet apud Aeoles transire. F, digāma quotiens ab
ρ, incipit dictio quae solet aspirari, ut ῥήτωρ βρήτωρ dicunt quod di
gamma nisi uocali praeponi & in principio syllabae non potest. ideo
autem locum quoq; transmutauit, quia. B, uel digamma post. ρ, in ea-
dem syllaba pronunciari non potest. Apud nos quoq; est inuenire ꝙ
pro. ū, consonante. b, ponitur, Coelebs coelestium uitā ducens, per. b, scri
bitur ꝙ. ū. consonans ante consonantem poni non potest. sicut etiā bru
ges & Belenam antiquissimi dicebant teste Quintiliano, qui hoc ostē
dit in primo Institutionum oratoriarum. nec mirum cum. b, quoq; in
ū, euphoniae causa conuerti inuenimus, ut aufero pro abfero. Aspira
tio quoq; ante uocales omnes poni potest, post consonantes autem quat-
tuor tantummodo more antiquo graecorū. c, t, p, r, ut habeo, Herenni-
us, heros, hyems, homo, humus, hylas, Cremes, Thraso, Philippus, Pyr
rhus. ideo autem extrinsecus ascribitur uocalibus, ut minimum sonet,
consonantibus autem intrinsecus, ut plurimū. Omnis enim littera siue
uox plus sonat ipsa sese, cum postponitur, quàm cum anteponitur, q̄d
uocalibus accidens esse uidetur. nec si tollatur ea, perit etiam uis si-
gnificationis, ut si dicam Erennius absq; aspiratione, q̄uis uitium ui-
dear facere, intellectus tamen integer permanet. Consonantibus
autem sic cohaeret, ut eiusdem penitus substantiae sit, ut si auferatur,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

significationis uim minuat prorsus. ut si dicā Cremes pro Chremes. unde hac consyderata ratione græcorum doctissimi, singulas fecerūt eas quoq; litteras, quippe pro, th, θ, pro, ph, φ, pro, ch, χ, scribentes, nos autem antiquam scripturam seruamus. In latinis tamen dictionibus nos quoq; pro, ph, cœpimus, f, scribere, ut filius, fama, fugi, nisi quòd (ut supra docuimus) est aliqua in pronūciatione eius litteræ differētia, f, cum sono, ph, ut ostendit ipsius palati pulsus, linguæ, labrorum. Rh, autem ideo non est translatum abillis in aliam figuram, ꝙ nec sic cohæret huic quomodo mutis, nec (si tollatur) minuit significationem, quamuis enim subtracta aspiratione dicamus, retor, Pyrrus, intellectus permanet, non aliter quàm si antecedens uocalibus auferatur. Vnde ostenditur ex hoc quoq; aliqua esse cognatio. r, litteræ cū uocalibus. ex quo quidam dubitauerūt, utrum præponi debeat huic aspiratio, an subiungi, unde Aeoles loco (ut diximus) aspirationis digamma ponentes in dictionibus ab. ρ, incipientibus solent loco digamma. B, scribere, indicantes debere præponi digamma quasi uocali, sed rursus quasi consonanti digamma in eadem syllaba præponere recusantes, cōmutabant id in. B, βρήτωρ βρόδος, dicentes. Sed apud græcos hæc littera, idest, ρ. multis modis fungitur loco uocalis, ut in declinatione nominum in, ρα, & in α, puram desinentium, quæ similiter. α, seruant per obliquos casus, ut ὥρα ὥρας, σοφία σοφίας. Apud latinos autem non adeo. Quæritur cur in uah & ah post uocales ponitur aspiratio. & dicimus quòd apocopa facta est extremæ uocalis cui præponebatur aspiratio, nam perfecta uaha aha sunt. ideo autem abscissione facta extremæ uocalis, tamen aspiratio mansit ex superiore pendens uocali, quia suum est interiectionis uoce abscondita proferri. Itaq; pars absconditæ extremitatis uidetur congrue in interiteriectionis naturali prolatione remansisse. nec mirum cum in Syrorum Aegyptiorumq; dictionibus, soleant etiam in fine aspirari uocales. Interiectionum autem pleræq; communes sunt naturaliter omnium gentium uoces. Inter. c, sine aspiratione, & cum aspiratione est g, inter. t, quoq; &, th, est. d, & inter. p, &, ph, siue. f, est. b. Sunt igitur hæ tres, hoc est. b. g, d, mediæ, quæ nec penitus carent aspiratione, nec eam plenam possident. hoc autem ostendit etiam ipsius palati pulsus, & linguæ uel laborū consimilis quidem in ternis, inter, p. & . ph. uel. f. & . b. & rursus inter. c. & . ch. & . g. similiter inter. t & . th. & . d. sed in leuibus exterior fit pulsus, in asperis interior, in medijs inter utrūq; supradictorū locū. qđ facile dignoscitur, si attēdamus in supradictis motibus ora mirabili naturæ lege modulātia uoces. Tanta autē ē cognatio earū ꝙ inuicē inueniūtur pro se positæ in qbusdā

dictionibus,ut ambo pro ἄμφω, buxus pro πύξος,& publius pro
πούπλιος, triumphus pro θρίαμβος, gubernator pro κυβερνή=
της, gobius pro κωβιὸς, cære ἀπὸ τοῦ χαίρε punicus φοίνικες
deus θεὸς purpureum πορφύρεον. Hoc quoq; obseruandum est q̄
ad comparationem aliarum cōsonantium quæ solent mutari uel abij-
ci per casus,immutabiles sunt apud nos tres.l.n.r.per omnes enim ca
sus eædem permanent,ut sal salis, flumen fluminis ,cæsar cæsaris.t.
quoq; &.c. quāuis in tribus solis inueniantur nominibus quæ pos-
sint declinari,hoc idem seruant,ut caput capitis, & ab eo cōposita,
ut sinciput sincipitis,occiput occipitis,alec alecis,lac lactis,in quo etiā
t.additur . quare quibusdam non irrationabiliter nominatiuus hoc
lacte prolatus inuenitur.Reliquæ uero cōsonantes mutantur,uel abij
ciuntur.d.ut aliquid alicuius.m.ut templum,templi,pelium pelij.s.
ut magnus magni.x.rex regis,nix niuis.In uerborum quoq; præte=
ritis perfectis solent omnes modo mutari modo manere, excæptis.l.
p.s.x.hæ enim nunq̄ mutantur,ut habeo habui, iubeo iussi,compesco
compescui,dico dixi,ascendo ascendi,lædo læsi,lego legi , pingo pin=
xi,demo dempsi,premo pressi,moneo monui,sino siui, nequeo nequi
ui,torqueo torsi,dissero disserui,uro ussi,uerto uerti,flecto flexi.Illæ au
tem quattuor ut supra diximus nūquam mutantur, in præterito per
fecto.l.ut cælo cælaui,doleo dolui,uolo uolui , mollio molliui.p.tur-
po turpaui,stupeo stupui,scalpo scalpsi, lippio lippiui.s.quasso quassa
ui,censeo censui.arcesso arcessiui.x.nexo nexui.Vocales quoq; in eisdē
præteritis perfectis quæ in principalibus syllabis inueniuntur uer-
borum,modo ex correptis producuntur,modo mutantur in alias uo
cales,modo manent eædē.Producuntur plerunq; omnes,ut faueo fā=
ui,caueo cāui,sedeo sēdi , lego lēgi,uideo uīdi, moueo mōui,foueo fō
ui,fugio fūgi . Mutantur.a. &.e.a.quidem in.e.modo productam
modo correptam.Productam,ut ăgo ēgi,căpio cēpi,făcio feci.frăngo
fregi.correptā,tango tĕtigi,cădo cĕcidi,parco pĕperci. E.uero tran-
sit in.i.ut eo iui,uel.ij.Solinus in collectaneis uel polyhistore. Tatius
in arce ubi nūc ædes est Iunonis Monetæ , qui anno qnto q̄ ingres-
sus urbem fuerat à laurētibus interēptus est , septima & uigessima
olimpiade hominem exiuit.Queo quiui uel quij.Hæc eadem uocalis
penultima in uerbis secundæ coniugatiōis sæpe mutatur in.u.ut do=
ceo docui,moneo monui, doleo dolui.quod similiter est quādo in ter-
tia uel quarta coniugatione patitur.i.ut rapio rapui, aperio aperui
u.&.o.manēt in principalibus syllabis positæ immutabiles,tempo
rum quoq; in quibusdam.ut ruo rui , domo domui,doceo docui. Hoc
quoq; obseruandū est q̄ nunq̄ in supradicto tempore potest geminari

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

neq; in principio neq; in fine syllaba nisi quæ à muta incipit. ut tondeo totondi, pendeo uel pendo pependi, disco didici, posco poposci, tundo tutudi, pedo pepedi, tango tetigi, cædo cecidi, cado cecĭdi, pello pepuli, fallo fefelli, prodo prodidi, uendo uendidi. ex quo etiam apparet. f. uim magis mutæ obtinere à qua incipiens est geminata syllaba. S. ante mutam posita inueniuntur duo uerba quæ geminant syllabam in præterito. sto steti, spondeo spopondi. Antiquissimi etiam, scindo sciddi dicebant, ꝙ iuniores scidi dixerunt, ut in præterito perfecto uerbi ostendemus. nec sine ratione. s. ante mutam posita inuenitur geminatum uerbum, cum. s. amittit uim suam plerunq; sic posita ante mutam, unde nec in secunda syllaba repetitur. M. quoq; geminatur, mordeo momordi, quæ loco mutæ in multis fungitur, nam ante. n. posita communem facit syllabam, ut ramnes ramnetis, sicut Cremes Cremetis. Iambica enim sunt quæ sic declinantur, quod Callimachi quoque auctoritate confirmatur in Aetijs, sicut iam supradictum est hoc uersu τῶς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος ὤλεσεν αἰνῶς. Et nunquam tamen eadem. m. ante se natura longam uocalem patitur in eadem syllaba esse, ut illam, artem, puppim, illum, rem, spem, diem, cum aliæ omnes semiuocales hoc habent, ut Mecænas, pæan, sol, pax, par. præterea sola hæc semiuocalis post. s. ponitur, quod mutarũ est, ut smyrna, smaragdus, & ante liquidam ut samnĭs, & ꝙ ante. s. posita in finali syllaba nominis, more mutæ interposita. i. facit genitiuũ hyems hyemis, uel uti inops inopis, cœlebs cœlibis. Apparet igitur, ꝙ elementorũ alia sunt eiusdẽ generis, ut uocales, & consonantes. alia eiusdẽ speciei, ut in uocalibus breues, & longæ, & in consonantibus simplices, & duplices, quæ habent aspirationẽ, & quæ non habent, & earum mediæ. aliæ uero sibi sunt affines per cõmutationẽ, idest ꝙ inuicem pro se positæ inueniuntur, ut breues, & longæ quæ habent aspirationem, et quæ carent ea. Aliæ autem per cõiugationem, uel cognationem cognatæ litteræ, & ꝓ se inuicem positæ, ut. b. p. f. necnon. g. & . c. cum aspiratione siue sine ea. x. quoq; duplex, similiter. d. & . t. cum aspiratione uel sine ea, & cum his. z. duples. unde sæpe. d. scribentes latini hanc exprimunt sono, ut medidies, hodie, antiquissimi quoq; Medentius dicebant, pro mezentius. Quinetiam. s. simplex habet aliquam cum supradictis cognationem, unde sæpe pro. z. eam solemus geminatam ponere, ut patrisso pro πατρίζω pitisso pro πιτίζω massa pro μάζα. & dores τὺ pro σύ. unde nos quoq; tu pro σὺ & te pro σέ. Attici autam θάλαττα pro θάλασσα & θρῆττα pro θρῆσσα & ἧττον pro ἧσσον, & ξύμμαχος pro σύμμαχος. Romani etiam aiax pro αἴας. In uocalibus

quoq; sunt affines. ē. correpta siue producta cum ei dipthongo, qua ueteres latini utebantur ubiq; loco. ī. longæ. nunc aūt contra pro ea. ī. longā ponimus, uel. ē. productam, ut νεῖλος nīlus, καλλιοπεῖα calliopēa χορεῖα chorēa. ē. penultima modo correpta modo producta. ŏ breuis, siue longa cum. u. ut bos pro βοῦς ebur, robur, pro ebor robor, & platanus pro πλάτανος. A. quoq; cum. e. & . i. arceo & coerceo. facio inficio, necnon aliæ cum alijs. & quia frequenter hæ in omnibus penè litteris mutationes non solum per casus, uel tempora, sed etiam per figurarum compositiones, uel deriuationes & translationes à græco in latinum fieri solent, necessarium est earum ponere exempla. A. correpta conuertitur in productam, faueo fāui, In. e. correptam parco pĕperci, armatus inĕrmis. In. e. productam facio fēci, capio cēpi. producta quoque. a. in. e. productam inuenitur, halitus, anhēlitus in. i. correptam amicus inimīcus, in o. etiam μάρμαρος marmor. in. u. salsus insulsus, ara arula. E. correpta transit in. e. productam, lego lēgi. in. a. sero sātus, reor ratus. in. i correptam moneo monitus, lego diligo. in. o. tego toga. Antiqui quoque amplocti pro amplecti dicebant. Et animaduorti pro animaaduerti. In. u. tĕgo tŭgurium. Et apud antiquissimos quotiescunq;. n. d. sequuntur in his uerbis quæ à tertia coniugatiōe nascuntur loco. e. u. scriptum inuenimus, ut faciundum, legundū, dicundum, uertundum, pro faciendum, legendum, dicendum, uertendum. I. transit in. a. ut genus, generis, generatim, paulus pauli, paulatim. in, e. fortis forte fortiter, sapiens sapientis sapienter. in. o. patris patronus, & patro uerbum, olli pro illi, saxi saxosus. in. u. carnis carnufex antiqui pro carnifex, ut lubens, pro libēs & pessumus pro pessimus. Sciendum tamen est φ pleraq; nomina quæ cum uerbis siue participijs componuntur, uel nominatiui mutant extremam syllabam in. i. correptam, ut arma armipotens, homo homicida, cornu corniger, stella stelliger, arcus arcitenēs, fatum fatidicus, aurum aurifex, causa causidicus, luctus luctificus, cornu cornicen, tuba tubicen, fidis fidicen, fides plurale, cuius singulare fidis est, unde etiam diminutiuum fidicula. tibia tibīcen, pro tibijcen, tibia enim. a. in. i. debuit mutare, ut supradictum est, unde pro duabus. ij. breuibus una lōga facta est, quod in alia huiuscemodi compositione non inuenies. uulnus uulnĭficus, magnus magnĭficus, amplus amplĭficus, fructus fructĭficus, opus opĭfex. uel genitiui. ut uir uiri, uirĭpotens, par paris parricida quod uel a pari componitur, uel ut alij dicunt à patre. ergo si est à pari. r. euphoniæ causa additur, sin à patre. t. in. r. conuertitur, quibusdam tamen à parente uidetur esse compositum, & pro

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

parentĭcida per syncopen, & commutationem .t. in .r. factum parri-
cida frater fratris, fratrĭcida soror sororis, sororĭcida, lux quoq; lu-
cis lucĭfer, flos floris florĭfer, sacer sacri sacrĭficus, ars artis artĭfex.
Pauca sunt quæ hanc non seruant regulam, ut auceps, aues capiens,
menceps, mentecaptus, municeps munera capiens, auctus augustus &
similia. & quæ ex duobus nominatiuis componuntur, utputa iusiu-
randum, respu. non mutant extremam syllabam, sed ea cum de figu-
ris dicemus latius tractabimus. O, aliquot Italiæ ciuitates teste Plinio,
non habebant, sed loco eius ponebant .u. & maxime, Vmbri, &
Thusci. O, transit in .a. ut creo creaui. in .e. ut tutor, tutela, bonus be-
ne γένυ genu ποὺς pes. antiqui compes pro compos. in quo æoles se-
quimur. Illi enim ἐδόντα pro ὀδόντα dicunt. o. conuertitur in .i,
uirgo uirginis. in .u. tremo tremui, huc illuc pro hoc illoc. Virg. in
viij. Hoc tunc ignipotēs cœlo descēdit ab alto. et pleraq; quæ apud
græcos nominatiuum in, os. terminant, o. in .u. conuertunt apud nos.
ut κῦρος Cyrus, σπονδεῖος spondeus, κύπρος cyprus, πέλαγος pe-
lagus. Multa præterea uetustissimi etiam in principalibus mutabāt
syllabis, ut cungrum pro congrum, cunchin pro conchin, huminem
pro hominem proferentes, funtes pro fontes, frundes pro frondes.
Vnde Lucretius in .i. libro Angustoq; fretu rapidum mare diuidit
undis, pro freto, Idem in tertio, Atqui animorum etiam quæcunq;
acherunte profundo pro acheronte. in eodem. Nec tityon uolucres
ineunt acherunte iacentem, Quæ tamen à iunioribus repudiata sunt,
quasi rustico more dicta. V, quoque multis Italiæ populis in usu nō
erat, sed e contrario utebantur .o. unde romanorum quoq; uetustissi-
mi, in multis dictionibus loco eius .o. posuisse inueniuntur, poblicū pro
publicū, qđ testatur Papirianus de orthographia, polchrum pro pul
chrū, colpam pro culpam dicētes, & hercolē pro herculē, & maxi
me digamma antecedente hoc faciebant, ut seruos pro seruus, uolgus
pro uulgus, dauos pro dauus. Transit in .a. ut ueredus ueredarius,
in .e. pondus ponderis, deierat peierat pro deiurat peiurat, labrum
labellum, sacrum sacellum, antiqui auger, & augeratus pro augur,
et auguratus dicebant. In .i. cornu cornicen, arcus arcitenens, fluctus
fluctiuagus, cursus, uel currus curriculus, uel curriculum. in .o. nemus
nemoris, ebur eboris, robur roboris. Ponitur hæc eadem littera in
græcis nominibus modo loco .οῦ. dephthongi, ut musa pro μοῦσα modo
pro .ὀ. correpta ut homerus pro ὅμηρος pro eadem producta ut fur
pro φὼρ, sicut e contrario pro βοῦς bos. modo pro .ῦ. lōga, ut pro μῦς
mus, modo pro correpta πόρφυρα purpura. In plerisq; tamen æoles
secuti hoc facimus. Illi enim θουγάτηρ dicunt pro θυγάτηρ .ου. cor-

ripiētes

ripientes, uel magis .u. sono .u. soliti pronunciare, ideoq; ascribunt .o. non ut diphthongum faciant ibi, sed ut sonum .u. æolicum ostendant ut Callimachus καλλιχώρȣ χθονὸς, οὐρίας θουγάτηρ. Quod nos secuti .u, modo correptam modo productam habemus, quamuis uideatur .ου. diphthongi sonum habere. Pro .o, quoq; .ου, solent frequenter ponere græci οὖρος οὖλος pro ὄρος ὄλος, νοῦσος pro νόσος dicentes, qđ nos frequenter habemus in finalibus maxime syllabis, ut Priamus, pylus, pelium .u, tamen corripientes. Est quando amittit .u, uim tam uocalis q̄ consonantis, ut cum inter .q, & aliam uocalem ponitur, sicut iã commemorauimus, ut quisquam. Hoc idem plerunq; patitur etiã inter .g, & aliquam uocalem, ut sanguis lingua. S, quoq; antecedente .u, & sequente .a, uel .e, hoc idem sæpe fit, ut suadeo suauis, suesco suetus, quod apud æoles quoq; .υ, sæpe patitur et amittit uim litteræ in metro, ut σαπφῶ, ἀλλὰ τυίδ' ἔα ἔλθετε ποτί σατε ἔρωτα, similiter πή-αυι disyllabum inuenitur apud eosdem cum .υ. non est dipthongus. Est, quando transit in consonantem idem .u, ut ναύτης nauta, nauita, gaudeo gauisus, sicut econtra, à consonante transit in uocalem, ut supra diximus, caueo cautus, soluo solutus, faueo fautor, uoluo uolutus. sæpe .u, interponitur inter .cl, uel .cm, in græcis nominibus, ut ἡρακλῆς hercules ἀσκληπιὸς æsculapius & antiqui, ἀλκμήνη alcumena, ἀλκμαίων alcumæon. In consonantibus quoq; multæ sunt similiter conmutationes. L, triplicem, ut Plinio uidetur, sonum habet, exilem, quando geminatur secundo loco posita, ut ille, metellus, plenum, quando finit nomina uel syllabas, & quando habet ante se in eadem syllaba aliquam consonantem, ut sol, sylua, flauus, clarus, medium in alijs, ut lectus lecta lectum. L, transit in .x, ut paulum pauxillum, mala maxilla, uelum uexillum, in .r, ut tabula taberna. M, obscurum in extremitate dictionum sonat, ut templum, apertum in principio, ut magnus, mediocre in medijs, ut umbra. transit in .n, & maxime .d, uel .t, uel .c, uel .q, sequentibus, ut tam tandem, tantum tantundem, idem identidem, num nuncubi, & ut Plinio placet, nunquis, nunquam, anceps, pro amceps. am enim præpositio .f, uel .c, uel .q, sequẽtibus in .n, mutat .m, ut anfractus, ancisus, anquiro, uocali uero sequente intercipit .b, ut ambitus, ambesus, ambustus, ambages, necnon etiam in comburo combustus idem fit. Finalis dictionis subtrahitur, m, in metro plerunq; si à uocali incipit sequens dictio, ut

Illum expirantem transfixo pectore flammas.

Vetustissimi tamen non semper eam subtrahebant.

Ennius in .x. annalium.

Insignita ferè tum millia militum octo

Duxit delectos bellum tollerare potentes.

N. quoque plenior in primis sonat, & in ultimis partibus syllabarum, ut nomen, stamen, exilior in medijs, ut amnis, damnum, transit in. g, ut ignosco, ignauus, ignotus, ignarus, ignominia, cognosco, cognatus. potest tamen in quibusdam eorum sermonum etiam per concisionem adempta uideri. n, quia in simplicibus quoque potest inueniri per adiectionem. g, ut gnatus gnarus. & sequente. g, uel. c, pro ea g, scribunt græci. & quidam tamen uetustissimi auctores Romanorum euphoniæ causa bene hoc facientes, ut agchises, agceps, aggulus, aggens. quod ostendit Varro. i. de origine linguæ latinæ his uerbis.

Aggulus aggens aggulla iggerunt. In eiusmodi græci & Actius noster binam. g. scribunt, alij. n, & . g, quod in hoc ueritatem facile uidere non est, similiter agceps & agcora. transit etiam. n, in. l, ut unus ullus, nullus, uinum uillum, catena catella, bonus bellus, catinum catillum, similiter collega, colligo, illido, collido, transit in. m. sequentibus. b. uel. m. uel. p. auctore Plinio & Papiriano, & Probo, ut imbibo, imbellis, imbutus, immineo, immitto, immotus, improbus, imperator, impello, similiter in græcis nominibus neutris in. on. desinentibus παλλάδιον palladium πήλεον pelium, transit etiam in. r. ut corrigo, corrunpo, irrito. Hanc autem mutationem litterarum sciendum est quadam naturali fieri uocis ratione, propter celeriorē motum linguæ labrorumq; ad uicinos facilius transeuntium pulsus. Trāsit supradicta consonans. n, etiam in. s, scindo scissus, findo fissus, in. t. canis catulus, catellus. in. c. ecquid pro enquid. Expellitur. n, à græcis in. ων. desinentibus, cum in latinam transeunt formam, ut demipho, simo, leo, draco, sicut contra additur latinis nominibus in. o. desinentibus apud græcos ut κικέρων, κάτων, pro cicero, cato. Transit in. u. consonātem, ut, sino siui, sterno, straui. R. sine aspiratione ponitur in latinis, in græcis uero principalis uel geminata, in media dictione aspiratur, ut rhetor, rhenus, rhodus, pyrrhus, tyrrhenus, orrhena, pro quo nūc osrena dicentes aspirationem post. r. antiquæ seruant scripturæ. trāsit in. l. niger nigellus. umbra, umbella. in. s. ut arbos pro arbor, odos, pro odor. Plautus in Captiuis. Quorum odos sub basilicanos omnes abigit in forū. uerror, uersus. in duas. ss. uro ussi, gero gessi, in. u. consonantem, tero triui, sero seui. in. n, æneus pro æreus. S. in metro apud uetustissimos, uim suam frequenter amittit.

Virgilius in. xi. æneidos, Ponite spes sibi quisq;. Idem in. xii.

Inter se coijsse uiros, & decernere ferro.

Ne autem coniunctione sequente cum apostropho penitus tollitur ut uiden, satin, uim, pro uides'ne satis'ne uis'ne. necnon etiam in græ-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ὰς nominibus. as. uel. es. terminantibus plerunq; tollitur, cū ſint primæ declinationis, ut Geta, Birrhia, Phedria, Cherea poeta quoque ſophiſta, ſcytha, citthariſta. in quibus etiā, ης, producta in ă correptam conuertitur. tranſit hæc eadem in. m. ut rurſum pro rurſus, dimminuo pro diſminuo. Terentius in adelphis dimminuetur tibi cerebrum, in. n. mutatur. s. ſanguis ſanguinis. in. r. flos floris, ius iuris, curſus curriculus, uel curriculum. in. x. aiax pro aias & piſtrix pro piſtris. in quo ſequimur dores. illi enim ὄρνιξ pro ὄρνις. in. d. cuſtos cuſtodis, pes pedis, præſes præſidis, palus paludis. in. t. nepos nepotis, uirtus uirtutis, ſamnis ſamnitis. in. u. conſonantem bos bouis. ſæpe pro aſpiratione ponitur in his dictionibus quas à græcis ſumpſimus, ut ſemis, ſex, ſeptem, ſe ſal. nam ἡμιν. ἕξ. ἑπτὰ. ἑ. ἅλς. apud illos aſpirationem habent in principio. adeo autem cognatio eſt huic litteræ ideſt. s, cum aſpiratione, quod pro ea in quibuſdam dictionibus ſolebant bœoti ideſt pro. s. h. ſcribere, muha pro muſa, dicentes. huic. s. præponitur. p. et loco. ψ. græce fungitur, pro qua Claudius Cæſar antiſigma. ↄc. hac figura ſcribi uoluit ſed nulli auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare, quamuis non ſine ratione hæc quoq; duplex à græcis addita uideatur, nam multo meliorem, & uolubiliorem ſonitum habet. ψ. quàm. ps. uel. bs. hæ tamen ideſt. bs non alias debent poni pro. ψ. hoc eſt in eadem ſyllaba coniunctæ, niſi in fine nominatiui, cuius genitiuus in bis deſinit, ut urbs urbis, cœlebs cœlibis, araps arabis. Sicut ergo. ψ. melius ſonat quàm ps. uel. bs. ſic. x. etiam quàm. gs. uel. cs. & . x. quidem aſſumpſimus. ψ. autem non, ſed quantum expeditior eſt. ψ. quàm. ps. tantum ps. quàm bs. ideoq; non irrationabiliter pleriſq; loco uidetur. ψ. ps. debere ſcribi, quod de ordine litterarum docentes plenius tractabimus. x. duplex modo pro cs. modo pro. gs. accipitur, ut apex apicis, grex gregis, tranſit tamen etiam in. u. conſonantem, ut nix niuis, necnon in. ct. ut nox noctis, ſupellex ſupellectilis. Sed hæc contra regulam declinari uidentur. ſubit etiam. x. littera loco aſpirationis, ut ueho uexi traho traxi. x. uertitur in. f. ut efficio effero. & ſciendum ꝙ quotieſcunq;. ex. præpoſitio, præponitur compoſita dictionibus à uocalibus incipientibus, uel ab his quattuor conſonantibus, hoc eſt. c. p. t. s. integra manet, ut exaro, exeo, exigo, exoleo, exuro, excutio, expeto, extraho, exequor, exſpes, in quo uidemur contra græcorum facere conſuetudinem. illi enim. σ. ſequente nunquam. ξ. præponunt, ſed. κ. pro ea, ut ἔκστασις. melius ergò nos quoq;. x. ſolam ponimus, quæ locum obtinet. cs. cuius rationem non ſolum ipſe ſonus auriū iudicio poſſit reddere, ſed etiā hoc ꝙ geminari. s. aliqua conſonante antecedente

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

minime potest. geminari autem uidetur post consonantem. s. x. antecedente, quæ loco. c. & s. fungitur si ipsa consequatur, ut exsequiæ exsequor. quod si liceret, licebat etiam post. bs, uel. ps. quas loco. ψ. duplicis accipimus addere. s, ut diceremus obssessus, abssectus, quod minime licet. nunquam enim nec. s, nec alia consonans geminari potest, ut diximus, alia antecedente consonante. nunc de mutis dicemus. B. transit in. c, ut occurro succurro, in. f, ut officio, sufficio, suffio, in. g, ut suggero, in. m, ut summitto, globus glomus, in. p, ut suppono, in. r, ut surripio, arripio, in. s, ut iubeo iussi. nam suscipio & sustuli à susum uel sursum aduerbio composita sunt, unde subtinnio & subcumbo non mutauerunt. b. in. s. suspicor quoque & suspicio à susum uel sursum componuntur, sed abijciunt unam. s. non enim dicimus susspicio sed suspicio, quia non potest duplicari consonans alia subsequente consonante, quomodo nec antecedente, nisi sit muta ante liquidam, ut supplex suffragor, sufflo, effluo, effringo, quomodo & apud græcos συγγρηγορῶ συγγνώμη, συγγλύφω, συμμνήμων, φθέγγμα. C. transit in. u, consonantem, ut quiesco quieui, pasco paui, ascisco asciui, in. x, ut dico dixi, duco duxi, noceo noxa noxius, in. s, parco parsi, uel peperci, in. g, antecedente. n, quadringenta, quingenta, septingenta. ango quoque pro ancho. et notandum est q ante hanc solam mutam finalem inueniuntur longæ uocales, ut hōc, hāc, sīc, hīc aduerbium. nam ante. t, si qua inueniatur uocalis longa, per concisionem hoc euenit, ut audīt, munīt fumāt, pro audiuit, muniuit, fumauit. necnon post. s, posita trāsit aliquando in. t, uel assumit eam, ut irascor iratus, nanciscor nactus, nascor natus, paciscor pactus, pascor pastus. D. transit in. c, ut accidit, quicquam, in. g. ut aggero, in. l, ut allido, in. p, ut appono, in. r, ut arrideo, meridies, antiquissimi uero pro ad frequentissime, ar, ponebant, aruenas, aruentores, aruocatos, arfines, aruolare, arfari, dicētes, pro aduenas, aduentores, aduocatos, adfines, aduolare, adfari. unde ostenditur recte arcesso dici ab arcio uerbo, quod nunc accio dicimus, quod est ex ad & cio compositum. arger quoque dicebant pro agger. transit etiam in. s. ut assideo, rado rasi, suadeo suasi, in duas quoq; ss. ut cedo cessi, fodio fossus, in. t, attinet, attamino, attingo. hæc eadem tamen. d, frequenter interponitur in compositis hiatus causa prohibēdi, ut redigo, redarguo, prodest. subtrahitur etiam cum sequens sylla ba ab. s. & alia consonante incipit, ut aspiro, aspicio, ascendo, asto. F. multis modis muta magis ostenditur, cum pro. p, et aspiratione quæ similiter muta est accipitur, de quo sufficiēter superius diximus. quanquam antiqui Romanorum æoles sequentes loco aspirationis eam ponebant, effugientes ipsi quoque aspirationem. & maxime cum

consonante, recusabant eam proferre in latino sermone. habebat autem hæc. f. littera hunc sonum quem nunc habet. u. loco consonantis posita, unde antiqui. af. pro ab, scribere solebant, sed quia non potest uau, idest digamma in fine syllabæ inueniri, ideo mutata est. f. in. b. sifilum quoq; pro sibilum, teste Nonio Marcello de doctorum indagine, dicebant. G. transit in. s. spargo sparsi, mergo mersi, in. x. tego texi, pingo pinxi, in. ct. agor actus, legor lectus, pingor pictus. H. litterã non esse ostendimus, sed notam aspirationis, quam græcorum antiquissimi similiter ut latini in uersu scribebant, nunc autem diuiserunt, & dextram eius partem supra litteram ponentes, psilen notam habent, quam Remnius Palæmon exilem uocat. Grillius uero ad Virgilium de accentibus scribens, lenem nominat, sinistram autem contrariæ illi aspirationis dasiam, quam Grillus flatilem uocat. K. superuacua est, ut supra diximus, quæ quamuis scribatur nullam aliam uim habet quam. c. De. q. quoq; sufficienter supra tractatum est, quæ nisi eandem uim haberet quam. c. nunquam in principijs infinitorum uel interrogatiuorum quorundam nominum posita per obliquos casus in illam transiret, ut quis cuius cui. similiter à uerbis. q. habentibus in quibusdam participijs in. c. transfertur, ut, sequor secutus, loquor locutus. trāsit in. s. ut, torqueo torsi, sicut & . c. parco parsi. similiter abijcit. n, in præterito sicut & . c. linquo liqui, uinco uici. transit etiam in. x. ut, coquo coxi, duco duxi, apud antiquos frequentissime loco. cu. syllabæ, quu, ponebatur, & econtrario, ut arquus coquus, oqulus, pro arcus, cocus, oculus, quum pro cū, qur pro cur. trāsit in. s. ut uerto uersus, concutio concussus, ὀσσᾶ græcū pro ossa. c. uero antecedente, transit. t. in. x. ut pecto pexui, flecto flexi. υ, & , ζ, tantummodo ponuntur in græcis dictionibus, quamuis in multis ueteres hæc quoq; mutasse inueniantur, & pro. υ. u. pro. ζ. uero quod pro. ss. coniunctis accipitur. s. uel. d. posuisse, ut fuga murrha pro φυγὴ, μύῤῥα, saguntum massa pro ζάκυνθος μᾶζα, odor quoq; ἀπὸ τοῦ ὄζειν, sethus pro ζῆθος dicentes, & Medentius pro Mezentius. ergo corylus & limpha, ex ipsa scriptura à græcis sumpta non est dubium, cum p υ. scribātur ἀπὸ τοῦ κόρυλος καὶ τοῦ νύμφη. Solebāt enim uetustissimi græcorum. l. pro. n. scribere, unde quinquaginta quoq; numeri signum, quod illi per. n, scribunt, nos per. l. more illorum antiquissimo scribimus.

De ordine litterarum.

O Rdo quoq; accidit litteris, qui quamuis in syllabis dignoscitur, tamen quia coniunctus esse uidetur cum potestate elementorum, non absurdum puto ei nunc illum subiungere.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Sunt igitur uocales præpoſitiuæ alijs uocalibus ſubſequentibus in eiſdem syllabis.a.e.o.ſubiūctiuæ.e.u.ut.ae.au.eu.oe.I.quoq; apud antiquos poſt.e.ponebatur,& .ei.diphthongum faciebat,quā pro.omni.i,lōga ſcribebant more antiquo græcorū.Inuenitur hæc eadem.i,poſt υ.in græcis nominibus,ut,ἄρπυια,nam.υ.diphthongus eſt.Sunt igitur diphthongi quibus nunc utimur quattuor.diphthongi autem dicuntur ꝙ binos phthongos,hoc eſt,uoces comprehendunt.nam ſingulæ uocales ſuas uoces habent,& .ae.quando à poetis per diæreſim profertur ſecundum græcos per.a.& .i.ſcribitur,ut aulaï,pictaï,pro aulæ & pictæ.Et Virgilius in tertio.

» Aulaï in medio libabant pocula bacchi. idem in octauo.

» Diues equum diues pictaï ueſtis & auri .in græcis uero quoties huiuſcemodi fit apud nos diæreſis penultimæ syllabæ.ï.pro duplici conſonante accipitur,ut maia pro μαῖα aiax pro αἴας. Trāſit in ī, productam,ut quæro inquīro,exquīro,quamuis exquæro Plautus dixit

» in Aulularia.Intro exquære ſit ne ita ut ego prædico . lædo illīdo,cædo occīdo.Ponitur pro.ē.longa,ut σκηνὴ,ſcæna & pro.a.ut æſculapius pro ἀσκληπιός, in quo æoles ſequimur. Illi enim νύμφαις pro νύμφας & φαισὶν pro φασὶν dicunt.Inuenitur tamen hæc diphthongus in media dictione correpta tunc,quando compoſitæ dictionis antecedentis in fine eſt ſequente uocali,ut præuſtis.Virgilius in ſeptimo.

» Stipitibus duris agitur ſudibuſ'ue præuſtis.Homerus ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι.

ſicut etiam longæ uocales ſolent corripi,ut dehiſco,Virgi.in quinto.

» Infindunt pariter ſulcos,totumq́; dĕhiſcit,

» Conuulſumm remis roſtriſq́; tridentibus æquor.Oe.quoq; idem patitur apud græcos Aeſchylus οἶστρος τοιαύτας παρθένους μαιεύεται.Vnde quidam non ſine ratione unum tempus & ſemis ſingulas eas habere dicunt.Ideoq́; ſi conſequatur conſonans quæ dimidium tempus habet,omni modo producuntur.Au.quoq; uidetur quaſi pati diuiſionem cum.i.poſt.u.addita,tranſit eadem.u.in conſonantium poteſtatem ut,gaudeo gauiſus,ναύτης nauita,& ναῦς nauis. tranſit ét in.b.ut,aufero abſtuli ablatus.Et ſciendum ꝙ pro ab præpoſitione.au. ponitur in his uerbis,aufugio & aufero.E contrario quoq; frequenter ſolet fieri ut antecedente.a. & .u.loco conſonantis ſequente,ſi abijciatur uocalis poſita poſt eam ideſt poſt.u.conſonantem.au.diphthongus fiat.u.redeunte in uocalem,ut lauor lautus, faueo fautor,auis auceps,augurium,auguſtus.tranſit in.o.productam more antiquo, ut lotus pro lautus,ploſtrum pro plauſtrum,cotes pro cautes,ſicut etiam contra pro.o.au.ut auſtrum pro oſtrum,auſculum pro oſculun,frequen

tissiméq; hoc faciebant antiqui, in .u. quoq; longam transit fraudo defrudo, claudo includo. Eu transit in .ē. longam, ut Achilles pro ἀχιλλεὺς. Vlyxes pro ὀδυσσεὺς, quod ostenditur in genitiuo ulyxei, Hora. in primo carminum, Nec cursus duplices per mare Vlyxei. In .u. etiã mutatur fugio pro φεύγω. Oe. est quando per diæresim profertur in græcis nominibus & græcam seruat scripturam pro .o. enim & .i. ponitur, quæ tamen (sicut supradictum est) locum duplicis optinet consonantis, ut troia pro τροΐα, maia pro μαῖα. In hoc quoq; æoles sequimur sic enim illi diuidẽtes diphthongum κόϊλον pro κοῖλον dicũt. Apud græcos tamen quoq; .i. sequente producere licet antecedentem breuem, ut Homerus in hoc uersu

νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν, ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης

aufertur ei. idest .oe. diphthongo, altera uocalis sequente .ē. longa more attico, ut poēta pro ποιητὴς, poema pro ποίημα, necnon pro .ωι. diphthongo græca, nos hanc idest .oe. ponimus, ut κωμῳδία comœdia, τραγῳδία tragœdia dicentes, nec mirum cum pro .ω. quoq; habemus .o. & pro .ï. e. in diphthõgo accipimus. hoc tamen ad imitationem bœotorum solemus facere. Transit in .u. longam, ut phœnices, punices, phœniceon puniceum, pœna punio. Nunquam diphthongus in præterito perfecto mutatur, ut hæreo hæsi, audio audiui, mœnio mœniui, excepto cædo cecidi. Ei. diphthongo nunc non utimur, sed loco eius in græcis nominibus .e. uel .i. productas ponimus. Et in priore sequimur Aeoles. Illi enim τῷ δημοσθένῃ dicunt pro δημοσθένει & ἦπον pro εἶπον. Et nos plerunq; cum .ει. apud græcos sit pura penultima, in illis maxime fœmininis quæ per adiectionem assumunt .α. apud græcos mutamus .ει. in .e. productam, ut δηϊόπη δηϊόπεια. deiopea. καλλιόπη καλλιόπεια calliopea. nam in illis quæ in .ia. solum desinunt apud græcos raro, fit hoc, ut argia, alexandria, nicomedia, langia, lampia. Statius in .iiij.

Candensq; iugis Lampia niuosis, idem in eodem,
Hoc quoq; secreta nutrit Langia sub umbra. idem in secundo.
Tunc donis Argia nitet, uilesq; sororis,
Ornatus sacro præculta superuenit auro.

Raro autem diximus propter Medeam, plateam, nicæam. Nam quod Virgi. Qui tela tiphoea temnis .e. correptam protulit, doricum est, illi enim solent .ει. diphthongo abijcere .i, In latinis autem dictionibus difficile inuenies .i, longam ante uocalem positam nisi in genitiuis in ius desinentibus, ut illius, solius, ullius, quæ tamen licet & corripere in metro & in uerbo fiam fias fiat, quod ipsum quoq; contra aliorum eiusdem coniugationis fit regulam uerborum. In masculinis quoq; .ει. pura in .ē. lon-

gam conuertitur, ut ἀχιλλεῖος Achilleus, ἀλφεῖος alpheus σπονδεῖος
spondeus. non sine ratione tamen hoc fit, Sed quia. i, pura penultima
ante. us, uel. a, uel. um, per nominatiuos non inuenitur producta in
latinis dictionibus nisi in disyllabis & ipsis græcis. Nam in græcis
sæpe inuenimus ut chius & dia, & in uno trisyllabo quod apud
Statium legi, ut licyus. Statius in decimo Thebaidos. Ad patrias si
quando domos optataq; pæan. Templa licye dabis tot ditia dona sa
cratis Postibus, & totidem uoti memor exiget auros. In alijs uero cō
sonante, l, sequente pro ει diphthongo longam. i, ponimus ut νεῖλος
nilus. In semiuocalibus similiter sunt aliæ præpositiuæ alijs semiuo-
calibus in eadē syllaba, ut. m, sequente. n, ut mnesteus, amnis. S, quoq;
sequente. m, ut smyrna, smaragdus. nam uitium faciunt qui. z, ante
m, scribunt. Nunquam enim duplex in capite syllabæ posita potest
cum alia iungi consonante. Lucanus quoq; hoc ostendit in decimo.
Terga sedent crebro maculas distincta smaragdo. nam si esset. z, an=
te. m, subtrahi in metro minime posset, nec staret uersus. S, enim in me
tro sæpe uim consonantis amittit. in fine autem syllabæ omnes liqui=
dæ solent ante. s, poni, ut plus hyems, mons, ars. similiter ante. x, excæ
pta. m, ut falx lanx arx. In mutis præponuntur. b, &. g, sequente. d,
ut βδελυρὸς bdellium genus lapidis, abdir, abdomen, mygdonides. C,
uero &. p, præponuntur sequente. t, ut actus, lectus, aptus, diphthon
gus. Semiuocalis nulla præponitur mutis nisi. s, sequēte. b, ut asbestus
asbustes. c, uel. q, ut scutū squallor. p, ut spes sphæra. t, status, sthenni-
us. Ante aliam autem nullam mutarum. Mutæ uero semiuocalibus
præponuntur liquidis absq;. m, omnes penè omnibus. bl, ut blandus
cl, ut clarus. dl, abodlas nomen barbarum. fl, flauus. gl, gladius gla=
brio. tl, tlepolemus, atlas. pl, planus. bn, abnuo sed. b, magis superio=
ris est syllabæ. cn, cnidus. dn, cidnus ariadne. gn, gneus. tn, ætna. pn,
therapne, sipnus. br, brennus, umbra. cr, creber. dr, drances. gr, gra-
tus. fr, frater. pr, pratum. tr, tractus. Ante. m, aūt inueniūtur. c. d. g. t.
ut pyracmon, alcmene, dragma, dmois, admetus, agmē, tmolus, istmos.
Tres aūt consonātes nō aliter possunt iungi in principio syllabæ nisi
sit prima. s, uel. c, uel. p, secunda post. s, quidem. c, uel. t, uel. p. Post. c,
autē aut. p, principales secunda. t, tertia. l, uel. r, sed. l, in solis illis quæ
ab. s, incipiunt. ut Asclepiodotus, scriba, stlopus, splendidus, spretus.
In græcis etiam. φ, secunda ponitur quàm nos per. ph, plerunq; scri=
bimus. σφραγὶς uictrix. sceptrum. Nam post. pt, uel. ct, simul iunctas
l. non inuenitur, ut ostendimus, ipsa soni natura prohibente. In fine
uero dictionis contra inuenimus primam liquidam, sequentem mutā,
postremam. s, ut urbs, stirps. sin autem in duas desinat consonantes

dictio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

dictio, necesse est priorem liquidam esse, et sequentē. s. uel. x. ut supra ostendimus, uel. c. uel. t. antecedente. n, ut hinc, dicunt, amāt, hunc, uel loco. ψ. græce bs uel ps scribere pro ratione genitiui, ut arabs arabis, pelops pelopis, cœleps cœlibis, princeps principis. Quibusdam tamē ut supra docuimus, non aliter uidetur. ψ. græca nisi pro. ps, scribenda. quanquam enim ratio genitiui supradictam exigat scripturam, tamen cognationem soni ad hoc procliuiorem esse aiunt hoc tamen sciendum est, ꝙ principium syllabæ omnimodo pro. ψ. ps, debet habere, ut psitacus, pseudolus, ipse, nubo quoq; nupsi, scribo scripsi faciunt, quamuis analogia per. b, cogat scribere, sed euphonia superat, quæ etiam nuptam non nubtam, & scriptum non scribtum compellit per. p, non. b, dicere & scribere.

LIBER SECVNDVS.

DE SYLLABA.

s YLLABA est comprehensio litterarum consequens, sub uno accentu, & uno spiritu prolata. Abusiue tamen etiam singularum uocalium sonos, syllabas nominamus. possumus tamen & sic diffinire. Syllaba est uox litteralis quæ sub uno accentu, & uno spiritu, indistanter profertur. ab singulis tamen incipiens non plusq̄ ad sex litteras procedere syllaba potest in latino sermone, ut a, ab, arx, mars, stans, stirps. Et sciendum ꝙ syllabæ quæ ex singulis constant litteris, non plures sunt quàm ipsæ uocales, ex quibus fiunt. quæ autem ex amplioribus litteris penè innumerabiles. nulla syllaba tres uocales habet, unde. u. & . i. non aliter iunguntur dipthongis, nisi loco positæ consonantium. u, tamen etiam tunc coniungi potest dipthongo, cum amittit uim litteræ, ut quæ, linguæ. Sæpe inueniuntur pro duabus uocalibus iunctis, hoc est, pro diphthongo singulæ uocales positæ, ut plostrum pro plaustrum, & inquiro pro inquæro, & ubiq; pro ei diphthongo. e. producta uel. i. sicut supra dictum est. pro. ου. autem. u. in græcis ponimus dictionibus, ut σπονδεῖος spondeus, νεῖλος nilus, μοῦσα musa, quæ singularum litterarum sunt syllabæ, ex uocalibus constant, ut dictum est, ut. a. e. quæ autē ex duabus constant, uel à uocalibus fiunt, & inuenitur diphthongus, ut au. oe. uel à uocali & consonante antecedente & sequente, antecedente ut da, sequente ut ad. non plures tamen q̄ tres consonantes antecedere uocalem, nec

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

rursus, nisi tres consequi possunt. sed tamen hoc notandum est, quod si antecedant tres consonantes, non possunt nisi duæ consequi uocalem, ut monstrans, nec iterum, si consequantur tres, possunt antecedere nisi duæ, ut stirps. si antecedens syllaba terminet in consonantem, necesse est etiam sequentem à consonāte incipere, ut artus, ille, arduus, nisi sit compositum, ut abeo, adeo, pereo. Herodianus tamen de orthographia, ostendit rationabilius esse sonoriusq; quantum ad ipsam uocis prolationem, in compositis quoq; simplicium regulam, in ordinandis syllabarum litteris seruare. obijcitur tamen huic illud, quod oportet oblitus, ablatus, obruo, abrado & similia, si b. transit in secundam syllabam more simplicium dictionum, primam cōmunem habere in metris, ut possit etiam corripi. sed hoc nusquā inuenitur. præterea circumeo & circumago, & similia non paterentur elisionem. m. in pronunciatione, si transiret in sequentem syllabam. m. nec in perhibeo, exhibeo, inhumatus, anhelo, inhibeo, adhuc, abhinc, & similibus secundæ syllabæ principalis aspiraretur uocalis, si terminalis consonās præpositionis in eam transiret, quo modo in isthic istec istac. Si in media dictione syllaba à uocali incipit, necesse est antecedetetem quoq; nisi sit composita, in uocalem terminari, ut pietas, curialis, pareo ruo, munio. Est tamen quando in compositis etiam subtrahitur consonans, ut coeo cois. Principales syllabæ hoc est in principio dictionum positæ, ab omnibus incipere litteris, desinere tamen non in omnes possunt, sed in has. Vocales quidem omnes, à quacunq; consonante incipiat sequens syllaba, ut mare, genus, filius uotum, ludus. In consonantes uero si sequens syllaba à uocali incipiat non possunt desinere, nisi sicut supra dictum est in dictionibus, quæ ex præpositionibus in consonantes desinentibus, uel alijs partibus orationis, sint compositæ, ut abutor, obedio, subeo, aduro, ineo, exacuo, intereo, perago, transeo, prætereo. nec tamen si sequens à consonante incipiat licet antecedentem in quācunque consonantem desinere, Ergo per singulas consonantes (ut potero) id tractare conabor. In. b. inuenitur syllaba desinens, si sequēs quoque ab eadem incipiat, ut sabura, sabbata, gibbus, gibberosus, gibber, obba. composita quoq; sunt à præpositionibus in. b. desinentibus, & alijs dictionibus à. b. incipientibus, ut subbibo. Quæ tamen consonans. c. sequente solet plerunq; in eam mutari, ut occido, occumbo, succino, succido. in quibusdam tamen pro ab, abs præpositio, cum dictionibus à. c. incipientibus componitur, ut abscondo, abscedo, abscindo. Ob quoq; est quando assumit. s. cum componitur cum dictione à. c. incipiente ut obscurus, obscœnus. F. etiam sequente in eandem conuertitur. b. uel, in. u. uocalem. ut officio, offundo, sufficio, suffero, suf=

fio, similiter, aufero, aufugio, ne si affero affugio dicamus, pro adfero & adfugio accipiantur. G. quoq; sequente in eam transit. b, ut suggero, ogganio. necnon etiam in. m, ut summitto. praeterea omitto pro ommitto dicimus. Terentius in adelph.

Omitte mulierem. Horatius in secundo sermonum.

Aut spem deponas, aut partem illusus omittas.

idem patitur. p, sequente, ut oppono, suppono. R, quoq; sequente plerunq; in eam conuertitur, ut arripio, surripio. In quibusdam tamen manet immutabilis, ut abrogo, abrado, & puto differentiae causa, ne si dicam arrogo, dubium sit ab, an ad, sit praepositio, quae mutauit suam consonantem in. r, alijs autem quibuscunq; litteris sequentibus integra manet b, ut abdo, obdo, subdolus, abhinc, abluo, sublatus, obloquor, abnego, obnitor, subnixus. ergo nulla, nisi praepositio cogat, antecedens syllaba, in. b, potest desinere, nisi consequens quoq; à. b. incipiat, ut in suprascriptis ostendimus nominibus. in. c, quoq; nulla syllaba superior desinit nisi sequens à. c. uel à q. incipiat, ut bacca, buccca, soccus, ecquis, quicq̄. Atq; ex hoc quoq; ostenditur eandem uim habere. c. et. q. In. d. pariter nulla potest syllaba desinere praepositiua nisi sequens quoq; ab eadem incipiat, in simplicibus dictionibus, & in plerisq; compositis ut abaddir, uel abaddier addo reddo redduco, quod etiam reduco dicitur. Virgilius in. ix.

Reddit una boum uocem.

Terentius in Phormione. Sectari in ludum ducere atq; reducere,

Horatius in Epodo.

Deus haec fortasse benigna reducet In sedē uice. Virgilius i. iiij. Aene.

Eiectam classem socios à morte reduxi.

haec tamen ipsa consonans in ad praepositione mutatur sequēte. c. uel. g. uel. p. uel. t. accumbo, accido, aggrego, applico, appello, attingo, attinet. F, quoq; sequēte rationabilius, ut affectus. l, allido. r, arrideo. n, annuo. s, assiduus. subtrahitur etiam in quibusdam cum sequens dictio à. gn, uel sp, uel. sc, incipit, ut agnitus, aspectus, ascendo. alijs enim sequentibus litteris, integra manet in compositione, ut adbibo, adhaereo, admitto, adquiro, aduoco. Frequenter tamen inuenimus. f. uel. n. uel. l. uel. r. uel. s, sequentibus. d, scriptam, ut adfatur, adludo, adrideo, admittor, adsumo. errore tñ scriptorū hoc magis fieri puto q̄ ratione. nā quae sit differētia euphoniae, ut cū eadē consonans sit sequēs, in alijs trāsferatur. d. in alijs nō, scire nō possum. ut cum dicā, affectus, allido, assiduus, bene sonet, cū aūt adfatur, adludo, adsisto, male. In. f. nulla desinit syllaba, nisi loco. b. uel. d. uel. x. uel. s, in praepositionibus posita, cum sequens dictio ab eadem incipit consonante, ut officio, suffi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

cio, affectus, efficio, difficilis, diffundo. Ex hoc quoq; muta esse ostenditur, q cum omnes semiuocales simplices soleant in medijs dictionibus geminari, hæc non geminatur, nec terminat eas sicut illę, nisi in suo nomine. sed & præponitur liquidis. l. & . r. mutarum more. G. apud latinos nullius syllabæ est terminalis nisi cum loco. d. uel. b. ponitur in ad, uel sub, uel ob, præpositione, ut supra diximus, ut aggero, agger, suggero, oggannio. græci tamen solent loco. n, ante. g. uel. c. positæ hanc ponere, ut, ἄγγελος, λογγῖνος, ἄγκιστρον, ἀγχίσης. Apud latinos tamen seruatur. n, ut angelus, longinus, anchises. Est quando. n, principalis syllabæ ante se assumit. g. ut natus, gnatus, notus, gnotus antiq;, unde ignotus, nosco gnosco, noui gnoui. & post se tamen. c. sæpe positum. n, in. g. conuertit, ut in numeris, quadringenti pro quadrincenti à centum, quingenti, septingenti, octingenti. adeo enim, n, præposita facit. c. in. g. conuerti, q in quibus ea numeris nō est, seruatur. c. ducenti, trecenti, sexcenti. In. h. quæ est nota aspirationis non potest terminari syllaba, inuenio tamen in uah & ah, interiectionibus terminalem uideri syllabæ. h. sed magis puto, ut superius dictum est, per apocopen hoc solere fieri, cum perfecta uaha, & aha sint, uel q abscondita uoce solent interiectiones, & huiusmodi uoces proferri, ut etiam aha hehe. K. nullius syllabæ potest esse terminalis. L. quacunq; consonante sequente potest antecedentem terminare syllabam, ut albus, ulcus, soldum, ualde, Alfenus, algeo, illud, ulmus, alnus, culpa, fulsit, altus, sylua, mulxi. Q. & . r. solis sequentibus, non inueni antecedentem. l. nam. h. & . K. nec possunt post hanc inueniri. In. m. inuenitur syllaba desinens in media dictione quando sequens à. b. uel. p. uel altera. m. incipit, ut Cambyses, ambo, imperium, comparo, summus, Hammon. In. n, terminatur antecedens syllaba sequentibus. c. uel. d. uel. f. uel. g. uel altera. n, uel. q. uel. r. ut quibusdam placet, uel. s. uel. t. uel. i. uel. u. etiam pro consonantibus positis, uel. x. ut concinnus, mancus, conduco, pondus, confiteor, infundo, coniunctus, congius, angulus, annos, inquiro, conquiro, linquo, inrumpo, inruo. In multis tamen inuenio. r. sequente. n, in. r. conuerti, ut corruo, corrumpo, & penè ubicunq; con, præpositio ante dictionem ab. r. incipientē componitur hoc idem patitur, ut corruo, corrigo. Nec mirum cum apud græco auctores artium, hoc idem soleat fieri, ut συῤῥέω, συῤῥήσσω συῤῥήγνυμι, συῤῥάπτω. ergo rationalibus esse uidetur, in, quoq;, cum in quibusdam mutet. n, in. r. ut irrito, irriguus, in reliquis quoq;, euphonia hoc exigente, seruare, & irruo, & irrumpo dicere, cum nec in simplicibus inueniatur dictionibus. n, ante. r. S, quoq; sequente uel. t. uel. i, uel. u. loco consonantium, uel. x. integrum manet, ut consitus, sponsus, tonsus, Antonius, Mā-

tua, coniungõ, conuerto, anxius. B. autem ſequente, uel. p. in. m. conuer
titur. l. uero uel. m. in eas cõmutatur, ut imbuo, impius, combibo, com
pitum, collido, illudo, illido, immunis, cõmunis. P. nullã terminat ſylla-
bam, niſi ſequente quoq; ab ea incipiente, ut lippus, apparet, hippo=
coon. R. quacunq; conſonante ſequẽte excæpta. K. poteſt terminare prio
rem ſyllabam, ut morbus, parcus, ordo, perficio, Confinium, margo,
perhibeo, pergo, perluceo, interlita, interlunium, carmen, ſarnus, cor-
pus, arquitenens, currus, morſus, artus, periurus. coruus, Xerxes. In
compoſitis tamen quibuſdam inuenio. r. in. l. conuerti, ut intelligo &
pellicio, pro interlego & perlicio, pellego pro perlego, pelluceo pro p
" luceo. Plautus in Aſinaria, Agedu iſtu oſtende quem conſcripſiſti ſyn=
" graphum, inter me Et amicam & lenam leges pellege. Nam tu poe
" ta es prorſus ad eam rem unicus. Idem in eadem. Ita pellucet quaſi
laterna punica. S. terminante antecedentem ſyllabam hæ ſole inueni-
untur conſonantes aſſequentes. c. in compoſitis, ut abſcondo, obſcurus,
quia. s, terminalis eſt præpoſitionis, nam in ſimplicibus dictionibus
neceſſe eſt. s. & . c. eiuſdem eſſe ſyllabæ, ut paſcua, luſcus. M, quoq; ſe=
quente, uel. p. uel. t. in ſimplicibus dictionibus, ſi antecedat. s, eiuſdem
eſt ſyllabæ, ut Coſmus, proſpera, teſtis. ſimiliter terminat. s, ſyllabam,
altera. s, ſequente, ut aſſis, coſſus. i, quoq; loco conſonantis in compoſitis
ſequente, ut diſiectus. C. etiam ſequente, uel. p. uel. t. præpoſitione in
s, deſinente ante poſita, ut diſcutio, diſplicet, diſterminat, abſterreo, di-
ſtuli, aſporto, pro abſporto. T. ſi ſuperiorem finit ſyllabam, neceſſe eſt
ſequentem quoq; ab ea incipere, ut mitto, Cotta, attinet, Atticus. In
x. nulla ſyllaba terminatur in media dictione, niſi in compoſitis, à
præpoſitiõe ex, quæ integra manere poteſt, ſequẽte. c. uel. p. uel. q. uel
s, ut quibuſdã placet, uel. t. ut excurro, expello, exquiro, exſicco, exſe
quor. (Sic enim placet his qui de orthographia ſcripſerunt, quãuis
euphonia, & ratio ſupradicta de litteris ſecundum græcos abijcit. s,
antecedente. x.) extendo. L. quoq; ſequente inuenitur in nomine hoc,
exlex. F. enim ſequente in eam conuertitur. x. ut efficio, effero, effun=
do. cæteris uero conſonantibus ſequentibus. e. non ex, præponi ſolet, ut
ebibo, educo, egero, eludo, emineo, enitor, eruo, eueho. Z. in peregrinis
dictionibus ſemper in principio inuenitur ſyllabæ, & ſi antecedat
alia ſyllaba, neceſſe eſt eam uel in uocalẽ deſinere, uel in. n, uel in. r.
ut γάζα, μελάνζοφος, ἀριοβαρζάνης. Sciendum autem ꝙ nulla diph-
thongus in duas conſonantes poteſt deſinere, in duplicem autem inue=
nitur, ut fæx fæcis, faux faucis. Diſtat ſyllaba à dictione ſenſu & ac-
centu, niſi enim ſciamus quo modo poſita eſt ſyllaba in dictione, incer
tum eſt, quo accentu eam pronunciemus. ſyllaba enim per ſe, niſi cũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

sit dictio, sensum habere non potest. inuenitur tamen & plena oratio in una dictione, ut in uerbis imperatiuis, curre, lege, & similiter plena dictio in una syllaba, ut ars, do, dic. Accidit unicuiq; syllabæ tenor, spiritus, tempus, numerus litterarum, tenor acutus uel grauis, uel circunflexus, in dictiōe tenor certus, absq; ea dictione incertus, nō potest tñ sine eo esse. similiter spiritus asper uel lenis. tempus unū uel duo, uel etiā, ut quibusdā placet, unū semis, et duo semis, & tria. unū si uocalis est breuis per se, ut amo, uel si eam una consonans simplex consequitur, ut caput. unum semis in cōibus syllabis, de quibus multi docuerunt ut lachryme. & sciendum ꝙ non solum ante. l. uel. r. sed etiam ante. m. ut iam supra docuimus, & . n, positæ mutæ faciunt cōmunes syllabas. Euripides in phœnissis ἰσότης ἔταξε κἀριθμὸν διώρισεν. Idem in eadem fabula, ἀπολλώμεσθα δύο κακὼ ἀδελφεὼ τέκνον. Oui. i. x.

Piscosamq; gnidon grauidamq; amathunta metallis.

Præterea. m. ante. n, posita fecerunt quidam cōes, ut Callimachus in iij. αἰτίων. τὼς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος ὤλεσεν αὐνῶς. Illud quoq; non est prætermittendum, ꝙ tribus consonantibus sequentibus pōt fieri cōis syllaba, quando in principio syllabæ sequentis post uocalem correptā. s, & muta, & post eam liquida sequatur. quippe cū s, in metro subtrahi more soleat ueteri, ut Hor. in primo Sermonū.

Linquimus, insani ridentes præmia scribæ.

In longis natura uel positione, duo sunt tempora, ut dos, ars. Duo & semis, quando post uocalem natura longam una sequitur consonans, ut sol. Tria quando post uocalem natura longam duæ consonantes sequuntur, uel una duplex, ut mons, rex. Tamē in metro necesse est unāquāq; syllabam, uel unius, uel duorum accipi temporum. Numerus litterarū accidit syllabæ, qa ut supra diximus, non minus quàm unius, nec plus quàm sex litterarum apud latinos potest inueniri syllaba.

De dictione.

d Ictio est pars minima orationis constructæ, idest in ordine compositæ. Pars autem quantum ad totum intelligendum, idest ad totius sensus intellectum. hoc autem ideo dictum ē, nequis conetur uires in duas partes diuidere, hoc est in ui, & res, uel quædam huiuscemodi. non enim ad totum intelligendum hæc fit diuisio. differt autem dictio à syllaba, non solum ꝙ syllaba pars est dictionis, sed etiam ꝙ dictio dicendum (hoc est intelligendum) aliquid habet. Syllaba autem non omni modo aliquid significat per se. ergo monosyllabæ dictiones quodammodo possunt esse & syllabæ, non tamen syncere, quia nunquam syllaba per se potest aliquid significare.

hoc enim proprium est dictionis. unde si dicam. ā. per se scio esse syllabam, nec tempora tamen eius, nec tenorem, nec spiritum, nec significationem agnosco, donec cognouero dictionem in qua ponitur. Nam in āra deorum ā penultima producitur & circunflectitur in nominatiuo, nec habet aspirationem, cum autem significat stabulum porcorum eadem syllaba penultima corripitur, et acuitur, & habet aspirationem, hæc eadem. à. quando est præpositio grauatur, & producitur, Et est sine aspiratione. Vides ergo per se ipsam syllabam deficere prædictorum ratione, nec aliter posse examussim tractari, nisi posita sit in dictione,

De oratione.

O Ratio est ordinatio dictionum congruam sententiam perfectamq; demonstrans. Est autem hæc definitio orationis eius quæ est generalis, idest quæ in species, siue partes diuiditur. nam oratio dicitur etiam liber rhetoricus, necnon unaquæq; dictio hoc sæpe nomine nuncupatur, cum plenam ostendit sententiam, ut uerba imperatiua, & responsiua, quæ sæpe una dictione complentur, ut si dicam, quid est summum bonum in uita? & respondeat quis, honestas, dico bona oratione respondit. Partes igitur orationis sunt secundum dialecticos duæ, nomen & uerbum, quia hæ solæ etiam per se coniunctæ plenam faciunt orationem, alias autem partes syncategoremata, hoc est consignificantia appellabant. Secundum stoicos uero, quinq; sunt eius partes, nomen, appellatio, uerbum, pronomen, siue articulus, coniunctio. nam participium, connumerantes uerbis participiale uerbum uocabant, uel casuale. necnon etiam aduerbia nominibus, uel uerbis connumerabāt, & quasi adiectiua uerborum ea nominabant. articulis autem pronomina connumerantes, finitos ea articulos appellabant, ipsos autem articulos quibus nos caremus, infinitos articulos dicebant. uel ut alij dicunt, articulos connumerabant pronominibus, & articularia eos pronomina uocabant, in quo illos adhuc sequimur latini. quanuis, integros in nostra non inuenimus articulos lingua nam cum dicimus idem, idest ὁ αὐτὸς, non solum articulum præpositiuum, sed etiam pronomen in eadem dictione significamus. Similiter qui i ὅστις articulus subiunctiuus intelligitur una cum pronomine, secundum quosdam, infinito, siue magis cum nomine, ut Apollonius ostendit firmissima ratione. Præpositionē quoq; stoici coniunctioni copulantes, præpositiuam coniunctionem uocabant. Quidam autem nouem dicebant esse partes orationis, appellationem addentes separatam à nominibus. Alij decem etiā, infinita uerba, seorsum partē ponentes. alij undecim, q̄a pronomina quæ nō possunt adiūgi articulis ꝑ se numerabant. his alij addebant ēt uoca=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

bulum, & interiectionem apud græcos, quam nos adhuc seruamus. Apud latinos uero articulum addebant, quem purum per se apud eos non inueniri supra docuimus. Igitur non aliter possint discerni à se partes orationis, nisi uniuscuiusq; proprietates significationum attendamus.

P Roprium est nominis substantiam, & qualitatem significare. hoc habet etiam appellatio, & uocabulum. ergo hæc tria una pars est orationis. Proprium est uerbi actionem siue passionem, siue utrunq;, cum modis & formis & temporibus, sine casu significare. hoc habent etiam infinita, quare non sunt separanda à uerbo. Participium autem iure separatur à uerbo, quod & casus habet quibus caret uerbum, & genera ad similitudinem nominum, nec modos habet quos continet uerbum. Proprium est pronominis pro aliquo nomine proprio poni, et certas significare personas, ergo quis, & qui, & qualis, & talis, & quantus, & tantus, & similia quæ sunt infinita, siue interrogatiua, uel relatiua, uel redditiua, magis nomina sunt appellanda, quàm pronomina. Neq; enim loco propriorum nominum ponũtur, neq; certas significant personas, sed etiã substantiam, quamuis infinitam, & qualitatem, quamuis generalem quod est suum nominis habent. Nomina sunt igitur dicenda q̃uis declinationem pronominum habeãt, quædam ex eis. non enim declinatio sed uis & significatio uniuscuiusq; partis est contemplanda. indifferenter enim multa & nomina modo pronominum, & pronomina modo nominũ inuenimus declinata. Quid enim stultius q̃ omnia quæ significãt numeros nomina dicere? unum autem unius propter declinationem pronomen appellare? quod si declinatio facit indicium qualis sit dictio, debent omnia possessiua pronomina, quia nominum declinationem sequuntur, & participia in his computari. qđ omni caret ratione. Ergo non declinatio, sed proprietas est excutienda signifitionis. & quoniã de proprietate nominis & uerbi, & participij, & pronominis, breuiter dictum est, non incongruum esse arbitror summatim de cæterarum quoq; partium orationis proprietate percurrere.

P Roprium est aduerbij cum uerbo poni, nec sine eo perfectã significationem habere posse, ut bene facio, docte lego. hoc ergo inter aduerbium, & præpositionem est, q aduerbiũ & sine casualibus potest & præponi, & postponi uerbis, & cum casualibus, ut ponè currit, & currit ponè, uenit tẽpore longo post, & post longo tempore uenit. Terentius in Adelphis. Post faceret tamen. Si igitur inuenias cum nomine aduerbium sine uerbo, scias hoc per

eclipsim

eclipsim fieri, ut si dicam non bonus homo pro malus, subaudio est. Præpositionis autem proprium est, separatim quidem per appositionem casualibus præponi, ut de rege, apud amicum, coniunctim uero per compositionem tam cum habentibus casus q̃ cum non habentibus, ut indoctus, interitus, intercurro, proconsul, induco, insipiens, inspiciens.

PRoprium est coniunctionis diuersa nomina, uel quascunq; dictiones casuales uel diuersa uerba, uel aduerbia coniungere, ut Terentius & Cicero, uel Terentius uel Cicero, & formosus & sapiens, uel formosus uel sapiens, & legens & scribens, uel legens uel scribẽs, & ego & tu, uel tu uel ego, & facio & dico, uel facio uel dico, & bene & celeriter, uel bene uel celeriter, quod præpositio non facit. Interest autem etiam hoc inter præpositiones & coniunctiones, ꝙ præpositiones componi possunt cum uerbis, coniunctio uero numquam, ut subtraho, addico, præpono, produco, dehortor. Coniunctio autem licet sit præpositiua, in compositione tamen non inuenitur cum uerbis, ut at ast, sed, et ꝙ præpositio casualibus separata præponitur semper, coniunctio uero cum omnibus potest dictionibus modo præposita, modo postposita coniungi.

NOmen est pars orationis quæ unicuiq; subiectorum corporum, seu rerum, communem uel propriam qualitatem distribuit. Dicitur autem nomen uel à græco quod est νόμα & adiecta o, ὄνομα, dictum à tribuendo quod νέμειν dicunt. uel ut alij, nomen quasi notamen. ꝙ hoc nomine notamus uniuscuiusq; substantiæ qualitatem. & communem quidem corporum qualitatem demonstrat, ut homo, propriam, ut Virgilius, rerum autem communem, ut disciplina, ars. propriam uero ut, arithmetica Nicomachi, grammatica Aristarchi. Accidunt igitur nomini quinq; Species, genus, numerus, figura, & casus. species sunt communes tam propriorum q̃ appellatiuorum nominum duæ, primitiua, & deriuatiua. primitiua ut Iulus, mons. deriuatiua ut Iulius, montanus. sub qua sunt aliæ multæ. nam propria habent species separatim. iiij. prænomen, nomen, cognomen, & agnomen. Prænomen est quod præponitur nomini, uel differentiæ causa, uel quod tempore quo Sabinos romani ad sciuere ciuitati ad confirmandam coniunctionem, nomina illorum suis præponebant nominibus, & inuicem Sabini romanorum, & ex illo, consuetudo tenuit, ut nemo romanus sit absq; prænomine. & notatur uel singulis litteris, uel binis, uel ternis, tum singulis quando à uocali incipit prænomen, ut A, aulus, uel ab una consonãte, ut P. publius. T. Titus. tum duabus quando à duabus consonantibus incipit, ut Gn.

Gneus. sp. spurius, tum tribus, quando à consonante incipit prima syllaba, & in consonantem desinit, si tamen alia quoq; prænomina ab eisdem incipiunt consonantibus. idq; fit differentiæ causa, ut, sex, sextus, tul, tullius, ne si primas solummodo consonantes scribas. T. titum, & S. Sestium significare putemus, unde in Marco. m. solum scribimus, q̃uis à consonante incipit syllaba & in consonantem desinit, quia nullus error erit. Nomen est proprie uniuscuiusq; suum, ut Paulus, proprium. Cognomen cognationis commune, ut Scipio. Agnomen est quod ab aliquo euentu imponitur, ut africanus, isauricus. Inuenimus tamẽ multa in his quatuor speciebus propriorum nominum, inuicem pro se posita, & quæ in alijs personis sunt prænomina, hæc in alijs loco nominum accipiuntur, ut Tullius Seruilius, hic Tullius prænomen est. M. uero Tullius hic nomen. Similiter & in alijs loco cognominum aliorum agnomina, uel nomina, uel contra, ut Cicero, qui primus ab habitu faciei nominatus est, agnomen hoc habuit, familiæ uero eius cognomen fuit, similiter Cæsar, Scipio. Hoc autem interest inter propriũ & appellatiuum, quod appellatiuum naturaliter commune est multorum, quos eadem substantia, siue qualitas, uel quantitas, generalis uel specialis iungit. Generalis, ut animal, corpus, uirtus. specialis ut homo, lapis, grãmaticus, albus, niger, magnus, breuis. Hæc enim quoq; quæ à qualitate uel quantitate sumuntur speciali, idest adiectiua, naturaliter communia sunt multorum. adiectiua autem ideo uocantur, q alijs appellatiuis quæ substãtiam significant, uel etiam proprijs adijci solent ad manifestandã eorũ qualitatem uel q̃titatẽ, quæ augeri uel minui, sine substantiæ consumptione possunt, ut bonũ aial, magnus homo, sapiens grammaticus, magnus Homerus. Proprium uero quod naturaliter uniuscuiusq; priuatam substantiam, & qualitatem significat, & in rebus est indiuiduis, quæ philosophi atoma uocant, ut Plato. Socrates. Itaq; caret communione naturali. Cum igitur euenit ut multi eodem nomine proprio nuncupentur, fortuito & sola uoce non etiam intellectu communis alicuius substantiæ uel qualitatis hoc fieri solet. & in proprio appellatiua intelligi possunt, ut si dicam Virgilius, intelligo & hominem & poetam. in appellatiuis autem propria non intelliguntur, ut homo, uir, nisi per excellentiam, loco proprij in quibusdam personis accipiantur, ut poeta pro Virgilio, & urbs pro Roma. Appellatiuorum autem multæ sunt species, quarum quædam communes inueniuntur cum proprijs, siue sint primæ positionis siue deriuatiua. sunt enim quædam corporalia in appellatiuis ut homo. sunt etiam in proprijs, ut Terentius, alia incorporalia in appellatiuis ut uirtus. in proprijs ut uirtus dea, & pudicitia Penelopæ, uel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ipsa dea. Homonyma quoq; tam in proprijs q̃ in appellatiuis inueniuntur ut Pyrrhus filius Achillis & Pyrrhus rex Epirotarum. nepos filius filij, & nepos luxuriosus. Inueniuntur tamen quædam homonyma, & eadem propria & apellatiua, ut Magnus Pompeius, & magnus ciuis. Synonyma quoq; tam appellatiua q̃ propria inueniuntur, sicut enim ensis, gladius, mucro sic Publius Cornelius, Scipio Africanus, unum atq; idem significant. Aliæ ferè omnes species in nominibus inueniuntur appellatiuis. sunt autem hæ, adiectiuum, ad aliquid dictum, quasi ad aliquid dictum, gentile, patrium, interrogatiuum, infinitum relatiuum, uel demonstratiuum, uel similitudinis, collectiuum, diuiduum, fictitium, generale, speciale, ordinale, numerale, absolutum, temporale, locale. Hæ species communes sunt, & principalium, idest primæ positionis nominum, & deriuatiuorum. Propriæ autem deriuatiuorum sunt hæ, Patronymicum, Possessiuum, Comparatiuum, Superlatiuum, Diminutiuum, & Denominatiuum. In quo intelligimus cum multis alijs etiam Comprehensiuum, de quibus suo in loco dicemus. Verbale, Participiale, Aduerbiale. Adiectiuum est quod adijcitur proprijs uel appellatiuis, & significat laudem uel uituperationem, uel medium uel accidens unicuiq;, laudem ut iustus, uituperationem ut iniustus, medium, ut magnus. Dicimus enim magnus imperator, laudantes, & magnus latro uel fur uituperantes. Accidens uero id est suum uniuscuiusq;, ut niger coruus, & altum mare. Inueniuntur tamen etiam in proprijs quædam huiuscemodi, ut Gradiuus Mars, & Enosigæus Neptunus, & Quirinus Romulus. sed hæc quia propriorum loco accipiuntur comparari non possunt, quod est proprium adiectiuorum, nec egent adiectione aliorum nominum, quomodo communia adiectiua. Sumuntur autem hæc à qualitate, uel quantitate animi uel corporis, uel extrinsecus accidentium. Animi ut prudens, magnanimus. corporis, ut albus, niger, longus, breuis. Extrinsecus accidentium, ut diues, fœlix. Ad aliquid dictum est quod sine intellectu illius ad quod dictum est, proferri non potest, ut filius, seruus, nam dicendo filium etiam patrem, & dicendo seruum dominum quoq; intelligo, quod si intereat, interimit una illud quod ab eo intelligitur. Quasi ad aliquid dictum est quod quamuis habeat aliquid contrarium, & quasi semper adhærens, tamen non ipso nomine significat etiam illud. neq; enim ex illo nominationem accipit, ut dies, nox, dextra, sinistra. nam quanuis intereat non interimit etiam illud secum, quod ei adhærere intelligitur. de homonymo superius docuimus, quod tam in proprijs

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

q̃ appellatiuis inuenitur. Synonyma sunt quæ, sicut diximus, diuersis nominobus idem significant, ut ensis, mucro, gladius. In proprijs quoq; hanc uim habent, dionyma, uel trionyma, uel tetraonyma, ut P. Cornelius, Scipio Africanus, sicut docuimus. Gentile est quod gentem significat ut græcus, uel latinus. Patrium est quod à patria sumitur, ut Atheniensis Romanus. Interrogatiuum est quod cum interrogatione profertur. ut quis, qualis, quantus, quot, quotus, cum suos seruant accentus. Infinitum est interrogatiuo contrarium, ut quis, qualis, quantus, quot, quotus, cum in lectione graui accentu pronunciantur. Possunt tamen hæc eadem, & relatiua esse & similitudinis, sicut etiam talis, tantus, tot hæc tamen etiam redditiua dicuntur. Et est animaduertendum q̃ huiuscemodi nomina uel substantiæ sunt infinitæ atq; communis, ut quis, qui, uel qualitatis, ut qualis, talis, uel quantitatis, ut quantus, tantus, uel numeri, ut quot, tot. Ex quo ostenditur melius ea doctissimos artium scriptores græcos, inter nomina posuisse, quamuis uetustiores apud ipsos quoq; pronomina, uel articulos ea putauerunt, quos grammatici latinorum similiter sunt secuti. sed incongruum uidetur, cum illi antiquorum nec recusauerunt græcorum etiam errores imitari, nos Apollonij & Herodiani, qui omnes antiquorum errores grammaticorum purgauerunt, uestigia linquere, & non inter nomina hæc potius ponere, de quibus in pronomine latius tractabitur. Collectiuum quod in singulari numero multitudinem significat, ut populus, plebs, concio. Diuiduum est, quod à duobus uel amplioribus ad singulos habet relationem, uel ad plures in numeros pares distributos, ut uterq; alteruter, quisq;, singuli, bini, terni, centeni. Facticium est quod à proprietate sonorum per imitationem factum est, ut tintinnabulum, turtur. Generale est quod in diuersas species potest diuidi, ut animal, arbor. Speciale est quod à genere diuiditur, ut homo, equus, uitis, laurus. Ordinale est quod ordinem significat, ut primus, secundus, tertius. Numerale est quod numerum demostrat, ut unus, duo, tres. Absolutum est quod per se intelligitur, & non eget alterius coniunctione nominis, ut deus, ratio. Temporale est quod tempus ostendit, ut mensis, annus. Locale est quod locum significat, ut propinquus, longinquus, proximus, medioximus.

" Plautus in Cistellaria.

" At ita medij deæq; superi, inferi, & medioximi.

hæ ut diximus species omnes ferè communes sunt, tam principalium q̃ deriuatiuorum. Seorsum autem deriuatiua, species habent quas memorauimus, de quibus singulis hic tractabimus. Patronymicum est, quod à proprijs tantummodo deriuatur patrum nominibus secun-

dum formam græcam, quod significat cum genitiuo primitiui, filios uel nepotes, ut Aeacides æaci filius, uel nepos, & hac forma poetæ maxime solent uti, pro qua Romani cognominibus familiarũ utũtur, ut Cornelij, Marcelli. Omnes enim ab illo qui primus Cornelius, & primus Marcellus uocatus est, hoc nomen habuerunt quicunq; eiusdẽ familiæ sunt, sicut omnes minores Thesei, thesidas græci appellãt, quos solent poetæ quoq; nostri imitari. Vnde Virgilius secũdum græcam formam Scipiadas dixit ἀπὸ τοῦ σκιπίωνος, cum Scipionides dicere debuit. Necnon etiam possessiua loco patronymicorum inuenimus apud latinos usurpata, ut Aemilianus Scipio pro Aemilij filius, & Octauianus Cæsar. Inueniuntur quædam nomina formæ patronymicorum significatione denominatiua, ut Euripides proprium, nõ Euripi filius, sed ab Euripo sic nominatus, dicitur Euripides, quia illo die natus est, quo Athenienses cum Persis in Euripo bellum commisere. similiter Thucydides, ἀπὸ τοῦ θώκου τοῦ ἑδράνου. Sunt autem alia quæ cum sint patronymica in alijs accipiuntur propria, ut Timarchides timarchi filius, & Timarchides proprium nomẽ. In omnibus ferè speciebus nominum inuenimus eiusdem formæ etiam propria, quæ tamen amittunt appellatiuorum significationem, ut Magnus adiectiuum, & proprium, Iulianus possessiuum & proprium, Heraclides patronymicum, & proprium. Sic in alijs quoq; speciebus inuenies. Scire autem debemus abusiue etiam à matribus, ab auis maternis, à regibus siue conditoribus, & à fratribus, etiam patronymica solere formari, ut Latoides λητοῦς, idest Latonæ filius Apollo, &
» Iliades Iliæ filius Romulus. Ouid. in. xiiij. metamor. ut corpora uicta sopore,
» Inuadant portasq; præmant quas obice fultas.
» Clauserat Iliades. similiter Coronides à matre Aesculapius. idem Ouid. in. xv. metamorpho.
» Vnde Coronidem circunflua Tybridis alti,
» Insula romuleæ sacris deiecerat urbis. & maiades Maiæ filius Mercurius. Ab auis quoq; maternis patronymicum Atlantiades Mercurius, idest Atlantis natæ filius. Ouid. in primo metamor.
» Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo Detinuit sermone diẽ.
Inachides Ionis filius Epaphus, quæ filia fuit Inachi.
» Idem in eodem. Non tulit Inachides, matriq; ait omnia demens.
A regibus siue conditoribus thesidæ cecropidæ, idest Athenienses,
» æneadæ romulidæ, idest Romani, Virg. in. iiij. georg. Præmiaq; ingen
» tes pagos & cõpita circum Thesidæ posuere. Idem in. vi. æneid.
» Tum pendere pœnas cecropidæ iussi. Idem in. viij. Aeneadæ in fer-

» rum pro libertati ruebant. Idem in primo. Defessi æneadæ quæ pro-
» xima littora cursu. Idem in. viij. Subitoq; nouum consurgere bellū Ro
» mulidis Tatioq; seni. A` fratribus phaethontides. unde fœmininum
phaethōtis. Virg. in Buc. Tū phaethōtiadas musco circūdat amaræ,
» Corticis, phaethontiadas tn̄ dixit pro phaethontidas poetica licētia.
Sunt igitur patronymicorum formæ apud græcos tres. In des quæ
dicitur communis apud illos, ꝙ in omni sermone possunt hac uti, qua
sola Romanorum quoq; poetæ utuntur. Nam alijs duabus non uti-
mur idest in ων terminata, quæ est propria iadis linguæ ut πηλείων
πηλείδης, & in αδιος, quæ est Aeolica, ut Hirradios, hirræ filius, Pit
tacus. De hac igitur forma dicendum est qua utuntur nostri. Si nomi
natiuus græcus in ας, uel in ης, uel in ιος desinat, genitiuus uero in ου,
diphthongum, ă, penultima breuis ante. des. inuenitur in patronymi
co, ut Pelias peliades, Aeneas æneades, Menecias meneciades. nam Ae-
nides magis contra regulam auctoritate poetica posuit Virgilius e, et
a. correptas, in. i, productam conuertens, uel quasi ab Aeneus ænides,
sicut à Peleus pelides proferens in nono.
» Sit satis Aenide telis impune Numanum Oppetijsse tuis.
In es uero desinentibus, quorum genitiuus græcus in. ου, desinit, tam
in ades quàm in ides inueniuntur apud auctores, Hippotes hippo-
tades, Butes butades, Corinetes corinetides, sed rationabilius, in
ades. Anchises ergo anchisades, uel anchisides debuit facere, fecit au
tem anchisiades quasi ab Anchisios nominatiuo quomodo Laertios
laertiades. Nunq̄ enim patronymicum superat primitiui sui geni-
tiuum, nisi una syllaba. Alia uero omnia in. ευ, apud græcos termi-
nantia genitiuum, uel in ος, uel in ους diphthongum, uel ως mutant
eas in ides, & faciunt patronymicum, ut πρίαμος πριάμου priami-
des, νέστωρ νέστωρος nestorides, πλεισθένης πλεισθένους plisthenides, πη-
λεὺς πηλέως, πηλείδης, et per synæresim. e, &. i, in ei, diphthōgum pro
ferunt penultimam.
Nos autem pro ea. i, longam ponimus, ut Virg. in quinto.
» Pelidæ tunc ego forti, Congressum Aaneam. Ouidius in primo Me-
» tamor. Inde promethides placidis Epimethida dictis. Inueniun-
tur tamen poetæ in quibusdam addentes quasdam litteras, uel adi-
mentes. addentes, ut peliades, pro pelides, & chalcodontiades, pro
chalcodontides, atlantiades pro atlantides. Ouidius in primo Meta-
» mor. Sedit atlantiades. adimentes ut deucalides, pro deucalioni-
des, & Scipiades, pro Scipionides, & ut supra diximus ænides,
pro æneades. excipiuntur tamen hæc quæ contra regulam, penulti-
mas uocales producunt, æolides demades per synæresim, pro æolia-

des demeades, codrides, licorgides, lagides, belides, euerides, etiam & licomedides, apud græcos contra regulam penultimam diphthongum habent, pro qua nos.ī. longam ponimus. Fœminina uero patronymica, uel in is, uel in as deſinunt, uel in ne, productam. Fiunt autem à maſculinis ſubtracta, de, in is, uel in as deſinentia, ut priamides priamis, dardanides dardanis, peliades, pelias. igitur æneades quoq; ſecundum analogiam æneas debet facere, non æneis. Ergo quomodo auctoritas eſt, quod dixit ænides pro æneades, ſic auctoritate uſus eſt Virg. in tituli inſcriptione quo æneis inſcripſit. Quem Statius quoq; ſecutus in fine Thebaidos ponit.

» Viue precor nec tu diuinam æneida tenta. Notandum, quod ſi maſculina.ī.longam habuerint ante des per ſynæreſim, apud nos in eis diuiſas, faciunt fœminina, ut pelides pro peleides peleis, theſides pro theſeides theſeis, ſic ergo ænides pro æneides æneis. In ne autem deſinintia quæ ſunt Iadis linguæ patronymica eiuſdem generis.ī.longam habent penultimam ſi principale non habuerit eandem.i, uocalem, ut Adreſtos adreſtine, Nereus nerine, ſi autem principale habuerit, i, o. producta ante ne, inuenitur, ut acriſios acriſione, ex quo poſſeſſiuum poſuit Virgilius.

» Acriſionæis danae fundaſſe colonis, Ab acriſione, ideſt danae, & ſciendum quod inueniuntur multa nomina huius formæ gẽtilia. ut Aemonis, theſſalis, colchis, argolis, cyclas, ias, troas, alia nomina propria, ut Bacchis, Doris, Pythias.

P Oſſeſſiuum eſt, quod cum genitiuo principali ſignificat, aliquid ex his quæ poſſidentur, ut euandrius enſis pro Euandrienſis, & regius honos pro regis honor. hoc autem intereſt inter poſſeſſiua & patronymica, quod patronymica filios uel nepotes ſignificant, poſſeſſiua autem non ſolum filios, ſed omnia quæ poſſunt eſſe in poſſeſſione, & quod patronymica à proprijs tantummodo deriuantur, poſſeſſiua autem etiam ab appellatiuis, & quod patronymica à maſculino deſcendũt plerũq; genere rariſſime autem à fœminino, nec proprie quando à matribus fiunt, ut ſupra oſtendimus, poſſeſſiua autem ab omnibus naſcuntur generibus, & quod patronymica ad homines pertinent uel ad deos, poſſeſſiua uero ad omnes res. Fiunt igitur poſſeſſiua uel a nominibus, ut Cæſar cæſareus, uel à uerbis, ut opto optatiuus, uel ab aduerbijs, ut extra extraneus, uel mobilia ſunt, ut marcius marcia marcium uel fixa, ut ſacrarium, donarium, armarium. poſſeſſiua autem dicimus non ſolum poſſeſſionem ſignificantia, ſed ẽt quæ formam habent poſſeſſiuorum, ſunt enim quædam gentilia ſimilem poſſeſſiuis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

habentia formam, ut Romanus ciuis, gentile. poſſeſſiuum, ut romanus ager. quædam autem & propria eadem, & gentilia, & poſſeſſiua, ut Latinus filius Fauni proprium, & latinus ciuis, & latinus ager. alia tantummodo propria, formæ poſſeſſiuæ, ut Quintilianus. alia loco patronymicorum poſita, quod ſupra quoq; diximus, ut Aemilianus Scipio, & Octauianus Cæſar. Ex eadem forma agnomina quoq; multa inuenies, ut Africanus, perſicus, getulicus, creticus. alia autem ſunt eiuſdem deriuationis, quæ ex materia principalium conſtare ſignificantur, ut ferreus è ferro factus, ſimiliter, aureus, argenteus, marmoreus. alia ex morbis, ut cardiacus. alia à profeſſionibus, ut mathematicus, grammaticus, rhetoricus. alia à diſciplinis, ut ariſtotelicus, ſocraticus. alia quæ primitiuorum ſimilem poſſunt habere ſignificationem, ut thracius pro thrax. Sunt formæ igitur poſſeſſiuorum quas à græcis accæpimus hæ. In. cos, quam mutamus in. cus, antecedentibus a, breui, uel. i, uel. y, ut bebriacus, cypriacus, italicus, aſiaticus, libycus, quod ſolū. y, ante. cus, habens inuenitur, quod à principali accæpit. Et ſciēdum quod ea, ideſt in. cus, deſinentia, ſi à primitiuis habeant. c, pares habent ſyllabas illis, ut ithacæ ithacus. Alia uero omnia. a, uel i, ante. cus, habentia, ſiue ſint à nominatiuo ſeu genitiuo deriuata una ſyllaba uincunt ea ex quibus deriuantur primitiua, & ſi primitiua illa habuerint. l, penultimam hæc aſſumunt, a. ſi. o, primitiua habuerint, tunc hæc. i, habent ante. cus. Et ſciendum quod non ſolum à primitiuis, ſed etiam à deriuatiuis deriuantur huiuſcemodi poſſeſſiua, ut troos troicus, grammatos grammaticus, rhetoros rhetoricus, perſis perſicus, aſiatis aſiaticus, creta creticus, afri africus, italus italicus, nā italia italiacus debuit facere, cyprius cypriacus, nam cyprus cypricus facit, ilion iliacus, cardia cardiacus, mulio mulionis, mulionicus. Cicero pro Seſtio mulionicam penulam. In. us, quoq; puram deſinunt poſſeſſiua tam græca quam latina antecedente. ē, correpta, & producta. i, correpta. o. producta. æ. uel. œ. diphthongo. e, breui, ut cæſareus, romuleus, ferreus, aureus, argenteus, uitreus, ligneus, marmoreus, iligneus tamen & iliceus dicitur. Teren. in Adelphis. »Lectulos iligneis pedibus. Statius in ſexto Thebaidos.

» Orniq; Iliceæq; trabes metuendaq; ſucco.

Taxus, marmoreus, & ferè omnia ad materiam pertinentia. e. breuem ante. us, habent, plūbeus ſtagneus. inueniūtur enim pauca ſine. e, ut quernus colurnus, abiegnus, oleaginus, faginus. E. uero longā ſpondeus, phœbeus. i, breuē martius, arniſius. O, productam herous. eous, ae, ſabæus, cretæus, Ptolemæus. hæc autem. æ. diphthongum habent penultimam quæ à fœmininis in. ē. longam apud græcos deſinentibus,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

uel quæ à uerbis græcis deriuantur circunflexis, ut crete, cretæus,
hyle hylæus, dione, dionæus, πολεμῶ Ptolemæus, τιμῶ timæus. Oe, an=
tecedente, ut euboea euroea. Et quia apud græcos in multis ei, diph=
thongus ante os inuenitur, scire debemus quod solent latini eam modo in
ē. lōgam conuertere, ut πυθαγόρειος pythagorēus, σπονδεῖος spondēus.
ἀλφεῖος, alphēus. nam possessiuum quoq; similiter, ut primitiuum pro-
ferri Virg. ostendit in decimo, qui protulit.
Nos parere iubent alpheæ ab origine Pisæ
Hoc autem facere solent latini, idest ei, in. ē. longam conuertere in pe-
nultima syllaba. us, pura sequente, uel. a. uel um, ut ἀχιλλεῖος possessi-
uum græcum Achilleus δηιοπεῖα deiopea γυναικεῖον gynæceum. Hanc
autem mutationem ei, diphthōgi in. e, longam faciunt more Ionico uel
Attico. Illi enim ἠδῆν pro εἰδεῖν dicunt, & μῆον pro μεῖον, & πλῆ=
ον pro πλεῖον. Vel ideo quia. i, penultimam puram non producunt
Romani nisi in fio uerbo, & in genitiuis in ius desinentibus, & in di
syllabis græcis, quæ apud illos quoq; penultimam habent longam, &
in paucis alijs in quibus auctores pro. ē. penultima lōga. ī. longā po-
suerunt, ut phthīus, phthīa, & dīus, dīa, & chīus, chīa, & arīus, li-
cīus, sperchīus. Virg. in. xi. Italides quas ipsa decus sibi dīa Camilla.
Idem in Georg. ij. Sperchiusq;, & uirginibus bacchata lacænis.
Hora. in. ij. sermonum. Cecuba uina ferens alcon chiū maris expers.
Nam primitiuum chĭus corripitur. Lucanus in octauo.
Quas asinæ cautes, & quas chīus asperat undas. Licius apud Sta-
tium in. x. producta penultima inuenitur. At patrias, si quando do-
mus optataq; pæan. Templa lyciæ dabis tot ditia dona sacratis
Postibus, & totidē uoti memor exige, tauros. Sed etiam lyrcius quod
in quibusdam lyrceus reperitur codicibus scriptum. Sta. in. iiij.
Aret lerna nocens aret lyrceus & ingens, Inachus. Sed & Argia, et
Lăgia. Statius idē secundū græcos producta penultima profert in. ij.
Thebaidos. Nec mirum, nă tu infaustos donante marito Ornatus Ar
gia geris. In eodem. Egregiam Argiă, nec formæ laude secundam
Deiphilem. Idem in. iiij. Vna tamen tacitas, sed iussu numinis undas,
Hæc quoq; secreta nutrit Lăgia sub umbra. Lucanus in. iij. Substrin
gens Arimaspe comas, hinc fortis Arius. Inueniuntur tamen auctores
frequenter in nominibus urbium in. a, desinentium apud græcos ua-
rie proferentes Alexandria, Alexandrea, Nicia, & Nicea, Antiochia
& Antiochea. Cicero pro Deiotaro. Sperauit credo difficiles tibi Ale
xandriæ fore exitus. tamen & Alaxandrea dicitur. Hora. in. iiij.
carminum. nam tibi quo die Portus ab Alexandrea supplex. Et ua=
cuam patefecit aulam. In eodem Niceam Ephesum mittebat. Est autē

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

quando abiectione .i, e, correptam ponũt ante us, ut hectoreus, agenoreus. in quo similiter Ionas sequuntur, illi enim quoq; abijciunt .i, in huiuscemodi nominibus, si non genitiuus primitiui par sit nominatiuo possessiui. quare ἀχίλλειος dicunt ne si ἀχιλλεῖος dicant, putetur primitiui genitiuus, quos sequentes in hoc etiam pro ei, diphthongo ē lõgam ponimus achilleus dicentes. Vnde Virg. in .iiij. Stirpis achilleæ fastus. quamuis reperiatur etiam ĕ correpta in huiuscemodi deriuatiuis, ut Virg. in primo. Nate patris summi qui tela typhoĕa temnis. sed dicitur & typhoĕus & typhon & typhos. Lucanus in quinto. Conditus inarimes æterna mole typhœus. Idem in sexto. Antraq; lethiferi rabiē typhonis anhelant. Inueniuntur tamē quædam in huiuscemodi nominibus, in quibus ei, diphthongus in .i, longā conuertitur, sequente .u. loco digamma æolici, ut ἀργεῖος arguus, dicitur tamen & argeus. Hora. in .ij. carminum. Tibur argeo positum colono. quod in latinis quoq; deriuationibus inuenitur. idest in penultima .ī. longa ante .u. consonantem, ut nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, indicatiuus, imperatiuus, optatiuus, quorum, alia à nominibus, alia à uerbis deriuantur. Non solum autem in nominibus latinis penultima, i, pura ante us, uel .a, uel um, non potest produci, sed etiam in uerbis præteriti perfecti temporis, & plusq̃ perfecti corripitur .ĭ, siue penultima, siue antepenultima sit, nisi secuta fuerit .u. loco consonantis, ut audij audijsti audijt, audijmus audijstis audierunt, audieram audieras audierat, audijsse, ubiq; corripitur .i, Sin autem assumat .u. loco consonantis ubiq; producitur, ut audiui audiuisti audiuit, audiuimus audiuistis audiuerunt, audiueram audiueras audiuerat audiuisse. Inuenitur tñ, etiã ai, diphthongus conuersa in .ī. longam interposita similiter .u. pro consonante, ut achiuus pro ἀχαιὸς cum contra soleant dores .ei. in .ai. diphthongum conuertere, ut αἶκε pro εἶκε. & αἶθε pro εἶθε. & eas quidem formas supradictas à græcis accæpimus. In latino autem sermone non solum his utimur, sed etiã proprijs quibusdam latinorum desinentibus in us, uel in. a, uel in um, pura, antecedente ri, ut catilinarius, hæreditarius, legatarius, gladiatorius, uxorius, stlataria, ptisanariũ. Et quod iam supra diximus sciendum ꝙ quamuis forma sit possessiua hæc quæ in rius desinit, tamen diuersæ significationis nomina in hac quoq; inueniuntur, alia ab officijs, ut tabellarius, mercenarius, cærarius, sagittarius, tabellarius, hostiarius, argẽtarius, ærarius. Alia à dignitatibus, ut præfectorius quæstorius, prætorius, censorius, quæ tamen etiam possessiuam habent, significationem. Alia ab alijs rebus, in quibus sunt, uel de quibus, uel quas habent. In quibus sunt, ut collarium, quod in collo est. plã-

tarium, quod in planta est. mensarium quod in mensa. motoria quæ in motu est. palmarium quod in palma est, hoc est in laude. De quibus sunt, ut frumentaria est lex de frumento, & agraria de agris, & nummaria de nummis lex. Ex his autem quas continent, ut uinaria cella, quæ habet uinum. armarium in quo arma posita sunt, sic uiolarium, rosarium, apiarium, uiridarium. In nus quoq; terminantium formæ, & significationes diuersæ inueniuntur, quibus latini frequenter utuntur, in significatione possessiua, ut Pompeianus, Cæsarianus, Syllanus. inuenitur autem in quibusdam ā longa, ante nus, ut Romanus, Hispanus, Campanus, sthenianus. In alijs. ē. longa, ut terrenus, egenus, alienus, abienus, rubrenus, anienus. unde Virg. aniena fluenta. In alijs. i. longa Camerinus, Perusinus, Rheginus, uicinus, masculinus, fœmininus. Inuenitur tamen etiam breuis, ĭ. g. antecedente, in his quæ ab arboribus deriuantur, ut oleagĭnus, fagĭnus, & in his quæ ab aduerbijs nascuntur temporalibus, cras crastinus, horno hornotĭnus, diu diutĭnus. V. quoq; longa ante nus, ut tribunus. R. etiam et. l. inueniuntur ante nus, ut diurnus, nocturnus, externus, hesternus, hibernus, colurnus, quernus, ficulnus, populnus. Plau. in Casina, Sed mane dum, num ista aut populna sors aut abiegnast tua? & quia diximus diuersas in his esse significationes, commodum est eorum exēpla proponere. Alia sunt possessiua, ut Cæsarianus miles, Pompeiana domus, Tullianum mancipium. alia et patriam significant, & possissionem, ut Romanus ciuis, & Romanus ager. potest tamen & hæc & penè omnes huiuscemodi formæ nominum, propriorum quoq; habere significationes. Campanus similiter, & Hispanus, & Alexandrinus, & Placentinus & Nolanus & similia, non solū patriam, sed etiam possessionem significant. Sunt tamen multa supradictæ speciei, quæ etiam agnomina inueniuntur, Camerinus, Numantinus, Coriolanus, alia propria eiusdem formæ nomina, uel agnomina, ut Adrianus, Messalinus, Siluanus, Claudianus, Coruinus, Probinus, Rufinus, Aemilianus. Alia à locis, ut Rusticanus, Vrbanus, Oppidanus, Capitolinus, Palatinus, Aesquilinus, Gallicanus, uicinus, externus. Alia à temporibus, matutinus, à matuta, quæ significat auroram, uel ut quidam λευκόθεαν, hesternus, diurnus, nocturnus, meridianus, uespertinus, antelucanus, ueteranus, diuturnus æternus. uel à dignitatibus siue officijs, ut tribunus, antesignanus, uel à generibus, ut masculinus, fœmininus. alia à mutis animalibus, ut taurinus, porcinus, ceruinus, anserinus. alia à materia ex qua cōstāt, ut humanus, terrenus. alia à fortuna, ut libertinus, egenus. alia à

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

numeris semper pluralia, ut bini, terni, deni. sic ab omnibus numeris quis poetica auctoritate etiam singularia inueniuntur. Lucanus in viiij. Syrtibus hinc libycis tuta est aegyptus at inde,
Gurgite septeno rapidus mare submouet annis. Virg. in decimo.
It grauis Auletes, centenaq; arbore fluctum,
Verberat assurgens, spumant uada marmore uerso. sic ab omnibus numeris. Et sciendum quod alia eorum à nominibus fiunt, ut à Roma Romanus, à Caesare caesarianus. alia à uerbis, ut egeo egenus. alia ab aduerbijs, ut infra infernus, supra supernus, hodie hodiernus. Conemur igitur sicuti possumus exponere rationem penultimarum in supradictis deriuationum formis litterarum. In, a, desinentia nomina antecedente aliqua consonante, seu uocali, producta eadem ā, & accepta. nus, faciunt deriuatiuum supradictae formae, nisi sint mutorū animalium, ut Sylla syllanus, Perpenna perpennanus, Roma romanus, Sylua syluanus, Nola nolanus, Suessula suessulanus, Adria adrianus, Copsa copsanus. Excipiuntur Iugurthinus, messalinus, terrenus, quae quis à nominibus in. a, desinentibus consonante antecedente deriuantur, non seruant tamen. a. de mustelino & aquilino paulopost tractabitur. A pluralibus quoq; in ae, diphthongum desinentibus, uel in. a, deriuata similiter, a, habent ante nus, uel na, uel num, Acerrae acerranus, Thebae thebanus, Cumae cumanus, Formiae formianus, Signa, antesignanus, membra, membrana, quod est foemininum. possunt tamen haec & à singularibus esse ἀπὸ τοῦ. signum, & membrū quod paulo post ostendetur. Similiter. a, habent ante nus, quae deriuantur à nominibus in ius terminantibus, uel ab aduerbijs in. ē, longam, ut Pompeius Pompeianus, Sthenius sthenianus, Titius titianus, Tullius tullianus, Fabius fabianus, Iulius iulianus, Virgilius uirgilianus, Terentius terentianus, Sallustius sallustianus, quotidie quotidianus. similiter à meridie meridianus, hodie tñ hodiernus facit. Similiter. a, hñt ea quae deriuantur à nominibus in cus, uel in culus desinētibus, quae sunt ultra duas syllabas, ut rusticus rusticanus, publicus publicanus, saticulus saticulanus, tusculus tusculanus. Excipitur à masculo quod est diminutiuum maris masculinus factum, nam disyllaba in cus desinentia, sine, a. sunt, ut mancus mancinus, lacus lacuna, porcus porcinus. In um, quoq; neutra consonante antecedente in deriuatiuis. a, habent ante nus, ut oppidum opiddanus, Paestum paestanus, Spoletum spoletanus, Toletum toletanus, Castellum castellanus, Beneuentum beneuentanus. Similiter. a, habent penultimam pleraq; uenientia à nominibus tertiae declinationis, ut Caesar Caesaris caesarianus, fons fontis fontanus, mons montis monta=

nus, urbs urbis urbanus, sol solis solanus. ex quo παράγεται subsolanus.
ex eo tamen est Solinus proprium. Milo milonis milonianus, Piso piso=
nis pisonianus, quamuis quidam pisoninus, & miloninus dici putaue=
runt. Sed à proprijs deriuata plerunq; i, ante. a, habent, Iouis Iouia-
nus, Cæsaris cæsarianus. possumus tamen dicere, ꝙ à cæsarius & mi-
lonius, & pisonius, et iouius deriuata sint, cæsarianus, milonianus, pi-
sonianus, iouianus. lux lucis lucanus. ex quo compsitum fit antelucā=
nus. ex eodem tamen nascitur lucina. uetus ueteris ueteranus, limes li=
mitis limitanus, Ancon anconis anconitanus. hoc tamen potest etiam ab
anconites esse, quod paulopost ostendetur. Gadis gaditanus. Ideo autē
diximus pleraq; quia à neutris in. e. desinentibus deriuata. i, habent
productam ante nus, ut mare marinus, Præneste prænestinus, Calate
calatinus, Calacte calactinus. Et ab alijs quæ pares habent tam in
nomonatiuo q̃ in genitiuo syllabas, Hercules Herculis herculinus, Ver-
res Verris uerrinus, collis collinus, follis follinus. In er, quoq; desinē=
tia, si sint secundæ declinationis, & in us, consonante antecedēte eius-
dem declinatiōis, exceptis in cus, supra duas syllabas, uel in culus, de
quibus pauloante docuimus, & in ium propria, si faciunt deriuatiua
in us terminantia. ī, lōgam habebūt penultimam, ut auster austrinus,
adulter adulterinus, macer macrinus, libertus libertinus, diuus di=
uinus, probus probinus, Ruffus ruffinus, Maximus maximinus, Mar-
cellus marcellinus, carus carinus, mācus mancinus, Rhegium rhegi=
nus, Venusium uenusinus, Signium signinus, Perusium persinus, Opi=
tergium opiterginus, Canusium canusinus. Excipiuntur ab humo hu-
manus, et mundo mundanus, et priscus Priscianus, sed hoc magis à
priscio uidetur esse deriuatum. Nam ꝙ à Tauromminio tauronominita
nus dicimus sequimur græcos, qui ταυρομινίτες dicunt. Gentilia enim
apud græcos, in τες desinentia mutata es, in. a, accipiunt nus, cum in
hanc formam ueniunt μητροπολίτης metropolitanus νεαπολίτης nea-
politanus. Item. i, seruant longā omnia, quæ à nominibus mutorū ani-
malium cuiuscunq; sint declinationis deriuantur in hanc formā. aper
aprinus, caper caprinus, ceruus ceruinus, porcus porcinus, taurus tau=
rinus, ferus uel fera ferinus, canis caninus, lepus leporis leporinus, lu=
pus lupinus, formica formicinus. Plautus in menæchmis.

Atq; eccum incedit, mouet formicinum gradum.

hirundo hirundininus. Idem in rudente.

Ad hirundininum nidum uisa est simia, Ascensionem ut faceret, ad=
molirier. aquila aquilinus, mustela mustelinus. Quæ quamuis in. a,
desinant tamen non habent. a. ante. nus. leo leonis leoninus, ouinus
quoq; ab oue, & suinus à sue, nam ouilla, & suilla diminutiua sunt.

In.nus,enim deſinentia uel in.na.uel in.nũ,ſi faciũt diminutiua abie
cta.n,duas aſſummunt.l.ut unus ullus, una ulla,unum ullum,bonus
bellus,bona bella,bonum bellum, geminus gemellus, gemina gemella,
geminum gemellum,uinum uillum, ſic ergo ſuina ſuilla, ouina ouilla.
Inueniuntur quædam in tinus penultimam corripientia,quæ à pri-
mitiuis non habent.t.ut diu diutinus,cras craſtinus ,horno hornoti-
nus,prius uel priſcus priſtinus.nam Conſtantinus & Clementinus à
primitiuorum genitiuis habent.t.ut matutinus à matuta quæ auro=
ra intelligitur.Mediaſtinus autem à medio ſtando, uel tenendo com-
poni uidetur,fiſcina corripit penultimam quomodo fuſcina.Cur ergo
piſcina producatur ? quid hoc ſine dubio deriuatum eſt à piſce.fiſcina
autem à fiſco,an fiſcus à fiſcina,an neutrum à neutro dubium eſt.Nã
nec fuſcina à fuſco,nec pagina à pago,nec Mutina à muto,nec Arimi-
num ab arimo deriuata,cum ſint primitiua, penultimam corripue-
runt.Sin autem in.r.deſinentia tertiæ ſint declinationis,uel in.ius.fa=
cientia genitiuum accæpta ,nus,ipſe nominatiuus facit deriuatiuum,
ut pater paternus,mater maternus,frater fraternus,uer uernus.acer
quoq; arbor (de cuius declinatione dubitatur) cuius genitiuus aceris
(quod Solinus quoq; protulit in memorabilibus) acernus facit.alter
alternus. illa ſcilicet obſeruata regula quã ſuperius diximus in mu-
tis animalibus.ideo quoq; anſer anſerinus dicimus,paſſer paſſerinus.
Ab aduerbijs quoq; uenientia in.ra.deſinentibus.er.habẽt ante.nus.
infra infernus,extra externus,ſupra ſupernus.Ab alijs quoq; aduer-
bijs temporalibus inueniuntur quædam.r.ante.nus.habentia.ut no-
ctu nocturnus,diu diurnus,heri alternitatis cauſa heſternus,ſemper
ſempiternus. In teria etiam deſinentia ſimiliter faciunt deriuatiuum,
Fabrateria fabraternus,Sabateria ſabaternus.ætas quoq; æternus.an=
tiqui tamẽ æuitas & æuiternus dicebãt ab æuo.unde Varro in Pſeu=
donea,per æuiter nam hominum domum tellurem propero gradum.
uetus præterea ueternus facit non ſolum ueteranus , ſed diuerſas ha=
bent ſignificationes.quercus etiã quernus,corylus colurnus,tacitus taci
turnus,menſis menſurnus.Sic enim Cicero poſuit pro mẽſtruus in pri-
mo rhetoricorũ.Pars quædã æternitatis cum alicuius annui,mẽſurni,
diurni,nocturni,ueſpacij certa ſignificatiõe.Ab hyeme quoq; uel him
bre hibernus fit.In ia,deſinentia.n, antecedente mutant ia,in us, &
huiuſcemodi formæ faciunt deriuatiua, à primitiuis tamen habentia.
n,ut Hiſpania hiſpanus,Lauinia lauinus, Hircania hircanus, Mau-
ritania mauritanus,Campania campanus.Dardanus uero proprium
eſt, & primitiuum, ideoq; ă correptam habet.abuſiue tamen poetæ
pro dardanio ponunt dardanum.Si uero ante ia,aliam quàm.n, ha

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

buerint consonantem .ĩ, lõgam habent ab eis deriuata ante nus, ut Luceria lucerinus, Nuceria nucerinus, Placentia placentinus, anagnia quoq; quia .g. ante .n, habet anagninus. Similiter Alexandria alexãdrinus, Numantia numantinus, Aricia aricinus, quæ uero sunt apud græcos à nominibus urbium deriuata in, της, desinũt, ea apud latinos in tanus plerunq; efferuntur, sicut supra diximus, ut νεαπολίτης neapolitanus, τριπολίτης tripolitanus. Similiter à Caralibus caralitanus, à Salapia salapitanus, à Gadibus gaditanus, à Taurominio tauromininitanus, à Cephaledio Cephaleditanus, à Drepano drepanitanus. Gnus quoq; uel gna uel gnum terminantia longam habent uocalem penultimam, ut à regno regnum, à sto stagnum, à bene benignus, à malè malignus, ab abiete abiegnus, priuignus, pelignus. Inueniuntur tamen auctoritate ueterũ, uel euphoniæ causa, & maxime in proprijs, quædam non seruantia supradictas regulas, ut Ligus liguris ligurinus, non ligurianus, Censor censoris censorinus, non censorianus. Quanuis igitur sicut ostendimus diuersas habeant significationes supradictæ formæ nomina, tamen quia maxima pars eorum apud latinos possessiuorum habet demonstrationem, ideo hæc quoq; inter possessiuorum species posuimus, & sciendum ꝙ etiam in is, & in er, terminantium deriuatiuorum multa inueniuntur significationis possessiuæ apud nos, ut ciuilis hostilis cœlestis, lunaris, castrensis, equester, pedester, paluster, quorum quia diuersæ, & uariæ sunt formæ, & significationes, postea eas cum reliquis speciebus denominatiuorum per ordinem tractabimus. Nunc de comparatiuo uideamus.

LIBER TERTIVS.

DE COMPARATIVO.

COMPARATIVVM est quod cum positiui intellectu, uel cum aliquo participe sensus positiui, magis aduerbium significat, ut fortior magis fortis, sapientior magis sapiens, ulterior magis ultra, quàm ille qui ultra est, interior magis intra quàm ille qui intus est. hæ autem comparationes, quæ ad personas, uel res participes positiui fiunt, nascuntur, à dictionibus carentibus casu, idest à uerbis, ut detero deteris deterior, & ab aduerbijs siue præpositionibus, ut extra exterior, intra interior, ultra ulterior, citra citerior, supra superior, infra inferior (nam superus & inferus q̃uis uideantur eorum, idest superioris

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

& inferioris esse positiua, tamen in usu superi pro cœlestibus siue uiuis, inferi autem pro manibus, accipi solent) adeo autem non ad ipsa aduerbia, sed ad personas, uel res participes aduerbiorum huiuscemodi fiunt comparationes, quod nascuntur ex his ipsis aduerbia comparatiua, quæ cum magis ipsum positiuum aduerbium significant, ut ulterius magis ultra, citerius magis citra, exterius magis extra, sic & similia. Deriuantur igitur comparatiua à nominibus adiectiuis, quæ sumuntur ex accidentibus substantiæ nominum. Accidentia autem sunt, quæ ex qualitate uel quantitate animi uel corporis, uel extrinsecus forte euenientium trahuntur, quæ possunt incrementa uel diminutiones accipere, per quæ comparatio nascitur, sine quibus substantia intelligi potest, ea uero nisi prior substantia intelligatur, esse non possunt. Si enim dicam homo, uel lapis substantiam demonstraui, cuius significatio, nec augeri potest, nec minui. sin aliquid accidens homini uel lapidi proferam, tunc habet locum comparatio, ut homo prudens & prudentior, lapis niger & nigrior. quamuis enim non sit prudens, potest homo intelligi, & lapis quamuis non sit niger, intelligitur lapis. Itaq; adiectiua iure sunt appellata, quæ illis nominibus quæ substantiam demonstrant adijciuntur. quamuis antiqui etiam in quibusdam gentilibus comparatiuis usi sunt, ut Punus punior. Plautus in penulo. Quin nullus est me Punus punior. & superlatiuis etiam in pronominibus, ut idem Plautus in Trinummo. Ergon ipsius es? Ipsissimus. ab hinc ab oculis. Fiunt autem comparatiua à nominibus, à uerbis, à participijs, ab aduerbijs siue præpositionibus. A` nominibus, ut clarus clarior, felix felicior. A` uerbis detero deteris deterior, potior potiris, hic & hæc potior & hoc potius potioris potissimus. Possumus tamen hoc etiam à nomine potis accipere, quamuis significatio alia uideatur esse, ut Terentius in Phormione.

Vbi tu dubites quid sumas potissimum, pro optimum. A` participijs indulgens indulgentior, amans amantior, sed quando comparantur participia transeunt in nominum significationem. Ab aduerbijs siue præpositionibus, ut extra exterior, intra interior, ultra ulterior. & sciendum quod localia sunt hæc aduerbia siue præpositiones, ex quibus comparatiua nascuntur nomina, & penè hæc sunt, extra exterior, intra interior, ultra ulterior, citra citerior. uetustissimi tamen etiam citer protulisse inueniuntur. Cato de agna pascenda, citer ager alligatus ad sacra erit. Citimus quoq; dicebant teste Capro. Exter quoq; inuenitur, ut Statius in. xi. Thebaidos.

Sed quid apud tales quæ non sua pignora curæ? Exter honos?
Ex quo Virgilius in. iiij. Aeneidos.

Et nos

Et nos fas extera quærere regna. Supra superior, infra inferior, post posterior, prope propior, ante anterior, penitus penitior. Apul. in i. Hermagoræ. Visus est ei adolescens honesta forma, quasi ad nuptias exornatus trahere se in penitiorem partem domus. Fit autem cõparatio ad unum uel ad plures tam sui generis q̃ alieni. quãuis græci, honoris causa suæ gentis magis q̃ ratione ueritatis, dicant, non posse ad multos sui generis fieri comparationem. alij autem dicunt hãc esse rationem propter quam non utuntur tali comparatione, quod cum ad plures sui generis fit comparatio, superlatiuo possumus uti, ut fortissimus græcorum Achilles sed superlatiuus multo alios excellere significat, comparatiuus uero potest etiam paruo superantem demonstrare. unde etiam diminutionem apud nos iure accipit, maiusculus, minusculus, tardiusculus. Quid autem? quod accidit inter tres, uel quatuor, uel plures, non tamen ad totum genus fieri comparationem, & necesse est uti plurali numero suorum? ut si dicam fortissimi fuerunt græcorum, Aiax, Diomedes, Agamemnon, Vlysses, omnibus tamen his fortior fuit Achilles? Virg. in i. Pygmalion scelere ante alios immanior omnes, ad omnes sceleratos conferens Pygmalionem comparatiuo est usus. Statius in viij. Et melior sis quæso deis, Amphiaraus dicit ad Plutonem. Sunt igitur quæ comparari possunt nomina uel secundæ, uel tertiæ declinationis, & si sint secundæ mobilia sunt idest in, a, faciunt fœminina, & in um, neutra, uel in er, & in us, desinũt, & assumentia genitiuo or, faciunt comparatiua, correpta tamen penultima, i, ut tener teneri tenerior, niger nigri nigrior, clarus clari clarior, doctus docti doctior. Notandũ est quod sinisterior quasi à genitiuo sinisteri uidetur esse factum, cum in usu sinistri ubiq; reperiatur. Inueniuntur quædam quæ quamuis sint accidentia, idest adiectiua, & eorum significatio exigat, ut faciant comparatiua, tamen non habentur in usu frequenti. Sunt autem ea plerunq;, quæ uocales ante, us, habent, ut pius, arduus, egregius, dubius, strenuus. plerunq; dixi quia sunt anomala, quæ non seruant in comparatiuis regulam. q̃uis Plautus in Epidico ex eo comparatiuum protulit strenuior. Nam strenuiori deterior si prædicat, Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ. Et puto hanc esse rationem, quod oportet comparatiuum una syllaba uincere genitiuum positiui, nisi sint anomala, ut teneri tenerior, docti doctior. si ergo hæc, quæ ante us, uocalem habent, assumant genitiuo, or, necesse est inter duas uocales positam. i. transire in uim cõsonantis, quod in latinis dictionibus semper ferè patitur, cum inter duas uocales inuenitur uim suam seruantes. hoc autem ideo dixi quod. u, post q. uel. g. posita sæpe ante, i, hoc non facit. quippe amittit uim

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

suam, ut nequior, pinguior, quod nisi fiat, contingit, si in consonantem transeat, i, pares esse syllabas genitiuo positiui cum nominatiuo comparatiui, uel hiatum intolerabilem fieri tribus uocalibus per tres syllabas continue positis nulla consonante media, ut si dicamus pijor arduior. quod ne fiat non sunt usi eorum comparatiuis pleriq;. assumunt autem magis aduerbium, & usum comparatiui complent, ut magis pius hic q̃ ille, uetustissimi tamen comparatiuis etiam huiusce modi est quando sunt usi, ut arduior arduius. Cato dixit. quod iter longius arduiusq; erat à curia. Idem ad populum, de triũpho asperrimo, atq; arduissimo aditu. Pacuuius in Medea.

Mulier egregijssima forma. Iuuenalis in quarto.

Egregius cœnat meliusq; miserrimus horum. pro egregijus. M. Cato in oratione, ne quis iterum consul fiat.

Imperator laudem capit, exercitum meliorem, & industriorem facit. C. Gracchus contra Aemilium Tuberonem.

Vtrum inimicorum meorum factio, an magis solitudo patriæ te impulit, ut in me industrijor sis q̃ in te. Idem Cato de Ptolemæo minore, de Thermi quæstione. Quantoq; suam uitam superiorem, atq; ampliorem, atq; antiquiorem animum inducent esse q̃ innoxijorem. Idem Cato de Macedonia liberanda. Idq; perpetuius atq; firmius repsit. Idem in Thermum. Sed à benefactis atq; ab optimis artibus fugit maxima flagella perpetuissimo curriculo. Lucilius in. xvi. ad Fundium. Fundi delectat uirtus te, uillicus paulo strenuior si euaserit. Sunt autem & alia in us, terminantia, ex quibus cõparatiua supradictam regulã non seruant, & dicuntur inæqualia quorũ quædam habent. i. breuem uocalem ante or, sicut alia quædam eandem i, loco consonantis. quædam uero consonantem, ut bonus melior, iuuenis iunior pro iuuenior, magnus maior, malus peior, paruus minor. Plus quoq; uidetur cõparatiuum esse multi, sed singularis nominatiuus nõ inuenitur nisi neutri generis, Pluralis uero inuenitur etiam cõis, ut hi & hæ plures, & hæc plura, antiqui tamẽ etiam pluria dicebant, unde Terentius in Phor. cõpluria. Superlatiuus tamen ab hoc ipso omnium generum inuenitur plurimus plurima plurimũ. Quæ uero tertiæ declinationis nomina faciunt comparatiua, uel cõia sunt in is desinentia, & faciunt neutrum in e, uel in er, sunt masculina facientia in is fœminina, & in e, neutra, uel in er, es, ns, rs, x. duum uel trium generum sunt cõia, & assumunt, or, in datiuo correpta. i. penultima, & faciunt cõparatiuũ ut hic & hæc fortis, & hoc forte huic forti, hic & hæc fortior & hoc fortius. hic acer & hæc acris, & hoc acre, huic acri, hic & hæc acrior, & hoc acrius. hic & hæc &

hoc pauper, & huic pauperi, hic & hæc pauperior, & hoc pauperius, hic & hæc & hoc locuples, huic locupleti, hic & hæc locupletior & hoc locupletius. hic & hæc & hoc sapiens, huic sapienti, hic & hæc sapientior & hoc sapientius. hic & hæc & hoc iners huic inerti, hic & hæc inertior et hoc inertius. hic & hæc et hoc audax, huic audaci, hic & hæc audacior, & hoc audacius. Et sciendũ est ꝙ omnia in or, desinentia cõparatiua cõis sunt generis & mutantia or, in us, faciunt neutra, excepto uno. quod solum cum sit à positiuo q̃tum ad suã uocem fixo, seruauit eius genus, hic senex, huic seni, hic senior. q̃uis hoc quoq; uetustissimi cõe accipiẽtes, hic & hæc senex proferebant. Põponius in Epigrãmate, qđ M. Varro, in libris qui sunt de lingua latina refert. Tua amica senex est. Inuenitur ẽt à neq̃ quod est indeclinabile trium generũ, tam cõparatiuum q̃ superlatiuum, ut neq̃ nequior nequissimus. Ab aduerbijs uero deriuata in ra, desinentibus mutant ra, in er, & accæpta ior faciunt cõparatiuum, ut extra exterior, itra iterior, ultra ulterior, citra citerior, infra inferior, supra superior. similiter in erior, post & ante. faciunt cõparatiuum, posterior & anterior. prope uero propior facit, et detero deterior. À sæpe aduerbio positiuũ uel cõparatiuum nomen nõ legi, superlatiuũ posuit Cato Nepos, de actionibus ad populum ne lex sua abrogetur. Facite uobis in mentẽ ueniat Quirites, ex ære alieno in hac ciuitate, & in alijs oĩbus propter diẽ atq; fœnus sæpissimã discordiã fuisse. Prior & primus quæritur, an sit cõparatiuus, & superlatiuus. & dicũt quidam ꝙ cum ordinis sint, differentiã numeri significãt. sicut enim alter de duobus, et alius de multis dicitur, sic prior de duobus, & primus de multis dici solet, Inuenitur tñ sæpe prior pro melior positũ, et tunc sine dubio hẽt uim cõparatiui, et primus pro optimus, et tunc suꝑlatiui significationẽ optinet. Virg. i. yiij. & primos iuuenũ tot miserit orco primos posuit pro optimos. Quidã autẽ nõ absurde cõfirmant ꝙ in numeris quoq; põt prior esse cõparatiuus, unde ablatiuo iungitur, & primus suꝑlatiuus, cũ ad multos cõparatur, & semꝑ genitiuũ sequitur. & ꝙ prior (sicut oẽs cõparatiui) uel ad sui generis, uel ad alieni aliquẽ cõparatur etiam cũ numerũ significat, ut prior Turnus q̃ Aeneas mouit bellũ, Primus autem sicut ommes suꝑlatiui ad multos sui generis coniungitur. Virg. in. ij. Primus se danaum magna comitante caterua, Androgeos offert nobis. & quod omnibus est rationabilius, in or, desinẽs cõmune in us, facit neutrum, quod in nullis alijs, nisi in cõparatiuis inuenitur & uidetur à pridem aduerbio nasci, quod abiecta. dẽ, accipit, or, & facit cõparatiuũ prior, sed. i, corripuit. q̃a in nullo cõparatiuo, i, ante or produci põt. In su=

perlatiuo uero seruauit productionem accæpta, imus, primus, ex quo aliud aduerbium nascitur primo, uel prime, unde Terent. in Andria, compositum dixit. Apprime in uita esse utile. Magnificentior, & magnificentissimus, & munificentior, & munificentissimus, cum uideantur à positiuo magnificens & munificens deriuari, ut eminens eminentior eminentissimus, hæc in usu non sunt. sed pro his magnificus, & munificus, ex quibus comparatiuum uel superlatiuum. & ex similibus secundum prædictam regulam deriuari inuenio apud uetustissimos. M. Cato contra Thermum.

De Ptolemæo rege optimo, & beneficissimo, Terent. in Phormio.

Quid nam arbitrare nescio, at qui mirificissimus. Accius in. xi. διδασκαλικῶν, & magnificissime excellissimeq; obnoxe. Cum igitur comparatiua propric ad positiuum fieri soleant, inuenitur tamen sæpe comparatiuus propositiuo per se positus, ut Virg. in. y. Aeneidos Comites senioris Acestæ? pro senis. Est quando propositiuo comparatiuus positus minus eo significat, & nulli comparatur, ut Virgilius in primo Aeneidos. Tristior atq; oculos lachrymis suffusa nitentes. Tristior enim hic ex parte tristis significat. Idem in sexto.

Iam senior, sed cruda deo uiridisq; senectus. Est quando ad contraria comparatur, & minus positiuo significat, ut mare ponticum dulcius q̃ cætera. hic enim non ad dulcia, sed ad amara facta comparatione ostendit parum aliquid dulcedinis q̃ cætera habere ponticũ mare. Est quando superlatiuo comparatiuus comparatur, ut Achilles fortissimo troianorum Hectore fortior fuit. Est quando comparatiuus, ad comparatium comparatur, ut fortior Achilles Hectore fortiore Patroclo. Homerus in, α, odysseæ.

εἰ κεῖνον γ' ἰθάκην δ' ἰδοίατο νοστήσαντα
πάντες κ' ἀρησαίατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτός τε. Cicero Philippicæ. ij.

Quis interpretari potest? impudentior ne, qui in senatu? an improbior qui in Dolobellam? an impurior qui patre audiente? an crudelior qui in illam miseram tam spurce tam impie dixeris? Et sciendum q apud latinos diminutionem quoq; accipiunt quædam cõparatiuorum, ut supra diximus, quod apud græcos nõ inuenitur, ut grandiusculus, minusculus, maiusculus, meliusculus. Omnia tñ hæc à comparatiui neutro adiectione, culus, inuenio fieri, ut grandius grandiusculus, melius meliusculus, sic & cætera quæ sunt similia. Tam & q̃ aduerbia, tum cõparatiuo uel superlatiuo adijciũtur, cum duo uel plures cõparatiui uel superlatiui diuersæ significationis positi inter se æquantur, uel ijdem geminantur, ut tam iustior q̃ felicior Aeneas

Hectore. Cicero pro Deiotaro. Istum in q̃ dextram nõ tam in bellis neq; in prælijs q̃ in promissis, & fide firmiorẽ. his enim firmiorẽ intelligendũ est. Minus aũt aduerbiũ, est qñ cum positiuo iunctũ contrariæ significationis cõparatiuũ demonstrat, ut minus stultus pro prudentior. Teren. in Eunuc. hoc. Nemo fuit minus ineptus, pro prudentior. Est tñ qñ pro nõ aduerbio ponitur, ut minus bonus pro malus. Magis quoq; aduerbiũ non solũ positiuo, sed etiã cõparatiuo iungitur, qñ ipse cõparatiuus, uel ad se uel ad aliũ cõparatur, ut Achilles Aenea fortior, magis q̃ iustior, & Aiax Vlysse fortior magis q̃ Diomede. Et cõparatiuus q̃dẽ gradus, ablatiuo casui adiũgitur utriusq; numeri, interdum tñ ẽt nominatiuo qñ q̃ aduerbium seq̃tur. Superlatiuus uero genitiuo plurali uel singulari iungitur, qñ ipsum nomẽ singulare multitudinem significat, ut fortissime gentis.

Quid sit Superlatiuum.

s Vperlatiuum est quod ad plures sui generis cõparatum superponitur omnibus, uel per se prolatũ, intellectum habet cum ualde aduerbio, positiui, ut fortissimus græcorũ Achilles, idest super omnes græcos fortis. sin autem dicam fortissimus Hercules fuit, non adijciens quorum, intelligo ualde fortis. Tale est apud Ciceronem pro Marco Marcello. simillimum deo iudico. pro ualde similem deo. Et sciendum ꝙ ex eisdem formis, siue terminationibus supradictarum in cõparatiuis partium orationis, fiunt ẽt superlatiua. Sunt igitur formæ superlatiuorũ. viij. Duæ quidem in quas pleraq; desinunt superlatiua, rimus, & simus. Sex uero in quas pauca, limus, ximus, timus, remus, fimus, nimus. Et omnia superlatiua mobilia sunt per tria genera. i. mutatione us, in. a. faciunt fœminina. a. in um, neutra. In er. igitur desinentia positiua cum sint adiectiua, siue secundæ seu tertiæ declinationis accepta, rimus, faciunt superlatiuũ, ut pulcher pulcherrimus, miser miserrimus, pauper pauperrimus, acer acerrimus. excipiuntur dextimus & sinistimus, pro dexterrimus, & sinisterrimus. Sallustius in Iugurth. Sylla cum equitatu apud dextimos, in sinistra parte Manlius curabat cum funditoribus. In us uero, terminantia secundæ declinationis assumunt genitiuo. s, & simus, & faciunt superlatiuum, ut clarus clari clarissimus, doctus docti doctissimus, perditus perditi perditissimus, exceptis anomalis, idest inæqualibus, quæ sunt. Bonus optimus, malus pessimus, magnus maximus, paruus minimus, multus plurimus, hæc autem inæqualia sunt. excipitur etiam maturimus cuius cum positiuus sit maturus, tamen quasi à nominatiuo matur, qui nunc in usu non est, nascitur, in er, desinentium regulam seruauit, idest in rimus terminatur, inuenitur

etiam maturissimus secundum analogiam in us, terminantium. Cicero ad Herennium in quarto. Quibus uirtutibus omnem tueri uitam possint, eas in ætate maturissima uelint comparare. nuperrimus etiã proferebant antiquissimi. Vnde aduerbium posuit Cicero in tertio ad Herennium. Et quoniam nuperrime dictum est facile memoriæ mandatur. qui superlatiuus magis ab aduerbio in er, desinente uidetur nasci. Nomen enim positiuum in us, desinit, ut Capro uidetur nuperus, cuius accusatiuum protulit Plautus in captiuis. Recens captum hominem & nuperum & nouicium, & bene. ut enim superus, sic nuperus, debet esse. Liuius in odissea.

Inferus an superus tibi fert deus funera Vlysses.

Tertiæ uero declinationis nomina quæ habent superlatiuum, absq; in. er. desinentibus de quibus supradictum est, cætera, genitiuo assumunt, simus, ut locuples locupletis locupletissimus, uilis uilis uilissimus, sapiens sapientis sapientissimus, iners inertis inertissimus, concors concordis cõcordissimus, audax audacis, audacissimus. Excipiuntur hæc facillimus, difficillimus, gracillimus, humillimus, simillimus, dissimillimus, agillimus, quorum cum in. is. desinant positiui abiecta. is. & addita. limus. faciunt superlatiuum. Excipiuntur etiam in. bris. desinentia. ris. enim in. er. mutant & accæpta rimus faciunt superlatiuum, salubris saluberrimus, celebris celeberrimus. Cicero in secundo ad Herennium, locus quæritur, celebris an desertus. Ouidius tamen saluber dixit & celeber in. iiij. fastorum, Phœbe saluber ades. & Circus erit pompa celeber numeroq; deorum. ergo magis secundum analogiam in. er. terminantium faciunt superlatiuum. etiam ueterrimus notandum, ꝙ cum in. us. eius positiuum desinat, tamen formam in. er. terminantium seruat in superlatiuo, ueterrimus quasi à ueter positiuo. quod Capri quoq; approbat auctoritas, & usus antiquissimorum. Ennius. Cum ueter occubuit Priamus sub Marte pelasgo cuius etiam comparatiuum ueterior protulit. Plautus in Bacchidibus. Senem tibi dedo illum ueteriorem Lapide, ut leni, tum reddas.

In. ximus. duo desinunt, unum anomalum à positiuo in. us. desinente, secundæ declinationis, magnus maior maximus, Alterum ab aduerbio, ut prope propior proximus, quod tamen quando pro cognato accipitur positiui significationem habet, ideoq; à legis latoribus, etiã comparatiue profertur, apud quos sæpe inuenitur proximiores idest propiores cognati, ut Vlpianus in libro. xxv. ad edictum. si quis proximior cognatus nasceretur. Vegetius Renatus rei militaris libro primo, Sed latera eorum sub ducantur ab hostibus, ne possint uulnus accipere, & proximior dextra sit quæ plagam possit inferre. Nec mi

rum cum apud græcos quoq; inueniuntur huiuſcemodi. ut Ariſtote-
les ἀπὸ ἔσχατος ἐσχατώτατος dicit, cum ἔσχατος, ideſt extremus ſit
ſuperlatiuus. In. timus, deſinit unum anomalum, optimus, & ab ad-
uerbijs ſiue præpoſitionibus deriuata hæc. Intra interior intimus, ul-
tra ulterior ultimus, citra citerior citimus. Cicero de rep. i ſexto, ex qui
bus erat ea minima quæ ultima cœlo, citima terris, luce lucebat alie-
na. Afranius tamẽ etiam poſitiuum eius citer protulit in Patella teſte
Aruntio. & præterea dextimus, & ſiniſtimus. Extimus quoq; pro ex
tremus dicebant antiqui. Varro περὶ αἱρέσεων. Porro inde ab uno
quoq; compito ternæ uiæ oriuntur, ex quibus ſingulæ exitum ac telos
habent, proprium à primo compito dextimam uiam munit. Epicu-
rius Celius in primo hiſto. dextimos in dextris ſcuta iubet habere.
Salluſtius in Iugur. ut ſupra diximus. Sylla cum equitatu apud dex
timos, in ſiniſtra parte. Manlius cum funditoribus. Plinius in ſexto
naturalis hiſtoriæ. Dyrrachium, canuſium Apuliæ extimam. In re-
mus, quæ ſola forma. e. habuit longam penultimam, cum omnis for-
ma ſuperlatiui. i, correptam habeat ante mus, ut pulcherrimus, doctiſ
ſimus, ſapientiſſimus, maximus, ultimus. ab aduerbijs ſiue præpoſi-
tionibus uenientia deſinunt hæc, extra exterior extremus, ſupra ſu-
perior ſupremus, poſt poſterior poſtremus. Ex quo apparet neq; à ſu
pero neq; à poſtero fieri comparatiuos ſiue ſuperlatiuos, ſicut neq;
ab infero infimus, quod ſolum in fimus deſinit, ſed ab aduerbio in-
fra inferior infimus. Nam ſi eſſent à nominibus ſupero poſtero infe-
ro, ſeruaſſent regulam in. us. terminantium ſecundæ declinationis,
quæ in ſimus proferunt ſuperlatiuum, & facerent ſuperiſſimus, &
inferiſſimus, & cætera. In nimus unum anomalum deſinit, ut pa-
ruus minor minimus. In rimus unum à uerbo inuenitur detero dete
rior deterrimus, & unum anomalum plurimus. In ſimus etiam unũ
anomalum inuenitur peſſimus. nam nouiſſimus uidetur ſecundum
analogiam à nouo factum. Ab eo autem quod eſt ante anterior, ſu-
perlatiuum in uſu non inueni. À pene autem aduerbio ſuperla-
tiuum in ſimus protulit Plautus in Muſtellaria. Ita ne mea con-
ſilia peruertit peniſſime? Item ab eo quod eſt penitus aduerbio
ſuperlatiuo uſus eſt. Idem in perſa. Furtiuam adductam ex Ara-
bia penitiſſima. Sciendum tamen ꝙ etiam nomen inuenitur hic pe-
nitus huius peniti, ex quo magis ſuperlatiuus gradus naſcitur.
Plautus in Aſinaria. Etiam ne age quæſo hercle, uſq; ex peni-
tis faucibus. Illud quoq; notandum ꝙ omnia, & comparatiua
& ſuperlatiua duarum excedunt numerum ſyllabarum. exceptis
prior & primus, & anomalis his minor & maior & peior, &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

plus. Nec mirum cum positiua quoq; ex quibus nascuntur compara- tiua & superlatiua bisyllaba sint.uel eo plus per genitiuos et uel unā uel duas assumentia syllabas faciunt supradictos gradus,ut ditis ditior ditissimus,clarus clarior clarissimus,niger nigrior nigerrimus,utilis utilior utilissimus,similis similior simillimus,infra inferior infimus. Superlatiuus uero comparatiuum est quando superat una syllaba,ut quando in simus finitur iustior iustissimus. Et quādo in rimus super- latiuus finitur si positiui nominatiuus et genitiuus pares habeat syl- labas,ut teter tetri tetrior teterrimus,acer acris acrior acerrimus. Est quādo par est,ut in limus terminans,ut agilior agillimus,facilior fa cillimus. Est quando una uincitur syllaba,ut quando in fimus,uel in timus,uel in remus desinit. inferior infimus,ulterior ultimus,exteri- or extimus,uel extremus. Varro in orthographia. Ergo inter solis sta tionem,& sidera septem. Exporrecta iacet tellus huic extima fluctu. Oceani interior Neptuno cingitur ora.
Plautus in truculento. Bona perdidi,mala repperi, factus sum ex- timus à uobis.

De Diminutiuo.

Iminutiuum est quod diminutionem sui primitiui absolute demonstrat,ut rex regulus,idest paruus rex. Ideo autem positum est absolute,quia comparatiua quoque nō solū au- gent,sed etiam est quando minuunt uim primitiuorum,sed non abso lute, ut maiusculus paruo maior q̄ ille qui magnus est ad aliquid enim omnimodo fit comparatio ut breuior dicitur ad breuem,& an- gustior ad angustum. Vnde quanuis in his quoq; comparatiuis inue- niantur quædam diminutiua apud latinos, ut superius docuimus, non possum tamen esse absoluta,cum à comparatiuis sint deriuata,& ipsa quoq; comparationem significent,ut maiusculus minusculus. Ne- cesse est enim ad aliquid ea comparari,ut Terentius in Eunu. Tha- is q̄ ego sum maiuscula est,idest paruo maior q̄ ego. Alia aūt diminu tiua.i.omnia quæ non à cōparatiuis deriuantur ex sese habent dimi- nutionem,& nulli comparantur,ut regulus, tantulus. Solent autem diminutiua uel necessariæ significationis causa proferri, ut Sallustius. in Iugurt. Postq̄ reguli in unum conuenere, Reguli.i. parui reges, uel urbanitatis causa,ut Iuue.in.iiij.satyr. Vnde fit ut malim fraterculus esse gigantum uel adulationis causa,& maxime puerorum, ut catula- ster, Antoniaster,patriciolus,Sergiolus,Deriuātur igitur pleraq; ab ap pellatiuis,paucæ etiā à proprijs,et seruāt genera primitiuorū plerūq;. & sæpe inueniūtur diminutiuorū diminutiua, in diuersas desinētia formas,ut hō homūcio homūculus,homullus homullulus. Sūt igitur for

mæ

mæ diminutiuorũ maſculini generis, hæ, culus, abſq; c, olus, ellus, xillus illus, abſq; u ullus, cio, aſter, leus, tulus. Culus, ut igniculus. ulus abſq; c. tãtulus. olus, ſergiolus, capreolus. ellus agellus. illus. x. ãñcedente paxillus, abſq; x. codicillus. ullus homullus. cio homuncio. aſter paraſitaſter. leus aculeus, eculeus. tulus, nepotulus. Plaut. in milite glorioſo. Si te ſaluum hinc amittimus, uenerium nepotulum. Fœminini autem generis hæ. cula, ula, abſq; c. ola, ella, xilla, illa, abſq; x. ulla, ut anicula, ſyluula, unciola, capella, maxilla, anguilla, ulla. Neutrorum quoq; ſunt formæ hæ. culum, ulum, ſine. c. olum, ellum, illum, cum. x. & ſine eo ulũ, ut corpuſculum, corculum. Plautus in Caſſina. Meum corculum, melculum, uerculum, ulum, ſine. c. capitulum, laureolũ, ucellum, uillũ, uexillum, ullum. Et ſciendum ꝙ nomina tertiæ uel quartæ, uel quintæ declinationis pleraq; non tamen omnia, ut quidam putauerũt diminutiuorum maſculina in culus, fœminina in cula, neutra in culũ terminant. A` primæ uero uel ſecundæ declinationis nominibus nullũ inuenitur diminutiuum, in has deſinẽs formas, niſi à primitiuo habeat. c. ut græcus græculus, furca furcula. earum igitur quoq; formarũ ut potero regulas conabor exponere. Monoſyllaba in. s, deſinẽtia uocali antecedente, cuiuſcunq; ſint generis, & in er omnia, quæ ſunt tertiæ declinationis, & in us neutra, nominatiuo aſſumũt in maſculino culus, in fœminino cula, in neutro culum, ut flos floſculus, mas maſculus, mus muſculus, plus pluſculus, os oſculum. quod quanuis ſit formæ diminutiue, tamen quia aliam habuit ſignificationem, fecit ex ſeſe aliud diminutiuum oſcillum. Similiter faciunt in. er, terminantia, diminutiuũ, ut frater fraterculus, pater paterculus. quod & proprium inuenitur. mulier muliercula, pauper pauperculus, paupercula pauperculum, mater matercula. Plautus in Ciſtellaria,

Tun' tu ne igitur mea matercula? Excipitur uenter uentriculus. Lucanus in quarto.

Qua iam non medius deſcendit in ilia uenter. Iuuenalis in primo.

Infra uentriculum tenui diſtantia rima. Sic etiam in. us, neutra, munus munuſculum, corpus corpuſculum, opus opuſculum, crus cruſculũ, Plautus in Ciſtellaria. Cum extortis talis, cum torcinis cruſculis. Similiter tus tuſculum. Idem in Aulularia. Nunc tuſculum emi hoc, & coronas floreas. Necnon & comparatiua eiuſdem generis terminationiſq;, ſimiliter faciunt diminutiua, ſed mobilia, ideſt maſculini & fœminini & neutri generis, ut maius maiuſculus maiuſcula maiuſculum, minus minuſculus minuſcula minuſculum, grandius grandiſculus grandiuſcula grandiuſculum, celerius celeriuſculus celeriuſcula celeriuſculum. Vnde Cicero aduerbium celeriuſcule protulit ad Herẽ-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» nium in.iij.lib.artis rhetoricæ. Strenue quod uolumus ostēdere factū
» celeriuscule dicemus. Sic à sæpius comparatiuo sæpiuscule. Plautus in
» Cassina. Vt nubas nubi, illud uolebam quidem,
» Cum nostro uillico sæpiuscule peccas. Plus quoque q̃uis à masculino uel fœminino comparatiuis non ueniat, facit tamen, ut superius ostendimus, plusculus plusculа plusculum, ut Terentius in Hecyra.
» Primum dies complusculos. Et in Phor.
Tum pluscula supellectile opus est. Lepus quoq;, quod solum in us masculinum, siue ἐπίκοινον disyllabum latinum tertiæ est declinationis, assumit nominatiuo culus, & facit diminutiuum, lepusculus. Cicero
» de signis. Si minus eiusmodi quippiam uenari potuerant, illa quidē
» certe pro lepusculis capiebantur. Ad hanc formam etiam positiua in or desinentia, mutant or, in us, & accepta culus faciunt diminutiua,
» ut rumor rumusculus. Cicero pro Cluentio. Qui imperitorum homi
» num rumusculos aucupantur. uel assumunt culus uel cula. Amator
» amatorculus, soror sororcula, Plautus in Penulo, uix ægreq; amator-
» culos inuenimus. Idem in Cistellaria. Germana mea sororcula. In, is, uero, uel in.e, desinentia omnia, uel in ns, monosyllaba, uel in rs, datiuo corripientia.i, assumunt supradictas syllabas, & faciunt diminutiua, ut ignis igni igniculus, testis testi testiculus, nauis naui nauicula, auis aui auicula, cutis cuti cuticula, clauis claui clauicula, rete reti reticulum, fons fonti fonticulus, mons monti monticulus, pons ponti ponticulus, lens lenti lenticula, pars parti particula, dulcis dulci dulciculus, dulcicula dulciculum, securis securi securicula. Plautus in Rudente.
» Post altrinsecus est securicula ancipes. Cicero in, iij. Tusculanarum.
» Dulciculæ potionis aliquid uideamus. Similiter fidis fidi fidicula.
» Idem in secundo de natura deorum. Si platani fidiculas ferrent
» numerosa sonantes. Nam si esset fides in hac quoq; significatione. quomodo Seruio placet non fidicula fecisset, sed fidecula. Et cū omnia huiusmodi diminutiua tam penultimam quàm antepenultimam corripiant, cuticula, ī, antepenultimam producit. Iuuenalis.
» Cum bibet æstiuum contracta cuticula solem. quod eum facere metri necessitas compulit. quatuor enim breues habens dictio in heroico poni aliter non poterat. quamuis Virgilius in huiusmodi nominibus, idest quatuor breues habentibus soleat proceleusmaticos ponere, ut Genua labant, & Labat ariete crebro. Excipitur lapis lapillus, quod lapidiculus facere debuit diminutiuum, ut anguis anguilla. unguis quoq; ungula facit. quæ tam etsi formam habere uidentur diminutiui, significatione tamen non sunt diminutiua, secundum supradictam formam. quartæ quoq; declinationis nomina fa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ciunt diminutiuum. Vs, enim uel. u, nominatiui in. i, conuertunt cor=
reptam, & accipiunt culus in masculino, in fœminino cula, in neu-
tro culum, ut currus curriculus. dicitur tamen & hoc curriculum.
uersus uersiculus, artus articulus, fluctus flucticulus, anus anicula,
cornu corniculum, genu geniculum. excipitur, ab acu aculeus domus
domuncula. In. x. omnia, uel in ns, supra syllabam, uel in. t, desinen=
tia, genitiui extremam terminationem, idest is in. u, conuertunt, &
accepta, lus, la, lum, faciūt diminutiuum, ut Rex regis regulus, Codex
codicis codiculus, & ex eo codicillus, hæc Fornax fornacis fornacula,
fax facis facula, ceruix ceruicis ceruicula, adolescens adolescentis ado=
lescentulus, caput capitis capitulum. In es productam desinentia fœ-
minina tertiæ declinationis, uel quintæ abiecta. s, assummunt cula, &
faciunt diminutiua, et seruant. ē. productam, ut uulpes uulpecula,
nubes nubecula, dies diecula, res recula. Plautus in Cistellaria.
Siquidem imperes pro copia pro recula. uepres uepreculа. Cicero
pro Sestio. uepreculis extracta nitedula, excipitur merces, cuius, is, ge=
nitiui in ula conuersa facit diminutiuum mercedula, Cicero de oratore,
primo. Infidi homines mercedula adducti ministros se præbent in iu=
dicijs oratoribus. Et apes cuius diminutiuum pro. ē, longa. ī, habuit
apicula. Plautus in Curculione. Egó ne apicularum opera conge=
sta non feram. In us terminans unum tertiæ declinationis cōmune tri
um generum abiecta. s, assumit lus in diminutiuo, ut uetus uetulus,
fœmininum uetula, neutrum uetulum. Persius.
Tum uetulæ auriculis alienis colligis escam?
Iuue. in primo. Vetulæ uesicæ beatæ. sus quoq; commune, abiecta. s,
& assumpta cula facit diminutiuum succula. Plautus in Rudente.
Quin tu i directa cum sucula, et porculis. In. o, desinentia, si faciūt
diminutiua conuertunt, o, in un, & accipiunt culus, uel cula, ut tyro
tyrunculus. Iuuenalis in tertio. Nec frustum capræ subducere, nec
latus afræ, Nouit auis noster tyrunculus, & nouus omni,
Tempore. latro latrunculus, carbo carbunculus. Cicero ad Herenniū
in. iiij. Aut si Prometeus cum mortalibus ignem diuidere uellet, ip=
se à uicinis testula ambulās, carbūculos corrogaret. pedo pedunculus,
gurgulio gurguliūculus. Plautus in Rudēte. Gurguliūculos minutos fa-
bulare. uirgo uirgūcula Iuue. in. ij. Tunc cū uirgūcula Iuno. ratio ra
tiuncula. Teren. in Phor. Erat ei de ratiuncula. offensio offensiuncula.
Cicero pro Plācio. Ista in ædilitate offensiūcula accepta. Itē lolligo lolli
guncula. Plautus in Cassina. Emito sepiolas lepidas lolliguncul as.
homo homunculus. Plautus in Rudente. Homunculi quanti estis, eie=
cti, ut natant. dicitur tamen & homuncio, et homullus, & homul=

lulus. Idem in eodem. Homullus & ex argilla, & ex luto fictus. Leno lenunculus uel lenulus, Plautus in Penulo. Sic derisorem aere militari tetigero lenunculum. idem in eodem. Ita ut coepi hoc dicere lenule de illa pugna, similiter facit diminutionem fur furunculus. Cicero in Pisonem. olim furunculus nunc uero etiam rapax. In nus, siue habeant ante. n, aliam consonantem, siue non & in lus, si non habeant geminatam, l. & in. r, secundae declinationis nomina duplicant. l, ante us, in diminutiuis, ut asinus asellus, geminus gemellus, bonus bellus, pugnus pugillus, agnus agnellus. quod ideo seruauit. n, ut sit differentia inter agri diminutiuu, quod est agellus. anulus anellus, oculus ocellus, populus popellus, catulus catellus, tener tenellus, liber libellus. Et sciendum q omnia. e, habent penultimam absq; pugillo, nisi primitiua penultimā habeant natura productam in omni genere. tunc enim seruant primitiui uocalem, ut unus una unum, ullus ulla ullum, uinum uillum. excipitur unum in lus, desinens paulus quod nō geminauit. l, in diminutiuo. nec mirum cū au, diphthongus post se geminari consonantem prohibeat. Facit igitur paulus paululus, & ex hoc pauxillus & pauxillulus. quas formas seruant, & foemininum & neutrum eius, paula paulula, pauxilla pauxillula, paulum paululum, pauxillum pauxillulum. similiter uelum uexillum facit diminutiuum. & puto ideo haec assumpsisse. x, quia haec in lus, uel in la, uel in lum, desinentium primitiuorum facientium diminutiua penultimam natura longam habent, paulum pauxillum, uelum uexillum. Ideoq; mala assumpsit x, cum facit maxilla, & talus taxillus. Pomponius. Interim dum cōtemplor orcam taxillos perdidi. Quae uero geminant. l, ante us, uel la, uel lum, in ulus ula ulum faciunt, iterum diminutiuum, ut homullus homullulus, pauxillus pauxillulus, pauxilla pauxillula, pauxillum pauxillulum. Foeminina quoq; in na, desinētia, siue habeant ante. n, aliam consonantem, siue non, geminant. l, in diminutiuis ante, a, ut catena catella, asina asella, gemina gemella, colūna columnella. Excipitur rana ranunculus, & luna lunula. Eandem formam in la, quoq; desinentia, uel in ra, seruant, ut fabula fabella, tabula tabella, libra libella, capra capella, umbra umbella, sacer sacra sacrum, sacellus sacella sacellum, puer puera, antique, ex quo puella, tener tenera tenerum, tenellus tenella tenellum, miser misera miserum, misellus misella misellum. Excipiuntur in ra, desinentia, quae nec à masculinis in er desinentibus fiunt, nec habent ante. r, aliam in eadem syllaba consonantem, ut ara arula, terra terrulla, littera litterula. Neutra quoq; in num, desinentia geminant in diminutione. l. ante um, & si. g. habeant ante. n, in penultima syllaba di-

minutiui.i, non.e, accipiunt, ut tignum tigillum, signum sigillũ. Alia uero.e.habent in penultima, nisi sit (quod superius docuimus) penultima primitiui naturaliter longa, ut bonum bellum, geminum gemellum, scamnum scamnellum. Apuleius tamen in.i.Hermagoræ.

" Verum infirma scamillorum, obice fultæ fores.

Quæ uero in um, desinunt.i, penultima antecedente mutata.i, ultima genitiui in.o, & accepta lum, faciunt diminutiuum, ut pallium palliolum, negocium negociolum. Plautus in Cistellaria.

" Datores bellissimi negocioli Seneces soletis esse. Similiter in illum, uel in ellum faciunt diminutiua in rum, uel in lum, desinentia, ut tantulum tantillum, lucrum lucellum, cerebrũ cerebellum, flabrum flabellum, flagrum flagellum, castrum castellum, sacrum sacellum. Et scire debemus ꝙ in ellus & in illus desinentia diminutiua, si à disyllabis deriuantur assumunt unam syllabam, ut agnus agnellus, liber libellus, culter cultellus, paulus pauxillus. similiter fœminina in ella, uel in illa terminantia, capra capella, libra libella, umbra umbella, paula pauxilla. sicut etiam neutra in ellum, & in illum exeuntia, tignum tigillum, signum sigillum, lucrum lucellum. Excipiuntur à desinentibus in nus, uel na, uel num, (quæ nullam habent cõsonantem antecedentem in eadem syllaba ante.n,) uenientia, ut à bono, uno, uino deriuata. hæc enim pares habent syllabas primitiuis bonus bona bonum, bellus bella bellum, unus una unum, ullus ulla ullum, uinum uillum. Notandum etiam pannus ꝙ panniculus facit. Iuuenalis in.ij.

" Quarum delicias etiã bombicinus urit, Panniculus.

A` trisyllabis quoq; uenientia diminutiua, quæ geminant.l. pares habent syllabas suis primitiuis, ut oculus ocellus, catulus catellus, geminus gemellus, fabula fabella, tabula tabella. Excipiuntur quæ in primitiuis ante.n, aliam habent in eadem syllaba consonantem. Hæc enim unam addunt syllabam diminutiuis, sicut etiam disyllaba eiusdem terminationis, ut columna columnella, sicut agna agnella, tignum tigillum. In.us, desinentia secundæ declinationis nomina.e, uel.i, antecedentibus mutant, us, in.o, & accepta.lus, fatiunt diminutiua, ut urceus urceolus. Iuuenalis in primo.

" urceoli sex.

Alueus alueolus, luteus luteolus, malleus malleolus, aureus aureolus. Plautus in Epidico.

" Lunulam, & annulum aureolum.

Capreolus quoq; uidetur à nominatiuo capreus esse, cuius fœmininum in usu est caprea. Nam capra à capro fit, ex quibus capellus & capella fiunt diminutiua. I, quoq; antecedẽte, ut filius filiolus, gladius gladiolus. A` proprijs Sergius sergiolus, Tullius tulliolus, patricius patriciolus. excipitur Antonius qđ antoniaster facit diminutiuũ. Cicero pro Vareno. Lucius ille septimius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

dicerete, ſtenim eſt ad Lucij Craſſi eloquentiam grauis, & uehemens,
& uolubilis erucius hic noſter antoniaſter. Fœminina quoq;. e, uel. i,
ante. a, habentia in. ola, faciunt diminutiua, ut laurea laureola, un-
cia unciola, filia filiola, tullia tulliola, lutea luteola. Virg. in Buco.
» Mollia luteola pingit uacinia calta.
» Iuuenalis in primo. Vnciolam Proculeius habet, ſed Gillo deuncem.
Etiam neutra. e, uel. i, ante. um, habentia in diminutiuis. o, habent an-
» te, lum, ut luteum luteolum, pallium palliolum. Iuuen. in. i. = dorida
» nullo Cultam palliolo. laureum laureolum. Iuuenalis in. iij.
» Laureolum uelox etiam bene lentulus egit.
Alia uero omnia in. us, terminãtia ſupradictæ declinationis nomina
abiecta. s, accipiunt lus, & faciunt diminutiua, ut tantus tatulus, uen-
tus uentulus, ſeruus ſeruulus, paruus paruulus, græcus græculus,
» paucus pauculus, primus primulus. Fœminina quoq; in. a, deſinen-
tia conſonante ante poſita, in. um, neutra, in, ula, & in, ulum, faciunt
» diminutiuum, ut ſylua ſyluula, luna lunula. Plau. in Epidico, Lunu=
» lam atq; anellum aureolum. Rubicunda rubicundula, lingua lingu-
la, & per conciſionem. n, ligula, puella puellula, ſerra ſerrula. Ci-
» cero pro, Cluentio, ex omni parte dentatam & tortuoſam uenire ſer
rulam. aqua ſimiliter aquula. Plautus in Curculione. Ne, quod hic
» agimus herus percipiat fieri mea planeſium, Mane ſuffundã aquu=
» lam. Similiter anima animula, equa equula. Plautus in Ciſtella. ad=
» hinnire equulam poſſum, ego hanc ſi detur ſola ſoli. arca arcula,
» menſa menſula. Plau. in Moſtellaria. Cedò mihi ſpeculum, & cum
» ornamentis arculam. Idẽ in eadẽ. age = Accumbe igitur cedò aquã
» manibus puere, appone hic menſulam. In ulum primum primulũ,
tantum tantulum. hæc tamen & in olus deſinentia una ſyllaba uin=
cunt ſua primitiua. In aſter & cio, & leus, ſatis pauca reperiun=
tur in uſu diminutiua, & ferè hæc. Antonius antoniaſter, ſurdus ſur
» daſter. Cicero in Tuſculanarum. y, Erat ſurdaſter. M. Craſſus. Pa-
raſitus paraſitaſter, Catulus catulaſter, homo homuncio, ſenex ſene-
» cio, Afranius in proelito. Tu ſenecionem hũc ſatis eſt ſi ſeruas anus.
» In leus, equus equuleus. Cicero in Ver. de ſignis. Equuleos argen-
» teos nobiles quiq; maximi fuerant aufert. Hæc acus hic aculeus,
oculus oculeus. uſi ſunt auctores etiam quibuſdam græcis diminuti-
» uis ut Terentius. Edepol Syriſce te curaſti molliter. Inueniũtur mul-
ta propria ſiue appellatiua, quæ cum non ſint diminutiua formas
tamen habent diminutiuorum, ut cuniculus, aniculus, Metellus, Camil-
lus, Tibullus, friuolus friuola friuolum, tabula, Camilla, uinculũ peri-
culum. Et ſciendum ꝙ pauca inueniuntur diminutiua, quæ non ſer=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

uant genera primitiuorum. ut hæc rana hic ranunculus, hic canis hæc canicula, hoc scutum uel hæc scuta, id est forma rotunda scutula et scutella. Lucilius in. yi. Scutam ligneolā cerebro infixit. dies diecula, hic qualus, hoc quaxillum, Pistrinum pistrilla, hæc acus hic aculeus. & præterea anguis anguilla, unguis ungula, nubes nubilum. quæ magis denominatiua sunt existimanda q̃ diminutiua. Quippe non habent diminutiuorum significationem, sed formam tantum. præterea panus panula, uel panicula. Lucilius in. yiij. Intus uero stet rectus sub tegmine panus. Probus etiam ponit hoc glandium hæc glandula, pars est intestinorum. Ensis ensiculus & ensicula, præterea hæc beta malua, hic betaceus maluaceus.

LIBER QVARTVS.

DE DENOMINATIVIS.

DENOMINATIVVM appellant à uoce primitiui sic nominatum, non ab aliqua speciali significatione, sicut supradictæ species. Habet igitur generalem nominationem omniū formarum quæ à nomine deriuantur, nam et patronymica, & possessiua, & comparatiua, & superlatiua, & diminutiua præter uerbalia, & aduerbialia, & ea quæ ex præpositionibus fiunt, ex maxima parte denominatiua sunt. i, à nominibus deriuantur. unde in illorum formis quoq; sunt quædam quæ cum non habeant significationem eorum denominatiua iure appellantur, ut Timarchides proprium, æmilianus quoq;, nobilior, maximus, catulus. Hæc enim denominatiua sunt dicenda, cum significationem suarum non seruant formarū, & sint propria. de quibus tamen sufficienter cum de ijs tractabatur monstrauimus. Habent igitur denominatiua formas plurimas & diuersas significationes. quæ quia latæ sunt, & confusæ generali eas nominatione artium scriptores denominatiua nuncupauerunt, & quia multæ inueniuntur formæ, communes tam denominatiuis quàm uerbalibus, necnon etiam participialibus & aduerbialibus, non incongruum esse existimo, de his quoque in loco uno tractare. Sunt igitur formales denominatiuorum terminationes, siue uerbalium hæ. Ia, ut durus duritia, prudens prudentia, sapiens sapientia. a, consonante antecedente, ut cantus cantilena. e, cubo cubile, sedeo sedile. i, à fruge frugi, à nihilo nihili. quæ tamen magis obliqui sunt

suprapositorum nominatiuorum, ut de nominatiuo & genitiuo tractantes in sexto libro docebimus. o, à cicere Cicero. u, ut tono tonitru. al, ceruix ceruical, tribunus tribunal. il, uigilo uigil, pugillus pugil. ul, exulo exul, præsulo præsul, am, nequis nequam, um, oliua oliuetũ, rosa rosetum, tendo tentorium, sto stabulum, præsideo præsidium, en, solor solamen, ar, lacus lacunar, calx calcar, cædo Cæsar. er, eques equester, macies macer. or, senatus senator, amo amator. ur, satio uel saturo satur, murmuro murmur. as, primus primâs, optimus optimâs, ciuis ciuitas, probus probitas, arpinum arpinâs. es, correptam pes pedes, equus eques, tego teges. es, productam, ut pauper pauperies, acus acies, sepio sepes, struo strues, sterno strages. is, ædes ædilis, rex regalis, penetro penetrabilis, amo amabilis, Athenæ atheniensis, Sicilia sicliensis. os, lepus lepos, custodio custos. us, puram occido occiduus, & ab assideo uel ab asse, ut quibusdam placet, assiduus. us, diuersis consonantibus antepositis, saxum saxosus, spuma spumosus, uito uitabundus. Et à participijs uersus saltus quando quartæ sunt declinationis, & ab aduerbijs supra uel super superus, infra inferus, extra externus, hodie hodiernus. In. x, fur furax, capio capax, audeo audax, uerto uertex. in duas consonantes, ut picenũ picens, tyburtum tyburs. Ergo in. a, desinentia denominatiua. i, habent breuem ante. a, uel. l, uel. n, uel. r, ut sapientia, acrimonia, cautela, suadela, tonstrina, armatura. inueniuntur tamen in uerbalibus, etiam alias consonantes ante a, habentia, sed quas à uerbis accipiunt, ut scribo scriba, conuiuo conuiua, colligo collega. Secundæ igitur declinationis nomina in. us, desinentia. c, antecedente quotcunq; sint syllabarum, nisi sint regionum nomina quæ deriuantur ex his, alia uero quacunq; consonante ante us, posita, tantum disyllaba, & quæ in. is, desinentia tertiæ declinationis similem habent nominatiuo genitiuum, quæ secundæ quidẽ sunt genitiuo, quæ uero tertiæ datiuo assumunt, tia, ut amicus amici amicitia, inimicus inimici inimicitia, pudicus pudici pudicitia, lætus læti lætitia. durus duri duritia, mœstus mœsti mœstitia, stultus stulti stultitia segnis segni segnitia, tristis tristi tristitia. i, tam penultima q̃ antepenultima ubiq; correpta. Alia uero supradictis casibus assumunt, a. penultima. i, ubiq; in his quoq; correpta, ut controuersus controuersi cõtrouersia, ignauus ignaui ignauia, uiolentus uiolenti uiolentia, superbus superbi superbia, modestus modesti modestia. miser quoq; quãuis in. er, desinat, miseri miseria facit astutus astuti astutia. Similiter regionum nomina pleraq; italus itali italia, gallus galli gallia, sicanus sicani sicania, colonus coloni colonia, hispanus hispani hispania, Dardanus dardani dardania, tuscus tusci tuscia, græcus græci græcia, teu-

crus uel

crus uel teucer teucri teucria. Similiter faciunt tertiae declinationis nomina, siue participia quae una sylaba uincunt genitiuo nominatiuum, assumunt enim datiuo, a, penultima, ĭ, ubiq; sicut supradictum est correpta. negligens negligenti negligentia, prudens prudenti prudentia, misericors misericordi misericordia, iners ierti inertia, inops inopi inopia, ius iuri iniuria, nomen nomini ignominia, Caesar caesari caesaria. Inueniuntur tamen quaedam, quae in monia desinunt, à nominibus siue à uerbis deriuata, ut castus casti castimonia, parco parsi parsimonia, queror queri querimonia, acer acri acrimonia. Cicero in Verrem primo. Quare si Glabrionis patris uim, & acrimoniam ceperis. Consonante uero antecedente in. a, desinentia denominatiua seu uerbalia formas habent tres, la, na, ra. la, ē, longa antecedente, cautus cauti cautela, tutus tuti tutela, acutus acuti acutela, ~~acutus acuti acutela~~, custos custodi custodela, mandatum mandati mandatela, cliens clienti clientela. Et nota ꝙ omnia extremam uocalem genitiui si secundae sint, sin tertiae, datiui, in. ē. longam conuertentia assumunt, la. Quae uero à uerbis fiunt secundae coniugationis à secunda persona abijciunt. s, & assumunt la, ut candeo candes candela, suadeo suades suadela. Hora. in epistolarum primo. Ac bene nummatum decorat suadela uenusq;. In na, uero desinentia denominatiua siue uerbalia, de quibus iam diximus cum de possessiuis nus, uel na, uel num, desinentibus tractabamus, omnimodo longam habent penultimam, uel natura, uel positione, ut officium officina, medicus medicina, rex regis regina, leo leaena, doctrix doctrina, tonstrix tonstrina, coquus coquina uel culina, cantus cantilena, far farina, luceo lucerna, lux lucis lucina, lateo laterna. Nam mutina sagina uel saga, pagina non uidentur esse deriuata. sagina enim, et saga idem significant. Ra autem terminantia omnia participijs foemininis, futuri temporis similem habent formam, unde penultima quoq;. u, sine dubio producitur, ut scriptura, creatura, tritura, censura, tonsura, usura, litura, natura, cultura, armatura. & sciendum ꝙ omnes supradictae formae, idest in. a, desinentes proprie sunt foeminini generis. Inueniuntur tamen pauca uerbalia (ut supra dictum est) masculina uel communia, consonantes uerborum seruãtia, ut scribo hic scriba, lego hic collega, fugio hic & haec perfuga, assequor assecla, aduenio aduena, conuenio conuena, conuiuo conuiua. In. e, desinentia deriuatiua neutra sunt, ut sedile, monile, cubile, utile. & quia pleraq; à cõmunibus in, is, terminantibus nascuntur melius cum illis tractabuntur. In. i, duo sunt denominatiua, ut plerisq; uidetur indeclinabilia, à fruge frugi, à nihilo nihili. quidam enim figurate frugi datiuum & nihili genitiuum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ut antedictum est, cum omnibus alijs coniungi casibus non irrationabiliter dicunt, sicut mancipi, & neumancipi, & cordi, & huiusmodi, & illiusmodi, & similia. In o, masculina quidem, & communia pauca inueniuntur deriuatiua, ut à cicere Cicero, ab eo quod est catus Cato, & à Capite capito, & à labe Labeo, à latendo latro, à leniendo leno, à comedendo comedo, à palpando palpo, ab epulando epulo. » Cicero de oratore. tres uiros epulones. Foeminina uero plurima deriuatiua inueniuntur, modo in io, modo in go, modo in do, desinentia, & penè omnia rerum sunt incorporalium. In io, igitur terminantia plerunq; à participijs fiunt, præteriti temporis, quorum genitiuus assumpta, o, & correpta, i, facit huiusmodi nomina, oratus orati oratio, accusatus accusati accusatio, status stati statio, datus dati datio, nexus nexi nexio, abolitus aboliti abolitio, auctus aucti auctio, lectus lecti lectio, perfectus perfecti perfectio, munitus muniti munitio, haustus hausti haustio. Internectus autem internecti internecio facit euphoniæ causa abiecta, t. In, go. uero desinentia, siue sint deriuatiua, siue primitiua uel composita, penultimas producunt, uel natura, uel positione, ut margo, compago, Cartago, sartago, caligo, uligo, rubigo, ferrugo, erugo, uirgo, uirago, fuligo. excipitur unum ligo, cuius penultima corripitur, nec mirum cum sit masculinum, & solum disyllabum uocalem, i, ante, go, habens. In, do, desinētia deriuatiua tam à nominibus q̃ à uerbis uel à participijs ueniūt, hæc quoq; mō, ē. longam, uel, ī, modo, tu, habent ante, do, ut acris acredo, dulcis dulcedo, intercapio intercapedo, torpeo torpedo, libet libido, cupio cupido, formido formidas, formido formidinis, quod ideo facit simile nomen uerbale primitiuo uerbo, ꝙ ipsa positio uerbi habuit talem formam. in tudo fortitudo, magnitudo, habitudo. Et sciendum ꝙ, ē, productam ante, do, habentia si à nominibus deriuantur, extremæ syllabæ terminationes in, e, conuertunt, & accipiunt, do, ut dulcis dulcedo, acris acredo. sin à uerbis secundarum terminationes personarum in, ē, productam similiter cōuertunt, & accepta do, faciunt supradictæ formæ deriuatiuum, ut intercapio intercapis intercapedo, torpeo torpes torpedo. Similiter, ī, ante, do, habentia extremas syllabas secundæ uel tertiæ personæ in ī, longam conuertunt, & accipiunt, do, ut cupio cupis cupido, libet libido. excipitur formido propter supradictam causam. In tudo uero desinentia si à nominibus ueniunt secundæ declinationis, non à participijs uel participialibus, genitiuo, sin tertiæ, datiuo, assumunt tudo, ĭ, antepenultima correpta, ut amplus ampli amplitudo, magnus magni magnitudo, firmus firmi firmitudo, longus longi longitudo, celsus celsi celsitudo, multus multi multitudo, solus soli solitudo, similis si-

mili ſimilitudo, ſuauis ſuaui ſuauitudo, fortis forti fortitudo. ſin à participijs uel participialibus in, tus, deſinentibus deriuantur abiecta. s, aſſumunt, do, ut habitus habitudo. à teſta quoq; ſiue teſtu teſtudo quod eſt corporale. necnon omnia in, do, deſinentia q̃uis non ſint deriuatiua penultimam. u, habentia producunt eam, uel natura, uel poſitione, ut hirundo, harundo, hirudo. In. u, deriuatiua pauca inuenies, à ſpecus ſpecu, pecus pecu, teſta teſtu, tonitrus tonitru, cornus cornu. nec intereſt aliquid inter primitiuorum, & deriuatiuorum ſignificationem. ideóq; dubium, an ſint deriuatiua dicenda. In, al, deſinentia de nominatiua, ſi primitiua eorum penultimam natura uel poſitione habuerint productam, ea quoq; longam habent penultimam, ut ceruix ceruicis ceruical, tribunus tribunal, uectus uectigal, lupercus lupercal. ſin illa breuem, ea quoq; correptam, ut torus toral, animus uel anima animal. In, il, uel in, ul, deſinentia, ſiue à nominibus, ſiue à uerbis deriuata ſint, fiunt abiectione extremarum uocalium, ſiue ſyllabarum primitiui, ut pugillus pugil, uigilo uigil, conſulo conſul, exulo exul, præſulo præſul. in, am, unum inuenitur trium generum commune, quod deriuatur à nequeo nequis nequam. in, um, deſinentia deriuatiua, ſiue etiam compoſita, diuerſas habent formas. Quædam enim uocalem habent, ē, longam, ante tum, quædam, i, correptam ante, um, ē, ut oliuetum, uinetum, coryletum, roſetum, dumetum, quercetum, eſculetum, myrtetum. Quanuis fœminino genere Plautus in Vidularia hoc protulit. Neſcio quis ſeruus è myrteta proſiluit, Quæ ſunt comprehenſiua uel continentia. i. περιεκτικά. I, ut augurium, ſolarium, pomarium, ſolatium, ſuauium, baſium, odium, remedium, concubium, palladium, officium, connubium, conuiuium, exilium, conſilium, indicium, meritorium, municipium, præſidium, domicilium. conſonantes quoq; ante, um, habentia deriuatiua diuerſas habent formas. Alia enim in bulum deſinunt, quæ forma aſſimilis eſt (diminutiuis) & ueniunt à nominibus uel à uerbis, ut cuna cunabulum, ueſta uel ueſtis ueſtibulum, tus turis turibulum, uoco uocas uocabulum, concilio concilias conciliabulum, ſto ſtas ſtabulum, paſco pabulum, proſto proſtibulum, patior uel patco patibulum. Et animaduertendum ꝙ penultima in omnibus corripitur, antepenultima uero ſi, i, habeat corripitur, ut ueſtibulum, turibulum, proſtibulum, patibulū, ſi uero, a, producitur, ut cunabulum, uocabulum, pabulum. excipitur ſtabulum quod corripit. a. nec mirum cum uerbum quoque ſtabulo as, eandem corripuit ſyllabam, & ſtabilis, & ſtatus, & quæcunq; à uerbo ſto ſtas nomina deriuata fuerint. Excipitur ſtamen & ſtatura, quod tam nomen quàm participium eſt. Lu=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

cinus in yi. Laxant rumpentes stamina parcæ. Idem in yii. Vnaq; percussit pontum symplegas inanem, Et statura redit. staturus quoq; & staturum producuntur quamuis status stata statum corripiantur. Idē in. x. zephyros quoq; uana uetustas His ascripsit aquis, quorum stata tempora flatus. Inueniuntur etiam quædam in culum desinentia, quæ à secunda deriuantur persona uerborum, ut deuertis deuerticulum, uerris uerriculum, perior periris, unde peritus, periculum, oras oraculum, propugnas propugnaculum, obstas obstaculum, miraris miraculū, perpendis perpendiculum. à simplici quoq; quod in usu non est, specio species, speculum pro speciculum, per syncopam, ci, euphoniæ causa, similiter à fero fers ferculum. Alia uero in mentum desinunt, quæ plerunq; à uerbis ueniunt, ut uestio uestis uestimentum, hortor hortaris hortamentum, orno ornas ornamentum, sacro sacras sacramentum, fundo fundas fundamentum, moneo mones monimentum, alo alis alimentum, incresco increscis incrementum. Et sciendum q; antepenultimam productam habent uel correptam, pro ut sint penultimæ syllabæ præteriti temporis eorum uerborum ex quibus deriuantur, ut ornaui uel ornatus ornamentum, monui uel monitus monimentum, alui uel alitus alimentum, increui uel incretus incrementum, muniui uel munitus munimentum, fulciui fulcimentum. In monium etiam inueniuntur deriuatiua. i, correpta antecedente, ut patri patrimonium, matri matrimonium, testi testimoniū. sunt alia in, um, participijs similia, ut factum, dictum, tectum, uisum. alia quæ a uerbis deriuantur. o, in. um, conuertentia, ut regno regnum, stagno stagnum, uelo uelū, uado uadum. In, en, desinentia deriuatiua, m, antecedente penè omnia uerbalia sunt & neutra, & si sint à prima coniugatione, a, longam habent penultimam, ut solor solaris solamen, foro foras foramen, curuo curuas curuamen, oblecto oblectas oblectamen, purgo purgas purgamen, irrito irritas irritamen, ligo ligas ligamen. sin à secunda uel tertia. i, habent correptam, ut moneo mones monimen, rego regis regimen, tego tegis tegimen, & per concisionem tegmen, à specio specis uel specie specimen. uel. u, productam si in, uo, desinat uerbum acuo acumen, fluo flumen, nuo numen. est enim dei nutus. Vnde Virgilius in primo Aeneidos.

= meo sine numine uenti. i. sine meo nutu. luo lumen quo omnia abluuntur. i. purgantur à tenebris. A uerbis quoq; quartæ coniugationis uenientia. ī, productam habent, ut munio munimen, lenio lenimen, molior molimen. Pauca inueniuntur in en, deriuatiua generis masculini, ut à pecto pecten, à filo filamē, quod per syncopam flamen dicimus. & à cano tamen composita masculina sunt, quæ in cen, desinentia, ī,

correptam habent penultimam, tubicen liricen, cornicen fidicen. Excipitur unum tibicen, quod ideo solum, ī, productam habuit penultimam, quod synæresis facta est duarum, ij, breuium in unam lõgam. debuit enim geminari, quia solet plerunq; in compositione, a, in. i, cõuerti, ut cado incido, facio inficio, iacio inijcio, reijcio, amicus inimicus, tuba tubicen. Sic ergo tibia tibijcen faciebat, ex quo factum est tibicen. Nec solum, i, sed etiam aliæ uocales in multis dictionibus, sic solent ex duabus syllabis, in unam longam transire, ut bijugæ bigæ, quadrijugæ quadrigæ, biuni bini. & econtrario una lõnga in duas breues solet sæpe temporibus diuidi, admittier pro admitti, fieri pro firi uel fire, quod magis analogum est. Vnde Virg. in. iij. Geor.

At suffire thymo, cerasq; recidere inanes, Quis dubitet. In. ar, desinentia deriuatiua, si consonantem habeant ante ar, penultima syllaba producitur, sin uocalem corripitur, ut cæsus Cæsar, lacus lacunar, lupa lupanar, laqueus autem laquear. In er, deriuatiua à nominibus pleraq; st, habent ante er, ut eques equester, pedes pedester, sylua syluester, campus campester, apium apiaster, olea oleaster. Et sciendum q, a, habent ante ster, cum in nomine primæ positionis nulla fit consonans inter uocales penultimæ & ultimæ syllabæ, ut apium apiaster, olea oleaster. diminutiua quoq; huiscemodi formæ, de quibus iam diximus, a, habent ante ster, ut parasitaster, surdaster, antoniaster, catulaster. Alia uero omnia. e, habent ante ster, excepto paluster, & hæc quidem denominatiua sunt. Sunt autem uerbalia quæ uerborum consonantes seruant ante er, rubeo ruber. Hora. in primo sermonum.

Obscœnoq; ruber porrectus ab inguine palus. Piget piger, macero macer. In or, & in ur, à uerbis inuenio fieri abiectione, o, ut coloro color, laboro labor, honoro honor, decoro decor, adoro ador, murmuro murmur, auguro augur, saturo satur, hoc tamen facit & fæmininum satura, & neutrum saturum. Alia uero in or, desinentia assumunt uerbo. r, amo amor, furo unde furens furor. Alia à nominibus uel participijs in us, desinentibus fiunt mutatione us, in or, senatus senator, dictatus dictator, quæstus quæstor, tonsus tonsor. In as, pleraq; denominatiua sunt quorum primitiua si sint secundæ declinationis genitiuo, sin tertiæ, datiuo assumunt tas, i, penultima ubique correpta. probus probi probitas, nouus noui nouitas, bonus boni bonitas, mendicus mẽdici mendicitas, asper asperi asperitas, prosper uel prosperus prosperitas, integer integri integritas, sincerus sinceri sinceritas, sedulus seduli sedulitas, timidus timidi timiditas. Et notandum q quæ in genitiuo duplicant, i, extremam earum mutant in. e, euphoniæ causa, ut Pius pij pietas, medius medij medietas, anxius anxij an-

xietas, socius socij societas. liber quoq; excipitur, ꝙ nominatiuo assum psit tas, non genitiuo, ut liber libertas. Tertiæ uero declinationis nomina datiuo assumunt tas, capax capaci capacitas, tenax tenaci tenacitas, rapax rapaci rapacitas, procax procaci procacitas, felix felici felicitas, affinis affini affinitas, infidelis infideli infidelitas, celer celeri celeritas, auctor auctori auctoritas. Excipiuntur pauca quæ. b, uel, p, sine s, habent ante er. hæc enim nominatiuo assumunt tas, ut puber pubertas, uber ubertas, pauper paupertas. Sed hoc possumus etiam in secundæ declinationis nominibus obseruare, ut supradictum est. Vnde liber libertas. asper autem & prosper quia. s, habent ante. p, asperitas & prosperitas faciũt. saluber & salubris facit nominatiuũ ideoq; salubritas, & celeber uel celebris celebritas. uetus quoq; quod unum trium generum in us desinens inuenitur, nominatiuo assumit tas, uetustas. Excipiuntur etiam hæc quæ in or desinentia, or, mutauerunt in es, & assumpserunt tas, ut maior maiestas, honor honestas. Sunt alia in as, denominatiua, quæ plerunq; similia sunt accusatiuo plurali primitiuorum suorum, & sunt cõmunia, ut primâs, optimâs, capenâs, Crotoniâs, Arpinâs, Pontiâs, Lariâs, quæ ideo in fine habet circunflexũ accentum, quia per syncopam proferuntur. Perfecta enim eorum inueniuntur apud antiquissimos in tis, desinentia, hic & hæc primatis, optimatis, arpinatis. unde neutra quoq; eorum in. e, desinunt, primate, optimate, arpinate. & ablatiui in, i, more eorum, quæ in is, desinentia, cum sint cõmunis generis, & faciant in, e, neutrum, in, i, terminant ablatiuum, à primati, optimati, arpinati. & testis est Caper, qui diuersorum de huiuscemodi nominibus ponit usus auctorum, confirmans tam in is, q̃ in as, huiuscemodi nomina solere proferri. Cato Censorius in primo originum. Sed lucus capenatis. Idẽ in. ij.
Si quis mortuus est arpinatis eius hæredem sacra non sequuntur.
Ibidem Lucum dianium in nemore aricino Aegerius, Lebius, Tusculanus, dedicauit dictator Latinus. hi populi communiter Tusculanus, Aricinus, Lanuuinus, Laurens, Coranus, Tyburtis, Pometinus, ardeatis, rutulus. Ardeatis dixit pro ea quod nunc dicimus ardeâs. Titinnius in Psaltria. Feretinatis populus græca studet, pro ferentinâs.
Non est igitur dubium ꝙ (cum in omnibus quæ penultimam habent circunflexam, si patiantur syncopam eundem seruamus accentum in ultima, ut fumâuit fumât, cupiuit cupît, audiuit audît, producæ prodûc, illicce illîc, isticce istîc. Idq; omnibus placet artium scriptoribus qui de accentu scripserunt) debeant hæc quoq; idem seruare, cum, ti, subtracta, penultima uocalis, quæ circunflectebatur in dictione perfecta, idest, a, inueniatur ultima in concisione habens eundem accen-

tum. Inueniuntur tamen etiam propria differentiæ causa in fine circunflexa, ut Lenâs lenatis, Menâs menatis, ne accusatiui plurales menæ, quod est genus piscis, & lenæ quod fœmininum est lenonis, esse putentur. In es correpta pauca inueniuntur denominatiua, equus eques, pes pedes, & uerbalia tego teges, mergo merges. In es producta uerbalia repperi à præsenti, uel à præterito tempore. à præsenti sepio sepes, luo lues, struo strues, macero macies, luxurio luxuries, illuo illuuies, à præterito rupi rupes. In is denominatiua siue uerbalia multas & diuersas habent formas. Alia enim in alis, alia in elis, alia in ilis, alia in ulis finiūtur, ut curialis, fidelis, uirilis, docilis, curulis. alia uero in ris à longa antecedente, ut ab Apolline apollinaris, à schola scholaris. alia in ensis, Atheniensis, Catinensis. Alia duas habent consonantes ante is, ut agrestis, cœlestis, muliebris, samnis, insignis. Ergo in alis desinentia, uel in ale, si sint à nominibus primæ declinationis assumunt nominatiuo primitiuorum lis, uel le, & producunt, ā, penultimam, ut curia curialis, memoria memorialis, pluuia pluuialis, mensa mensale, uia uialis. Sin secundæ extremam in genitiui, sin tertiæ is mutant in. ā, longam, & assumunt lis, Mercurius mercurij mercurialis, fluuius fluuij fluuialis, neutrū neutri neutralis, liber liberi liberalis, theatrum theatri theatralis, iudicium iudicij iudicialis, martius martij martialis, fatum fati fatalis, genitus geniti genitalis, caput capitis capitalis, uirgo uirginis uirginalis, cardo cardinis cardinalis, hospes hospitis hospitalis, nauis nauis naualis, dos dotis dotalis, flos floris floralis, corpus corporis corporalis, cælebs cælibis cælibalis, mors mortis mortalis, iuuenis iuuenis iuuenalis. īuenitur tn̄. et iuuenilis. princeps principis principalis, municeps municipis municipalis, Crinis crinis crinalis, Vox uocis uocalis. sin à quartæ declinationis nominibus deriuantur abiecta. s, sin à quintæ e abiecta nominatiuo assumunt alis, manus manualis, census censualis, species specialis. Verbalia quoq; à prima coniugatione inueniuntur in alis, penetro penetralis, in elis pauca inueniuntur denominatiua, ut fidus fidi fidelis, crudus crudi crudelis, patruus patrui patruelis, frater fratris fratruelis. Et nota ꝙ omnia extremam, i, genitiui in. e, productā mutantia assumpserunt lis, frater uero fratris, is in, u, cōuersa assumpsit elis. I, longam habent omnia in ilis, quæ à nominibus deriuantur, necnon in ile neutra, siue ex eis quæ desinūt in illis fiant, siue nō habeāt ante se aliud genus, sed à quacūq; orationis pte nascātur, ut ædes ædilis, senex senilis, anus anilis, puer puerilis, uir uirilis, scurra scurilis, ciuis ciuilis, seruus seruilis, qntus qntilis, sextus sextilis, gēs gētilis, hostis hostilis, subtel subtilis. Excipitur par pis pilis, exi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

lis etiam à græco ἐξίτηλος factum, denominatiuorum seruauit regulam. similiter neutra producunt penultimam, ouile, monile, sedile. Nam in ilis desinentia uerbalia siue participialia corripiunt eandē, ĭ, penultimam, ut fero fertilis, utor utilis, futio, ex quo effutio compositum, futilis, uolo uolatilis, textus textilis, altus uel alitus altilis fictus fictilis. A` pare atiam deriuatiuum quod à uerbo paro nascitur, unde cōparo comparas (proprie enim pares sunt qui inter se possunt comparari) uerbalium regulam seruauit parilis. Ouidius in octauo Metamorph.

» Arte suum parili reuiuiscere posse parentem.

Cætera quoq; omnia. ĭ, penultimam corripiūt, & si sint à uerbis primæ coniugationis. ā, longam habent ante penultimam, ut amo amas amabilis, penetro penetras penetrabilis, paro paras parabilis, tracto tractas tractabilis, laudo laudas laudabilis, æquo æquas æquabilis, prædico prædicas prædicabilis, lachrymo lachrymas lachrymabilis, quasso quassas quassabilis, miror miraris mirabilis. excipitur stabilis, quod solum antepenultimam. a, corripuit. Lucanus in. y.

» Quam non è stabili, tremulo sed culmine cuncta, Despiceret.

Quæ uero à uerbis secundæ, uel tertiæ, uel quarte coniugationis nascuntur. si habent antepenultimam. i, eam quoq; corripiunt, ut doceo docibilis, credo credis credibilis, utor utilis utibilis, sentio sensi sensibilis, audio audis audibilis. Sciendum tamen ꝙ plurima nascuntur ex his coniugationibus quæ antepenultimam. i, non habent ut docilis, habilis, flebilis, nubilis, uolubilis, utilis, et quædam ex præsenti, quædā ex præterito, quædam ex futuro deriuantur. ex præsenti doceo docibilis, habeo habilis, uoluo uolubilis, utor utilis & utibilis, ex præterito plausi plausibilis, sēsi sensibilis uel sensilis. Lucretius in secundo.

» Ex insensibili ne credas sensile nasci. ex futuro flebo flebilis. unde. ē, ante. b, productam habuit. In, aris, desinentia deriuantur à nominibus siue uerbis, quorum extrema syllaba ab. l, incipit, uel alia cōsonante, uel à uocali aliqua pura, & fiunt à genitiuo nominum, siue à positiōe uerborū sic. quæcunq; littera siue litteræ sequantur. l, uel aliam consonantem, ex qua postrema incipiat syllaba genitiui, trāseunt in. ā, longā, & assumunt ris, uel si à uocali incipit ipsa extrema mutatur in. ā, longam, & assumūt ris, ut populus populi popularis, singulus singuli singularis, Apollo apollinis apollinaris, consul cōsulis cōsularis, miles militis militaris, schola scholæ scolaris, latium latij latiaris, familia familiæ familiaris, peculiū peculij peculiaris, molo molis, uel mola molæ molaris. Sic etiam neutra in, are, finita uelū ueli uelare. Iuuenal.

» Et pægma & pueros, inde ad uelaria raptos.

In ensis desinētia, si sint à nominibus primæ uel secūdæ declinationis

mutant extremā partē nominatiui singularis uel pluralis in.en,&
assumunt sis,ut cirtha cirthensis, oliua oliuensis, Sardinia sardinien=
sis, Hispania hispaniēsis, Catina catinensis, enna ennēsis, Minturnæ
minturnensis,castrū castrensis,forum forēsis,Iliū iliensis,locri locrē-
sis,Cremona cremonēsis,Vtica uticensis,Hostia hostiēsis.Athenæ athe=
niēsis,euphoniæ cā.i, habuit antepenultimam, ut Alicæ alicensis.sin
uero tertiæ sint declinationis abijciūt.s, genitiui,et assumunt ensis,ut
pistor pistoris pistoriensis,Carthago carthaginis carthaginiēsis.Quæ
uero duas consonātes habēt ante.is, uel à nominatiuo fiunt primiti=
uorū,uel à genitiuo.& à nominatiuo quidē deriuata abijciunt extre-
mam litterā,& assumunt bris, salus salubris, mulier muliebris. À
genitiuo uero mutata extrema eius pte in.e, & assumpta stis uel stris
faciūt denominatiua,ut ager agri agrestis,cœlū cœli cœlestis,terra ter-
restris.In.tis,quoq; inueniūtur denoīatiua,sed antiq; prolata,penulti
mā natura uel positiōe longā habētia,ut samnitis pro samnis,sic lau-
rentis quoq; pro laurens, tiburtis pro tiburs teste Capro.Sic quiritis,
pro quiris,& ceritis uel ceretis pro ceres.Qui tn̄ nominatiui nō sunt
in usu. Vnde Virgilius in.x. Qui cerete domo,qui sunt minionis in
aruis. Inuenitur tamen & correptam.ĭ,habens penultimam apud
eundem.Est ingens gelidū lucus propè ceritis amnem. Et Hora.simi-
liter in primo epistolarū. Quid deceat,quid nō obliti cerite cera,
Digni,remigiū uitiosum ithacensis Vlyssis,nisi forte pro Cerete,quod
est nomen oppidi.e, penultima in.i, conuersa protulerūt. Liuius ab
urbe condita.xli.lib.Lanuuini, ceritesq; anguē iubatū apparuisse nū
ciarunt.In.os, tam denominatiua q̄ uerbalia pauca inueniuntur,le-
pus lepos,competo compes,et mutatione.e,in.o,compos,custodio custos,
do dos dotis.In.us,terminantiū diuersæ sunt formæ,tam denominati=
uorū quàm uerbaliū, ex quibus iam multa diximus cū de possessiuis
tractabamus,idest de his quas à græcis accepimus formis possessiuo-
rū,& de latinis in rius, uel in nus desinentibus. Nūc ergo dicamus
de reliquis in.us,terminantibus,quæ diuersas, sicut dictū est,habent
formas. Alia enim in ius exeunt,ut nūcius patricius. alia in uus di-
uisas,arduus,uacuus.alia in bus,ut orbus,probus,sup:bus.alia in cus,
arcus,lucus, parcus.alia ĭ quus,ut æquus, obliquus.alia in dus,pro-
uidus,inuidus,liuidus,uiuidus, predabūdus, furibūdus, loquēdus,se-
quēdus.alia in lus,patulus,anniculus,bibulus, credulus.alia in rus,
sonorus,honorus alia in sus,cursus,usus,spumosus,saxosus.alia in tus,
togatus,palliatus,motus.alia in stus,uenustus,angustus, mœstus,quæ=
stus. In ius desinentia siue à nominibus, siue à uerbis deriuata, ser=
uāt ante ius primitiuorū suorū consonantes,ex quibus incipiūt ultimæ,

& penultimæ ſyllabæ deriuatiũorum, ſed tum penultimæ, cum &
ipſa penultima in uocalẽ deſinit, & ultima à uocali incipit, ut ſeruus
ſerui ſeruius, ſeruilis ſeruilius, agellus agelli, agellius, ſylua, ſyluius,
uirgula Virgilius, Mars martis martius, nuncio nuncius, ſaucio ſauci=
us, ſcio ſcius, ſic Apuleius in primo Hermagoræ, & Pacuuius in Teu=
cro. Poſtq̃ defeſſus perrogitando aduenas de natis, neq; quẽquam in=
uenit ſcium. unde neſcio quoq; neſcius. exceptis in cius deſinentibus,
illa enim aſſumunt, ſi ſint nomina ex quibus deriuantur uel parti-
cipia ſecundæ declinationis, genitiuo, ſin tertiæ datiuo cius. ĭ, tam pe-
nultima q̃ antepenultima correpta, ut aduectus aduecti aduecticius,
commendatus cõmendati commandaticius, faber fabri Fabricius, pi-
gneratus pignerati pigneraticius, tribunius tribuni tribuncius, pater
patri patricius, ædilis ædili ædilicius, gentilis gentili gentilicius. Inue-
niuntur tamen quædã à primæ quoq; declinationis nominibus eiuſ-
dem formæ quæ. a, habent ante cius, galina galinacius, ſicut membra=
na membranacius, carthina carthinacius. In uus diuiſas tam à nomi-
nibus q̃ à uerbis deriuata ſecundum in ius terminatorũ regulã muta
tione extremarũ litterarum uel litteræ in uus ſolent fieri, ut pater
patri patruus, annus anni annuus, pſpicio pſpicuus, ambigo ambigu=
us, pigeo piguus, ardeo arduus, uacuo uacuus, rigo riguus. notandũ in-
ter hæc menſtruus, qđ euphoniæ cã aſſũmpſit. t, et. r. In quus quoq; de
ſinentia ſimiliter fiũt æquo æquus, obliquo obliquus. ſed magis ab his
nominibus uerba q̃ à uerbis nomina ſunt deriuata. longus lõginquus,
ideo aſſũmpſit. n, ante quus, quia aliter euphoniæ ſatisfacere non po-
terat. In bus uel in cus deſinẽtia à uerbis. b, uel. c, añ poſtremã uocalẽ
uel uocales habentibus deriuantur mutatione. o, & ſi ante eã ſit alia
uocalis eius quoq; mutatione in us, ut probo probus, turbo turbus, or-
bo orbus, ſuperbio ſuperbus, parco parcus, luceo lucus, arceo arcus. in=
ueniuntur pauca à nominibus uel à uerbis, in ulcus, ſus ſubulcus, bos
bubulcus, peto petulcus. In dus, tres ſunt formæ, una quæ ſeruat conſo
nãtem ex qua ultima uel penultima primitiui incipit ſyllaba, ſed tñ
penultima, ſi nõ intercedat conſonans inter ultimæ & penultimæ
ſyllabæ uocales, et reliquã eiuſdẽ syllabæ uel ſyllabarum partem,
mutat in. i, correptam, & aſſumit dus, ut herba herbidus, turba tur-
bidus, una unidus, rabies rabidus, tumeo tumidus, timeo timidus, areo
aridus, ſqualeo ſqualidus, ferueo feruidus, inuideo inuidus, frigeo fri=
gidus, ualeo ualidus. Excipitur alternitatis cauſa, quam græci ἐπαλλη
λότητα uocant, unum pando pandus, ne ſi pandidus dicamus, male
ſonet alterna. d, in utraq; continua ſyllaba. quod in multis ſolent
tam græci q̃ nos euitare. nõ dicũt illi χαρίβδιδος q̃uis exigat regula,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

sed χαρίβδεος. & romani quoq; illos secuti nõ dicunt huius charybdi dis, sed huius charybdis. eiusdẽ uitij causa, nõ dicimus ab eo quod est, mane manumine sed matutine, uitis uinetum, non uitetum, quod tñ etiam uidetur à uinea deriuatum. præterea pro medidies meridies, à media die. Sed tamen non in omnibus hoc ualet, nam candeo candidus facit, sordeo sordidus, madeo madidus. nisi quod hæc secundæ coniugationis in deo, illud unum, idest pando, tertiæ, in do desinens, habuit huiuscemodi formæ nomen. Et hæc quidem in dus supradictæ formæ nomina demonstrantur habere ea in se, ex quibus deriuantur, ut herbidus qui habet herbam, turbidus qui habet turbam, tumidus qui habet tumorem, rabidus qui habet rabiem, inuidus qui habet inuidiam. In bundus uero desinentia similitudinem habere significant, ut uitabundus similis uitanti, prædabundus similis prædanti, moribundus similis morienti, errabundus similis erranti furibũdus similis furẽti. & sunt oĩa penè hmõi formæ nõia uerbalia, et si à uerbis primæ coniugationis deriuantur. ā, hñt longã antepenultimã, ut causor causaris causabũdus, uito uitas uitabũdus. sin ab alijs. ĭ, correptã, ut ludus ludibũdus, furis furibundus, moreris moribũdus. excipitur alternitatis causa rubicundus qđ in penultima syllaba pro b, c, habet, ne sit absonũ si rubibundus dicamus. Tertia forma est in dus terminantiũ participialis, idest quæ terminationẽ hñt participiorũ futuri temporis passiuorum, & significat dignũ esse aliquem, eo quod demõstratur, ut laudãdus laude dignus, amãdus dignus amari, curãdus dignus curari, ordinãdus dignus ordinari, ornãdus dignus ornari, legẽdus dignus legi, loquẽdus dignus de quo loquãtur homines. In. lus, desinentiũ formæ similes sunt diminutiuis, pẽdulus, credulus. & ueniũt tã à nominibus q̃ à uerbis. ut annus anniculus, pateo patulus, credo credulus, pẽdo pẽdulus, bibo bibulus. extremas partes syllabarũ finaliũ, siue extremas syllabas, si sint puræ in ulus uertũt, excepto anniculus differẽtiæ causa, nã annulus diminutiuũ est. & nouacula quod à nouo nouas deriuatur. In rus denominatiua, siue uerbalia pauca inueniũtur, quæ penultimã producũt, honor honorus, odor odorus, decor decorus, cano canorus, sono sonorus quorum regula in promptu est. nam nomina. us, uerba rus assumunt. In sus duplicem habent formam. uel enim participialia sunt, idest participijs præteriti tpis similia, & res incorporales significant, & sunt quartæ declinationis, usus, cursus, lusus, uersus, quod ab incorporali. re, ad corporalem quoq; adductum est, quæ est in litteris. aut mobilia sunt & secundæ, ut lassus, fessus, cassus. uel. o, productam habent ante sus, & significant plenum esse aliquem eius quod significatur,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ut saxosus, plenus saxis, spumosus plenus spumis, uentosus plenus uentis, harenosus plenus harena. Fiunt autem à primitiuis suis hoc modo. mutant extremam syllabæ partem uel syllabam, si pura est, in quã terminatur genitiuus, in, o, productam, & assumunt sus, saxi saxosus, curiæ curiosus, herbæ herbosus, scelus sceleris scelerosus, numeri numerosus, oneris onerosus, ponderis ponderosus, perfidiæ perfidiosus. notandum quod à metu meticulosus fit. Plautus in Mostellaria. Nescis quàm meticulosa res sit ire ad iudicium. In tus si sint participialia, aut denominatiua, uel incorporalia, & fixa sunt, & quartæ declinationis, ut motus, tumultus, sonitus, habitus, cultus, consulatus, tribunatus, aut mobilia & declinationis secundæ, & non sunt uerbalia, ut togatus, palliatus, tunicatus, loricatus, gratus, lætus, mutus. Et sciendum quod si à primæ declinationis nominibus deriuantur, ã, habent penultimam productam, ut barbatus, stellatus, trabeatus, purpuratus. Sin à secundæ uel tertiæ, in quibusdã, ã, in alijs, ĩ, productã, ut palliũ pallij palliatus, annulus annulatus. Plautus in Penulo. Quia incedunt cum annulatis auribus. Excipitur manuleatus quod quamuis, ã, penultimam habet productam, tamen à quarta declinatione deriuatur, manus manuleatus. Plautus in Pseudolo. Manuleatam tunicam habere hominem addecet. i. manicatam. grates uel gratiæ gratus, auitus, maritus, ceritus, ab auo, mare, Cerere. Excipiuntur uetustus, & libertus. In qbus nominatiui primitiuorũ assumpserunt tus. A` quartæ quoque declinationis nominibus deriuata, u, productã habent ante tus, ut cornutus, uerutus, astutus, uersutus. In ctus, ptus, xus participialia siue uerbalia inueniuntur, amictus, sanctus, acceptus, sumptus, aptus, captus raptus, flexus, laxus, fluxus, luxus, nexus. hæc enim omnia cũ non significant tempus nomina sunt. In stus à nominibus, uel à uerbis nascuntur, extremã partem conuertẽtibus in stus e, uel. u, antecedentibus, ut honor honestus, mœror mœstus, modus modestus, scelus scelestus, robor robustus, angõ angustus, augur augustus. præterea Venus uenustus. ius iustus, honus honustus. quæ quõ uetus uetustus assumpta, tus faciũt deriuatiuũ, et oĩa una uincũt syllaba primitiua, absque mœstus. In ax, plerunque uerbalia inueniũtur ab oĩ cõiugatione, uoro uoras uorax, audeo audes audax, teneo tenes tenax, emo emis emax, fallo fallis fallax, capio capis capax, pellicio pellicis pellax, sagio sagis sagax. In ex, correpta similiter à uerbis lateo lates latex, uerto uertis uertex, uomo uomis uomex. In ex, productam similiter rego regis rex, lego legis lex. In ix, fœminina inueniuntur à masculinis uerbalibus siue denominatiuis in tor desinentibus desigurata, quæ mutant or, in rix, ut uictor uictrix, sanator sanatrix, cultor

dultrix, nutritor quoq; nutritrix debuit facere, quod euphoniæ causa, siue alternitatis, mediam syllabam concidit, nutrix enim dicimus. In ox, uerbalia uel denominatiua uoco uox, uelum uelox. In. ux, luceo lux, duco dux. In. nx, & . rx, coniungo coniunx, arceo arx. In duas consonantes inueniuntur participialia, sapiens amans, cum sunt sine tempore. Inueniuntur & denominatiua, principium princeps, municipium municeps.

LIBER QVINTVS.

DE GENERIBVS.

q VONIAM de speciebus, siue formis nominum, quantum potuimus supra tractauimus, nunc de generibus quærere conemur. Genera igitur nominum principalia sunt duo, quæ sola nouit ratio naturæ, masculinum & fœmininum. genera enim dicuntur à generando proprie quæ generare possunt, quæ sunt masculinum & fœmininum. nã commune et neutrum uocis magis qualitate, q̃ natura dignoscuntur, quæ sibi sunt contraria. nam commune modo masculini, modo fœminini significationem possidet, neutrũ uero quantum ad ipsius uocis qualitatem nec masculinum, nec fœmininum est. unde commune, articulum, siue articulare pronomen tam masculini quàm fœminini genus assumit, ut hic & hæc sacerdos. neutrum uero separatum ab utroq; genere articulum asciscit, ut hoc regnum. Epicœna, idest promiscua, uel masculina sunt, uel fœminina tantum, quæ una uoce, & uno articulo utriusq; naturæ animalia solent significare. Dubia autem sunt genera quæ nulla ratione cogente, auctoritas ueterum diuerso genere protulit, ut hic finis, uel hæc finis, cortex, silex, margo. Similiter grus, bubo, dama, panthera, quæ in utroq; genere sunt promiscue prolata. Ouidius.

» Fœdáq; fit uolucris uenturi nuncia luctus,
» Ignauus bubo durum mortalibus omen. Virgilius.
» Soláq; culminibus ferali carmine bubo. Sunt alia communia non solum masculini & fœminini, sed etiam neutri, & sunt adiectiua, ut hic & hæc & hoc felix, sapiens. Sunt quædam tam natura q̃ uoce mobilia, ut natus nata, filius filia. Sunt alia natura & significatione mobilia, non etiam uoce, pater, mater. frater, soror. patruus, amita. auunculus, matertera. Sunt alia uoce, non etiam naturæ significatione

mobilia, ut lucifer lucifera, frugifer frugifera. Siue enim de Sole, siue de Luna, siue de agro, siue de terra loquar, nulla est discretio generis naturalis in rebus ipsis, sed in uoce sola. Sunt alia quasi mobilia, cũ à se non à masculinis fœminina nascantur, ut Helenus Helena, Danaus danaa, liber libra, fiber fibra, unũ quodq; enim eorũ propriã et remotam à significatione masculini habet demonstrationem, & positionem. Sunt alia quæ differentiæ significationis causa mutant genera, ut hæc pyrus, hoc pyrum. hæc malus, hoc malum. hæc arbutus, hoc arbutum. hæc myrtus, hoc myrtum. hæc prunus, hoc prunum. Et hoc in plerisq; inuenies arborum nominibus, in quibus ipsæ arbores fœminino, fructus uero neutro genere proferruntur, uel ligna. ut hæc buxus arbor, hoc buxum lignum. Virg. Dant arbuta syluæ cruentaq; myrta, cerea pruna, uolubile buxum. De singulis igitur terminationibus quõ possint comprehendi genera prout potero, hinc tractare incipiã. Masculini generis terminales inueniuntur litteræ septem, a, o, l, n, r, s, x, ut scriba, Cicero, sol, flamen, Cæsar, bonus Rex. Fœminini quoq; eædem, ut Roma, uirgo, Tanaquil, Siren, mater, ciuitas, pax. In e, quoq; productam inueniuntur fœminina, sed græca duntaxat, ut Taygete, Euterpe. & in, um, figurate, ut Glycerium mea, & Dorcium, & Philotium. Communia in easdem desinũt litteras, in quas & masculina, ut hic & hæc aduena, homo, uigil, tibicen, fidicen, ut quibusdã placet. nam usus eorum fœminina in, a, terminat, tibicina fidicina, hic & hæc pauper, ciuis, dux. Neutrorũ xij. inueniuntur terminales litteræ, a, e, i, u, l, m, n, r, s, c, d, t, ut poema, mare, gummi, cornu, mel, regnũ, numen, tuber, sydus, lac, aliud, caput. Communia trium generum desinunt in, i, m, r, s, x, ut hic & hæc & hoc frugi, nequam, par, prudens, audax. In, a, igitur desinentia uel masculina sunt, uel fœminina, uel communia, uel neutra. Masculina sunt, quæ cum sint propria apud latinos in. a, terminantia, apud græcos assumunt. s, ut Catilina, Sylla, Fimbria, Aquila κατιλίνας, σύλλας, φιμβρίας, ἀκύλας. uel cõtra apud græcos in, as, desinentia, uel in, es, apud nos in, a, terminãtur, ut μαρσύας, σωσίας, βυῤῥίας, χαιραίας, τουρίας, βαγράδας, Marsya, Sosia, Byrrhia, Chæræa, Turia, Bagrada, ποιητὴς, κιθαριστὴς, σκύθης, σοφιστὴς, μελικέρτης, λεπτάστης, Poeta, Cytharista, Scytha, Sophista, Melicerta, Leptasta. Salust. in. ij historiarum. Quem ex mauritania rex Leptasta proditionis insimulatum cum custodibus miserat. Excipitur hæc charta, & hæc cataracta, margarita, catapulta, quæ cum sint masculina apud græcos, apud nos etiam genus cum terminatione mutauerunt. ꝙ autem turia, & similia fluminum nomina masculina sint, ostendit etiam Sallustius in, am, terminans eius actũm

in.ij.historiarum. Inter leua moenium, & dextrum flumen turiam nam si esset neutrum, similis esset accusatiuus nominatiuo. Illa quoq; in, a, desinentia quæ officiorum sunt ad uiros pertinentium masculina esse nulla dubitatio est, scriba, lixa, collega. Quæ uero cũ apud græcos communia sint, uel mobilia, apud latinos in, a, desinunt tantum, nec ex masculinis in, us, desinentibus transformantur, cõmunia sunt tãtum, & penè omnia à uerbis sunt composita uel deriuata, ut hic & hæc agricola, coelicola, aduena, parricida, graiugena, conuiua. Pomponius in Auctorato. Conueni omnes cõuiuas meas. Horatius in.ij. sermonum = ut conuiuia satur. Alia uero omnia propria siue appellatiua in, a, desinentia foeminina sunt, ut Roma, curia, musa, Italia. In promiscuis tamen inuenimus quædam auctoritate ueterum secundũ masculinum genus prolata. Virg. in.i. Geor.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ. Idem in Bucolicis.

Cum canibus timidi uenient ad pocula damæ.

Hora. tamen foeminino hoc idem protulit in primo Carminum.

Superiecto pauidæ natarunt æquore damæ. Idem in.ij. epistolarum,

Si foret in terris rideret Democritus.

Ceu diuersum confusa genus panthera camelo,

Siue elephas albus uulgi conuerteret ora. Et magis hoc in quadrupedibus inuenies, nam in alijs animalibus si sint promiscua in, a, foeminini articulos assumunt. In, a, neutra non inueniuntur latina, sed græca, ut poema, schema, toreuma, emblemma, peripetasma. nisi tria monosyllaba latina eiusdem generis litterarum nomina, indeclinabilia. a, K, h. Omnia enim nomina elementorum propria neutra sunt, tam apud græcos, quàm apud latinos, & indeclinabilia. numerorum uero nomina quæ declinantur mobilia sunt, uel per duas, uel per tres terminationes, ut unus una unum, duo duæ duo, tres uel tria, ducenti ducentæ ducenta. Indeclinabilia uero cõia sunt trium generum, ut hi & hæ & hæc quatuor, quinq;, sex, & deinceps usq; ad centum, mille quoq; trium est generum, quia est indeclinabile. In, ĕ, correptam neutra sunt omnia, ut mare, sedile, monile. In. ē, producta græca, foeminina, euterpe, libye. In. i, neutrum hoc gũmi, & à genitiuis composita communia trium generum, ut eiusmodi. nam nihili, frugi, mancipi, obliqui sunt casus figurate cũ omnibus casibus adiuncti. In. o. i, antecedente qñ non sunt uerbalia, siue participialia masculina sunt ut, stellio, gurgulio. Quando sunt uerbalia uel participialia foeminina sunt, ut oratio, actio, coniugatio, interiectio, coniunctio. g, quoq; uel. d, antecedentibus, si mutant, o, in, i, in genitiuo foeminina sunt, ut uirgo uirginis, Carthago carthaginis, fuligo fuliginis,

dulcedo dulcedinis, acredo acredinis, cupido cupidinis. quod tamen et masculinum est quando proprium est ipsius dei. Excipiuntur supra dictae declinationis masculina, hic ordo ordinis, cardo cardinis. margo quoq; auctoritate poetica, non solum foeminini, sed etiam masculini generis inuenitur. Statius in Thebaidos libro tertio.

Soluerat hesperij deuexo margine ponti.

Propria quoq; inueniuntur foeminina, quae apud graecos in ω, uel in ων, desinunt, ut mantho, Dido, Sappho, Ruscino, Bibo. & unum, latinum Iuno. & appellatiuum in, ro, unum carro. alia uero omnia masculina sunt, ut stellio, Anio, Cicero, Milo, Apollo, mango, praedo, ligo, carbo, sermo, quaternio. excaeptis paucis communibus, quae communia esse tam ipsa natura, quam exempla graecorum nobis demonstrare possunt, apud quos uel communia, uel mobilia haec inueniuntur. hic & haec homo ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἡ ἄνθρωπος hic & haec latro ὁ λῃστὴς, καὶ ἡ λῃστής. Inueniuntur tamen quaedam ex his in, o, in, a, facientia foeminina, ut leno lena. Iuue. in. ij.

Aut apud Isiacae potius sacraria lenae.

Caupo quoq; caupona facit quod est tam taberna quam mulier. & ad imitationem graecorum leo leaena uel lea, draco dracaena, strabo straba. In. u, neutra sunt, ut cornu, gelu, ueru. In. c, duo sunt neutra hoc lac lactis, & alec alecis. In. d, neutra sunt quid uel quod & aliud. haec enim ratio, nomina esse ostendit. & bogud bogudis, nomen barbarum, quod Liuius in. cxiij. declinauit bogudis. In. al, latina neutra sunt omnia, ut tribunal, ceruical, uectigal. excipitur unum monosyllabum masculinum, ut hic sal salis, Teren. in Eunu. qui habet salem Quod in te est. Sallustius in Iugurth. Neq; salem neq; alia irritamenta gulae. Inueniuntur tamen quidam uetustissimi etiam neutro genere hoc protulisse. Barbara in, al, desinentia masculina sunt, Annibal, Hiempsal, Asdrubal. In, el, correpta neutri generis sunt, ut mel, fel, subtel, τὸ κοῖλον τοῦ ποδός. In, el, producta barbara inueniuntur masculina, hic Michael, hic Gabriel, hic Raphael, Nectabel. In, il, unum masculinum, pugil. unum foemininum Tanaquil, unum commune, uigil, unum neutrum indeclinabile nihil, quod per apocopen, idest per abscissionem extremae syllabae, ab eo quod est nihilum factum est nihil. In, ol, unum masculinum sol solis. In, ul, quoq; unum reperitur masculinum latinum consul, duo communia praesul, exul, et barbara Suthul, Muthul, & sunt propria oppidorum nomina. quae ideo quidam neutra esse putauerunt, quod appellatiuis neutris sint coniuncta. oppidum Suthul. Sed melius est figurate sic esse apposita dicere, ut si dicam mons Ossa, uel Tyberis flumen, quam neutri generis, in, ul, terminantia. & maxime,

cum lingua pœnorum, quæ caldeæ uel hebreæ similis est, & Syræ, non habeat neutrum genus. In. am, unum inuenitur comune, triũ generum & utriusq; numeri, hic & hæc & hoc nequam. In, im, quoq; unum proprium neutrum Cim nomen uici, ut dicit Celsus. & barbara indeclinabilia, non solum in. am, & in. im, sed etiam in alias quoq; litteras terminant, in quas latina uel græca nomina non solent desinere, ut Habraham, Ioachim, Loth, Ruth, Iacob, Dauit, Balach. Sed hæc nomina nulla regula latina uel græca sunt moderanda, nisi transferantur in aliquam formam declinabilem, quod qdam historici fecerunt, ut Habraamus habraami, David Dauidis. In. um, neutra sunt omnia, ut hoc templũ, regnũ, tectum. inueniuntur tamen apud comicos fœminarum quoq; propria, quæ in hanc terminationem diminutionis siue adulationis amatoriæ causa proferuntur, ut Glycerium, Philotium, Dorcium, Sophronium, Abrotonium. quæ q̃uis habeãt articulos fœmininos, declinationem tamen & formam tam apud latinos, q̃ apud græcos seruant neutrorum. In, en, correptam à canendo cõposita masculina sunt, ut cornicen, fidicen, tubicen, tibicen. Quorũ fœminina quæ sunt in usu à genitiuo figurantur mutata is, in a, fidicinis fidicina, tibicinis tibicina. Alia uero omnia in, en, desinentia correptã neutra sunt, ut hoc numen, stamen, solamen, semen. cuius nominatiuũ tamen etiam hoc semininium antiqui protulisse inueniuntur. Plautus in Milite glorioso. Verrin affertur merces non hic suo seminio quenquã porcule, nam impertiturus est. Excipitur flamẽ sacerdos Iouis, & pecten quæ sunt masculina. Trogus historicus in. xxij. fœmininum à flamine protulit hæc flaminea. Papicio propter mortem flamineæ, Flaminio obijt. In. en, producta latina generis masculini sunt. lien, rien uel ren, & splen splenis. græca uero in. n, desinẽtia eadem genera seruant apud latinos, quæ apud græcos habent, hic titan, hæc syren. In ar, latinum unum duntaxat propriũ masculinum disyllabum inuenitur, hic Cæsar, & masculina monosyllaba, nar, lar. Virgilius in. vij. Sulfurea nar albus aqua. Lar quod significat κατοικίδιον θεὸν laris facit genitiuum. Sin autem imperatorem Veientorũ Lartis quẽ mactauit Cossus. Et testis est Ouidius in Epigrãmatibus, sic dicẽs, Larte ferox cæso Cossus opima tulit. Liuius in. iiij. ab urbe condita. Larte Tolumnio rege ueientorum. Barbara uero plura Haspar, Bostar, Bomilcar, Arar quod etiam Araris dicitur. Lucanus in. vi. Rhodanumq; morantem, Præcipitauit Arar. Vrgilius in Bucolicis. Aut Ararim parthus bibet, aut germania Tygrim. accusatiuum in, im, protulit, qui à nominatiuo est in is terminante hic Araris unum etiam commune trium generum eiusdẽ extremitatis inuenitur,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

hic & hæc & hoc par, & quæ ex eo componuntur, impar, dispar,
compar, separ. Alia uero omnia in. ar, desinentia latina neutra sunt,
ut hoc lacunar, instar, laquear, lupanar. Far, farris, differentiæ causa
asciscit alterum. r. in genitiuo, ne si faris dicamus, putetur à for faris
uerbo uenire, columbar, quod significat genus uinculi. Plau. in Rudē=
» te. Nam in columbari collus haud multum post erit. In. er, si sint
secundæ declinationis masculina sunt, ut sacer. ager, auster, beuer, pu-
er, oleaster. Sin uero tertiæ sint declinationis in er, desinentia. b, uel
u, loco consonantis quidem antecedente, neutra sunt, nisi sint adiectiua,
ut tuber. suber, cadauer, uer, uber, quod significat τὸ οὖθαρ. Virg. in.
» vij. = non uobis rege Latino, Diuitis uber agri troiæ'ue opulētia dee-
rit. Excipitur hic imber quod uidetur à græco esse ὁ ὄμβρος, & illius
genus seruasse, & ex eo composita, september, october, mulciber. Ter-
ræ quoq; fœtus si sint in. er, desinentia tertiæ declinationis neutri sunt
generis, ut siler, papauer, laser, cicer, siser. Excipitur hæc acer quod
huius aceris facit genitiuum. nullum enim fœmininum in. er, desinens
» secundæ potest inueniri declinationis, Ouidius, Et platanus genialis,
» acer'q; coloribus impar, Solinus in memorabilibus de arbore turris.
palàm fieret intorto eam esse uimine, ramis ad aceris qualitatem. Iter
quoq; uel itiner uetuste neutri sunt generis & spinter quod ἀκροχέ-
ριον, aut fibulam in humeris, aut armillam significat. Plau. in Me=
» næchmis, Iubeas spinter nouum reconcinarier. Idem in eodem.
» Nisi mihi tu dederis pallam & spinter, nunq̃ factum reperies.
Alia uero omnia masculina sunt, ut hic frater, pater, asser, passer, can-
cer. Vetustissimi tamen hoc cancer de morbo protulerunt. hic ager,
anser, carcer, & hoc carcer quidam protulerunt, quos non sequimur.
hic equester, paluster. exceptis duobus, quæ ipsa natura defendit, fœ-
minino genere, mater & mulier. Linter quoq; quod apud græcos ma=
sculinum est ὁ λιντὴρ apud nostros fœmininum est. Liuius in. vi. Iam
» in altum expulsa lintre. Et adiectiuis, quæ si non in is faciunt fœ-
» mininum, cuius in. e, neutrum. Ouid. in. viij. Metamor. Prædaq; poti-
» ta nefanda, Fert secum spolium celeris progressáq; porta. Teren. in
» Phor. Nullus es Geta nisi consilium aliquod celere repereris. Pauper
» cuius fœmininum in. a, quoq; uetustissimi. proferebant Plautus in Vi=
» dularia, paupera hæc res est. Terentius tamen in Andria, = q̃ hone-
» ste in patria pauper uiuere. Degener, uber ὁ εὐθαλὴς ἢ εὐθαλὴς, τὸ εὐ-
» θαλὲς. Lucretius in. vi. Sequitur grauis imber & uber. Cato in secū-
» do originū. Itáq; res uber fuit anteq̃ uastassent legiones. Acer & ala
cer & alacris, & saluber, & celeber, q̃uis alacris, & acris plerūq;
faciant, & salubris & celebris fœminina, in utraq; tamen terminatio=

ne comumnis generis inueniuntur prolata. Virg. in sexto.
Anchises alacris palmas utrasq; tetendit, de Anchisa dicit. Idem in
quinto. Ergo alacris cunctosq; putans excedere palma.
Terentius in Eunu. Parmeno dicit ad Cheream. Quid tu es tristis,
quid'ue es alachris? Neuius in carmine belli punici, fames acer auge=
scit hostibus. Ennius in. xyi. Aestatem autumnus sequitur, post acer
hyems. Idem in. xij. Omnes mortales uictores cordibus uiuis lætan-
tes, uino curatos somnus repente in campo passim mollissimus percu=
lit acris. hic uolucer & hæc uolucris & hoc uolucre dicitur. Hora.
in. iiij. carminum Inclusit uolucris dies. Frequentior tamen usus in. er,
profert masculina, & in. is, fœminina, quorum neutra semper in. e,
finiuntur. In. ir, masculina, ut hic uir leuir à uiro compositum. le-
uir enim dicitur ὁ ἀνδράδελφος. . Treuir autem gens gallica, hic
treuir. Abadir deus est. dicitur & hoc nomine lapis ille quem Sa-
turnus dicitur deuorasse pro Ioue, quem græci βαίτυλον uocant.
Vnum proprium ciuitatis inuenitur Gadir, quod quidam fœmininũ
esse putauerunt. Sed Salustius neutrum esse ostendit in secundo histo-
riarum, accusatiuum similem nominatiuo ponens, ut alij tradide-
runt Tartessum hispaniæ ciuitatem, quam nunc tyrij mutato nomine
Gadir habent. nam si esset fœmininum Gadirem dixisset. & unum
neutrum indeclinabile hoc ir, θέναρ. In or, comparatiua quidẽ com=
munia sunt, hic & hæc clarior, fœlicior, melior, minor. excepto uno
hic senior. alia uero omnia masculina sunt, hic orator, cursor, horror,
furor, doctor, labor. Exceptis fœmininis quidem tribus, quorum duo
ipsa natura alterius generis esse prohibet, uxor, soror. arbor etiam
quod iure inter fœminina connumeratur, ꝓ mater quoq; dicitur pro-
prij fœtus unaquæq; arbor, auctore Virgilio qui in. ij. Georg. hoc ostẽ-
dit dicens. Parua sub ingenti matris se subijcit umbra. Vnde specia-
lia quoq; uniuscuiusq; arboris noĩa fœminina sunt. excepto oleastro,
quod tã forma terminatiõis q̃ declinatio prohibuit esse fœmininũ. nã
siler nõ est inter arbores ponẽdũ, sicut nec rubus. Neutra quoq; in or,
desinẽtia quatuor inueniũtur, marmor, æquor, ador, cor. præterea cõ
munia, quæ etiã apud græcos cõia sunt, memor immemor. & à decore
uel corpore uel colore cõposita, ut hic & hæc indecor, dedecor, bicor-
por, tricorpor, discolor, cõcolor. Auctor quoq; qñ αὐθέντην significat cõe
ẽ, qñ αὐξήτην, auctrix facit fœmininũ sicut oĩa uerbalia ĩ or desinẽtia
In ur, si sint hoĩum propria uel deorũ, uel gẽtilia, uel appellatiua auiũ
f, uel. x, uel. t, ante. ur ha' ẽtia masculina sunt, ut anxur, astur, turtur
uultur, furfur. uerbalia uero quæ hominibus imponi possunt comunia
sunt si sint tertiæ declinationis, ut augur, fur. Hora. in primo ser.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Iulius & fragilis pedacia fur'q; uoranus. Vnum secundæ decli-
nationis inuenitur, masculinum, satur cuius fœmininum in.a, termina
tur. Alia uero oĩa eiusdem terminationis nomina neutra sunt, ut mur
mur, sulfur, tybur, robur, iecur iecoris uel iecinoris, guttur, quod etiam
» masculino genere protulit Plaut. in Aulularia. Etiam ne obturat in
» feriorem gutturem, ne quid animæ forte amittat dormiens? In, as, la
tina si sint patriæ, cõmunis sunt generis, ut hic & hæc arpinâs, sufe
nâs, capenâs. quorum ideo extrema syllaba circunflectitur quia per
syncopam, sicut sæpe diximus, prolata sunt. Antiquissimi enim hic et
hæc arpinatis, sufenatis, capenatis, proferre solebãt. Alia uero omnia
in, as, desinentia fœminina sunt, ut pietas, probitas, auctoritas. excepto
uno proprio, Mæcenas mæcenatis. Est etiam lenâs quod differentiæ
» causa in fine circunflectitur. Iuue. in primo. Quod captator emat le
nas aurelia uendat. Inueniuntur tamen alia quoq; propria in formã
gentilium prolata, ut Antias historicus. Et monosyllaba, as, assis, mas,
maris, uas masculinum uadis, uas neutrum uasis. Et hoc fas, nefas. nu
gas, etiam omnis cõmune generis. quæ sunt indeclinabilia. Græca ue-
ro tam in as q̃ in alias quascunq; terminantia syllabas eadẽ seruant
genera apud nos, quæ habent apud græcos, si eandem seruent termi
nationem etiam apud latinos quam habẽt apud illos. In multis enim
uidemus cõmutatione terminationis genera quoq; esse conuersa, ut ὁ κρα
τὴρ hæc cratera, ὁ χάρτης hæc chata, ὁ κηρὸς hæc cera, ὁ ἀμφορεὺς
hæc amphora ὁ πανθὴρ hæc panthera. Hora. in secundo epistolarũ.
» Diuersum confusa genus panthera camelo.
» Siue elephas albus uulgi conuerteret ora. In es correpta si sint apud
græcos cõmunia uel mobilia quæ illi διγενῆ uocant (hoc autem etiam
ex ipsa rerum significatione potest cognosci in omnibus appellatiuis,
utrum possint nec ne, fœmininorum quoq; esse adiectiua, uel etiam
neutrorum). Quod si ipsa exigat significatio in es desinẽtia cõmunia
sunt, ut hebes, tam de mare q̃ de fœmina dicitur, significat enim tar
dus, & tarda. miles quoq; hic & hæc miles. Ouid. in. ij. Metamor-
» pho. de Calistone loquẽs. Miles erat phœbes, nec mænalô attigit ulla,
» Gratior hac triuiæ, sed nulla potentia formæ Lõga est. Similiter præ
pes qui & quæ in altum uolat. teres quoq; rotundus, & rotunda.
Comes à comitando hic & hæc comes, quod tam ad mares q̃ ad fœ-
minas pertinet. & omnia similiter utriq; generi cõuenientia, hic &
hæc diues, superstes, quadrupes, inquies, sospes etiam & hospes. Luca
» nus in. y. Hospes in externis audiuit curia tectis. Frequenter tamẽ hæc
» duo in genere fœminino, a, terminant auctores, ut Virgilius in. iij.
» Bellum o terra hospita portas. Lucanus in. y. = tunc obtulit hospita

tellus Puppibus accessus faciles, legere rudentes. & sospita Iuno. Oui-
dius in secundo Fastorũ. Principio mensis phrigiæ contermina matri.
Sospita delubris dicitur aucta nouis.
Inuenitur etiam antistita pro antistes. Cicero de Signis. Postridie sa-
cerdotes Cereris atq; illius phani antistitæ maiores natu probatæ, ac
nobiles mulieres rem ad magistratus suos deferũt. Neutris quoq; cõ-
iuncta hæc, idest in es communia inueniuntur, ut Virgilius in. iij.
Sed hæc tereti mos est aptare flagello. Iuuenalis in quinto. Nec unq̃
depositum ti:i sospes erit. Lucanus in quinto = rerũ nos summa se-
quetur, Imperiumq́; comes. Sallustius in primo histor. Nobis primæ
dissensiones, uitio humani ingenij euenere, quod inquies atq; indomi-
tum semper in certamine libertatis, aut gloriæ, aut dominatiõis agit.
Alia uero omnia, idest quæ nulla significatione naturalẽ communio-
nem habent cum fœmininis masculina sunt, ut gurges, trames, stipes,
limes, poples, fomes, cespes. Exceptis in ges desinentibus quæ in genitiuo.
e, seruant. Sunt enim fœminina duo, seges segetis, teges tegetis. & uno
arboris nomine quod ratione supradicta fœmininũ est, abies abietis.
& compes compedis, Teren. habẽdæ compedes. Aries & paries ma-
sculina. e, seruant in obliquis casibus. In es productam si sint quin-
tæ declinationis fœminina sunt. Ex[illegible]pitur unum dies quod tam ma-
sculini q̃ fœminini generis in singulari numero inuenitur, ex quo &
diminutio fit diecula. Terent. in Andria. Eho impudens non sat ha-
bes ꝙ tibi dieculam addo, In plurali uero semper masculinum inue-
nitur. non enim incertum tempus uidetur significare, quod plerunq;
in fœminino genere numeri singularis inuenimus. Ideo autem dixi-
mus plerunq; quia inuenitur in usu, & pro certo t[illegible]c fœmininum,
& pro incerto masculinum, & ecõtrario Virg. in secundo Aeneidos.
Venit summa dies, & ineluctabile tempus, Dardaniæ. Lucanus in. vi.
= non usq; adeo permiscuit imis, Longus summa dies, ut si non uoce
Metelli, Seruantur leges malint à Cæsare tolli. Statius in primo. Lon-
gumq́; in sæcula digne promeriture diem. Ex eo quoq; compositum
semper masculinum hic meridies. certum enim significat tempus diei.
Terentius in Adelph. Ipso meridie stipulam colligendo. Alia uero in
es productam desinentia, quæ sunt propria masculina inueniuntur,
ut Hercules, Vlisses, Perses, Achilles, Verres, Chremes, Laches. exce-
pto uno fœminino, Ceres cereris. Appellatiua uero si sint ad homi-
nes pertinentia, quæ apud græcos communia sunt, uel mobilia, apud
nos communia sunt, ut hæres, locuples, quod et neutrum est. Alia uero
omnia fœminina sunt, ut cædes, strages, strues, uulpes, apes, lues, labes,
clades, nubes. excipitur hic Verres appellatiuũ cum porcũ significat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

In is finita nomina si sint adiectiua uel deriuatiua appellatiua cõmunia sunt, & si ad homines proprie solos pertinent non faciunt ex se neutra, ut hic & hæc ciuis, hic & hæc hostis. Statius in secundo Thebai. Turbidus incertusq; oculis uigilantibus, hostẽ, Occupat amplexã. Cum de uxore Helymi gorgæ loquitur. hic & hæc samnis, ædilis quia dignitatis est ad uiros pertinẽtis masculini generis est. Sin tam ad homines q̃ ad alias res dici possunt in, e, faciunt neutrum, ut hic & hæc suauis & hoc suaue, hic & hæc dulcis & hoc dulce, hic & hæc regalis & hoc regale, hic & hæc amabilis & hoc amabile. Alia uero in is desinentia, n, uel duas consonantes in eadem syllaba, uel duplicem consonantem ante is habẽtia, & quæ penultimam syllabam una ex liquidis terminant masculina sunt, ut panis, funis, amnis, ignis, piscis, fascis, fustis, postis, uectis, axis, mensis, ensis, anguis, unguis, collis, follis, corbis, orbis, torquis. excipitur hæc bipennis, q̃d ideo fœmininum est ꝙ quasi adiectiuũ est securis, uel ꝙ à penna quod ipsum quoq; fœmininum est cõponitur. Sed adiectiuũ hoc esse ostendit Virgilius ferro bipenni, ponens in. xi. Ferro sonat alta bipenni, Fraxinus. Excipitur etiã canis cõmune, quod & natura sic esse ostendit. finis quoq; & clunis tam masculini q̃ fœminini generis usurpauit auctoritas in una eadẽq; significatione. Iuue. in. y. Ad terram tremulo descendunt clune puellæ. Hor. in. i. sermonum. Quod pulchræ clunes, breue quod caput, ardua ceruix, in una eadẽq; significatiõe. multa tamen & in hac, & in aliis terminationibus confudisse genera inueniuntur uetustissimi, quos nõ sequimur, ut hæc amnis, funis, anguis. Cõposita siue ex masculinis, siue ex fœmininis, si adiectiua fuerint, cõmunia sunt, ut hic sanguis, hic & hæc exanguis, & hoc exangue. hic animus, hic & hæc exanimis & hoc exanime. hæc cuspis, hic & hæc tricuspis. Inuenitur tamen hoc etiam neutro generi adiunctum, sed ꝑ obliquos casus. Ouid. in. primo Metamor. = positoq; tricuspide telo, Mulcet aquas rector pelagi. Vestis etiam & neptis, & uestis, cum duas consonantes ante, is, habeant fœminini sunt generis, & uallis, turris, pellis, peluis, q̃uis penultimæ syllabæ liquidis terminantur, tamẽ fœminina sunt. Illa quoq; masculina sunt, quæ crescunt una syllaba in genitiuo, ut lapis lapidis, puluis pulueris, sanguis sanguinis, uomis uomeris, cinis cineris. excipiuntur hæc cuspis cuspidis, cassis cassidis, quorum extremæ syllabæ amborum ab. s, cœperunt, quod in eiusdẽ formæ masculinis nõ inuenies, lis quoq; litis. Alia omnia in, is, desinẽtia fœminina sunt, ut auis, classis, puppis, cutis, securis, messis, bilis, strigilis, uis. Græca uero eandẽ habẽtia terminationẽ, genera quoq; quæ apud græcos habẽt, seruant ẽt apud latinos, sicut & alia penẽ om-

nia quod iam superius diximus. ut paris, tybris, tigris, thetis. Molaris à mola deriuatũ põt esse cõe cum adiectiuũ est, sed quia plerũq; ad lapidẽ uel dentẽ refertur, usus frequens masculinum hoc profert. Statius in .y. Thebaid. = uastæq; sudes fractiq; molares. In, os, terminantia tria fœminina inueniuntur, dos dotis, glos glotis, cos cotis, cõia quinq; custos, sacerdos, bos, cõpos, ĩpos, neutra duo, os oris, os ossis. Alia uero omnia masculina sunt, ut ros, mos, flos, nepos, lepos. In, us, correpta, secundæ uel quartæ declinationis, si sint arborũ nomina fœminina sunt. Propria quoq; uel appellatiua græca, os, in, us, conuertentia, quæ apud græcos fœminini sunt generis, sic apud nos ut hæc cupressus, myrtus, laurus, cornus, quercus, fagus, pyrus, platanus, scirus, beritus, pilus, ilus. Appellatiua uero, ut cristallus, costus, faselus, arctus. Nã duæ arcti sunt. Alia græca cõia sunt, φιλόσοφος hic & hæc philosophus, φιλόκαλος hic & hæc philocalus. Alia uero omnia eiusdẽ terminationis supradictarũ declinationum masculina sunt, ut hic clarus, magnus, animus, uentus, somnus, lacertus, cursus, metus, sexus. q̃uis Plautus hoc sexus, huius sexi, neutro genere protulit in Rudente.

Virile sexus nunq̃ ullum habui. Fluctus, arcus, portus, acus, unde aculeus diminutiuũ teste Probo, sed in usu frequenter inuenimus hæc acus. Lucanus in .x. Quod nilotis acus cõpressum pectine serum. Iuue. in. ij. Ille supercilium madida fuligine tinctum.

Obliqua producit acu. Idem in eodem = emerita quæ cessat acu. Inuenitur etiam hoc acus huius aceris, quod græci σκύβαλον uocant, idest purgamentum frumenti. Varro rerum rusticarum. iij. Acus substernẽdum gallinis parturientibus acus in area excutitur. Idem in primo Argillam mixtam acere. Excipiuntur secundæ declinationis hæc humus, aluus. Virgilius in secundo Aeneidos.

In latus inq; feri curuam compagibus aluum.

Actius tamen masculinum hoc protulit Annalium primo. Maia nemus retinens grauido cõcæpit in aluo. & domus, colus, quæ tam secundæ q̃ quartæ declinationis inueniuntur. Quartæ uero, anus, nurus, socrus, quæ ipsa natura fœminina esse ostendit. Et præterea manus, tribus, porticus. & neutra pelagus, quia & apud græcos eiusdẽ est generis neutri. & uulgus quod tam masculini q̃ neutri generis inuenitur. uirus quoq; neutri est generis sicut & pus, quod est indeclinabile. Penus inuenitur us masculinũ & fœmininũ & neutrũ Virgi. in primo Aeneid. Cura penũ struere. Teren. in Eunu. Cũ in cellulã ad te patris penũ oẽm congerebã clanculũ. Hora. in primo epistolarũ. Annonæ prosit portet frumenta penusq;. In, us, correptã tertiæ declinatiõis nõia neutra sunt, ut munus, opus. excipitur hic lepus,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

hæc Venus, hic & hæc lygus, hic & hæc & hoc uetus. Et pecus qđ
fœmininum hæc pecus pecudis declinatur, teste Capro, & neutrum
hoc pecus pecoris. In, us, producta si sint monosyllaba neutra sunt,
ut rus, crus, ius, plus, tus. Excipiuntur hic mus, hic & hæc sus, hæc
grus. Supra syllabam aūt fœminina sunt, ut seruitus, iuuentus, sene-
ctus, uirtus, incus, salus, palus, tellus. In, ax, desinentia si sint adiecti-
ua, cōia sunt trium generū, ut hic & hæc & hoc capax, audax, con
tumax, peruicax, rapax, fallax. Alia uero omnia etiam si interposi
ta sit alia consonans fœminina sunt, ut fornax, pax, fax, lanx, arx,
calx, falx. propria uero græca, & barbara masculina sunt, ut Aiax,
Pharnax, Atax. In, ex, monosyllaba masculina duo inueniuntur,
grex, rex. Alia uero omnia monosyllaba in. x, quacunq; uocali siue
consonante antecedēte fœminina sunt, ut lex, fæx, nix, pix, nox, crux,
lux, calx, merx. Excipitur unum cōe hic & hæc dux. In, ex, supra
syllabam, i, antecedente, in penultima syllaba, fœminina sunt, ut hæc
uibex, ilex, silex. Auctores tamen & hic silex inueniuntur proferen
» tes. Iuu. in. ij. Nec melior silicem pedibus quæ conterit atrum. Ouid.
» in. vij. Meta. Aut ubi terrena silices fornace soluti. Virg. in octauo.
» Stabat acuta silex præcisis undiq; saxis. pellex quoq; ad mulieres
» pertinens fœmininum est. Necnon carex, supellex. Virg. in. iij. Geor.
» =& carice pastus acuta. Alia nisi sint adiectiua masculina sunt, hic
» uertex, culex, pollex, codex, murex, cortex. hoc tamen etiam fœmini-
» ni inuenitur. Virg. in. vij. =raptus de subere cortex. Idem in Bucо-
» lico. Tum phaëthontiadas musco circundat amare, Corticis, atq; solo
» proceras erigit alnos. ueruex etiam cuius finalis syllaba naturali-
» ter producitur masculinum est. Iuuenalis in primo. & elixi uerue-
» cis labra comedit. Adiectiua uero omnia in x, desinentia, siue. e, siue
quacunq; uocali alia antecedente cōmunia sunt trium generum, hic
& hæc & hoc simplex, artifex. In, is, si penultima breuis est ma-
sculina sunt, ut hic calix, hic uarix. Excipitur hæc salix & hæc fi-
» lix, ut Virg. in secundo Georg. Et filicem curuis inuisam pascit ara
» tris. Similiter radix, claxendix, quod significat cōcham qua signum
» tegitur. Plautus in Vidularia. Apposita est claxendix? At ego signi
dicam qđ sit. alia uero fœminina sunt, ut hæc matrix, cornix, lodix.
Et omnia uerbalia, ut nutrix, uictrix, meritrix, natrix. quod tamen
» cum speciem anguis significat masculini quoq; inuenitur. Lucanus in
» nono. Et natrix uiolator aquæ. Potest tamen hoc figurate ad serpen-
» tem uideri redditum. quod etiam fœminino genere profertur, ut idē.
» Hinc maxima serpens python. sicut preneste sub ipsa. Obstetrix
» quoq; pro obstitrix. Excipitur hic fornix quod q̄uis penultimam po

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ſitione lõgam habeat, tamen maſculinum eſt. Adiectiua ſupradictam
ſeruant generum regulam, hic & hæc & hoc pernix, felix. Scien-
dum tamen ꝙ in uerbalibus in trix terminantibus inuenimus obli-
quos caſus coniungi ſolere etiam neutris, ut uictrici ſigno. Vnde "ui-
ctricia tollite ſigna. Quanuis hoc uictrix, non memini me legiſſe, &
ſi analogia declinatiõis exigat. In, ox, omnia adiectiua ſunt, pernox,
ferox, uelox, excæpto uno cœlox quod ſpecies eſt nauis, & monoſylla
bis, de quibus ſupradictum eſt. hæc uox. nox. In, ux, ſupra ſyllabam
maſculina ſunt propria, Pollux, Volux, unum cõe quod, n, habet inter
poſitã in nominatiuo, & eam in obliquis caſibus amittit, hic & hæc
coniunx coniugis. Sunt tamen qui nominatiuum quoq; putant ſine. n,
ſcribendum. In yx, græca ſunt, & ſeruant eadem apud nos genera,
phryx, eryx, ſtyx, ſandyx. Breuiter quoq; de generibus in. x, terminã
tium ſic poſſumus dicere, ꝙ in. x, deſinentia adiectiua cõmunia ſunt
triun generum, ut hic & hæc & hoc audax, artifex, felix, uelox.
Appellatiua uero ad utrunq; ſexum hominum pertinentia cõmu-
nia utriuſq;, ut hic & hæc coniunx, dux. Quæ aũt ad ſolos mares
pertinent maſculina, & quæ ad fœminas fœminina, ut hic rex, hæc
pellex. Græca uero, ſiue notha, eadem ſeruant, & apud nos genera
quomodo & barbara, ut hic chæax, Aiax, calix, ἀπὸ τοῦ κύλιξ, Pol-
lux, Atax, uolux, hæc ſphinx, nox. Reliqua ſupra ſyllabam niſi ſint
fœtus terræ. e, ante. x, habentia maſculina ſunt, ut hic cimex, uertex,
apex, exlex, ueruex. Excipitur ſupellex. Alia uero omnia in. x, deſi-
nentia fœminina ſunt, ut hæc pax, nux, crux, ilex, ſalix, carex, filix
ἀγρῶσις, fornax, uibex μώλωψ, cœlox. Excipiuntur hic grex, uarix,
fornix, hic & hæc cortex, ſilex. In. t, neutra ſunt, ut caput, ſinciput,
occiput, git ἀνθέμιον, Nepet oppidi nomen. In duas deſinentia conſo-
nantes ſi ſint adiectiua cõmunia ſunt trium generum, ut hic & hæc
& hoc expers, prudẽs, inops, inſons. In his ſunt ponenda, & illa om
nia quæ apud græcos, uel cõmunia ſunt, uel faciunt ex ſe fœminina,
princeps ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἡ ἀρχηγός. Virg. in. x.

" Tu mihi nunc pugnæ princeps tu rite propinques,
" Auguriumq; Phrygibusq; adſis, pede diua ſecundo. Municeps ὁ συντελε-
στὴς, καὶ ἡ συντελέστρια, ὁ πολίτης, καὶ ἡ πολίτης. Iuue. in. iiij. "muni-
ceps Iouis aduexiſſe lagenas. Parẽs ὁ γονεὺς, καὶ ἡ γονεὺς. quæ quanuis
poſſint figurate neutris quoq; adiungi, in plurali tñ numero deficit
eorum ſecundum neutra terminatio. & fortaſſis quia aliud ſignifi-
cant, principia, municipia, parẽtia. nec apud græcos tñ habẽt neutra,
γονεὺς, nec πολίτης. quæ non ſunt adiectiua. Alia uero ſi ſint mono
ſyllaba fœminina ſunt, ars, fors, gẽs, mors, lens, frons, mens, pars, ſors,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ſcrobs. Ouidius in.vij.Metamor. Haud procul egeſta ſcrobibus tel-
lure duabus. & maſculino tamẽ genere inuenitur. Plautus in Am-
phytrione. Ibi ſcrobes effodito duplos ſexagenos in dies ἡ ἐμπορία
καὶ ῥέα, ops ſtips, trabs, ſtirps. quod etiam maſculinum inuenitur, &
maxime in arboribus. urbs, puls. exceptis mons, fons, pons, dens, Mars.
Quæ uero ſupra ſyllabam ſunt, ſi ſint propria, uel appellatiua in
ps, deſinentia maſculina ſunt, Aruns, Vfens, Cynips, Mauors, manceps,
adeps τὸ λίπος. forceps, auceps. quæ tamẽ ueteres etiam fœminino ge-
nere protulerunt. Varro in ſecundo rerum ruſticarum, adipes illa
pro adeps. Marſus, adipis pondo. xx. uetuſtæ. Neuius in Lignaria,
Signare oportet frontẽ calida forcipe. Cætera uero fœminina ſunt, hy
ems, cohors. In, aus, fœminina ſunt, fraus, laus. In, æs, diphthongũ
unum maſculinum præs prædis, & unum neutrum æs æris. Scien-
dum tamen ꝙ uetuſtiſſimi in multis, ut diximus ſupradictarum ter-
minationum inueniuntur confudiſſe genera, nulla ſignificationis diffe-
rentia coacti, ſed ſola auctoritate, ut hic & hæc aſpergo προσραντι-
σις. Aluus, arcus, adeps, uel adipes, charta, cardo, cinis uel ciner, cer-
uix, collis, crux, calx, cupreſſus, platanus, populus, Laurus, Aquila, cri
nis, carbaſus, colus, hic & hæc caſſis, clunis hic et hæc cõcha, callis, for
nax, frutex, grex, frõs frontis, hic et hæc humus, imbrex, limus, latex.
Actius, non callida latice lautus. lembus, linter, lepus, agnus, leo, pam-
pinus, perdix, hunc & hanc palumbẽ, hic & hæc fæx, rudẽs πρό-
τονος. ſocrus, ſupparus περιώμιον, & hoc ſupparum, ſenex, ſtirps, tor-
ris ὁ δαλὸς tiaras, tybris, amnis, torquis, trames, ueſper, hi et hæ ue-
pres. In multis alijs etiam confudiſſe genera uetuſſimi inueniun-
tur, ſiue in eiſdem terminationibus, ſeu mutantes eas terminationes.
Neutra quoq; quædam ſolebant etiam maſculino genere proferre,
uel econtrario, ut hic & hoc guttur, murmur, hic et hoc globus, qđ etiã
hoc glomus huius glomeris dicitur. hic fretus etiam & dorſus, huius
fretus dorſus pro fretum freti, & dorſum dorſi dicebãt. hic gelus uel
gelũ pro hoc gelu. hiſtrũ pro hiſter, & Rhenũ, Tanagrum, Metaurũ,
Iberũ, Vulturnum, Oceanum. Hoc tamen quoties flumẽ ſequebatur ſo-
lebant facere. Iubar quoq; tam maſculinum ꝗ neutrum proferebant.
Ennius in Analibus. Interea fugit albus iubar hyperionis curſum.
Caluus in Epithalamio. Heſperiũ ante iubar quatiẽs hoc iubar dixit.
Si enim eſſet maſculinũ uel fœmininum iubarẽ dixiſſet quatiens. hic
& hoc liquor, hic & hoc papauer, hic & hæc & hoc penus, & hoc
penũ. Plaut. in Pſeudulo. Niſi mihi annus penus hic ab amatoribus
congeratur, Cras populo proſtituã uos ò puellæ. Lucilius.
Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit. Plaut. in Captiuis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Dicā seni curet sibi aliud penus. Cæsar Strabo in oratiōe qua Sulpicio respōdit. Deinde propinquos nostros Messalas domo deflagrata penore uolebamus priuare. Afranius in Taliōe. Vos quibus cordi est intra tunicā manus leua, dextra in penum herile. hic & hæc & hoc pecus. Ennius in Nemea. pecudi dare uiua una marito. Pōt tn̄ hoc figurate esse prolatū, ut si dicā Aquila maritus uel rex auiū. hic et hæc retis & hoc rete, hic & hoc sexus. hic & hæc & hoc specus. hic & hoc sal. Cato in secundo. Ex sale qui apud Carthaginienses fit. Afranius in cōpitalibus, ut quicquid loquitur sal merum est. Etiam hoc sale, Ennius protulit in. xiiij. Annalium. Cœruleum spumat sale conferta rate pulsum, pro mare. Supradictorum tamen nominum usus, & apud Caprum, & apud probum de dubijs generibus inuenies.

De Numero.

Numerus est dictionis forma, quæ discretionem quantitatis facere potest. Est autem uel singularis uel pluralis, nam dualis apud latinos non inuenitur. Singularis est, ut homo, pluralis ut homines. Et sciendum ꝙ in uno proprie numerus non dicitur, sed abusiue, quomodo nominatiuus casus non est, sed abusiue casus dicitur, ꝙ facit alios casus. q̄uis multi de hoc dicāt, ꝙ ideo casus sit dicendus, ꝙ à generali noīe cadāt omnium specialiū nominatiui. Sed si hoc casus est dicendus, oēs partes orationis possunt uideri casum habere. Et uerbū enim & aduerbiū, & coniunctio, à generali uerbo, & aduerbio, & coniunctione cadunt, in speciales positiones singularum. Alij autem dicunt, ꝙ ipsa terminatio nominatiui cadens in alias diuersas terminationes, nō incongrue casus nominatur, cum naturam habeat, ut cadere possit, & cadendo faciat oēs casus. Quippe si casus dicitur, non solum illud in quod cadat aliquid, sed etiam ipsa res quæ cadit. Vnde aptota dicunt illa nomina doctissimi artium scriptores, quæ nominatiuū tantum habent casum. in quo refutatur eorū ratio, qui ideo putant eum casum nominatum, ꝙ à generali nomine cadat. Possumus etiam à maiore, & à frequentiore parte casuū qui sunt obliqui, hunc quoq; accipere nominatum, quo et syllabas ex singulis uocalibus dicamus. Ergo singularis quoq; numerus bene dicitur, ꝙ ipse geminatus et multiplicatus fa t oēs numeros, et ꝙ oēs numeri ex ipso componuntur, & in ipsum resoluuntur. Et singularis quidem numerus finitus est, pluralis uero infinitus. Cum enim dico homo est, certū est de uno dicere, cum uero homines incertum est de quot. Nam, à duobus usq; ad innumerabiles extenditur significatio. Itaq; natura numerorum quoq; certorum inuenit nomina, quibus adiunctis nihil ultra citráq; intelligere liceat, ut homines duo, centum uel mille. ergo du-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

bitationem pluralium discutit adiunctio eorum nominum, quæ in singulis numeris sunt propria, suæ cuiusdam positionis. Quippe cum sint pluralia non à singularibus nata. omnia enim à se nascuntur. nam duo non est ab uno deriuatum, nec tres à duobus, nec quatuor à tribus. Numeros autem hæ habent dictiones, quæ personas quoq; habētur uel finitas uel infinitas, idest nomina, uerba, participia, pronomina. Vnde si deficiat personis uerbum, deficit etiam numero. qualia sunt infinita, impersonalia, gerundia, uel supina. Aduerbiū uero quāuis sæpe demonstret numerum ad significationem nominum numeralium, non tamen quasi accidentem hunc habet. Accidentia enim generalia ferè sunt ad omnes species partium perfectarum. Quod enim dicas singularis numeri aduerbium, uel quod pluralis, cum similiter oē aduerbiū tā singularibus q̄ pluralibus uerbis adiūgatur, etiā numerale, quencunq; numerū significat. ut singillatim circueo, et singillatim circuimus. Pluraliter loquor et pluraliter loquimur. sæpissime dico. & sæpissime dicimus. qđ in nulla parte alia numerū possidēte pōt contingere, nisi figurate, ut cum sint numeri singularis plurali adiūgantur, uel cum sint pluralis singulari. Præterea nomē & pronomen, & uerbum, & participium declinantur in numeros. Aduerbiū autem quicquid significet, et quēcunq; numerū, indeclinabile manet. hoc tamen interest inter numerorū nomina, quæ sunt indeclinabilia, & inter aduerbia, ꝙ ea licet tam singularibus adiungere, ut prædixi, quàm pluralibus, ut millies dixi, & millies diximus. Illa uero non nisi pluralibus, ut mille homines, diximus. Nec præpositio igitur, nec coniunctio, nec interiectio, numerū habēt. quippe nec personas significant. Inueniuntur quædam nomina, quæ utrunq; numerum eadem uoce demonstrāt ut in prima declinatione singularis genitiuus, & datiuus, & pluralis nominatiuus, & uocatiuus, huius & huic poetæ, hi & ò poetæ. Et in mobilibus trium generum omnibus, singularia fœminina, & pluralia neutra eandem uocem habent, hæc prima, ἡ πρώτη, τὰ πρῶτα. sacra, ἡ ἱερὰ, καὶ τὰ ἱερά. maxima ἡ μεγίστη, καὶ τὰ μέγιστα. In secunda quoque declinatione genitiuus singularis, & nominatiuus, & uocatiuus pluralis idem est, huius docti hi docti & ò docti. In tertia omnia in es productam terminantia, cum pares habeat nominatiuo syllabas genitiuus, nominatiuus quoque pluralis, & accusatiuus, & uocatiuus idem est. ut hic Verres, hi & hos & o uerres, hæc cædes, hæ & has & o cædes. In quarta etiam genitiuus singularis, & nominatiuus, & accusatiuus, & uocatiuus pluralis, idem est. Quippe in omnibus his casibus producitur, us,

huius fluctus, hi & hos & ô fluctus. In quinta quoq; declinatione omnis nominatiuus & uocatiuus singularis, & nominatiuus, & accusatiuus, & uocatiuus pluralis, idem est. ut hæc & ô res, spes, facies, hæ & has & ô res, spes, facies. Nec solum in nominibus, sed etiam in pronominibus inuenies quædam cõmunia utriusq; numeri, ut in his quæ genitiuum uel datiuum singularem in, i, terminant, & similiter nominatiuum pluralem, mei, tui, sui, nostri, uestri, illi, isti, ipsi, ei. qui quoq; tam singularis est nominatiuus, q̃ pluralis. In participijs quoq; mobilibus idẽ fit quod in nominibus. Nam in uerbis nulla uox eadẽ apud latinos singularis est, & pluralis, quia id apud græcos interdum inuenitur, ut ἦλθον ἐγὼ, ἦλθον ἐκεῖνοι. Sunt quædã nomina semper singularia, uel natura, uel usu. natura, ut propria, quæ naturaliter indiuidua sunt, Iupiter, Venus, Ceres, Achilles, Hector, Sol, Luna, Italia, Sicilia, Cilicia. Vsu, quæ singulariter proferri tradidit usus, ut sanguis, puluis. In his tamen ipsis est quando euentus uel partitio regionum uel diuersæ opiniones, uel auctoritas ueterum cogit, uel quãdo pro appellatiuis quoq; proferuntur, ut etiam plurali numero proferantur. Euentus, quod euenit sæpe eodem proprio nomine duos uel plures nuncupari. ut Aeneas Anchisæ filius, & Siluius Aeneas. Pyrrhus filius Achillis, & Pyrrhus Rex Epirotarum. Aiax Telamonius, & Aiax Oïlei filius. Hæc enim non naturaliter communia sunt, quippe nullam qualitatem cõmunem significant, sed casu diuersis contigere personis. non enim ideo eodem nomine nũcupati sunt, quia qualitatem similem habeãt idest, ꝙ duo albi essent uel duo nigri uel duo formosi. Idem facit partitio regionũ, ut Gallia citerior, & Gallia ulterior. Diuersæ opiniones ꝙ quidam multos Soles, & multas Lunas esse putauerunt. Terra quoq;, uirtus, pietas, iustitia, probitas, & similia, quando deas significant propria sunt, quando uero partes, uel in hominibus sitas res, appellatiua sunt. Itaq; si sint propria non habẽt pluralem numerũ, sin appellatiua, habẽt. Auctoritas, ut mella, frumẽta, ordea, farra, plurali numero protulit Virgilius. cũ in usu frequẽtiore, singularis numeri sint, sicut alia quoq; plurima ut sanguis, puluis, pax, quæ tam singulariter quàm pluraliter prolata idẽ possunt significare. sed pluraliter non utimur eis, quia auctoritas deficit. cui si collibuisset, qũo dicimus cruores, dicere sanguines, uel qũo cineres, sic pulueres, nihil impediret. Sciendũ tamen ꝙ metallorum uel seminũ, uel humidorum ad mensuram uel ad pensum pertinentium pleraq; semper singularia inueniuntur. ut aurum argentũ, æs, plumbũ, stamnũ, uitrum, orichalcũ, electrũ, triticũ, eruũ, ὄρυζα, faba, lens, pisa cõchis, acetum, liquamen, lac, mulsum, oleum. Adeo autem hæc usus non

regula prohibet, etiam pluralia habere, quod quidam propria confisi auctoritate plurali quoque, ut dictum est, haec protulere numero. ut ordea, frumenta, fabae, uina, mella. Similiter sunt quaedam semper pluralia, uel natura, uel usu. natura, ut gemini, proprium insigno coelesti, & pisces. usu, ut manes, arma, moenia, Floralia, Saturnalia, nundinae, Kalendae, nonae, Idus, compitalia, Neptunalia. & omnia penè festorum dierum nomina. Sunt quaedam singularia uoce, intellectu pluralia, quae etiam cōpraehensiua dicuntur, idest περιληπτικά. ut populus, exercitus, legio. Alia contra intellectu singularia, uoce pluralia. ut Athenae, Thebae, Mycenae, Maenala, Gargara, Tartara, Dyndima, Bactra. Inueniuntur tamen etiam in his, quaedam singulariter prolata, idem significantia. Virg. in quinto.

Argolico'ue mari deprensus & urbe, Mycena. Statius in octauo Thebaidos. Viue superstes ait diraeque ad moenia thebes, Solus abi. Maenalus quoque dicitur, & Tartarus, & Gargarus. Virg. in Buc.

Maenalus artumque nemus, pinosque loquentes,
Semper habet. Idem in sexto. = tum tartarus ipse.
Bis patet in praeceps tantum tenditque sub umbras.

De Figuris.

Figura quoque dictionis in quātitate cōpraehenditur. uel enim simplex est, ut magnus. uel composita, ut magnanimus, uel decomposita quam graeci παρασύνθετον uocāt, idest à compositis deriuata, ut magnanimitas. quae rationabiliter separatim accepta est figura à graecis. Neque enim simplex poterit esse, quae à composita deriuatur dictione, neque composita. quoniam quod suum est compositorum, non habet. idest, ut per se ipsa ex diuersis cōponatur dictionibus separatim intelligendis, sub uno accentu, & unam rem suppositam, idest significandam accipiat. ut iusiurandū, respublica, & talia. Vna enim est res supposita, duae uero uoces diuersae, sub uno accentu prolatae, quas inuenies separans cōpositum, etiam si sit à corruptis cōpositum, ut est parricida. hoc enim ipsum per se cōpositum, quaerentes ex quibus dictionibus est, inuenimus diuisione facta, eas per se intelligendas. Dicimus enim à parente, & à uerbo caedo. quae utraque per se integra sunt, & intellectum hn̄t plenum. quod in decōpositis fieri non pōt. Si .n. dico magnanimitas, cōpositum est à magno & animitate, nihil dico. animitas .n. per se non dicitur. necesse est ergo dicere quod magnanimus quidem compositum est à magno & animo, quae sunt intelligenda per se. A' magnanimo autem deriuatum est magnanimitas. q̄uis inueniuntur multa dubia utrū decōposita sint an cōposita, ut impietas, infelicitas, imperfectio, quae si ab impio, & infelice, &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

imperfecto dicamus deriuata, decõpoſita ſunt. Cũ aũt i duo ſeparatim intelligenda poſſunt diuidi, uidentur eſſe cõpoſita, quõ participia quæ à cõpoſitis uerbis deriuantur, ut perficiẽs, negligens, circundans, ante ueniens. Sunt tamen quædam, quorũ ſimplicia in uſu frequenti non ſunt, ut defenſor. repleo, cõpleo, ſuppleo, doleo, releo, defendo, offendo, reſpicio, aſpcio, ſuſpicio, deſpicio. ꝙ autem rationabiliter ſimplicia quoq; horũ poſſunt dici, oſtendunt nomina ex eis nata. Plenus quaſi à pleo uerbo. letum, quaſi à leo uerbo & leor. ſpecto ẽt uerbum quaſi à ſpi cio uerbo natum eſt frequentatiuũ. Cõponitur autem noĩa modis qua tuor, ex duobus integris, ut reſpublica, iuſiurandum. Ex duobus corruptis, beniuolus, pinnirapus. Ex integro & corrupto, ut inimicus, ex torris. Ex corrupto et integro, ut efferus impius. Et ſciendũ ꝙ oẽs partes orationis habent cõpoſita abſq; interiectione, & pleriſq; participijs. Interiectiões enim ſemper ſimplices ſunt, participia uero uel ſimplicia ſunt uel decõpoſita plerũq;, ideſt à compoſitis uerbis deriuata ſunt, Per ſe enim raro cõponitur participium. nam ſi quis dicat à faciens participium cõpoſitum fieri efficiẽs, ſciat hoc minime poſſe fieri, niſi ipſius uerbum cõpoſitum fuerit, ut efficio, atq; ex hoc uerbo naſci participiũ efficiens. Quæ enim participia per ſe cõponuntur pleraq; amittentia uim participij tranſeunt in nomina, ut potens impotens, doctus indoctus. Ideo aũt diximus pleraq; ꝙ illa participia uidentur eſſe ex ſimplicibus ſuis cõpoſita, quæ non uerborum ſui tpis, ſed participiorũ ſimplicium regulam ſeruant. ut contigi contactus, à ſimplici tactus, coegi coactus, à ſimplici actus, contuli collatus, à ſimplici latus. Noĩa uero cõponũtur uel cum alijs noĩbus, ut omniparẽs, paterfamilias. uel cũ uerbis, ut armiger, lucifer. uel participijs, ut Senatus decretũ, Plebiſcitũ. uel pronominibus, ut huiuſmodi illiuſmodi. uel ab aduerbijs, ut ſatisfactio, beneficus, maleficus, cauſidicus. uel cũ præpoſitionibus, uel imprudens, ꝑfidus. uel cũ coniũctionibus, uterq;, quiſq;, nequis, ſiquis. quæ cõpoſita eſſe oſtenduntur à fœmininis in, a, deſinentibus, ut ſiqua, nequa, quomodo aliqua. nam niſi eſſent cõpoſita fœminina in æ diphthongũ feciſſent, ſiquæ, nequæ, uti quis fœmininum facit quæ. Et cõponuntur, uel à duabus dictionibus, ut Septẽtrio, ſemiuir. uel à tribus, ut imperterritus, inexpugnabilis, inextricabilis uel amplioribus, ut cuiuſcunq; modi. quæ tñ ſolent etiam à cõpoſitis ſecundam cõpoſitionem accipere. Primo enim cõpoſitum eſt perterritus, expugnabilis, extricabilis, et poſt imperterritus, inexpugnabilis, inextricabilis. ſimiliter imꝑfectus, ineluctabilis, et ſimilia. Eſt ergo illud quoq; atendẽdũ ꝙ ſeparata cõpoſita nõ ſolũ in ſimplices reſoluũtur dictiones, ſed etiã in ante cõpoſitas, ſicut ſunt ea quæ à tribus uel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

amplioribus componuntur. Ipsa tamen quoq; ante composita necesse est in duas intelligibiles dictiones resolui. Componuntur tamen quædam etiam ex decompositis, ut potens à uerbo potes quod est compositum à potis es. ex hoc componitur, impotens, omnipotens, ignipotens, uiripotens, ex simplici & decomposito. Et sciendum est, ꝙ si duo sint nominatiui ex utraq; parte declinatur compositum. ut respublica reipublicæ, iusiurandum iurisiurandi. quod græci nunq̃ faciunt in compositis. Dicunt enim oportere compaginẽ qua cohærent in compositione dictiones immobilem manere. hoc igitur non seruãtes latini diuersorũ quidem utimur declinatione, accentu tamen cõpositorum. In omni enim casu sub uno accentu ea proferentes cõposita esse ostendimus, & possumus dicere per singulos casus ea componi. quod dicentes nõ uidemur contra supradictam græcorũ de compagine rationem facere. Nec mirũ per singulos casus apud nos nomina componi, cũ apud illos quoq; etiã uerba quædã inueniuntur, quæ per diuersa tempora componuntur, ut καταγράφω, κατέγραφον, ἀναγινώσκω, ἀνεγίνωσκον. Nam si à præsenti καταγράφω dicimus nasci κατέγραφον, incipit labefactari cõpago cõpositionis. quod recusat ratio. Vnum apud latinos inuenitur nomen quod q̃uis ex duobus nominatiuis sit compositũ, nõ tñ ex utraq; parte declinatur, idest alteruter alterutrius. quod tamen ipsum non absq; ratione declinatur. nã cum duæ pugnant contra se regulæ, ut unam seruet necessario perdidit alterã. Omnia enim nomina uel pronomina, quæ genitiuũ in ius terminant debent hunc habere communem trium generũ. unus unius, una unius, unum unius, solus solius, sola solius, solum solius, ille illius, illa illius, illud illius. Cũ igitur fœmininum & neutrum supradicti nominis ex corrupto & integro sint composita, hiatus causa & euphoniæ alterutra pro altera utra, alterutrũ pro alterum utrum, et necessario extrinsecus habuerunt declinationem, idest alterutrius. Vnde Cicero pro M. Marcello, ꝙ si in alterutro peccandũ sit, malim timidus, quàm parũ prudẽs uideri. Itaq; masculinũ quoq; eorum est declinationem secutum, propter rationem supradictam in ius terminantis genitiui, qui communis trium uult esse generum. Nec solum tamen in declinationibus nominum hoc contingit, sed etiam in accentibus, ut uterq;, utraq;, utrunq;, plerusq;, pleraq;, plerunq;, Fœmininum enim quanuis penultima breuis sit, accentum tamen in ea habuit acutum, sicut masculinum & neutrum. Quæ enim nisi separata sit, si græcos sequimur, coniunctio encliticã non debet esse. nisi illud dicamus, ꝙ q; quando cum integris cõponitur dictionibus, quanuis significationem suam amittat, idest coniunctionis, tamen encliticã uim seruat, pleraq;, ubiq;, utraq;. exceptis

differentiæ

differentiæ causa itaq; utiq;. In his enim non solū coniunctio, sed etiā præposita ei aduerbia uim propriæ significationis conuertūt composita. uetustissimi tamē altera utra, & alterū utrū, & alterius utrius solebant proferre, et plerus plera plerū absq; additione q;. Cicero in Protagora. Quæ igitur potest esse indignitas uolūtatis ad molestiam, nisi in magnitudine, aut in longitudine alterius utrius posita. Cato de ambitu. Sed sunt partim qui duarū rerum alteriusutrius causa magistratū petunt. Idem in primo originū. Agrum quē Volsci habuerunt campestris plerus aboriginū fuit. Pacuuius in Duloreste. Pater Achæos in Caphareis saxis pleros perdidit. Idē in Teucro. Periere Danai plera pars pessundata est. Aselius in .iij. historiarū aduerbialiter sine q; extulit, ut fieri solet plerū, ut in uictoria mitior, mansuetiorq; fiat. ergo nihil aliud est in his nominibus, q;, nisi syllabica epectasis, quō ce, in quibusdā pronominibus & aduerbijs hisce, hosce, illicce. Nā & plerus plera plerū, & plerusq; & pleraq; & plerūq; idē significāt. Vter uero et uterq; diuersas habēt significatiōes. Vter enim πότερος diuiduā uim habet, uterq; ἑκάτερος collectiuā, ubi ποῦ ὅπου, ubiq; πανταχοῦ. In his ergo & similibus. q;, si coniunctionē accipiamus cōposita sunt. sin syllabā deriuatiua. Similiter undiq; deniq; itaq;. Quæ uero ex utroq; casu obliquo sunt cōposita nomina, manēt indeclinabilia, ut huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi, eiusmodi, cuiusmodi. Sin ex nominatiuo & obliquo, uel obliquo & nominatiuo, nominatiuus tantū declinatur, ut præfectusurbis, Senatusconsultū. Et inuenimus p oēs ferè casus cōposita, ut iurisperitus, legislator, præfectusurbis, & præfectusurbi, tribunusplebis, & tribunusplebi. Agricola agrū colens, cœlicola idest cœlū colēs, macte idest magis aucte (Antiq tamē & mactus dicebāt) menceps mētecaptus. Et singularia cū pluribus cōponūtur, ut, orbis terræ & orbis terrarū, paterfamilias, & paterfamiliarū, armipotens & armorū potēs magister militū à secretis, à caliculis, à respōsis, ab actis. Possunt tn̄ hæc eadē etiam separata ēe si diuersos accētus his dederis, uel interponas cōiunctiones, ut Resq; publica, Populusq; Romanus, Tribunusq; plebis. Siquis ad immitationē εἴτις græci enclitice prolatū quidā putant, ut nūquis, nequis. ostendūtur tn̄ ea sine dubio cōposita tam à fœminino singulari q̄ neutro plurali in .a, desinentibus. Compositio enim non enclisis corrumpere dictiones solet, dicimus enim siqua nequa ut aliqua.

De Casu.

Asus est declinatio nominis. uel aliarum casualium dictionū, quæ fit maxime in fine. Nominatiuus tamen siue rectus, uel ut quibusdam placet, quod à generali nomine in spe-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

talia cadat, casus appellatur. ut stilum quoq; manu cadentem, rectũ cecidisse possumus dicere. Vel abusiue dicitur casus, ꝙ ex ipso nascuntur omnes alij. uel ꝙ cadens à sua terminatione in alias facit obliquos casus. Quaeritur autem quid sit inter indeclinabilia, & aptota & monoptota. & sciẽdum ꝙ aptota & monoptota indeclinabilia sunt. similiter enim non uariant terminationem, sed immobilem eam seruant. Aptota tamen sunt proprie dicenda quae nominatiuum solũ habent, qui plerunq; & uocatiuus inuenitur, & non accipitur etiã pro obliquis, ut Iuppiter, Diespiter. nõ enim licet eodẽ pro genitiuo uel alio casu obliquo uti. Ideo autem dixi proprie dicenda, quia inueniuntur antiqui aptota pro monoptotis, & monoptota pro aptotis posuisse. neutrum uero si sit aptotum necessario etiam pro accusatiuo & uocatiuo accipitur eius nominatiuus, quod generale est omnium neutrorũ, ut fas, nefas, ir, pus. Monoptota uero sunt quae pro omni casu una eademq; terminatione funguntur. qualia sunt nomina litterarũ & numerorum à quatuor usq; ad centum. mille quoq; indeclinabile est, & si qua inueniũtur similia, ut hoc ã, huius ã, hoc alpha, huius alpha, hi quatuor, horũ quatuor, hoc gumi, huius gumi, hic & haec & hoc nequam, huius nequam, hi quot, tot, horum quot tot. & barbara plurima, sed magis omnia. nisi ea ad graecam uel ad nostram regulã flectamus, uel ab auctoribus flexa inueniamus. In his ergo, idest carẽtibus declinatione finalium syllabarũ, quae monoptota nominamus, uidentur casus fieri non uocis, sed significationis duntaxat. itaq; articulis diuersis utimur pro uarietate significationis, necnon etiã structurae rationem seruamus sicut indeclinabilibus per sex casus. Velut autem una uoce diuersas possunt habere significationes, tam declinabilia per quosdam casus, q̃ indeclinabilia per omnes casus, sic è contrario diuersis uocibus saepe inuenimus unam eandemq; fieri significationem. ut labor & labos, honor honos, huius cornus et corni, pinus & pini, huius quaestus, uel quaesti, ornatus uel ornati, tumultus uel tumulti, Achillis uel achilli, Aulai & aulae, à felice uel felici, deis & dijs, sapientium uel sapientum. nec solum in nominibus, sed etiam in alijs partibus, ut amauerunt uel amauere, amaueram uel amaram, ei uel ij, eis uel ijs, nimium uel nimis, satis uel sat. Est autem rectus qui & nominatiuus dicitur, per ipsum enim nominatio fit, ut nominetur iste Homerus, ille Virgilius. Rectus autem dicitur ꝙ ipse primus natura nascitur uel positione, & ab eo facta flexione, nascũtur obliqui casus. Genitiuus autem qui & possessiuus & paternus appellatur, genitiuus uel ꝙ genus per ipsum significamus, ut genus est Priami. uel ꝙ generalis uidetur esse hic casus genitiuus, ex quo

ferè omnes deriuationes, & maxime apud græcos solent fieri. Possessiuus uero ꝙ possessionem quoq; per eum casum significamus, ut Priami regnum. unde possessiua quoq; per eum casum interpretamur. quid est enim priameium regnum nisi Priami regnum? paternus etiam dicitur, ꝙ per eum casum pater demonstratur, ut Priami filius. unde patronymica pariter in eum resoluuntur. quid est enim priamides nisi Priami filius? Post hunc est datiuus, quem etiam cõmendatiuum quidam nuncupauerunt. ut do homini illam rem, & commendo homini illam rem. Quarto loco est accusatiuus, siue causatiuus. accuso hominem, & in causa hominẽ facio. Vocatiuus salutatorius etiam uocatur, ut ô Aenea, & salue Aenea. Ablatiuus, etiam comparatiuus. ut aufero ab Hectore, & fortior Hectore. Multas tamen alias quoq; & diuersas unusquisq; casus habet significationes, sed à notioribus et frequentioribus accæperunt nominationem, sicut in alijs quoque multis hoc inuenimus. ut patronymica uocamus non ꝙ omnia, sed ꝙ pleraq; à patribus deriuantur. neutra dicimus uerba, non ꝙ solum ea in hac specie inueniantur quæ neutram habent significationem, idest nec actiuam nec passiuam absolute dicta, sed ꝙ ex maxima parte, sunt neutra. Syllabas nominamus non ꝙ omnes comprehensione litterarum constent, sed ꝙ pleræq;. sic ergo etiam casus ab aliqua notabiliore significatiõe sunt nominati. Ordo quoq; naturalis eis datus est. quippe nominatiuus quem primum natura protulit, ipse primum sibi locum defendit. unde uerbis quoq; intransitiue, iste quasi egregius adhæret. Genitiuus, secundũ locum sibi defendit. hic quoq; naturale uinculum generis possidet, & nascitur quidem à nominatiuo, generat autem omnes obliquos sequentes. Datiuus qui magis amicis conuenit, tertium locum tenet, & ꝙ uel eandem habet uocem genitiuo, uel unius abiectione uel mutatione litteræ ab eo fit. Qui uero ad inimicos magis attinet, idest accusatiuus, quartum. Extremum apud græcos obtinuit uocatiuus. quippe cum imperfectior cæteris esse uideatur. nisi enim secundæ personæ coniungi non potest, cum superiores quatuor omnes personas possint complecti, figurate adiuncti pro nominibus. ut ego Priscianus scribo, tu Priscianus uel Prisciane scribis, ille Priscianus scribit. Mei Prisciani eges, tui Prisciani egeo, illius Prisciani eget. Mihi Prisciano das, tibi Prisciano do, illi Prisciano placet. me Priscianum uides, te Priscianum uideo, illum Priscianum uidet. Similiter ablatiuus tribus adiungitur personis, à me Prisciano accipis, à te Prisciano accipio, ab illo Prisciano accipit. Non egent autem nomina pronominibus, quamuis omnes circumeant personas, si cum uocatiuis aut substantiuis uerbis coniungantur. ut

Virgilius nominor, uel sum, Virgilius nominaris uel es, Virgilius nominatur uel est. Igitur ablatiuus proprius est Romanorum, & q̃uis ipse quoq; tribus sociari possit, ut diximus, personis, tamen quia nouus uidetur a latinis inuentus uetustati reliquorũ casuum concessit. quãuis hunc quoq; à uetustissimis græcorũ grammaticis accepisse uidentur latini, qui sextum casum dicebant οὐρανόθεν, ἐμέθεν, qui profecto ablatiui uim possidet. nam etiam præpositionẽ assumit, ut ἐξ ἐμέθεν, ἐξ οὐρανόθεν. Homerus, ἐξ ἐμέθεν γάρ φασι κακὰ ἔμμεναι. Sunt igitur formæ casuales sex. Monoptota, quæ una teminatiõe pro omni casu funguntur, ut supradictum est. ut nequã, gumi, alpha, beta, cornu, quatuor, quinq;, sex. his quidam addunt illa quæ tam uoce q̃ significatione unum casum habent, ut huiusmodi, istiusmodi. Diptota, quæ duos diuersos casus habent tantum. ut ueriia uerubus. nam uerũum in usu non inuenimus. & fors, forte. Teren. in Phormione, ò fortuna, ò fors fortuna. Virgilius in primo. Forte sua libycis, tempestas appulit oris. Et tabi tabo. Alia triptota qualia sunt omnia neutra secundæ declinationis in singulari numero, ut templũ templi templo, & in plurali tam in secunda q̃ in tertia & quarta, idest omnia neutra pluralia, ut templa templorũ templis, sidera siderum sideribus, cornua cornuũ cornibus. Alia tetraptota, qualia sunt omnia in. r, desinentia secundæ declinationis, puer pueri puero puerum. Alia pentaptota, qualia sunt omnia masculina, uel fœminina secundæ declinationis, in, us, terminantia, doctus docti docto doctum docte, Virgilius uirgilij uirgilio uirgilium uirgili. Hexaptota sunt quæ sex diuersos casus habent, qualia sunt masculina in, us, desinentia, quæ secundum declinationem quorundam pronominũ in ius efferunt genitiuũ, unus unius uni unum une, ab uno. cuius de uocatiuo quia quidã dubitant, Caper doctissimus antiquitatis perscrutator ostendit, hoc usum Catullum & Plautum. Catullus, tu præter omnes une de capillatis celtiberose celtiberie fili. Plautus in Fribolaria. O amice ex multis mihi une Cephalio. Sole quoq; Atticidas in hymenæo. Felix lectule talibus sole amoribus. Sunt alia quorũ quidem nominatiuus in usu non est, obliqui autem sunt. ut Iouis ioui iouem à Ioue. Quanuis uetustissimi nominatiuum quoq; hic Iouis proferebant, sicut de nominatiuo tractantes ostendemus. Sunt alia in quibus tres obliqui inueniuntur, precis preci prece, frugi frugem fruge. uetustissimi tamen, & frux & fruges nominatiuum protulerunt. Alia in quibus duo, uicem uice, tabi tabo. Alia in quibus unus, ut sponte, laterem. quanuis & ablatiuus eius singularis, & nominatiuus & accusatiuus plurales inueniuntur. Plautus in Truculento. = quid maceria illa ait in horto? Quæ est?

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

quae in noctes singulas, latere fit minor? quia is hoc ad uos, Damni pmensus uiam est? non mirum (uetus est maceria), Lateres si ueteres ruunt. Ain tu ueteres lateres ruere? fas, nefas, cœpe. Illud quoq; non est prætermittendum ꝙ quibusdã septimus casus esse uidetur ablatiuus, quando sine præpositione profertur. quod satis irrationabile uidetur. minime enim præpositio addita uel subtracta mutare ualet uim casus. Neque enim cũ accusatiuo casui multæ præpositiones solent adiũgi, alius casus est quando habet eas præpositiones, & alius quando absq; his profertur. quis autem dubitat ꝙ omnes præpositiones, uel accusatiuo, uel ablatiuo apud latinos iungi solent? Ergo si adiunctæ uel nõ ablatiuo mutant eius uim, accusatiuo quoque adiunctæ uel non, debent similiter mutare casum. denique in cõparationibus absq; præpositione solet proferri ablatiuus, nec tamen dicit quisquam septimũ tunc esse casum, sed ablatiuum cum dico fortior Achilles Hectore. In quo omnes artiũ scriptores consentiunt, & sex esse casus confitentur, non septem. Vno enim non duobus latini casibus superant græcos. Septimum igitur qui addunt superuacuum faciunt, qui nulla differentia uocis in ullo nomine distet à sexto. Sciendum tamen ꝙ hic casus, idest ablatiuus, est quando pro genitiuo, est quando pro datiuo accipitur græco. Pro genitiuo, quando præpositionibus uel aduerbijs ablatiui casus subiungitur. ut ex illo, ab illo, pro illo, coram illo, cum illo. & quando comparatur, fortior illo. & quando nominis & participij ablatiuus, uerbo & nominatiuo alterius nominis cum transitione personarum adiungitur. ut Sole ascendente dies fit, & Traiano bellante uicti sunt Parthi. Hac autem utimur constructione quando consequentiã aliquã rerum quæ uerbo demonstrãtur, ad eas res quæ participio significantur ostẽdere uolumus. Quid est enim Traiano bellãte uicti sunt Parthi, nisi ꝙ secuta est uictoria Traianum bellãtem? & Sole ascendente factus est dies, nisi ꝙ ascensionem Solis secutus est dies? Inueniuntur tamen etiam nomina loco participiorum in huiuscemodi elocutione posita. ut Vir. in. vij. = nõ uobis rege Latino

Diuitis uber agri troiæ'ue opulentia deerit.

Rege Latino, pro regnante Latino. quamuis in huiuscemodi quoq; constructionibus subauditur participium substantiuum. Græci autem in huiusmodi constructione solent pro genitiuo participij, etiam infinitum uerbum ponere. ut ἐν τῷ βασιλεύειν τραϊανὸν, ἀντὶ τοῦ, βασιλεύοντος τραϊανοῦ. etiam tunc pro genitiuo ponitur græco quando per participium habens & accusatiuum interpretamur eum. ut pulchra forma mulier, idest pulchram formam habens. Magna altitudine domus, idest magnam altitudinem habens. Pro datiuo quoq; quando cũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

in, uel ſub præpoſitionibus iungitur. ut in illo ſub illo. & quando ipſum ablatiuum interpretamur per accuſatiuum, & per præpoſitionem per, ut uinco te manu, ideſt per manum, uideo te lumine, ideſt per lumen. Hic finis libri quinti de generibus, de numeris, de figuris, de caſibus. quod uero ſequitur caput ſubditicium eſt.

h Oc penum huius peni, hoc penus penoris, hic penus penus, hæc penus penus, hoc penu penu, hoc ſpecus ſpecoris, hic ſpecus ſpecus, hoc ſpecu ſpecu. Algor algoris, hic algus, huius algus. Plautus in Vidularia. Inopiam, luctum, mœrorem, paupertatē, algum, famem. Idem in Rudente.

Tu uel ſuda uel peri algu, uel etiam ægrota uel uale,

Optimates ſunt qui deffendunt Senatores. Populares qui deffendunt populum. Ex aſſe hæredem facit, ideſt ex duodecim uncijs. A mobilibus fixa deriuata fiunt, clarus claritas, magnus magnitudo, latus latitudo, altus altitudo, pius pietas. Item à fixis mobilia, deriuata, Iuno iunonius iunonia iunoniū, æquor æquoreus æquorea æquoreū, marmor marmoreus marmorea marmoreum, ſanguis ſanguineus ſanguinea ſanguineum. œ, & æ, diphthongi longæ ſunt. Inde Virgilius,

Inſulæ Ionio in magno dixit. œ autem diphthongus apud græcos etiā in principio dictionis pro breui accipitur τοιαῦτας οἶστρος παρθένους λοχεύεται. Aliter enim Iambus ſtare non poteſt. r, & s, litteras græci uim penè litterarum uocalium habere affirmāt. Vnde. r, quoq; aſpiratur, ſicut aliæ uocales apud græcos. rhetor, Rhodanus, pyrrhia, pyrrhus, & s, ſimiliter uim uocalis habere dicunt. Et hoc ex latina lingua maxime intelligere poſſumus. cū s, littera in metro, & liqueſcit, & ſynalœpham facit, ut, Ponite ſpes ſibi quiſq;, Aut ouium fœtus, aut urentes culta capellas, & aſpirationis loco fungitur, pro ἓξ enim, uel ἑπτὰ ἡμισὺ ἕκτον, ſex, ſeptē, ſemis, ſextum dicimus. οἱ δὲ λέγουσιν ὡς ἀπὸ τοῦ, ὕερον, βρύεις. μένανδρος. τὸ μεθύειν τῇ ἀσπίδι. Vnde Romani ebrius dicunt. καὶ οἱ ἕλληνες ἔχουσιν ἀπρόσωπα, ῥήματα. χρῆ με, δεῖ με, πρέπει με, moderor tibi. Saluſtius in Catilina. Tempus, fortuna, cuius libido gentibus moderatur, moderor te. Lucanus.

Syderibus quæcunq; fugā moderantur Olimpi. Quæro te, quæro à te, διὰ τοῦτο οὐ λέγουσιν οἱ ῥωμαῖοι, τὸ πρὸ δευτέρῳ καλανδῶν, ἢ πρὸ δευτέρῳ εἰδῶν, ὡς μὴ ἔχοντες τὸν δυϊκὸν ἀριθμόν.

Hoc caput totum uacare puto. ſumptum tamen eſſe ex aliquo uetere erudito grammatico, & hic appoſitum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

PROOEMIVM.

REVITER Regulas tibi me iussisti Iuliane Consul, ac patriciae, nominum colligere, quibus latina utitur eloquentia. quod suscaepi nō tam rei facultate, uel ingenij confidentia, q̃ ne quid tibi cui omnia debeo prorsus negarem. et quoniam ornamentum te esse latinorum, non minus q̃ graecorum studijs gaudebam, Igitur excusatio mihi sit audacis incaepti, difficillima recusatio tuae iussionis. Nunc de nominatiuo, genitiuo singulari, quibus inuentis alij casus tā singularis q̃ pluralis numeri facile dinoscuntur, Pleraq; quidem à doctissimis uiris. paucula tamen, & à me pro ingenij mediocritate inuēta exponam. Et haec modo compendij causa, postea uero, deo uitam praebente, de accusatiuo & ablatiuo singulari, & genitiuo plurali tertiae declinationis, cum de obliquis tractauero casibus, multo labore inuenta, & diuerso auctoritatis usu approbata subiungam. de uerbi quoq; praeterito perfecto, cum de eius temporibus disseram explanabo, in quibus uos dubitare dicitis. nec mirum cum etiam ipsi probatissimi artium scriptores nō omnino certis haec regulis disseruisse noscuntur. Quoniam in superioribus libris de litteris & syllabis, et accentibus nomini, & de omni deriuatiuorum specie nominum quantum potui diligenter exposui, nunc de regulis in hoc quidem libro nominatiui & genitiui, in sequenti uero caeterorum casuum tractare incipiam. nec me pigeat dū uiuo, & haec, & quaecunq; scripsero, uel mea diligentia, uel amicorum monitu, uel inuidorū uituperatione, si iusta fuerit, emēdare. Solatio enim mihi ipse esse possum, qui ueterū scriptorū artis grāmaticae uitia corrigere, q̃uis audacissime, sed maximis auctoribus Herodiano & Apollonio, confisus ingredior, si quid in meis quoq; humani erroris scriptis acciderit, q̃d sit emendandum.

De nominatiuo & genitiuo.

Vatuordecim sunt litterae terminales nominū, q̃bus latinus utitur sermo. Vocales oēs, semiuocales similiter oēs, absq;. z. & f, quam magis mutā esse cū de littera tractabamus in primo libro ostendimus. Praeterea mutae tres. c, d, t, ut Sophista, mare, gummi, Cicero, cornu, Sol, templū, numē, Caesar, uirtus, pax, lac, aliud, Bogud, caput. In graecis aūt inuenitur etiam, y, ut Dory nomen oppidi pontici, & Aepy. Statius in. iiij. Theb. Et summis ingestum montibus aepy. In. a, desinentia nomina siue latina, seu graeca, masculina

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

uel fœminina uel cōmunia, addita .e, faciunt genitiuum in, æ, diphthongon, ut hic scriba huius scribæ, hæc musa huius musæ, hic & hæc auriga huius aurigæ. Inueniuntur tamen quædam ex cōmunibus etiam neutro generi adiuncta, sed figurate per ἀλλοιότητα, ut aduena, mancipium. Valerius autem Maximus in secundo memorabilium, ponit alienigena studia, quod prima declinatio non habet. Nullum enim neutrum, nec primæ, nec quintæ declinationis pōt inueniri. Nec idē esse singularis nominatiuus neutri generis in, a, desinens, & nominatiuus pluralis. Sed antiquissimi hic alienigenus, & hæc alienigena, et hoc alienigenum dicebant, ex quo potest hoc esse plurale. Necnon cætera similiter à genere cōposita proferebant, caprigenus, terrigenus, taurigenus. Idq́; usus confirmat. Pacu. in Paulo. Quæ uia caprigeno generi gradibus gressio est. Cice. in prognost. Caprigeni pecoris custos de gurgite uasto. Virgi. in. iij. æneidos. Caprigenumq́; pecus, nullo custode per herbam. Hoc tamen potest & per syncopam accipi pro Caprigenarum, sicut idem in. viij. Optime graiugenum, cui me fortuna precari, pro Graiugenarum. Actius in Ioe. Ex taurigeno semine ortam fuisse an humano eam. Illud etiam obseruandum ꝙ octo sunt nomina in, a, desinentia fœminina, quorum masculina in ius plerunq; terminant genitiuum, & in, i, datiuum, more quorundam pronominum. Itaq; fœminina quoq;, necnon & neutra eosdem habent genitiuos & datiuos. Vnde quidam decepti inter pronomina posuerunt ea. Sunt autem hæc. Vnus una unum unius uni, ullus ulla ullum ullius ulli, nullus nulla nullum nullius nulli, solus sola solum solius soli, totus tota totum totius toti, alius alia aliud alius alij, uter utra utrum utrius utri, alter altera alterum alterius alteri. Similiter ab eis cōposita, uterq; utraq; utrunq;, utriusq; utriq;, alteruter alterutra uel altera utra alterutrum, uel alterum utrum, alterutrius, uel alterius utrius, alterutri uel alteri utri. utraq;. n. declinatio in usu ueterum est. neuter neutra neutrum, neutrius neutri. Sed in hoc nomine neuter ex cōtrario alijs quæ simili forma declinantur, frequentior est usus genitiui, in, i, & datiui in, o, terminantis in masculino & neutro. In fœminino uero in, æ, diphthongum, hic neuter & hoc neutrū, huius neutri, huic neutro, hæc neutra, huius & huic neutræ. Et sciendū ꝙ quoties superiora masculina in, i, desinunt in genitiuo, & in, o, in datiuo (hoc. n. quoq; rarior hēt usus, et uetustior) necessario fœminina supra dictos in, æ, diphthongū terminant casus. Itaq; nō solū una unius uni, sed ēt huius et huic unæ. & similiter ullæ, nullæ, solæ, totæ, aliæ, alteræ in usu antiqore inuenimus. Cicero pro M. Tullio, hoc iudiciū sic expectatur, ut non unæ rei statui, sed omnibus constitui putetur. Idē ad

» Herennium. Non res totæ rei necesse est similis sit. Terentius in Heau
» tontimoru. Hæc ipsa in itinere alteræ dum narrat forte audiui. Idẽ
» in Eunu. Nunq̃ edepol, quicq̃ iam diu quod magis uellem euenire mi
» hi, euenit, Quàm q modo senex, intro ad nos uenit errans mihi solæ
» ridiculo fuit, quæ quid timeret sciebam. Cecilius. Nullæ nationi tot, tan
» tas, tam continuas uictorias, tam breui spacio datas arbitror q̃ uobis.
Eiusdem idest primæ declinationis fœmininorum, genitiuum etiam
in, as, more græcorũ solebant antiquissimi terminare. unde adhuc pa
terfamilias & materfamilias pro familiæ solemus dicere, & fre-
» quens hoc habet usus. Liuius in Odyssea. Atq; escas habemus mentio-
» nem. escas pro escæ. ibidem. Nam diua monetas filiam docuit. mone=
» tas pro monete in eodem. Mercurius cumq; eo filius Latonas pro La
» tonæ. Neuius in carmine belli punici primo. Inerant signa expressa
» quomodo Titani bicorpores, gigãtes, magniq; Atlantes, Rhuncus, atq;
» Purpureus filij Terras, pro terræ. In eodẽ. ei uenit in mentem homi-
» num, fortunas, pro fortunæ. Ennius in. vij. Annalium. Dux ipse uias,
» pro uiæ. Cicero in. iiij. Verrinarũ. Liberos matresfamilias bona for
» tunasq; omnes. Dicitur tamen & paterfamiliæ, & patresfamiliæ, &
» familiarum, & familijs. M, Brutus de officijs. Itaq; patresfamiliæ do
» mini sumus. Sallustius in Catil. sed filij familiarum, quorũ ẽ nobilita
» te maxima pars erat, qui parentes interficerent. Cicero in Frumenta
» ria. Itaq; ex his scribis qui digni sunt illo ordine patribus familijs ui
ris bonis, atq; honestis percontamini. Neutra eiusdẽ terminationis græ
ca sunt, & addita tis faciunt genitiuum, ut hoc peripetasma huius pe
ripetasmatis, hoc poëma, huius poëmatis. Hæc tamen antiquissimi se
cundum primam declinationẽ sæpe protulerunt, & generis fœmi-
» nini, ut Plautus in Amphitryone, cum seruili schema, pro schemate.
» Nunc ne ornatum hunc, Vos meum admiremini, quod ego huc pro=
» cessi, sic cum seruili schema. Valerius in Phormione. Quid hic cum
» tragicis uersis, & Syrma facis? pro Syrmate. Plautus in Persa, Thea
» trum lepida cum decorat schema. Cecilius in Hippo. filius in me in-
» cedit satis hilari schema. Pomponius in Satyra. Cuiusuis leporis li-
» ber diademam dedit, pro diadema. Liberius in Cancro. Nec Pytha
» goream dogmam doctus. Plaut. in Milite glorioso. Glaucomam ob ocu
» los obijciemus eumq; ita Faciemus, ut quod uiderit ne uideat. Qui-
dam aũt in, um, ẽt teste Celso huiuscemodi nominum protulerunt no
minatiuos, hoc emblematum huius emblemati, hoc toreumatum, hu-
ius toreumati declinantes. Vnde frequens usus eorum datiuos & ab=
latiuos plurales in, is, terminat, his & ab his schematis, emblematis,
peripetasmatis toreumatis, quibus frequenter casibus in Verrinis uti

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

tur Cicero. Nã a, &, h, &, K, nomina litterarum indeclinabilia sunt, sicut aliarum quoq; omniũ litterarum, necnon numerorum à quatuor usq; ad centum. sed & mille. Nam à centum cõpositi numeri declinantur ut ducenti ducentorum ducentis & similes. Et litterarum quidẽ nomina neutri generis sunt, numeri uero qui sunt indeclinabiles omnis sunt generis, hoc est & masculini & foeminini, & neutri. Mulucha flumen, & Turia, & siqua similia inueniuntur magis figurate masculina cum neutris iunguntur, ut si dicam Tyberis flumen, uel Hister flumen. ꝙ aũt non sint neutra Turia, & Mulucha & similia, ostendit etiam natura ipsius sermonis punici, in quo omnia nomina uel masculina sunt uel foeminina. Ergo Capsa quoq; & Thala oppidum, & Thirimida similiter foeminina figurate neutris sunt coniuncta. Vnde Salustius in. ij. historiarum. Inter leuam moenium & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam, paruo interuallo praeter fluit. Turiam dixit qui accusatiuus masculini est generis, non neutri. Plurima tamen non solum in Africa, sed etiã in alijs regionibus nomina fluuiorum in. a, inueniuntur desinentia. Lucanus in secundo. = nullasq; uado qui Macra moratur, alnos. In eodem. Senaq; & adriacas qui uerberat aufidus undas, qui sunt Italiae. similiter Himella, & Allia. Virg. in septimo. = prope flumen Himellae. Idem in eodem. Et quos infaustum interluit Allia nomen. Salustius in ij. historiarum. Nisi quia flumen Lurda tauro monte defluens. Necnõ etiam graeca nomina tam fluuiorum q̃ aliorum in, as, apud illos desinentia, quae in. ου, faciunt genitiuũ graecum, nostri absq;, s, solent plerunq; proferre, ut Marsya, Geta, Chaerea, Sosia. Lucanus in tertio. Qua celer & rectis descendens Marsya ripis, Errãtem Maeandron adit. Hoc etiam sciendum ꝙ omnis nominatiuus in, a, desinens, corripitur, quanuis sit apud graecos productus, ut Lydia, Syria, Phrygia, Italia, Hispania. Vnde accentus quoq; cum tẽpore mutatur. In paucis tamen inueniuntur nostri poetae graecis, seruasse morem graecum. Statius in. iiij. Theb. Non tegea non ipsa deo uocat alite felix, Cyllene. Idem in. vi. = te plangeret Argos, Te nemea tibi lerna comas larissaq; suplex, Poneret. In. e, correptam latinas sunt neutra, quae, e, in, is, conuersa faciunt genitiuum, ut hoc mare huius maris, hoc monile huius monilis, hoc mantile huius mantilis. Ouid. in. iiij. Fastorum. Dixerat ad dextram uillis mantile solutis. Cumq; meri patera turis acerra fuit. Hoc Soracte huius soractis. Hora. in. i. carminum. Vides ut alta stet, niue candidum, Soracte. Virgilius in. xi. Sancti custos Soractis Apollo. Excipitur unum indeclinabile in singulari numero, hoc cepe huius cepe. Apuleius in Medicinalibus.

Cepe ſuccum melle mixtum. quod in plurali numero fœmininum eſt
primæ declinationis, hæ cæpæ ceparum, q̃uis antiquiſſimi in. a, quoq;
ſingulare fœminino genere hoc recte protuliſſe inueniuntur. Neuius
in Appella, ut illum dij terant, qui primum olitor cepam protulit.
Lucilius in. yi. Satyrar. lippus edenda acri aſſidue κρομμυοπώδης
homo ceparius cepa, frequentior tamen uſus hoc cepe protulit. Neuius
in Appella. Cui cepe edendo oculus alter profluit. Idem in Eculeo.
Oleas cepe, ficus. Varro de actionibus ſcænicis tertio. Multifariam in
patellis coquere cepe. Caper tamen & cepitius & cepitium ueteres
dixiſſe oſtendit. In. e, productã græca, ſunt fœminina, & uel græce de
clinantur, ut libye libyes, uel mutata, e, in, a, & accæpta, e, faciunt in
æ, diphthongum genitiuum, ut Helena Helenæ. In. i, latina ſiue græca
inueniuntur & neutra, ſunt uel omnis generis, & aptota, ut hic &
hæc & hoc frugi, nihili, mancipi, huiuſmodi. nauci quoq; quod puta=
men nucis ſignificat, & pro nihilo accipitur. Plautus in Moſtellaria,
qui homo timidus erit in rebus dubijs, nauci non erit. Idem in Tru
culento. Tympanotribam amas hominẽ non nauci. Quibuſdam au=
tem nõ irrationabiliter genitiui uel datiui caſus iſti ſunt exiſtimati, qui
figurate cum omnibus alijs caſibus & generibus poſſint adiungi.
Nam frugi datiuus eſt à nominatiuo frux uel fruges, & mancipi à
manceps, & nihili genitiuus à nominatiuo nihilum. hoc gumi, hoc ſi-
napi, magis peregrina ſunt. q̃uis quidam hæc ſinapis dixerunt, ut
Plautus in Pſeudolo. teritur ſinapis ſcelerata cũ illis qui terũt Priusq̃
triuerint oculi, ut extillent, facit. Inueniuntur & barbara in, i, ut Il=
liturgi oppidum. Liuius in. xxiij. ab Vrbe condita. Illiturgi oppidũ
oppugnabatur. Traianus in primo Dacicorum. Inde Berzobim, dein
de Aixi proceſſimus. Herodianus, gũmi quoq; & piperi barbara di-
cit eſſe. ſed noſtri piper piperis declinauerũt, ut Perſius. & piper et
pernæ. Idẽ Rugoſum piper. Et Iuue. = ſoluite funẽ, Frumẽti dñs cla-
mat piperis'ue coemptor. De huiuſmodi, iſtiuſmodi, illiuſmodi, & alijs
talibus multi dubitauerunt, utrũ cõpoſita ſint an non. ſed ea cõpoſita
eſſe ipſe accentus docet, qui in fine præcedentis dictionis poni nõ poſ=
ſet niſi eſſent compoſita. Ideo autem indeclinabilia ſunt, quia utraq;
pars genitiuũ caſum habet. Quomodo igitur ſi uterq; ſit nominatiuus
in cõpoſitis uterq; declinatur, ſic in his nominibus, quia uterq; geni-
tiuus eſt, manſit indeclinabilis. In. o, correptam, quam tamen uete-
res frequenter producunt, latina ſunt, & ſi fœminina fuerint, g,
uel, d, antecedentibus mutant, o, in. i, & accepta, nis, faciunt genitiuũ,
ut hæc Carthago huius carthaginis, hæc uirgo huius uirginis, hæc
dulcedo huius dulcedinis, alcedo alcedinis. Plaut. in penulo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Qua mare olim est cum ibi alcedo pullos educit suos.
Alia uero omnia producunt, o, in genitiuo, ut hic Cicero huius Cicero
nis, caupo cauponis, haec Iuno huius Iunonis, Castulo castulonis, Ruscia-
no Ruscinonis. nomina sunt urbium Hispaniae. Hic & haec bubo hu
ius bubonis. Excipiuntur haec quae in genitiuo non seruant, o, ut hic
cardo huius cardinis. Quidam tamen ueterum etiam foeminino gene
re hoc protulerunt. Gracchus in Atalanta. O` grata cardo, regium
egressum indicans. Ordo etiam ordinis, homo hominis, quod est com-
mune. Cicero pro Cluentio, cum de eius matre loqueretur ait. Cuius
ea stultitia est, ut eam nemo hominem appellare possit. Et Lucanus
in. v. de Phemonoe. Atq; hominem toto sibi cedere pectore iussit.
Virg. in. i. Aeneidos. Nec uox hominem sonat, de foemina loquens. ue-
tustissimi tamen etiam homo hominis declinauerunt. Ennius. Vultu-
ris in syluis miserum mandebat homonem. Heu q̃ crudeli condebat
membra sepulchro. Nam & uultur & uulturis, & uulturius dici-
tur. Nemo quoq; siue ex hoc compositũ, ut quibusdã uidetur, seu nõ,
cõis est generis, & similiter. o, in, i, conuertit in genitiuo, ut nemo ne-
minis. Lucilius in. xxx. Neminis ingenio quenq̃ cõfidere, oportet. Plau
tus in captiuis. Neminis misereri certum est, quia mei miseret nemo.
Titinnius. Quod rogas neminem decet bonam. Terẽtius in Andria.
Hoc ego scio unum neminem peperisse hic. Nec solum de hominibus
dicitur. Virgilius in nono. Turne quod optanti diuum promitte-
re nemo. Turbo turbinis, quando de ui uentorum loquimur. Nam si
sit propriũ seruat. o, in genitiuo, hic Turbo nomen proprium gladia-
toris turbonis. sic Hor. in. ij. sermonum. Corpore maiorẽ rides Tur-
bonis in armis, Spiritum. Annio etiam annienis, quod antiquissimi
secundum analogiam anien nominatiuum proferebant. Cato contra
Veturium. Aquam anienem in sacrarium inferre oportebat, nõ mi-
nus quàm. xv. millia. Aniẽ abest. Ouidius. Quaq; numici. Aut anie-
nis aquae, cursuq; breuissimus almo. Cicero pro Cornelio, in primo,
trans anienem. Horatius in primo carminum. Et praeceps Anio ac
tiburti locus. Apollo apollinis. Praeterea Cupido cupidinis, quod ma-
sculino quidem genere deum significat plerunq;, & est proprium.
Foeminino uero ipsam rẽ. Itaq; foeminini praeualuit declinatio. Mar-
go quoq; marginis, notandum. ꝙ tam masculini q̃ foeminini generis
inuenitur. Statius in. iij. Theba. Soluerat hesperij deuexo margine
ponti. Iuuenalis in primo. aut summi plena iam margine libri.
Excipitur etiam caro foemininũ carnis. Vetustissimi tñ etiam nomi-
natiuum haec carnis proferebant, qui magis rationabilis est ad geni-
tiuum. Liuius Andronicus in Odyssea. Carnis ait uinũ quoq; ꝙ liba-

bant anclabatur. ἐξηρύσατο. Et Titus Liuius in. xxyi. ab urbe con
dita. latinæq; instaurate, ꝙ Laurentibus, carnis quæ dari debet data
non fuerat. Itaq; eiusdem caro diminutiuum caruncula est, ut uirgo
uirguncula, ratio ratiuncula. Varro in andabata. Sed quid uis potius
ò homo q̃ caruncula nostra. Ab eo aũt quod est carnis carnicula de
bet esse, ut canis canicula. Et sciendum ꝙ quinq; inueniuntur in, o, ter
minantia, quæ faciunt in, a, fœminina, ut Leo leæna, uel lea, draco dra
cæna, leno lena, caupo caupona. quod significat tam ipsam tabernam
q̃ mulierem. Lucilius in. iij. Caupona hic tñ una Syria. Strabo etiam
straba facit. Varro de Numismatis. Non hæc res de uenere pæta stra
bam facit ἑτερόφθαλμον. In, o, productam desinentia græca, sunt fœ
minina, et uel græce declinantur, ut Manto mantus. Virgil. in. x. Fa-
tidicæ Mantus & Tusci filius amnis. Vel addita, nis, faciunt geniti-
uum, ut Dido Didonis, Calipso Calipsonis, Io Ionis. idq; usus antiquo-
rum comprobat. Actius Custodem assiduum Ioni apposuit uirgini.
Pacuuius. filios sibi procreasse, dicitur eundem, per Calipsonem autu
mant. Plau. in Aulularia. Quod si argus seruet, q oculeus totus fuit,
quem quondam Ioni Iuno custodem addidit. ꝙ autem Ionis, & Dido
nis, Calipsonis dicitur, ostendit etiã Cesellius uindex in Stromateo his
uerbis. Calipsonem ita declinatum esse apud antiquos. Liuius. apud
nympham Atlantis filiam Calipsonẽ. Ennius in. yiij. Pœnos Didone
oriundos. Actius in Ione. Custodem assiduum Ioni instituit uirgini.
In. u, latina sunt generis neutri, & aptota in singulari numero, non
etiam in plurali, ut hoc cornu cornu, tornitru, gelu, quæ tamen anti-
quissimi inueniuntur in, um, quoq; proferentes, in eodem genere, &
in, us, genere proferentes masculino, & quartæ declinationis. ut Lu-
cil. in. yij. = cornus tibi cura sinistri. Idem in eodẽ. Seu tonitrus ac te
la Iouis præsaga notauit. Cicero tñ in Arato, hoc genus pro genu pro
tulit. Tertia sub cauda ad genus ipsum lumina pandit. In eodem.

Ac propter leuum genus omni ex parte locatas,
Paruas Vergilias tenui cum luce uidebis. In eodem.
Hæc genus ad leuum nixi delapsa resedit.
Atq; inter flexum genus & caput alitis hæsit. Actius in Prome-
theo. Profusus flamine hiberno gelus. Illud ẽt notandum, ꝙ cũ ple-
runq; cõposita simplicium declinationem seruẽt, Capricornus secun
dæ inuenitur declinationis. Cicero in Arato.
Corpore semifero magno Capricornus in orbe. Idem in eodem.
Tum magni coruus Capricorni corpora propter, Delphinus iacet.
Haud nimio lustratus nitore. Ouid. in. ij. Metamor. Dextra cornum
tenet. Idẽ in. y. flexile cornum. Lucretius similiter in. yi. Proptere a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

sit uti, quæ femina cunq; habet ignis Demittat, quum sæpe gelū, quod
continet in se, Mittit. Actius uero in Troadibus. Sed utrum terræmo
tus sonitus ne inferū peruasit aureis inter tonitra & turbines. In, c,
duo sunt generis neutri lac lactis. quod antiquissimi etiam hoc lacte
protulisse inueniuntur teste Capro apud quē exēpla inuenies. Plaut.
in Menechmis. Neq; aqua aquæ, neq; lacte est lacti crede mihi, usq̄ si
milius. Et alec alecis. Sic Mart. Capparin, & putri cepas alece na-
tantes, Et pulpam dubio de petasone uoras. Hor. in. ij. sermonum. Per
uellunt stomachum siser alec, fæcula, choa. Est autem alec genus pi=
scis. Inueniuntur tamen quidā ueterum hæc allex etiam fœminino
genere protulisse. quod autem Caper ostēdit de dubijs generibus Ver
rium Flaccum posuisse, alecem hanc dicens, non habet plurale, neq;
hoc nec lac. Nam hæ lactes partes sunt intestinorum à græco γαλα=
κτίδες dictæ, & seruauerunt apud nos quoq; idem genus, cuius sin=
gulare hæc lactis est. Titinnius in Ferentinati. Craticula, cerebellū,
lactis agnina. Pomponius in Lare familiari. Oro te Base per lactes
tuas. In, d, quoq; duo sunt neutra, quæ à masculinis nascuntur in, s,
desinentibus, aliud & quid. & ex eo cōposita, ut aliquid, siquid, ne-
quid. quorum genitiuus in ius profertur, ut alius & cuius. & datiuus
in, i, alij, & cui secundum quorundā pronominum declinationem.
unde quidam indocti pronomina ea esse putauerunt. sed ipsa signifi
cationis ratio, & omnes græcorū doctissimi hæc, nomina esse cōpro-
bant. Probus ēt alius alia aliud inter nomina posuit. Latius autem
de his in pronomine disseremus. Inueni tamen apud Liuium in. cxij.
ab urbe condita in, d, desinens Barbarum regis Maurorum nomen
Bogud, cuius genitiuum secundum tertiam declinationem Bogudis
protulit, ut. castra quoq; diuersis partibus Cassius & Bogud adorti,
haud multum abfuere quin opera perrumperent. In eodem. Quo
tempore firmandi regni Bogudis causa exercitum in Africam ueloci
ter traijcere conatus sit. Idem in eodē. Crassius gessisset cum Trebo=
nio bellum, si Bogudem trahere in societatem furoris potuisset. Idem
in. cxiij. Oppidi nomen in, d, desinens per accusatiuum casum neutro
genere protulit. Et ipse circa pulpud oram tuebatur. In, t, hoc caput
capitis inuenitur, & ex eo cōposita synciput syncipitis, occiput occipi-
tis. Git μελάνθιον, & nepet nomen oppidi Italici, indeclinabilia sunt.
In, al, latina & Barbara inueniuntur, & sunt masculini generis.
uel neutri. quæ addita, is, faciunt genitiuum, ut hic Sal huius salis, hic
Annibal huius Annibalis, hoc tribunal huius tribunalis, ceruical cer
uicalis. sed neutra, ā, producunt in obliquis casibus. In, el, desinentia
correpta latina sunt, & neutra, & addita, lis, faciunt gtūm, ut mel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

mellis, fel fellis. In, el, productam quæ sunt barbara, uel, in il; uel, in
ol, uel, in ul, desinentia cuiuscunq; sint generis latina siue barbara,
addita, is, faciunt genitiuum, ut hic Daniel huius Danielis, hæc Tana
quil huius tanaquilis, hic Sol huius Solis, hic consul huius cõsulis, hic
& hæc exul huius exulis. Nihil indeclinabile est, quia per apoco-
pen ab eo quod est nihilum prolatum est. Sicut etiam apud græcos
κρῖ & δῶ & κυκεῶ, pro κριθὴν & δῶμα, & κυκεῶνα. Quidam
tamen aduerbium esse putant, quod nomen esse adiectiuum q̃titatis,
ipsa ostendit constructio. Quomodo enim dicimus multum bonum &
boni, & bonorum, & minimum lucrũ & lucri, & lucrorũ, sic nihil
" malum uel mali uel malorũ. Terent. in Andria. Nihil horũ egre-
" gie præter cætera. Et Cicero de signis. Nihil minus ferendum, pro ni
" hil intolerabilius. Potest tamen etiam loco aduerbij accipi, quomodo
multum & primũ. Nihil autem uel, nihilum à non & hilum est cõ-
positum, quod sine dubio est nomen. hilum enim pro ullum uetustissi
" mi proferebant. Lucilius in. xiiij. Naumachiam, licet hæc inquam al
" ueolumq; putare, Et calces delectes te hilo non rectius uiuas. In, am,
unum desinit generis omnis indeclinabile, hic & hæc & hoc nequã.
In, im, quoq; unum indeclinabile Cim nomen uici, ut dicit Celsus. In
um, latina seu græca apud græcos, in, on, desinentia neutra sunt, &
mutata, um, in, i, faciunt genitiuum. ut hoc templum huius templi, hoc
peliũ huius pelij, hoc hostoriũ huius hostorij, lignũ quomodius æqua-
tur. Inueniuntur apud comicos multa huiuscemodi neutrorum formã
habentia, mulierum nomina, quibus articulos fœminini generis ne-
cessario significationis gratia præponere solent, ut ἡ δόρκιον hæc dor-
cium, ἡ γλυκέριον hæc Glycerium, ἡ χρύσιον hæc Chrysium, ἡ ἀβρο
τόνιον hæc Abrotonium, ἡ λεόντιον hæc Leontium. hoc autem solet
fieri adulationis causa, siue diminutionis ætatis. In. an, aut in. on, aut
in. in, desinentia græca sunt masculina uel fœminina, et producun-
tur omnia, &, uel græce declinantur, ut pan panos. Virgil. in. viij.
" Parnasio dictum panos de more Lycei. uel ex genitiuo græco fit lati
nus mutata, os, ultima in, is, ut τιτὰν τιτᾶνος Titan titanis. δελφὶν δελ
φῖνος uel delphin delphinis. Dicitur tamen & delphinus delphini.
In multis enim inuenimus à genitiuo græco factum latinum nomina
tiuum, ut ἐλέφας ἐλέφαντος, hic elephas huius elephantis, & hic ele-
phantus huius elephãti, à genitiuo græco elephantos. Similiter hic aba
cus huius abaci, à genitiuo græco abacos. Arabs arabos, arabs ara-
bis, & arabus arabi, titan titanos, hic titanus huius titani. Plautus
" in Menæchmis. Barbatum tremulum titanum qui lucet Cygno pa-
tre. Necnõ & ab accusatiuo græco fit nominatiuus latinus, Panthe-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ra, cratera, quod græci quoq; in multis facere. quos in hoc quoq; sequimur, qui sæpe & genitiuo, & alijs casibus pro nominatiuo sunt usi ut ὁ μάρτυρ, τοῦ μάρτυρος, καὶ μάρτυρος, μαρτύρου, ἰκτὶν, ἰκτῖνος, ἰκτῖνος, ἰκτίνου. Virg. in. vij.
Hircanis'ue arabis'ue parant seu tendere ad Indos, qui est à nominatiuo hic arabus. Idem in. vij.
Omnis arabs, omnes uertebant terga Sabæi. Lucal. in. iiij. Aethiopus dixit pro æthiops. Rhinocerus uelut æthiopus. Titanus quoq; pro titan dicebant. Vnde Neuius in carmine belli punici primo. Inerant signa expressa quomodo titani bicorpores gigantes, magniq; Atlantes. Lucanus in nono. Nec tutus spatio est elephas. Iuuenalis in. iiij. Rursus ad Aethiopum populos aliosq; elephantos. Virg. in. vij, Pantheræ terga retorquens. Cicero in Arato. Tum magni currus capricorni corpora propter Delphinus iacet, haud nimio lustratus nitore. Hora. in. ij. carminum. Nec curat Orion leones Aut timidos agitare lyncas. Et notandum est etiam de genere, quod masculino genere protulit Horatius, cum Virgilius fœminino in. iiij. Georgicôn. Qui lynces bacchi uariæ? Persius. Crateram argenti sudabit pertrepidum cor. Iuuenalis in primo. Lectus erat Codro procula minor, urceoli sex ornamentum abaci. Idem in. iiij. quanto delphinus Balena Britanica maior. Horatius in. ij. carminum. Nulla decempedis metata priuatis. Opacam porticus excipiebat arcton. Hæc decempeda ab accusatiuo græco ἀπὸ τοῦ δεκάποδα. Idem in. ij. epistolarum.
Diuersum confusa genus panthera Camelo. Cassida quoq; accusatiuus est græcus ab eo quod est cassis quo usus est pro nominatiuo. Virg. Aurea Vati cassida. Stati. uero cassis protulit in. ij. Theb. Bellipotens cui torua genis horrore decoræ Cassis, & asperso crudescit sanguine gorgon. Quod autem græcum est hoc nomen, ostendit et Probus in libro qui est de catholicis nominum. Et sciendum quod omnia in, in, desinentia, etiam in, is, productam finiuntur. Arin proprium nomen & Aris, Delphin, & delphis, eleusin, & eleusis, trachin, & trachis. Et notandum quod auctores græcorum in, is, magis terminatione sunt usi. Nostri uero frequentius in, in, quis, Cicero pro Scauro, cum dare nollet inquit Aris clam, ex Sardinia est fugere conatus. In eadem. Arinis uxorem pellicatus dolo concitatam. In yn, quoq; terminantia, addita, is, faciunt genitiuum. Adramyn nomen herois adramynis, Phorcyn phorcynis. Vnde Lucanus in libro. ix. Squallebant late phorcynidos arma Medusæ. Nam Phorcys per, s, phorcyis declinatur non phorcynis. Euan euantis, notandum quod. t, assumpsit genitiuo. Ouid. in. iiij. Metamor. Nictelius'q; Eleleus'q; parens, & Iacchus & Euan.

» Statius in.y. Et à ſumus auditus montibus Euan. Virg. in. yi. Illa cho-
» rum ſimulans Euantis orgia circum Quidam tamen participiũ accu
ſatiui caſus pluralis hoc magis eſſe uolunt, ne ſit cõis extrema ſylla-
ba, Euantis Phrygias pro bacchantis. In, on, quoq; genitiui græci ſupra
dictam ſeruant regulam penultima ſecundũ græcos manente produ
cta, uel correpta, μέμνων μέμνονος, hic memnon huius memnonis, σί-
νων σίνωνος, hic Sinon huius ſinonis, λαοκόων λαοκόοντος, hic laocoon
huius laocoontis. Hæc tamen antiqui ſolebant ablata, n, proferre &
ſecundum latinorũ regulam, in, o, terminantiũ, quod ubiq; Terentius
facit, declinare, ut hic Antipho huius antiphonis, hic draco huius
draconis, hic Leo huius leonis. Si enim leon dicas neceſſario ſeruas,
ut genitiuus quoq; ſecundum græcos, t, habeat, leontis. Vnde Cicero in
» lib. Verri. qui eſt de ſuplicijs, proprium nomen, Leon Leontis declina
» uit. quid in leonte macharenſi non idẽ feciſti? Idem in Frumentaria.
» tum iſte uenerijs magna uoce imperat, ut xeno audiret, pro ξένων
» græco. idem de ſupplicijs. Dexo Tindaridanus homo nobilis pro De-
» xon. Idem pro Murena Zeno pro zenon profert. Idẽ pro Fundanio.
» Eſſet ne id quod Meno nunciaſſet, Meno pro Menõ. Statius in. i. Achil
» leidos. Conclamant Danai, ſtimulatq; Agamemno uolentes. Hora. in
» iij. carminum. Diffidit urbiũ portas uir Macedo, & ſubruit æmulos,
» pro Macedon. In, en, deſinẽtia correpta latina ſunt maſculini uel neu
tri generis, quæ mutant, e, in, i, & addita is faciunt genitiuum, ut hic
flamen huius flaminis, hoc numen huius numinis. In, en, productam
latina & græca generis ſunt maſculini, uel fœminini, & accepta is
faciunt genitiuum, ut hic lien huius lienis, rien rienis, uel ren renis.
Horatius in ſecundo ſermonum.

» Quod latus aut renes morbo tentantur acuto. Splen ſplenis. Damen
nomen proprium hiſtorica græci. Damenis. Similiter, Seben nomen He
rois ſocij Vlyſſis qui habitauit Temeſe, Sebenis, Hymẽ hymenis, hæc
Syren huius ſyrenis, hæc Troezen huius troezenis. In, ar, latina &
græca inueniuntur, & barbara, generis maſculini uel neutri uel om
nis, quæ accepta is faciunt genitiuũ, ut hic Cæſar Cæſaris, hoc nectar
ris, hic & hæc & hoc par huius paris, hic Aſpar huius aſparis, hic
Boſtar huius Boſtaris. ſed neutra ſi deriuata ſint producunt, a, in ob
liquis caſibus, à lupa hoc lupanar huius lupanaris, à lacu hoc lacu-
nar huius lacunaris, à laqueo hoc laquear huius laquearis, à calce
hoc calcar huius calcaris. Hor. in. ij. epiſtolarum.
» = ſi munus Apolline dignum.
» Vis complere libris, & uatibus addere calcar. Virgilius in ſexto.
» Seu ſpumãtis equi foderet calcaribus armos. Nar quoq; naris mono-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

syllabum similiter producit, a, in genitiuo, & est proprium fluuij. Nā
si Nasum uelimus significare, hæc naris huius naris, similem geniti-
uo nominatiuum proferemus. sicut frequenter ponit Ouid. in. iij.
» Metamor. & Panda loquenti naris erat. Idem in. vij. Defluxere co-
» mæ, cum quis & naris & auris. Lucanus in. ij. genitiuum protulit,
» hic aures, alius spiramina naris aduncæ, Amputat. Far etiam far-
ris positione habuit penultimā longam, q solum, r, litteram gemina-
uit. & puto differentiæ causa, nc uerbum esse putetur, secundæ perso
næ, for faris fatur. Et sciendum q par & nar producuntur in nomi
» natiuo, ut Lucanus in. iiij. Par animi laus est, & quos speraueris an-
» nos. Et Virg. in. vij. Sulfurea Nar albus aqua. Sed Nar seruauit, a,
» productam etiā in obliquis casibus. Ennius in. vi. Annalium. Sulfu-
» reas posuit spiramina Naris ad undas. Par corripuit obliquos. Vir-
» gi. in Bucolicis. = numero deus impare gaudet. Lucanus in. ix. Ergo
» pari uoto gessisti bella iuuentus. Virgi. = & paribus se sustulit alis.
Similiter Lar laris. Virgilius.
» Pergameumq; larem, & canæ penetralia uestæ. Plaut. Ego sum lar
» familiaris. In, er, correptam desinentia, s, & . t, antecedētibus, nisi sint
possessiua, quorū in is desinant fœminina, er, in, ri, mutant, & faciunt
genitiuum, ut hic auster huius austri, hic oleaster huius oleastri, hic
apiaster huius apiastri. Excipitur sequester sequestris, quod duplici
ratione cōpellitur secundæ esse declinationis, quoniam &, t, &, s, an-
te, r, habet, nec est possessiuum, & q in, a, facit fœmininum, idest se-
» questra. Virg. in. xi. Et pace sequestra. Tertiæ tamen inuenitur decli
» nationis apud plerosq;. Cicero in. ij. Verrinar. Aut sequestres, aut in-
» terpretes corrūpendi iudicij. Sed Plautus hoc quoq; secundum analo-
» giam declinauit in Vidularia. animum aduortite ambo, si uultis, ui-
» dulum hic apponite. Ego seruabo quasi sequestro detis neutri reddi-
» bo, donicum res iudicata erit hæc. In eadem. Aut fugio sequestrum.
In, er, desinentia græca quoq; masculina supradictam seruant regu-
lam, quæ in ros apud græcos finita, antecedente alia in eadem sylla
ba consonante mutant ros in. er, apud latinos, μένανδρος Menander
Menandri. ἀλέξανδρος Alexander alexandri. Μελέαγρος Melea-
ger Meleagri. Excipitur Gongrus, q̃uis gonger dixit Plautus in Per-
» sa. memini, ut murena & gonger ne calefierent, Codrus, Petrus, Hy-
drus, Scombrus. Ebrus, Amphimacrus, Locrus, quæ non ros, in, er, sed
o, in, u, mutant. Quāuis antiqui ēt in alijs nominibus eiusdem termi
» nationis ēst quando sic protulerint nominatiuos, ut Virgilius Teu-
» crus & Euandrus protulit in. iij. Aeneidos. Teucrus rhoetheas pri-
» mum est aduectus ad oras. Idem in. viij. Rex Euandrus ait non hæc

solemnia nobis. In eodem. Tum pater Euandrus dextram cõplexus euntis. Idẽ in. x. = Pallas, Euander in ipsis, Omnia sunt oculis. Illa quoq; latina nomina, quæ fœminina in, a, faciunt, er, in, ri, mutant in genitiuo, ut par sit syllabis suo nominatiuo, ut ater atri, facit eni atra, niger nigri nigra. exceptis illis, quæ, s, uel, sp, uel, n, ante, r, habent, & à gerendo uel ferendo cõpositis, quæ accepta, i, faciunt genitiuum, una syllaba uincentem suum nominatiuũ, ut miser miseri, prosper prosperi. Domitianus in Senatu pro se. ut prosper dicendi successus ostenderet auditorũ beniuolentia crescere dicentiũ facultatem. Cicero tamen prosperus protulit in. yi. de republica. Deinde est hominũ generi prosperus & salutaris. asper asperi. Nã aspri per syncopã dicitur, Lucifer luciferi, corniger cornigeri, tener teneri. Liber quoq; qñ ingenuum significat liberi, differẽtiæ causa declinamus, ne si libri dicamus, aliud significare putetur. dexter similiter dextri & dexteri, & adulter adulteri. Et notandũ ꝙ tot syllabarum est masculini genitiuus, quot sit nominatiuus fœminini. Excipiuntur alter & uter, & ex his cõposita, quæ pronominum declinationem sequuntur, alterius enim & utrius faciunt genitiuum. ex quo quidam errantes ea pronomina, sicut supradiximus, uoluerunt esse. Ex eis cõpositum alteruter q̃uis in masculino ex duobus sit nominatiuis, tamen quia in fœminino alterutra, & in neutro alterurũ ex corrupto & integro est, ex altera parte plerunq; declinatur, idest exteriore, alteruter alterutrius, ut sit genitiuus & datiuus trium generũ similis, quod propriũ est omnium in ius terminantiũ genitiuos. Cicero pro M. Marcello. ꝙ si ĩ alterutro peccandũ sit. Luca. in. yi. = placet alea fati, Alterutrum mersura caput. Inueniuntur tamen & altera utra, & alterũ utrum protulisse ueteres, & ex utraq; parte declinasse. Cicero in Protagora. Quæ igitur potest esse indignitas uoluntatis ad molestiam nisi in magnitudine aut longitudine alterius utrius posita? Cato de ambitu. Sed sunt partim qui duarum rerũ alterius utrius causa magistratum petunt. Neuter tamen pleriq; neutri declinauerunt. Sed Plau. ĩ Vidularia, neutri reddibo dixit datiuũ, cuius genitiuus neutrius sine dubio est. quãuis uetustissimi solebant omnium genitiuum in ius terminantium & in, i, datiuum, & etiam in, i, genitiuum, & in, o, datiuum in genere masculino & neutro, in fœminino uel secundũ primam declinationem in, æ, diphthongon proferre. M. Cato in Censura de uestitu, & de uehiculis. Nam periniuriũ si &, cũ mihi ob eos mores, quos prius habui honos detur, ubi datus est, tamen uti eos mutem, atq; aliĳ modi sim, pro alius modi. Cecilius in. y. nullius alius rei nisi amicitiæ eorum causa. C. Licinius in. ĳ. Peruersum esse aliĳ modi postulare,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Cæsar in Anticatone priore. Vno enim excepto, quē aliusmodi, atq;
omnis natura finxit suos quisq; habere catros. uni pro unius. Titin-
» nius in Barbato. Quod quidem pol, mulier dicit, nanq; uni collegij su-
» mus. Ipsi quoq; pro ipsius. Afranius in homine. ipsi me uelle uesti-
» menta dicito. toti pro totius. idem in suspecta. adeo ut te facias caperet
» toti familiæ. Soli pro solius. Cato in primo originum. Nā de omni Tu-
» sculana ciuitate Soli Lucilij Manulei beneficium gratum fuit. idem
nulli pro nullius. quod tantisper nulli rei est, dum nihil agas. potest ta-
men hic datiuus accipi, nulli rei pro nulli utilitati. Terē. in Andria.
» Quando quidem tam iners tam nulli consilij. ulli pro ullius, Plautus
» in Truculento. Quasi uero corporis reliqueris potestatem, coloris ulli
» capiendi mala. illi pro illius. Cato in M. Cecilium, & quis illi modi
» esse uult. Idem de moribus Claudij Neronis. isti pro istius. Pecunia mea
reipublicæ profuit quam isti modi uti tu es. Et sciendum ꝙ in ius ter
minantium genitiuus producit penultimam, nisi poetica auctoritas eā
corripiat. Excepto alter alterius. quod ideo magis correptam habuit
penultimam, ꝙ duabus syllabis uincit genitiuus nominatiuum. Quod
igitur creuit syllabis hoc minuit tempore. Terentianus tamen inue-
nitur huius etiam, i, penultimā produxisse in trochaico metro, quod
est ex septem pedibus & syllaba. sexcuplo uel una uincet alterius
singulum. Sextus enim pes uult à longa incipere. Propria eiusdem,
idest in, er, terminationis, nomina si sint appellatiuis similia eorum
sequuntur regulam, ut Asper propriū & asper appellatiuum aspe-
ri & aspri per syncopam. Liber proprium & appellatiuum libe-
ri. Caper similiter proprium & appellatiuum capri. Reliqua uero
oīa in, er, correptam, siue productam tertiæ sunt declinationis. Græ-
ca siue latina cuiuscunq; sint generis, & , t, antecedente, r, in, ris, mutan
tia faciunt genitiuum, ut pater patris, mater matris, equester eque-
stris. Excipitur hic later huius lateris. Præterea Iupiter cuius geni-
tiuus ad aliud nomen transit. dicimus enim huius Iouis. Et hoc iter. di
cimus enim huius itineris. q̄uis antiqui hoc iter iteris, & hoc itiner iti
» neris dixerunt. Plautus in Mercatore. Quin tu ergo itiner exequi
» meum me sinis? Neuius in Lycurgo. Ignoti itineris sumus tute scis.
quæ sunt nunc ἑτερόκλιτα. Inueniuntur tamen, apud uetustissimos
hæc, ancipitis genitiui. hic accipiter huius accipitris & accipiteris. opi
ter opiteris & opitris. maspiter maspiteris & maspitris. diespiter
diespiteris & diespitris. sic etiam Iupiter iupiteris & iupitris, ut Ce
» sellio Vindici placet, debuit declinari. Nam Iouis nominatiuo quoq;
» casu inuenitur. Cecilius in epistola. Nam nouus quidem deus reper-
» tus est Iouis, Actius in ἐπιναυσιμάχῃ. Lucifera lampade exurat Io-

» uis arietem. Ex quo etiam pluralem numerum, Plautus protulit in
» Cassina, repente, ut emoriantur humani Ioues. C, quoq; antecedẽte su=
pradictam seruant regulam. idest. er, in. ris, conuertunt in genitiuo, si
sint cõmunia, uel in. is, faciẽtia fœminina, ut alacer alacris, acer acris.
Et sciendum ꝙ in utraq; terminatione utriusq; generis inueniuntur
» hæc nomina. Virg. in. yi. de Anchisa dicens = alacris palmas utrasq;
» tetendit. potest tamen alacris esse pluralis accusatiuus. Neuius in carmi
» ne belli punici. Fames acer augescat hostibus. Ennius in. xij. omnes mor=
» tales uictores cordibus uiuis lætantes, uino curatos somnus repente in
» campo passim mollissimus perculit acris. alia uero omnia cuiuscunq;
sint generis accepta. is, faciunt genitiuum, una syllaba abũdante, ut acer
aeris, carcer carceris, mulier mulieris, suber suberis, mulciber mulci-
beris et mulcibris, ut Cesellius in Stromateo docet, quod si est à mul-
cendo & imbri compositum, ut plerisq; uidetur, melius simplicis de-
clinationem seruat. celer celeris, agger aggeris, Liger Ligeris, uomer
uomeris, degener degeneris, pauper pauperis, cadauer cadaueris, cicer
ciceris. excipitur imber imbris, & ab eo composita, september septẽ=
bris, october octobris. ꝙ similis est numerus syllabarum tam in ntõ
q̃ in genitiuo. uetustissimi tamen genitiuo quoq; similem nominatiuum
eorũ proferebant. Cato de sacrificio commisso. mense Octobri facimus,
Nouembris reliquus erat. Et omnia quæ faciunt fœminina in. is, sic
solebant etiam in masculino proferre, ut hic equester & equestris,
alacer & alacris, celeber et celebris, hic cãpester huius campestris.
» Cato in primo originum. Agrum quem uolsci habuerunt, campestris
» plerus aboriginum fuit. Virg. in. yi. de Anchisa, Isq; ubi tendentem
» aduersum per gramina uidit, Aeneã alacris palmas utrasq; tetẽdit.
hæc etiam contra rationem supradictarũ regularũ declinantur. puer
pueri, cuius fœmininum puera dicebant antiqui, unde & puerpera
dicitur quæ puerum uel pueram parit, idest puellam, quod est dimi-
nutiuum pueræ, ut capra capella, tenera tenella, umbra umbella, sic
» puera puella. Ouid. etiam hoc approbat, qui in. yi. Metamor. de pu-
» ella Proserpina narrans, dicit. Tantaq; simplicitas puerilibus affuit
annis. quod deriuatiuũ non pertineret ad fœminas, nisi etiam puera
esset dictum. quod tamen comprobat etiam Suetonius diuersos ponens
» usus in libro, qui est de institutione officiorum. Liuius in Odyssea.
» Mea puera mea puera quid uerbi ex tuo ore profugit?
» Idem alibi. puerarum manibus confectum pulcherrime. Non est ta-
men ignorandum ꝙ etiam hic puerus. hic et hæc puer uetustissimi
protulisse inueniuntur, & puellus & puella. Lucilius in. xi.
» Inde uenit Romam tener ipse etiam atq; puellus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Cecilius in umbris. age age puere duce me ad patrios fines, decoratum opipare. Afranius in incendio. ô puere puere sine me prospicere mihi. Plautus in Lenonibus geminis. dolet hic puellus sese uenum ducier. Lucilius in. iiij. Cumq; hic tam formosus homo ac te dignus puellus. Liuius in Odyssea. Sancta puer Saturni filia regina. Neuius in ij. belli punici, Prima incedit Cereris Proserpina puer. Varro in Satyra, quæ inscribitur ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς, Grauidaq; mater peperit Ioui puellum. Liber quoq; excipitur libri, fiber fibri. quæ etiam rationabiliter uidentur esse secundæ declinationis. habent enim fœminina in, a, desinentia quãtum ad uocem, libra & fibra, quanuis non sint eiusdem significationis. sicut apud græcos quoq; multa inueniuntur fœminina, à masculinis deriuata non eiusdem significationis, ut λάκων λάκαινα, non similem habent significationem sicut δράκων δράκαινα, λέων λέαινα, regulam tamen eandem seruant. Item excipiuntur culter cultri, cancer cancri, quod neutrum etiam inuenitur, sed quando morbum significat. Claudius in. iiij. historiarum, ut uideret ne respueret, uerminaret litteris addiualis, quod uerminatione ad Cancer peruenerit, eius genitiuus canceris esse debet, ut cicer ciceris. præterea notandum socer soceri, cuius fœmininum cum secundum analogiam hæc socera esse deberet, hæc socrus in usu est. Iune. in. ij.

Desperanda tibi salua concordia socru. Vetustissimi tamen communiter hic & hæc socrus proferebant. Actius in Atreo.

Simul & pisæa premia arrepta à socru possedit suo. gener generi differentiæ causa, ne si generis dicamus aliud significare putetur. aper apri, cuius fœmininum ueteres protulerunt apra, ut Plinius secundus in primo artium. coluber etiam colubra facit, hæc acer arbor acri, dicit Seruius in Cõmento Virglij. cum nullum in, er, fœmininum secundæ inueniatur declinationis. Ouidius nominatiuum protulit.

Et platanus genialis, acerq; coloribus impar. Solinus uero rectius protulit aceris in admirabilibus, de arbore turis. palàm fieret intorto eam esse uimine ramis ad aceris qualitatem. Quæritur Iber Iberi, an iberus iberi melius dicatur. Lucanus enim utrunq; protulit in. y.

Si tibi durus iber, aut si tibi terga dedisset. Idem in. iiij.

Qui præstat terris aufert tibi nomen Iberus. ergo uel differentiæ causa fluuij, & gentis apocopa usus est. quomodo Arar pro Araris dixit, uel more suo abutens diuersis terminationibus, quomodo Achillem & Achillea. Nam proprie Iberes sint gens ab Iberis profecta, qui ultra Armeniam habitant, quorum singularis nominatiuus, hic Iber huius Iberis facit, & apud græcos ἴβηρ ἴβηρος. Nam alterum

ἴβηρος ἰβήρου dicunt. In, ir, deſinentia maſculina, accepta, i, faciunt genitiuum, ut hic uir uiri, leuir leuiri, treuir treuiri. unum inuenitur, ut quibuſdam uidetur fœmininum tertiæ declinationis Gadir gadiris nomen eſt ciuitatis. Sed Saluſtius neutrum eſſe oſtendit in. ij. hiſtoriarum, accuſatiuum nominatiuo ſimilem ponens, ut alij tradiderunt Tarteſſum Hiſpaniæ ciuitatem quam nũc Tyrij mutato nomine Gadir habent. Nam ſi eſſet fœmininum Gadirem dixiſſet accuſatiuum, non Gadir. Et unum neutrum, Ir, quod eſt indeclinabile. quãuis quidam (ut Cariſius) Ir Iris declinauerint. abdir quoq; & abadir ὁ βαίτυλος declinatum non legi. In, or, deſinentia latina ſi ſint maſculini generis aut fœminini uel cõmunis accipiunt, is, & producta, o, faciunt genitiuum. ut orator oratoris, Salinator Salinatoris, hæc uxor uxoris, ſoror ſororis, hic & hæc auctor auctoris, pallor palloris, pudor pudoris, ſtridor ſtridoris, calor caloris, humor humoris, macor macoris pro macies, marcor marcoris ipſa res, feruor feruoris, rubor ruboris, mador madoris. Saluſtius in. iiij. hiſtoriarum. Monumenta madore infirmantur. algor algoris, quod etiam hic algus huius algus dicitur. Plautus in Vidularia. Inopiam luctum mœrorem, paupertatem, algum, famem. Idem in Rudẽte, Tu uel ſuda uel peri algu, uel etiam ægrota, uel uale. Excipiuntur corripientia, o, etiam in genitiuo, ut hic & hæc & hoc memor memoris, immemor immemoris, quod à uerbo memoro natum penultimam eius ſeruauit ſyllabam. uetuſtiſſimi tamen ſimilem genitiuo protulerunt eius nominis nominatiuum. Cecilius in Epiclero. Ita'ne Antipho inuentus profluuia fide. Itan eſt immemoris, itan eſt madida memoria? Et hoc ſolũ in, or, deſinẽs habuit cõparatiuũ memorior Indecor indecoris. Virg. in. xi. Non tamen indecorem tua te regina reliquit. Idem in. xij. Nec genus indecores ſine me hæc haud mollia fatu. inuenitur tamen etiam ſimplex decor decoris, penultima correpta apud uetuſtiſſimos, quando pro decorus decora decorũ, accipitur. Neuius in carmine belli punici, Magnamq́; domum decoremq́; ditem uexerant, alter. n. iãbus ſtare non poteſt. Saluſtius in. iij. equis & armis decoribus cultus. idem in eodem, dedecores multiq; per terga ab hoſtibus cædebantur. Quæ ab eo deriuata ſunt uel compoſita quod eſt decus decoris, illius declinationem ſeruant, ſicut à corpore quoq; compoſita eiuſdem declinationem ſeruãt, bicorpor bicorporis, tricorpor tricorporis. ut Actius in Eriphyla. Pallas bicorpor anguium ſpiras trahit. Virg. in. yi. Gorgones harpyæq; & forma tricorporis umbræ. hæc arbor quoq; huius arboris, quod à robore deriuatum illius declinationem ſeruans corripuit penultimã genitiui, & à puero cõpoſita,

publipor publiporis, marcipor marciporis. sic probus. ita. n. antiqui
pro Publij puer, & Marci puer dicebant, quæ, o, nõ producunt in ob
» liquis casibus. Salust. in. iij. histo. hoc protulit. unus cõstitit in agro Lu
» cano gnarus loci nomine Publipor. Neutra quoq; & græca omnia cor
repta, o, & addita is, faciunt genitiuum, ut hoc marmor marmoris,
æquor æquoris, hic Hector Hectoris, hic Actor actoris, q̃n est nomen
» proprium græcũ. Virg. in. xij. Actoris aurunci spolium, quassatq; tre
» mentem. ab eo aũt quod est hoc ador genitiuus in usu frequenti nõ est,
cuius deriuatiuũ, o, productum habet contra rationem aliorũ quæ ex
» neutris eiusdem terminationis deriuantur. Virg. in. vij. = & adorea
» liba per herbã subijciunt epulis. Et puto ideo produci, quia à uerbo
deriuatur producente, o, penultimam, idest adoro. Ergo ador quoq; cũ
ab eodem sit uerbo deriuatũ necessario si declinaretur, produceret
in genitiuo, o, quod rursus regula neutrorum prohibet, in, or, terminã
tium. duabus igitur sibi aduersis regulis repugnantibus mansit in-
declinabile. Quanuis inueniatur huius quoq; apud quosdam uete-
rum genitiuus, modo producens, modo corripiens penultimam secun-
» dum supradictas diuersas rationes, ut Gannius in primo. Hic ado-
» ris dat primitias sibi sanguine libat. Idem in. ij. Illã sponte satos ado-
» ris strauisse maniplos. Idem in. iij. Emicat in nubes nidoribus ardor
» adoris. Excipitur etiam hoc cor cordis, quod assumit, d, in genitiuo. Vt
breuiter igitur supradictã colligamus regulam. in, or, desinentia neu-
tra latina & græca, & quæcunq; deriuantur uel cõponuntur à pri
mitiuis penultimam corripientibus, ea genitiui penultimam corripi-
unt, cætera producunt, exceptis cor & ador. In, ur, desinentia cuius-
cunq; sint generis, accepta, is, faciunt genitiuum, ut hic uultur huius
uulturis, turtur turturis, hoc sulphur huius sulphuris, hic et hæc fur
huius furis. Excipitur hic satur huius saturi. unde Lucanus. = satu-
» rum tamen obsidet hostem. quod ideo est secundæ declinationis, quia
facit fœmininum in, a, desinens idest hæc satura. Teren. in Hecyra.
» Sed cum tu satura atq; ebria eris puer ut satur sit facito. quod à
» Probo prætermissum, doctissime præceptor noster attendit Theoti-
» stus, omnis eloquentiæ decus, cui quicquid in me sit doctrinæ post deũ
imputo. Excipiuntur etiam in neutris hæc, quæ pro, u, o, correptum
habent per obliquos casus, ut hoc robur huius roboris, ebur eboris, fe-
» mur femoris. Hora. Femur ò Cherinte tuũ. Virg. in. x. = ocyrus ensem,
» Aeneas uiso Tyrrheni sanguine lætus, Eripit à femore. dicitur tamen
& hoc femen feminis, cuius nominatiuus in usu raro est. iecur ieco-
ris, uel iocinoris, qui genitiuus uidetur à nominatiuo iocinus uenire,
» qui in usu non est. Persius. = & quæ semel intus Innata est rupto ie

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

core, exierit caprificus. In, as, desinētia latina masculini generis sunt,
uel fœminini, uel cōmunis, & ablata, s, & addita, tis, faciunt genitiuū,
ut hic Mæcenas huius Mæcenatis, ciuitas ciuitatis, hic & hæc Arpi-
nâs huius arpinatis. excipiuntur monosyllaba hic as assis, hoc uas ua
sis, quod in singulari numero tertiæ, in plurali secundæ declinationis
est, ut hic uas uadis, hic mas maris, & hoc fas, nefas, & hic & hæc
et hoc nugas, indeclinabilia. Græca uero eiusdem terminationis nomi
na in, ου, uel in, α, desinentia in genitiuo græco, primæ sunt declinatio
nis, ut ὁ λύσιας τοῦ λυσίου hic Lysias lysiæ, ὁ ἄντας τοῦ ἄντα, hic an
tas huius antæ, huiuscemodi nominatiuum nonunum frequenter sine
s, terminali solent Romani proferre, ut hic, Geta, Byrrhia, Marsya.
In, ος, autem terminantia genitiuum græcum, o, in, i, matata faciunt la
tinum genitiuum, ut κάλχας κάλχαντος, hic Calchas Calchantis. q̄-
uis hic calchas huius calchæ antiquissimi declinabāt. Plautus in Me
» næchmis. Nouistin illum, noui cum calcha simul. ὁ πάλλας τοῦ πάλ-
λαντος hic pallas pallantis. ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος, hæc pallas huius
palladis. Et sciendum ꝙ in, as, desinentia masculina si, n, t, habeant
in genitiuo uocatiuum in, an, uolunt terminare more græco, & simi-
lem hunc nominatiuo seruare, ut ò Calchan, uel ò calchas, & ò Pal
» lan uel ò pallas. Virgilius tamen auctoritate poetica ò Palla protu-
» lit in. xi. = salue æternum mihi maxime Palla. In eodem. Quin ego
» non alio digner te funere palla, in hoc quoque græcorum poetas se
» cutus, Home. in. μ, ἰλιάδος. πουλυδάμα, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦ=
τ' ἀγορεύεις. πουλυδάμα, dixit, ἀντὶ τοῦ πουλυδάμαν. Menander quoq;
in Dardanio δρία τοῦ δρία dixit pro δρίαν. In, es, correptam latina
masculini uel cōmunis generis cum sint, mutant, e, in, i, & ablata, s, &
addita tis, faciunt genitiuum, ut hic miles huius militis, trames trami
tis, termes termitis, merges mergitis, hic & hæc sospes sospitis, pedes pe
ditis, eques equitis, hic & hæc superstes huius superstitis, gurges gur-
gitis, hic & hæc diues diuitis. Excipiuntur hæc quæ habent penulti
mam, æ, diphthongon, uel quæ à uerbis deriuantur in penultima syl
laba, ĕ, habentibus breuem, quæ, e, seruant in genitiuo, ut hic & hæc
& hoc præpes, huius præpetis, tero teris, hic & hæc & hoc teres te
retis, hebeo hebes, hic & hæc & hoc hebes hebetis, indigeo indiges,
indiges indigetis, impeto impetis, impes impetis. Ouid. in. iij. Meta=
» mor. = impete nunc uasto pro impetu. Similiter Statius in septimo
» Thebaidos. Transiliunt campos, aurigamq; impete uasto, Amphia-
» rae tuum. interpretor interpres interpretis. Sic declinātur ēt, i, ante,
e, habentia, ut hic paries parietis, hic aries huius arietis, hic & hæc
& hoc inquies inquietis, quod quamuis in nominatiuo, ĕ, correptam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

habeat, ut Probo uidetur, in genitiuo tamen eandem producit ſecun-
dum genitiuum quies quietis principalis. Sic etiam ſeruăt fœminina
ĕ, correptam, ut hæc ſeges ſegetis, teges tegetis. Illud quoq; notandum ꝙ
à pede uel à ſedendo compoſita per. dis, non per. tis, efferunt geniti-
uum. & à pede quidem compoſita ſeruant, e. A` ſedendo uero mutăt
e, in. i, ut hic & hæc & hoc quadrupes quadrupedis, bipes bipedis,
» compes compedis. Iuuenalis in quarto. Squallidus in magna faſti-
» dit compede foſſor. Hic & hæc obſes obſidis, deſes deſidis. Excipi-
tur hæc apes huius apis, quia hoc ſolum à pede compoſitum, ut qui-
buſdam uidetur. e, longum ſeruauit, neq; ulla creuit ſyllaba in geniti-
uo. quanuis & alia compoſita ab eo quod eſt pes auctores producăt.
» Virg. in. iiij. Aeneidos. Stat ſonipes ac frena ferox ſpumătia mădit.
» Idem in. x. Tollit ſe arrectum quadrupes, & calcibus auras, Ver-
» berat. Hor. in primo ſermonum. Omnia magna loquens modo ſit
» mihi menſa tripes, & Concha ſalis puri. Probus tamen inter corre-
» pta hoc ponit. Ouidius tamen nominatiuum hæc apis protulit in. vij.
» Metamor. Non apis inde tulit collectos ſedula flores.
Quod etiam diminutiuum oſtendit apicula, quomodo docet fidicula
primitiui ſui nominatiuum fidis non fides eſſe, quod Seruio placet de
cithara. In. es, productam latina. i, antecedente ablata. s, & addita. i,
faciunt genitiuum, ut hic meridies huius meridiei, hic uel hæc dies hu-
ius diei, hæc acies aciei. excipitur hæc quies quietis. uetuſtiſſimi tamĕ
hoc quoq; ſecundum ſupradictam proferebant declinationem.
» Afranius in Emancipato. Sollicito corde corpus nŏ potitur nŭc quie.
» Neuius in Proteſilao. Laodamia complexa ſomno corpora operi-
» untur ac ſuaui quie dicantur. Iure igitur compoſitum quoque
ex eo requies, quod in eodem genere manſit tam quintæ ꝗ tertiæ de-
» clinationis inuenitur. Virg. in. iiij. Aeneidos. Tempus inane peto,
» requiem ſpaciumq; furori. Cicero in Dialogo de ſenectute, ut meæ ſe-
» nectutis requietem oblectamentumq; noſcatis. nam inquies cuius ex-
tremam corripi dicit Probus, inquietis declinatur, quod trium factŭ
eſt generum, ut ſupra oſtendimus, cuius etiam ſimplex in uſu inueni-
» tur trium generum. Neuius in carmine belli punici. ij. libro. Iăq; eius
» mentem fortuna fecerat quietem. Licinius Macer in primo Annaliŭ.
» Non minimo opere milites quietes uolebant eſſe. Saluſtius in ſecŭdo hi-
» ſtoriarum. Quia corpore & lingua percitum & inquietem nomine
» Iſtrionis uix ſani Barbuleium appellabant. alia uero eiuſdem termi-
nationis nomina. e, in. i, mutantia faciunt genitiuum, ut hic Verres hu-
ius Verris, hæc cædes huius cædis. excipiŭtur hic pes pedis, hæc Ce-
res huius cereris, merces mercedis, hic & hæc hæres hæredis, locuples

locupletis, & tria quintæ declinationis è corripientia tam in geniti-
uo q̃ in datiuo, fides fidei, res rei, spes spei. Inuenitur et plebes plebei.
Salusthius in primo historiarum. Plebei tribunitiam potestatem. nam
plebs plebis facit genitiuum Et fames famei dicebant ueteres, unde ad-
huc fame producitur in ablatiuo. Virgilius in. vi.
Melle soporatam & medicatis frugibus offam,
Obijcit, ille fame rabida tria guttura pandens. Iuuenalis in. v.
= inde autem cum se matura leuauit,
Progenies stimulante fame festinat ad illam,
Quam primum prædam rupto gustauerat ouo. Idem in eodem.
Membra aliena fame lacerabant, esse parati, Et sua. quasi quintæ de-
clinationis produxerunt ablatiuum. In, es, productam græca eiusdẽ
declinationis in, ους, uel in, εος, uel in, τος, genitiuum græcum terminan
tia, ου, uel, ο, uel, εο, in, i, mutantia faciunt genitiuum latinum, ut παλα-
μήδης, παλαμήδου, Palamedes Palamedis, ἐτεοκλῆς, ἐτεοκλέος, Eteo-
cles Eteoclis, χρήμης χρήμητος. Chremes Chremetis & Chremis.
Terent. in Andria. Etiam puerum inde abiens conueni Chremis.
idẽ in eadẽ egomet continuo ad Chremem. μένδης μένδητος nomen
est urbis Aegyptiacæ cuius mentionẽ, Pindarus facit, Mendes Mende-
tis & mendis. Sic quoq; ῥάμνης ῥάμνητος, Rhãnes rhamnetis, et rhã-
nis qđ græcũ esse ostendit aspiratio post, r, posita qđ in latinis noibus
non fit. λάχης λάχητος, Laches Lachetis & Lachis. Sic & similia in
τος, terminantia gtũm græcũ. nec est mirũ duplicem declinationem
hæc habuisse apud latinos, cum apud græcos quoq; multa inueniãtur
huiuscemodi ancipitem habentia declinationem teste Herodiano. γίγης
nomen Gigantis γίγου & γίγητος. κώμης proprium κώμου & κώμη
τος. μύκης μύκου & μύκητος. ὁ μήνυς μήνου & μήνυτος. & ὁ πέλης
πέλου καὶ πέλητος. μίγης μίγου καὶ μίγητος. πύλης πύλου πύλητος. Si-
militer Thales, Menes, Ageles, Calles, Dares, uarie declinantur. unde
Virgi. duplicem accusatiuũ græcum protulit in. v. Aeneidos. Dareta
& Daren, illos secutus qui πόδητα & πόδην, μήτητα & μήτην
protulerunt, ut, Præcipitẽq; Daren ardens agit æquore toto. In eodẽ.
Sed finem imposuit pugnæ fessumq; Dareta. Sin in, ου, terminant ge-
nitiuum græcum primæ sunt declinationis, ut ἀχάτης ἀχάτου, Acha-
tes achatæ, ἀγχίσης ἀγχίσου, Anchises Anchisæ. Sæpissime tamen hu
iuscemodi nomina antiqui & secundum tertiam protulerunt decli-
nationem, ut Orontes Orontæ & Orontis, Timarchides Timarchidæ
& Timarchidis, Herodes Herodæ & Herodis. Hor. in. ij. epistolarũ,
Præferat Herodis palmetis pinguibus, alter. Cicero in primo Tuscula
narum. Non sine causa cum Orestis fabulam doceret Euripides.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

Salusthus in .ij. historiarum. Eam deditionem senatus per nuncios Oresthis cognitam, approbat. Idem in .iiij. historiarum. Namq; primum Iasonem nouo itinere maris Aeetæ hospitis domũ uiolasse. A. Gellius noctium atticarum. ix. historia ex libris Heraclidæ pontici iucunda memoratu & miranda. Sciendum tamen quod frequentissime, & tertia utuntur declinatione in proprijs quæ formam habent patronymicorũ, & in barbaris, ut Thucydides Thucydidæ et Thucydidis, Mithridates Mithridatæ Mithridatis, Tigranes Tigranæ Tigranis. huiuscemodi enim nomina Parthica etiam græci ancipiti terminant genitiuo, modo, ου, modo, ους, τιγράνης τιγράνου τιγράνους. Virg. in. xij. = nec Drancis dicta refellam. Et sciendũ ꝙ in huiusmodi nominibus quando tertiæ sunt, frequentissime ueteres datiuum proferebant pro genitiuo. Aristoteli Demostheni Thucydidi, Euripidi, pro Aristotelis Demosthenis Thucydidis Euripidis ponentes. Virg. in. i. Aeneidos. Præcipue pius Aeneas nunc acris Oronti, Nunc Amyci casum gemit. Idem in eodẽ. Troas relliquias danaum atq; immitis Achilli. in. ij. = quis talia fando Myrmidonum dolopum'ue aut duri miles Vlyssi. Terent. in Heautontim. Archonidi filiã pro Archonidis. Cicero in. iiij. Verinnarum. In Timarchidi potestate sociorũ populi Romani antiquissimorum, atq; amicissimorum liberos, matresfamilias, bona, fortunasq; omnes fuisse. Idem in eodẽ, datiuum similiter protulit. Neq; in præsentia Timarchidi quid respondeat habuit. & magis secundum tertiam ea proferunt nominatissimi auctores. Idem in Arato. Sub pedibus profert finita booti, pro bootis. Terent. in Hecy. Callidemidem hospitem Myconium, Cicero in Protagora. Quid tu, unde tandem appares ò Socrate, an quidem dubiũ non est, quin ab Alcibiade. Trogus pompeius in libro. yi. indescæpsim petit, quo se Media interfecta socru contulerat, is, ab Herculide petito colloquio. M. Velleius paterculus, primus, nec minus clarus ea tempestate fuit Milciadis filius Cimon. Plinius in. ij. naturalis historiæ, ab Euclide. Idem in. iij. Thucydide. Idem in. iiij. Philistide, Anticlide, Philonide. In. y. Sothade. in. yi. Simonide minore. In. yij. Agatharchide, Apollonide, Duride, Heraclide pontico, Asclepiade. In. xi. Menecrate. In. xij. Mnesicle. In. xy. Commiade. In. xxxyij. Neuripide. possunt tamen ea si producte proferantur datiui esse græci pro ablatiuis, quomodo Virgilius in. i. Aeneidos. = uno comitatus Achate. Iuuena. Penelope melius leuius torquetis Arachne. In. is, desinẽtia longam cuiuscunq; sint generis latina ablata. s, & addita. tis, faciunt genitiuum, ut hæc lis litis, hic & hæc dis ditis, unde hi & hæ dites & hæc ditia, cuius nominatiuum singularem in usu nõ inueni,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

debet tamen secundum analogiam hoc dite esse. nam is finiri neutrũ
» non potest. Lucanus in. yiij. Non illic libycæ posuerũt ditia gentes, Tẽ
» pla. hic et hæc Samnis huius samnitis. Sic Cæsar de analogia. Luca-
» nus in. ij. = Romanaq; samnis, Vltra caudinas sperauit uulnera fur
» cas. huius neutrum Neuius, samnite protulit, in carmine belli punici, ad
» cuius similitudinem debet etiam hoc dite dici. Excipitur hic glis gli-
ris, quod pro, t, r, habuit, & hæc uis huius uis, cuius plurale similiter
» uis tam Lucretius q̃ Salustius protulerunt. Lucret. in. ij. Sed quam
» multarum rerum uis possidet in se, Atq; potestates. Salustius in. iij. hi-
» storiarum. Malc iam assuetum ad omnes uis controuersiarum. illa
quoq; tam in, is, q̃ in. er, finita nomina regulam seruant in. er, termi-
natorum, idest accepta. is, faciunt genitiuum, ut hic puluis & puluer
pulueris, hic cucumis & cucumer cucumeris, hic cinis & ciner cine-
ris, hic uomis & uomer uomeris. Præterea Cæsar declinat pubis pu
beris, quidam, ut Probus, pubes puberis, quidam puber puberis. Ex
eo tamen compositum inuenitur similem habens nominatiuum geni-
» tiuo. Hic impubis huius impubis. Virg. in. y. = impubis Iuli. ab eo
» neutrũ impube, Hor. protulit in Epodo, ut, Hæc trementi quæstus ore
» Constitit puer impube corpus. Cicero tamen in. iiij. inuecti. Filiumq;
» eius impuberem legatum à patre missum. Idem in. ij. de oratore, q̃
» nisi puberem te iam inquit haberem. Alia uero omnia eiusdem termi
nationis, correptæ, similem habent genitiuum nominatiuo. Hic collis
huius collis, hæc puppis huius puppis, hic & hæc suauis huius suauis,
hic & hæc ciuis huius ciuis. Excipiuntur hic lapis huius lapidis, uetu
stissimi tamen etiam huius lapis protulerunt. Ennius in. xy. Annaliũ.
» Occumbũt multi letum ferroq; lapiq;. hic sanguis huius sanguinis, &
» ueteres hoc sanguen dixerunt. Cicero in Hortensio. Vt ait Ennius.
» Refugiat timidos sanguen atq; exalbescat metu. Idem in. ij. Annaliũ.
» O` genitor ò sanguen dijs oriundum. hæc pollis pollinis. sic Carisius.
» Probus autem et Cæsar, hoc pollen pollinis declinauerunt. hæc cuspis
» cuspidis, semis semissis. Apuleius in Epitoma. Sed tum sestertius dipõ
» dium semissem, quinarius quinquessis, denarius decussis, ualebat. hæc
» cassis cassidis. quod etiam hæc cassida cassidæ declinatur. Virg. in. xi.
» = aurea uati cassida. à sanguine compositum non seruat declinationẽ
simplicis, hic & hæc exanguis huius exanguis, à cuspide seruat, tricu
» spis tricuspidis. Ouidius in primo Metamorph. = positoq; tricuspide
» telo, Mulcet aquas. Inuenitur etiam hæc capis capidis, cuius diminuti
uum est capidula, Haurunculus, capis, uasis genus est pontificale, dimi-
nutiuum capidula. Lucilius in nono.
» Hinc Ancilia ab hoc apices capidasq; repertas.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Et uide ꝙ magis græcum esse ostenditur, cum in, as, protulit accusa-
tiuum pluralem. hic & hæc potis & hoc pote nomina esse ostendit cõ
paratio potior & potissimus. Sine uerbis autem raro inuenies ea, uel
cum obliquo casu prolata, Persius.
» Qui pote uis dicam, nugaris cum tibi calue,
» Pinguis aqualiculus protento sesquipede extet, Vir. in. iiii.
» Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo. Idem in. xi.
» At non Euandrum potis est uis ulla tenere. In, is, desinentia si græca
in genitiuo græco consonantem habuerint ante, os, o. in, i, mutant, & fa
ciunt latinum, ut σιμόεις σιμόεντος, Simois simoëtis, ἄδωνις ἀδώνιδος,
hic Adonis huius adonidis, εὔπολις εὐπόλιδος, Eupolis Eupolidis, δώ-
ρις δώριδος, Doris doridis, θέτις θέτιδος, Hæc Thetis huius thetidis.
» q̃uis ablatiuum eius ab hac Theti, Plau. protulit in Epidico, Tum il
» le prognatus Theti sine perdat, alia apportabant ei Nerei filiæ. εὔ-
χαρις εὐχάριδος, Eucharis eucharidis, ἐπίχαρις ἐπιχάριδος, Epicha
ris epicharidis. Sin in, os, puram græcus desinat genitiuus, similis
erit nominatiuo apud latinos, ut ἄδωνις ἀδώνιος, hic adonis huius
adonis, νεάπολις νεαπόλιος, hæc Neapolis huius neapolis. Sin apud græ
cos in, εις, diphthongum terminent, n, t, habent in genitiuo latino σιμό
εις σιμόεντος, hic Simois simoentis. In, os, productam masculina abla
ta, s, & addita, ris, faciunt genitiuum, ut hic lepos leporis, ros roris,
mos moris, flos floris. Excipitur nepos nepotis, quod quidam communa
putauerunt, q̃uis fœmininum sit, neptis. Alia uero omnia in, tis, desi-
nunt, ut hic & hæc sacerdos huius sacerdotis, hic & hæc compos com
» potis. Liuius in. xxv. Profecto satis compotem menti inesse. o, tamen in
» hoc solo corripitur. Seneca in Phædra, Hippolyte me nunc compotem
» uoti facias, In eadem. Compote uoto. & est Adonium metrum. Eius cõ
» trarium impos impotis. Actius in primo Didascalion. Falsidica au-
» dax gnati mater pessimi odibilis, natura impos, excors, & fera. Simi
liter hæc cos cotis, dos dotis. Excipitur hic et hæc bos bouis, quod ideo
assumit genitiuo, u, loco digamma, quia Aeoles quoq; solent inter duas
uocales eiusdem dictionis digamma ponere, quos in multis nos seq̃mur
ὄϝις ouis, δάϝος dauus, ὠϝὸν ouum. In nominatiuo quoq; huius nomi-
nis illos sequimur. Nam & Aeoles & Dores βῶς dicunt pro βοῦς. ου,
diphthongon in. ω, longam uertentes. Et ꝙ hoc uerum est ostendunt
Epigrammata uetustissima, quæ litteris antiquissimis scripta in mul
tis tripodibus legi, & maxime in Tripode Apollinis, qui est Constan
tinopoli, in loco quem ξερόλοφον uocant. Sunt autem scripta sic δημο
φόϝων pro δημοφόων, λαοκόϝων pro λαοκόων. Hæc glos gloris, hoc os
correptum ossis. Ouidius in. v. Metamorpho.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

» Qui postq̃ cecidit ferrumq; ex osse reuulsum est. Quidam tamẽ ue=
» terũ, & hoc ossum, & hoc ossu proferebant, unde Pacuuius in Chry
» se, ossum inhumatum æstuosam auram. Actius uero in Annalibus.
» Fraxinus fixa ferox infensa infunditur ossis. Cato tamen os protu=
» lit in. iiij. originum. Si quis membrum rupit aut os fregit, talione pro
ximus cognatus ulciscitur. os productum oris, hic & hæc custos cu-
stodis, ideo in, dis, desinit, quia uenit à uerbo custodio. Græca eiusdem
terminationis græcum genitiuum sequuntur, os, finali in, is, conuersa,
ut χρυσέρος χρυσέρωτος, Chryseros chryserotis, ἥρως ἥρωος, heros
herois, μίνως μίνωος, Minos minois. Salust. tamen protulit Minonis
» genitiuum. In. y. histeriarum. Dædalum ex Sicilia profectum quo Mi
» nonis iram atq; opes fugerat. Nec tñ hoc sine exemplo apud græ
cos quoq; inuẽto. Syracusij enim Heron pro Heros dicunt, sic Sophrõ,
ἥρων ἥρως dixit. Similiter ergo & μίνων pro μίνως. Romani autẽ
plerunq; solent in, on, terminantia etiam abiectione, n, proferre per
o, ut Leo Draco. Sic ergo Mino, Gobio quoq; dicunt pro κώβιος, abie
cta, s, Et quod mirabilius est Athos Athonis, protulit Cicero in tertio
de republica. Quid ergo illa sibi uult absurda exceptio, nisi quis
» Athonem pro monumento uult funditus efficere? Quis. n. est Athos,
» aut Olympus tantus? Sed hoc in, us, correptam dehinc atticæ prola=
» tum est, quomodo ἀνδρόγεως pro ἀνδρόγεος. In, us, correptam desinẽ
tia masculina latina, s, uel, t, uel, x, antecedentibus, si sint rerum incor
poralium uocabula, quartæ sunt declinationis, ut hic uisus huius ui-
sus, hic casus huius casus, hic situs huius situs, hic positus huius posi=
tus, hic partus huius partus. q̃uis hæc partio huius partionis antiqui
protulisse inueniantur. Plau. in Truculento. Horresco misera mentio=
nẽ quoties fit partionis. hic sexus huius sexus, hic luxus huius luxus.
Similiter quartæ sunt quæ rerum uocabulis omonyma inueniuntur,
ut hic magistratus ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ ἄρχων huius magistratus, hic saltus
ἡ πήδησις καὶ ἡ νάπη huius saltus. hic uersus ἡ στροφὴ καὶ ὁ στίχος hu
ius uersus. hic exercitus ἡ γυμνασία καὶ ὁ στρατὸς huius exercitus. Fa
stus quando à fastidio est uerbo, quartæ est, quando uero pro Annali
accipitur à fastis, & nefastis diebus sic dictum, frequentius secundæ
est. Inuenitur tamen & quartæ, Lucanus in. x.
» Nec meus Eudoxi uincetur fastibus annus. quod tamen errore Lucani
» prolatum dicit Seruius, in commentario tertij libri Virgiliani. Cum
» antiquiores quoq; similiter idem protulisse inueniantur. Ouidius Fa
» storum inscripsit libros. Nam apud Horatium duplicem inuenio scri
» pturam & fastos & fastus in tertio carminum, Per memores, genus
» omne fastos, & fastus in alijs codicibus. Varro in Ephemeride.

Postea honoris uirtutum causa Iulij Cæsaris qui fastus porrexit, mē-
sis Iulius appellatus est. Senatus quoq;, Ideo quartæ est ꝙ à uocabu-
lo natus componitur. Et si ante, tus, alia sit in eadem syllaba conso-
nans, etiam corporalia quartæ sunt declinationis, nisi sint propria
uel mobilia, ut hic fluctus huius fluctus, hic quæstus huius quæstus,
hic rictus huius rictus, hic uictus huius uictus. Excipitur hic lectus
ἡ κλίνη huius lecti, ꝙ tamen etiam huius lectus antiquissimi protule-
» runt. Cornificius in primo de cœnis deorum. Ipsis uero Cereris me-
» moriæ nouandæ gratia lectus sternuntur. Plautus in Amphitrione.
» Quam lectus ubi concubuisti concaluit locus. Mustus quoq; musti ex-
cipit Probus, quod tamen mobile uidetur, cū ueteres & fœminino &
neutro genere inueniuntur hoc protulisse, pro nouus noua nouum.
» Mart. in primo. Quod te tusca iuuat uetulo miscere falerno.
» In uaticanis condita musta cadis. Ouid. in. xiiij. Metamorpho.
» Tercentum messes tercentū musta uidere. Cato Censorius de Agna
» musta pascenda. musta agna pro noua dixit. Inueniuntur tamen an-
tiquissimi multa ex supradictis in genitiuo etiam. i. terminasse. Terē-
» tius in Andria. nihil ornati, nihil tumulti pro ornatus & tumultus.
» Idem in Adelphis, fructi pro fructus. Nunc exacta ætate hoc fructi
» pro labore ab his fero. quæsti pro quæstus. Idē in Hecyra. Nunq̄ ani-
» mum quæsti gratia ad malas adducam partes. aduenti pro aduen-
» tus. Idem in Phormione, Patrem ut extimescam ubi eius aduenti ue-
» nit in mentem. Senati pro senatus. Salust. in Catili. Senati decretū fit,
» sicut ille censuerat. uersi quoq; pro uersus. Lauerius in lacu Auerno
» uersorum non numerum numero studuimus. Valerius in Phormio-
» ne. Quid hic cū tragicis uersis & syrma facis. Leuius in Polymetris.
» Omnes sunt denis syllabis uersi. hic uictus huius uicti. Plau. in Cap-
» tiuis. Proin tu tui quotidiani uicti uentrē ad me afferas. Idem in Au-
» lularia, huius gemiti dixit. = tantū gemiti & malæ mœstitiæ hic dies
» mihi obtulit, famem et pauperiem. Alia uero omnia eiusdem generis
latina in. us, desinētia secundæ sunt declinationis, ut hic Virgilius hu-
ius Virgilij, Somnus somni, lacertus lacerti, numerus numeri, sanctus
sancti, uentus uenti, cibus cibi. q̄uis & huius cibus antiqui protulisse
» inueniātur. Plaut. in Captiuis. Tantus uentri commeatus meo adest
» in portu cibus. Excipitur arcus quod differentiæ causa quidam, tam
secundæ q̄ quartæ protulerunt, de cœlesti enim, idest de Iride, Cicero
» dicens in. iij. de Deorum natura, in. i. finiuit genitiuum. Cur autem ar-
» ci species non in deorum numero reponatur. inuenitur tamen apud
ueteres etiam fœminini generis, secundum quod bene quartæ est de-
» clinationis. Ennius in. xv. Annalium. Arcus ubi aspiciunt mortalibus

quæ perhibentur. Acus etiam quartæ est quod tam masculinũ q̃ fœmininum inuenitur. Lucanus in. x. Quod Nilotis acus compressum pectine serum. Iuuenalis in primo. Ille supercilium madida fuligne tinctum, Obliqua producit acu. Idem in. ij, Emerita quæ cessat acu. diminutio tamẽ fit à masculino aculeus teste Probo, quomodo ab equo equuleus. Et lacus quartæ, & hic specus quod tam masculinũ q̃ neutrum inuenitur. Hora. Carminum lib. iij. Quo me bacche rapis tui plenũ, quæ nemora, aut quos Agor in specus? Sed hoc specus melius dici in singulari numero, ĩ plurali hi specus, Seruio placet. Fœmininũ tñ hoc quoq; nomen inuenitur. A. Gellius noctiũ Atticarum. yi Sole medio inquit & arido, et flagranti specum quandam nactus remotam, latebrosamq; penetro & recondo. Ennius in. xyi. Annalium. Tũ cauna sub monte late specus intus pateòat, Pacuuius in nuptijs, aduenio in scrupulosam specum. dicebant tamen, & hoc specum & hæc speca. Cato. Speca apposita quo aqua deuia abiret. Sed Liuius ẽt in singulari nũero hoc ponit masculinũ in primo ab Vrbe condita. lucus erat quẽ mediũ ex opaco specu fons perenni rigabat aqua. Similiter Ouid. in. iij. Metamor. Est specus in medio uirgis ac uimine dẽsus. Idẽ in. yij. = specus ẽ tenebroso cæcus hiatu. Idẽ in. xi. Est specus in medio natura factus an arte, Ambiguũ. Penus quoq; & masculini & fœminini, & neutri inuenitur, teste Donato & Capro. Plaut. in Pseudolo. Nisi mihi annuus penus ab amatoribus cõgeritur. Lucilius. Magna penus paruo spatio consumpta peribit. Hor. in. i. epistolarũ, Annonæ prosit portet frumẽta penusq;. cuius neutri genitiuus ẽ penoris, ut pecus pecoris. Cæsar Strabo contra Sulpitium Tribunum plebis. propinquos nostres Messalas domo deflagrata penore uolebamus priuare. hoc penũ etiã Afranius protulit, In penum herile. Etiam hic ficus uitium corporis quartæ est. Martia. in. i. Epigrammaton. Cum dixi ficos rides quasi barbara uerba. Et dici ficus Cæciliane iubes, Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci, Dicemus ficos Cæciliane tuas. Ex quo ostendit et uitium & fructum posse quartæ esse declinationis, genere autem differre. Vultus præterea quartæ est, quod quasi rei est uocabulum à uolo uerbo deriuatum, quomodo à colo cultus, ab occulo occultus, ab ulciscor ultus. Nec mirum, cum Aristoteles species incorporales circa corpora uelit esse, uultum quoq; quomodo colores & figuras cum sint incorporales (uoluntatis enim significat affectum, in facie intelligi, quomodo metus, gaudiũ, lætitia, tristitia, quæ omnia rerũ incorporaliũ sunt uocabula. Iure igitur quartæ est. Similiter artus. hoc enim quoq;, cum neutro etiam genere hoc artu ueteres proferebant bene secundum quartam declinationem. omnia enim masculina desinentia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

in.us, quae neutra quoq; in.u, desinentia inueniuntur eiusdẽ sint declinationis, ut hic tonitrus, hoc tonitru, hic cornus hoc cornu, ergo similiter hic artus hoc artu. Plautus in Menaechmis. Ita mihi imperas, ut ego huius membra atq; ossa atq; arctua comminuam. Illud ẽt possumus dicere ꝙ artus ideo quartae est declinationis quod à uerbo arto artas rei uocabulũ fit artatus, et per syncopã artus, quomodo à poto potas potatus, potus. Ideoq; nomen etiam quod significat ἄρθρον, idest artus, quia uocabulo rei est simile, etiam eandem seruauit declinationem, quomodo exercitus, saltus, magistratus. Et forsitan ideo etiã acus ab acutu, portus à portatu, lacus à laqueatu, sinus à sinuatu, currus à cursu, gradus à gressu nata, primitiuorum. seruant declinationem, quomodo uniuoca fixa, à portu compositum tam masculini q̃ neutri generis inuenitur & secũdae declinationis, hic angiportus & hoc angiportum, his angiportis. Sic Plinius secundus in primo artis grammaticae. Terentius quoq; in Adelphis. Id quidem angiportum nõ est peruium. Idem in Phormione. Sed hinc concedam in angiportũ hoc proximum. gradus quoq; est quartae, ut ostendimus, & sinus, dicitur tamẽ & hoc sinũ. i, producta in neutro genere, & significat uas, Varro de uita populi Romani lib. i. ubi erat uinum in mensa positum, aut Galeola, aut sinum, Virgilius in Bucolicis.

Sinum lactis & haec te liba Priape quot annis. Sed hoc etiam masculino quidam protulerunt. Plaut. in Curculione. Hic cum uino sinus fertur. Forte igitur etiam differentiae causa hoc secundae, illud quartae declinauerunt. Currus similiter excipitur, quod quartae est declinationis, ut ante docuimus. & possumus similem de his omnibus rationem, ut superius demonstrauimus reddentes dicere, ꝙ ea quae à participijs deriuantur in, us, desinentia si sint fixa quartae sunt, portatus portus, aratus artus, arcuatus arcus, laqueatus lacus, acutus acus, sinuatus sinus. à cursu quoq; uel curro currus, à gressu uel gradior gradus. Adeo autem cognatio est currus ad cursum, ꝙ diminutiuum currus curriculus pro cursu accipitur. Cicero pro Marcello.

Nefas esse dicendum uersari me in uetere nostro curriculo. Quomodo igitur si essent participijs similia, fixa, quartae proferrentur declinationis, sicut omnia quae similia sunt participijs non mobilia, sic etiam per syncopam prolata uel mutatione consonantium ante. us, positarum, eandem tamen declinationem seruauerunt. Nec mirũ in nominibus hoc fieri, cum etiã ipsa participia inueniantur est quando ꝑ syncopam prolata, ut potus pro potatus, cretus pro creatus, dictus pro dictatus, saucius pro sauciatus, truncus pro truncatus, lassus pro lassatus. tonitrus quoq; & cornus, quando sunt masculina notantur ꝙ

quartæ ſunt. nam plerunq; neutra inueniuntur hoc tonitru, hoc cor-
nu de quibus ſupra quoque docuimus. Quomodo autem quædã quar-
tæ declinationis nomina, etiã ſecundæ regula protuliſſe ſuperius ue-
tuſtiſſimos oſtendimus, ſic econtrario quæ debuerunt ſecundæ eſſe ue-
tuſtiſſimi quartæ eſt quando declinauere. ut hic ſibilus huius ſibilus,
uadus, uulgus, fretus. Siſenna in. xij. hiſtoriarum. procul ſibilus ſigni-
ficare Conſuli cœpit. Excipitur etiam lepus leporis, quod ſolum in, us,
correptam deſinens, maſculinum tertiæ declinationis inuenitur. Nã
uetus ueteris cõmune eſt trium generum, et ligus quoq; liguris commu
» ne eſt, Saluſtius in. ij. hiſtoriarum. Sed ipſi ferunt taurum ex grege
» quem propè littora regebat nomine Corſa lygus mulier. inuenitur
» tamen etiam in, ur, deſinens, lygur, ut Lucanus in. i. Et nunc tonſe ly-
» gur quondam per colla decora, Crinibus effuſis toti prælate comatæ.
Quis etiam ueter, analogia exigit, ut bene ſit dictum. Actius in He-
» cuba. ueter fatorũ terminus ſic iuſſerat, pro uetus. Quod Capro quoq;
prudentiſſime uidetur, cum comparatiuus ueterior, & ſuperlatiuus
ueterrimus, ueter deſiderent poſitiuum. Cato in primo originum. An
» temnatia ueterior eſt quã Roma. Plautus in Bacchidibus. Senem tibi
» dedo illum ueteriorem lepide, ut lenitum reddas. Monoſyllaba quoq;
in, us, omnia cuiuſcunq; ſint generis tertiæ ſunt declinationis, quæ &
producuntur. Eſt autem maſculinum unum à græcis ſumptum μῦς,
hic mus muris, quod & per obliquos caſus producit. u, muris muri.
Ideoq; aſſumpſit. r, quia non poterat, u, uocalis penultima produci, uo
cali altera conſequente. Itaq; in omnibus monoſyllabis, u, longa eſt per
omnes caſus, & ſimilis declinatio ſupradicti nominis, ut mus muris,
plus pluris, ius iuris, tus turis, crus cruris. exceptis grus & ſus, quæ
ſola in monoſyllabis cõmunia inueniuntur, & in nominatiuo produ
cuntur, in obliquis uero corripiuntur. quod apud græcos quoq; σῦς pro-
ductum in nominatiuo reliquos caſus corripit. &, u, penultima ante
uocalem poſita longa non inuenitur, apud latinos, ut arduus, ſuo, flu-
ctuo, ruo. Sunt autem nõia in, us, deſinentia cõia quatuor, duo in, us,
productam, monoſyllaba, & duo diſyllaba in, us, correptam, de qui-
» bus ſupradiximus, hic & hæc ſus ſuis, grus gruis. Virg. in. i. Georg.
» Strimoniæ dant ſigna grues. Hor. in. ij. ſermonum, = diſcerpta ferẽ-
tes Membra gruis, ſparſi ſale multo non ſine farre. uetus etiam uete-
ris, & lygus quod in. ur, terminat ntũm lygur, ut ſupradictum ẽ lygu-
ris. Præterea unus, ullus, nullus, ſolus, totus, alius, quis ueriſſima ratio-
ne nomina eſſe oſtendantur, ut in pronomine docebimus, tñ pronomi-
nũ ſequũtur declinationem illorum, quæ in. ius, terminant genitiuum
quãq̃ inueniantur apud ueteres, & nominum modo declinata, ideſt

genitiuum in i, & datiuum in .o, desinentia. Nec solum hæc, sed om-
nia quæ simili declinatione proferuntur, sicut iam in superioribus
» ostendimus. Titinnius in Barbato. Quod quidem pol mulier dicet,
» nanq; uni collegij sumus, uni pro unius, Afranius in Suspecta. adeo ut
» te satias caperet totæ familiæ, pro totius, Cato in primo originum.
» Nam de omni Tusculana ciuitate soli Lucij Manilij beneficium gratū
» fuit, soli pro solius. Idem in .ij. Qui tantisper nullæ rei sies dum nil
» agas, nullæ pro nullius. Plau. in Truculento. Quasi uero corpori re-
» liqueris potestatē, coloris ulli capiēdi mala, ulli pro ullius. alius quoq;
» tā huius alius penultima circunflexa, quā alij gtūs inuenitur apud
» ueteres. Cecilius in .y. nullius aliæ rei, nisi amicitiæ eorum causa, aliæ
» pro alius dixit. Cæsar in Anticatone priore, uno enim excepto quē
» aliusmodi, atq; omnis natura finxit, suos quisq; habet charos. M. Ca-
» to in censura de uestitu & uehiculis. Nam periniurium siet cum mi-
» hi ob eos mores quos prius habui honos detur, ubi datus est, tum uti
» eos mutem, atq; alij modi sim. C. Licinius in secundo. peruersum essē
» alij modi postulare. Fœminina eiusdē terminationis correptæ, si sint
arborum nomina secundæ erunt declinationis, ut hæc ornus huius
orni, hæc fagus huius fagi, hæc pyrus pyri, hæc cupressus cupressi. ex-
cipiūtur quercus, laurus, pinus, cornus, ficus, quæ tam secundæ q̃ quar
» tæ inueniūtur. Cicero in orthographia. Ibi quercorū rami ad terrā
» iacēt, ut sues quasi capreæ ex ramis glande pascantur. Virg. in .yij.
» Arma sub aduersa posuit radiātia quercu. Statius in .yij. Theb. = cor-
» nu depressus achiua, Virg. in .xi. = ferro sonat alta bipenni Fraxinus,
» euertunt actas ad sydera pinus. Cicero in secundo de oratore. Cum
» familiaris quidam quereretur, q̄ diceret uxorem suam suspendisse se
» de ficu, amabo te inquit, da mihi de ista arbore quos seram surculos.
» Martialis in Epigrammatibus, Dicemus ficus quas scimus in arbore
nasci. Sin uero in .us, productam terminantur ablata .s, & addita .tis,
faciunt genitiuum, ut hæc seruitus huius seruitutis, uirtus uirtutis, sa-
lus salutis, senectus senectutis, iuuentus iuuentutis. Excipiūtur, tellus
telluris, palus paludis. quæ duo non habuerunt .t, in genitiuo. palus
tamē etiam correpta .us, inuenitur apud Horatium de arte poetica.
» Debemur morti nos nostráq;, siue receptus,
» Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
» Regis opus, sterilisq; diu palus aptáq; remis.
Alia omnia eiusdem generis, idest fœminini in .us, correptam desi-
nentia, quartæ sunt declinationis, ut hæc nurus huius nurus, hæc tri-
bus huius tribus, hæc manus huius manus. ex quo compositum eius
declinationem sequitur, hic centimanus huius centimanus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Hora.in.ij.carminum. Testis mearũ cẽtimanus Gygés, Sententiarum.
hæc anus huius anus. Nam Terentius contra hanc regulã in Heau-
» tontimorumeno dixit, anuis, more antiquo, = ipsam offendimus Medio
» criter uestitam, ueste lugubri, Eius anuis causa opinor quæ erat mor-
tua. Excipitur hæc aluus huius alui, quod ueteres frequenter masculi
» no genere protulerunt. Actius in Annalibus, = ut quam fragilissi-
» mus aluus. Cato ad filium. Ex dolore, ex febri, ex siti, ex medicamen
» tis bibendis, ex cataplasmatis, ex aluo lauando. Cinna in Smyrna,
» At scelus incesto Cinyræ crescebat in aluo. Itaq; secundum hoc ge-
nus bene declinatur aluus alui. Virgilius tamen hoc protulit fœmi-
ninum in secundum Aeneidos.
» In latus inq; feri curuam compagibus aluum. Humus humi. hoc etiã
neutrum in, um, desinens inuenitur apud ueteres, secundum ꝙ oppor
» tune hanc declinationem seruauit Liuius in Adone. humum humidũ
» pedibus fodit. Gracchus in Thyeste.
» Mersit sequentis humidum plantis humum. Domus huius domus, &
» domus huius domi. Terentius in Eunucho, Domi fociq; fac uicissim, ut
» memineris. Virgilius in sexto.
» Hic labor ille domus & inextricabilis error. Ouid. in. iiij. Metamor.
» = domui cõmunis utriq;. & colus coli & colus. Virg. in. viij.
» Cui tolerare colo uitam tenuiq; Minerua. Statius in. vi. Theba.
» Sed huius extrema iam fila colu, datur ordo senectæ. Venus Vene-
ris quoq; excipitur, quod solum proprium fœmininum inuenitur la-
tinum in, us, desinens correptã. & forte ideo sic declinatur, ne si Ve
nus ueni declinaretur dubitationem haberet genitiuus cum ueni uer-
bo imperatiuo. Incus etiam incudis, quod ponit Nonius Marcellus de
» doctorum indagine. Ferri massa malleis cuditur, unde etiam incus
est appellata. Cuius quia & genitiui penultima cu, & in uerbo cu-
do eadem syllaba producitur, debet quoq; in nominatiuo produci. pe
cus quoq; fœmininum pecudis facit, quod etiam neutrum est hoc pe-
cus pecoris. Cæsar in Auguralibus.
» Si sincera pecus erat. Virgilius in. iiij. Georgico.
» Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Vetustissimi etiam hoc pe-
cu, hæc pecua plurale dicebant. Hostilius in. i. Annali.
» Sæpe græges pecuum exhibernis pastibus pulsi. Plautus in Merca-
» tore. Nec pecua ruri pascere, nec pueros nutricare. Idem in Trucu-
» lento. Pecua ad hanc collo neruina ego obligata defero. Idem in Ru-
» dente. Non uides referre me uuidum rete sine squamoso pecu? Et So-
» linus in memorabilibus de Britannia dicit. Ita pabulosa ut pecua, ni-
» si interdum à pastibus arceantur ad periculum agat satietas. Præte-

rea inuenitur apud uetustissimos intercus intercutis. et proprie inter=
cus aqua dicitur quam græci ὕδρωπα nominant. Plautus in Fribola-
» ria. Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris. Cato autem quasi
» adiectiuo eo est usus dicens inter cutibus stupris obstinatus, pro intesti
nis, ut sit secũdum eum, hic & hæc & hoc intercus, idest qui uel quæ
uel quod intra cutem est. Nec est mirum declinationem simplicis sui,
id quoq; seruare, quãuis nominatiui terminatione mutata, quod in om
nibus penè fieri cõpositis inuenimus. hoc cor huius cordis, hic & hæc
& hoc concors huius concordis. hoc caput quoq; huius capitis, hic &
hæc & hoc triceps tricipitis. Similiter hoc corpus huius corporis, tri
corpor tricorporis, & omnia talia. Excipitur hic & hæc exanguis,
quod quia cõmune est in, is, breuem desinens, & in, e, breuem facit neu
trum, parem habuit nominatiuo genitiuum huius exanguis, quomodo
omnia similia. Græca, quæ apud græcos in, os, desinentia mutant, o, in
u, secundæ sunt declinationis, ut κύρος Cyrus cyri, πύλος pylus pyli,
πέλαγος pelagus pelagi. Sic χάος chaus chai. Ouidius in. xiiij. Meta-
» morpho. Et noctem noctisq; deos, hereboq; chaoq;. Conuocat. idest
ab herebo & à chao, sicut à pelago. absq; illis quæ in ros desinentia
antecedente alia, sub eadem syllaba consonante ρος in, er, conuertunt
plerunq;, ut ἀγρὸς ager, Μέναν δρος Menander. de quibus supra docui
mus. Sin eiusdem sint & apud græcos terminationis, in, is, faciunt geni
tiuum. à genitiuo enim græco mutant, o, in. i, & faciunt genitiuum la-
tinum, ut ὁ οἰδίπους τοῦ οἰδίποδος, Oedipus oedipodis, q̃uis Plautus
» ablatiuo casu ab oedipo dixit, pro oedipode in Penulo. Nam isti qui-
» dem hercle orationi Oedipo opus est coniectore, qui Sphyngis inter=
pres fuit. μελάμπους μελάμποδος, Melampus Melampodis. Panthus
enim & Eunus & Antinus, quæ per synæresim, oos, in, ous, diphthõ
gum apud græcos proferuntur, cum apud illos secundum integrorum
regulam declinentur, idest in, os, desinentium (in, ου, enim diphthon-
gum terminant genitiuum) apud nos quoq; debent secundæ esse decli-
nationis, & sicuti si integra eorum inueniantur necesse est ea decli-
» nare πάνθοος πανθόου καὶ πάνθους πάνθου. Et nos ergo Panthous pan
thoi, Panthus panthi. Horatius. Alcinous alcinoi declinauit, in pri-
mo Epistolarum.

» Nos numerus sumus & fruges consumere nati,
» Sponsi Penelopes, nebulones Alcinoiq;. apud Virgilium tamen nomi-
natiuus & uocatiuus secundum græcorum regulam inuenitur prola
» tus, in. ij. Aenei. Panthus othriades arcis Phœbiq; sacerdos, In eo-
» dem. Quo res summa loco Panthu? quam prendimus arcem? Neu-
tra eiusdem terminationis si sint monosyllaba producuntur, & ab-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

late,s,& addita,ris,faciunt genitiuum,ut hoc ius iuris,tus turis, rus ruris,crus cruris.alia uero,d,uel,l,uel,n,ante,us,posita mutant,us,in e,correptam, & accepta,ris,faciunt genitiuum, ut hoc pondus huius ponderis,uellus uelleris,holus holeris,munus muneris,onus oneris,scelus sceleris,genus generis.quod latinum esse ostendit & declinatio & uerbum genero generas.Excipitur fœnus fœnoris.Iuuena.in.iiij.
» =aere paterno Ac rebus mersis in uentrē fœnoris,atq; Argenti gra
» uis,& pecorum agrorumq; capacem,quod tamen antiqui fœneris dixerunt.unde & fœnero uerbum & fœnerator.Et pignus pignoris.& pigneris,unde pignero pigneras Lucanus in secundo.
» Pignora nulla domus nulli coiere propinqui.Iuuenal.in.iij.
» = uiginti millia fœnus Pigneribus positis. Alia omnia mutant,us,in o,productam quidem,si sint comparatiua,& accepta,ris,faciunt genitiuum,ut hoc melius huius melioris,hoc felicius huius felicioris,correptam uero si non sint comparatiua,ut hoc decus huius decoris,hoc stercus stercoris,pecus pecoris,frigus frigoris,tergus tergoris,nemus nemoris,corpus corporis,tempus temporis.Excipiuntur ea quibus uerba adiacent,e, habentia in penultima syllaba, ulcus ulceris ulcero, opus operis operor,latus lateris latero,uiscus uisceris uiscero, ex quo compositum euiscero.Ouidius in sexto Metamorpho.
» E`quibus una trahens hærentia uiscere tela. Et alia penè omnia,e, habentia ante,ris,in genitiuo,habent similiter huiuscemodi uerba,ut pondus ponderis, pondero ponderas,sydus syderis,sydero syderas. unde cōpositū considero consyderas & desydero desyderas. munus muneris,munero muneras,genus generis,genero generas. quæ pro,o, habent,e,in penultima syllaba.Breuiter igitur possumus colligere regulam & sic dicere.Omnia neutra supra syllabam in,us.desinētia, si habuerint uerba in,ero,exeūtia,per eris faciunt genitiuum,ut pondus ponderis,pondero ponderas,ulcus ulceris,ulcero ulceras,latus la
» teris,latero lateras, holus holeris,holero holeras. Cn. Martius,meos
» hortulos plus stercoro q̄ holero.Alia uero omnia,o, habent penultimam correptam nisi sint comparatiua,ut tempus temporis,littus littoris.Excipitur uirus quod quidam indeclinabile, quidam secundæ declinationis esse uoluerunt, secundum Lucretium qui sic protulit.
» Liquit enim supra tetri uestigia uiri.Idem.Contractosq; suo contra-
» ctos perdere uiro.uulgus quoq; excipitur,quod tam neutri quàm masculini est generis,& secundum regulam masculini declinatur. Similiter pus non habet in usu genitiuum,ne si puris diceretur esset quantum ad eandem scripturam dubitatio utrum datiuus esset pluralis, à puro puris,an genitiuus singularis ab eo qđ est pus ídeclinabile.In

ys, græca sunt tantummodo & tertiæ declinationis. mutant enim, os, genitiui græci in, is, phorcys phorcyos phorcyis, erinnys erinnyos erinnyis, amphibrachys amphibrachyos amphibrachyis, clamys clamydos clamydis. Sed hæc græce quoq; prolata inueniuntur. In, æs, diphthongum duo inueniuntur, hic præs huius prædis, hoc æs huius æris. In, aus, desinentia fœminina sunt, & ablata, s, & addita, dis, faciunt genitiuum, ut hæc laus huius laudis, fraus fraudis. In, eus, græca sunt, & mutantia, us, in, i, faciunt genitiuum, ut hic Tydeus huius Tydei. In huiuscemodi tamen terminatione quædam inueniuntur mutatione, eus, diphthongi in, es, longam prolata, ut ἀχιλλεῦς Achilles, περσεῦς Perses, ὀδυσσεῦς Vlysses. In quo Dores sequimur qui pro φιλεῦς, φίλης, & pro ὀρφεῦς, ὄρφης & ὄρφην dicunt pro τυδεῦς, τίδης. Sic Antimachus in. i. Theba. τύδης τε οἰνείδης. Et uocatiuum in, e, productam τὸν καὶ ζωγρήσασα προσέφης οἰνείδη τύδη, teste Herodiano qui hoc ponit in, i, catholicorum. Similiter Ibycus ὄνομα κλυτὸν ὄρφην dixit. Et quia græci ab huiuscemodi nominatiuis, idest quæ, eus, in, es, conuertunt uocatiuum in, ē, longam terminant, ut ὦ τύδη, ὦ ὄρφη, in eo quoq; casu aliquando illos sequuntur latini, ut Achille Perse. Ouidius in xiij. Metamorpho.

» Tuq; tuis armis nos te poteremur Achille. Ab Vlysseus nominatiuo
» quoq; proferunt latini in, ei, genitiuum. Hor. in. i. carminum.
» Nec cursus duplices per mare Vlyssei. Idem in primo Epistolarum.
» = cærite cæra Digni, remigium uitiosum Ithacensis Vlyssei. Ouidius in
» xiiij. Metamorpho.
» Nericius Machareus comes experientis Vlyssei. Et ab Achilleus ac-
» cusatiuum græcum protulit Lucanus in. x. = famulumq; tyranni Ter
» ribilem uisu traiecit Achillea ferro. Ex quo apparet latinos quoq;

tam in, eus, quam in, es, hæc nomina solitos esse proferre. & contra tamen in quibusdam, es, productam terminantibus fecerunt græci Poetæ, eus, pro, es, proferentes, ἀντιφατεῦς pro ἀντιφάτης, γηρυονεῦς pro γηρυόνης, δαρεῦς pro δάρης, ut Sappho ὁ δαρεῦς φῆν εἶμεν, ἄφετον, ἀγνῇ βίᾳ. In, x, desinentia. si à uerbis sint in, go, desinentibus Statius in pri- ablata, x, & addita, gis, faciunt genitiuum, ut græco grex gregis. mo Acchille.

» Qualiter id aliæ uolucres ubi mollia frangunt,
» Nubila iam longum cœloq; domoq; gregatæ.

Remigo, remex remigis, lego, lex legis, rego, rex regis, coniungo, coniunx coniugis. quod etiam in genitiuo differentiæ causa, n, amittit, ne si coniungis dicamus, uerbum putetur. Nec mirum. græcos enim in omnibus ferè imitati in hac quoq; regula sequimur. apud illos enim si in

x,desinētia nomina habeant uerba cum,g,nominum quoq; genitiuus per,g,declinatur.λέγω,λέλεξ,λέλεγος.unde frux etiam frugis facit genitiuum,quia ἀπὸ τοῦ φρύγω uerbo græco nascitur. Ennius in.xvii.
» Annalium.Si luci,si nox,si mox,si iam data sit frux. Idem in.ix.
» pro frugi homo,frux ponit,quod est adiectiuum.Sed quid ego hæc me
» moro dictum factumq; facit frux.Idest frugi homo.Alia uero omnia latina ablata,x,& addita,cis,proferunt genitiuum,ut fallax fallacis,
» lux lucis,uox uocis,nex necis. Cicero pro Milone. Insidiatori uero &
» latroni quæ potest afferri iniusta nex? Nota tamen quod si habeant,e, correptam ante,x,positam,si non sint monosyllaba,uel ab illis cōposita mutant,e,in,i,correptam,per obliquos casus,ut apex apicis,uertex uerticis,remex remigis.Similiter in,ix,desinentia masculina tantum latina corripiunt,i,penultimam,in obliquis.ut hic fornix fornicis,hic calis calicis,hic uarix uaricis. Barbara quoq; in,x,corripiunt penultimam uolux uolucis,pharnax pharnacis.Lucanus in.ii.
» Tigranemq; meum nec pharnacis arma relinquas.Alia uero omnia in,x. desinentia per obliquos casus longam habent penultimam,uel natura,uel positione.exceptis grex gregis,dux ducis,crux crucis,fax facis,nux nucis,pix picis,trux trucis,coniunx coniugis,salix salicis. Excipiuntur ea quoq; quæ nec,g,nec,c,habent ante,is,in genitiuo,nix niuis. antiqui tamen etiam ninguis dicebant. unde Apuleius in pri-
» mo Hermagoræ.Aspera hyems erat omnia ningue canebant. Supellex supellectilis.uetustissimi tamen hæc supellectilis nominatiuum pro
» ferebant. Cato aduersum Tyberium Sempronium Longum. Si pos-
» set auctio fieri de artibus tuis, quasi supellectilis solet. Senex senis.
» quamuis Plautus genitiuum eius senecis protulit in Cistellaria. Dato-
» res bellissimi uos negociolI senecis soletis esse.Nox quoq; noctis secundum græcos qui νὺξ νυκτὸς,declinant.græca enim eiusdem terminationis eā seruant in genitiuo ante,is,consonātem,quā in græca declinatione ante,os,habuerunt φαίαξ φαίακος,phæax phæacis,σφίγξ σφιγγὸς,Sphinx Sphingis,ὄνυξ ὄνυχος, onyx onychis genus est lapidis. Composita simplicium declinationem sequuntur,ut pernox perno-
» ctis,exlex exlegis. Cicero pro Cluentio. Non quod illi aut exlegem esse
» Syllam arbitrentur. In,bs,uel,ms,uel,ps, desinentia interposita,i, faciunt genitiuum, ut urbs urbis,hyems hyemis,inops inopis. Notandum hic quoq; quod si,e,ante,bs,uel,ps, sit & non sint monosyllaba,mutatur,e,in,i,ut princeps principis, municeps municipis, cælebs cælibis.A capite solum composita ablata,s,& mutata,e,in,i,et addita,itis,faciūt genitiuū.anceps ancipitis,præceps præcipitis,biceps bicipitis.antiqui tamen ancipes & præcipes,& bicipes proferebant in no-

minatiuo. & ſic ſecundum analogiam, ſequebatur genitiuus anceps
» ancipitis, ut ſoſpes ſoſpitis. Plautus in Commorientibus. = ſaliam in
» puteum præcipes. Idẽ in Rudente. Poſt altrinſecus eſt ſecuricula an-
» cipes, item aurea. Idem tamen uetuſtiſſimi etiam præcipis genitiuum,
qui à nominatiuo præceps eſt ſecundum analogiam nominatiui pro-
» tulerunt. Liuius in Ione. Sequ in alta maria præcipem inops, ægra
» ſanitatis Herois. Ennius in. xvij. Annalium.
» Occumbunt multi letum, ferroq; lapiq;, Aut intra muros, aut ex-
tra præcipe caſu. In. ns, uel. rs, uel. ls, deſinentia, ablata. s, & ad-
dita. tis, faciunt genitiuum. ut mons montis, ſapiens ſapientis, cohors co-
hortis, ars artis, pars partis, hæc puls pultis. excipiuntur duo differẽ-
tiæ cauſa, frons frondis, quando de arborũ folijs loquimur. Nam frõs
frontis ad capitis partem pertinet. lens lendis animal. Nam lens len-
tis legumen eſt. & glans glandis. Sic Ouidius in. xiiij. Metamor.
» = ut lata plumbea funda, Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cœlo.
» Similiter Lucretius protulit, & Liuius in xxvij. Et eſt non ſimpli-
» cis habenæ, ut balearica aliarumq; gentium funda, ſed triplex ſcuta-
le crebris ſuturis duratum, ne fluxa habena uolutetur in iactu glans,
ſed librata cũ ſederit uelut neruo miſſa excutiatur. Nam quod apud
» Virgilium in. ij. Georg. inuenitur, Glandis, in dubium uenit utrum
» nominatiuus ſit, an figurate genitiuus. Nec de concuſſa tantum pluit
» ilice glandis. Poteſt enim tantum glandis intelligi τοσοῦ τον βαλάνου,
ut hoc regni et tantum lucri. À pendo quoq; compoſitum libripens
» libripendis, Caius in primo Inſtitutionũ. adhibitis non minus quàm
» quinq; teſtibus ciuibus Romanis puberibus, præterea alio eiuſdẽ con-
ditionis, qui libram æneam teneat, qui appellatur libripens. à corde
quoq; compoſita ablata. s. & addita. dis, faciunt genitiuum, uecors ue-
cordis, diſcors diſcordis, concors concordis. antiquiſſimi tamen ſolebant
genitiuo ſimilem proferre in his nominatiuum. Cecilius in Cratino.
» Modo fit obſequens hilaris, comis, communis, concordis, dum id quod
» petit potitur. Pomponius in Satyra, Blanda, falax, impotens ſuperba
diſcordis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

DE CAETERIS CASIBVS.

t

ERMINALES sũt nominum litteræ apud
latinos, ut supra quoq; docuimus. xiiij. uoca=
les quidem quinq;. a, e, i, o. u. Consonantes uero
nouẽ. Semiuocales sex. l, m, n, r, s, x. Mutæ tres.
c, d, t. Vocales ut poema, mare, gummi, uirgo,
cornu Semiuocales ut Sol, templum, flamen, Cæ=
sar, ciuitas, Pollux, Mutæ ut lac, caput, aliud.
hoc enim nomen esse, & Probus in institutis artium ostendit, & ra-
tio ipsa, de qua in pronomine latius tractabimus. ostendit autẽ Pro=
bus his uerbis, hoc unum nomen tantum, idest alius, quàm maxime
propter structuras genitiuo et datiuo casu numeri singularis, sic ano-
male confirmatum sit declinari. hic alius, huius alius, huic alij. Inue=
niuntur etiam in. y, desinentia græca, hoc Dory, hoc Aepy, nomina
ciuitatium sunt. Statius in. iiij. Theb.
» Quos Thrion & summis ingestum montibus Aepy. Igitur mascu=
linorum nominum finales sunt litteræ. yij. a, o, l, n, r, s, x, ut Scriba,
Cicero, Consul, Pæan, Pater, Priamus, Rex. Fœmininorũ quoq; eædẽ,
necnon. e, producta in græcis, &, m, figurate in comicis noibus. ut hæc
Aurora, Iuno, Tanaquil, Syren, Mater, Virtus, lux Taygete, Glyce-
rium. Neutrorũ uero. xij. idest omnes absq;. o, &, x. per se enim neu-
trum in has litteras nullum desinit, ut hoc poema, sedile, gummi, cor-
nu, tribunal, saxũ, numen, marmor, tempus, lac, caput, aliquid. Cõium
uero masculini & fœminini, sex. a, o, l, r, s, x, ut hic & hæc aduena,
homo, uigil, memor, custos, coniunx. Communium trium generum sunt
quinq;. i, m, r, s, x, hic & hæc & hoc frugi, neq̃, par, uetus, felix. Et hæ
quidem generales sunt nominatiui terminationes, de quibus in nomi=
natiuo latius tractatum est. Nunc uero de genitiuo & alijs casibus
obliquis, per singulas declinationes doceamus.

De obliquis casibus primæ declinationis.

p

Rima declinatio hẽt terminationes, in nominatiuo tres. a, as,
es. In. a, tam latinorũ q̃ græcorũ, tam masculinorũ q̃ fœmi-
ninorũ, & cõium. In, as, uero, & in. es, græcorũ tantũ, &
masculinorũ, ut hic Scriba, Poeta, hæc Roma, musa, hic et hæc aduena,
hic Aeneas, hic Anchises. Eius gtũs et datiuus in. æ, diphthõgon desi-
nit, & pares hẽt syllabas ntõ, ut hic poeta huius poetæ huic poetæ,
hic Aeneas huius Aeneæ huic æneæ, hic Anchises huius Anchisæ huic

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

Anchiſæ. Niſi diuiſio fiat in genitiuo poetica licentia, qua frequenter
ueteres Romanorum poetæ utuntur, ut Aeneai, Anchiſai, & pictai,
& Aulai, pro Aeneæ, Anchiſæ, pictæ, aulæ dicentes. unde Virg. in
» iiij. Aeneid. Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Idem in. ix.
» Diues equum diues pictai ueſtis & auri. Cicero. in Arato.
» Atq; oculos urget pedibus pectusq; Nepai. pro nepæ. i. ſcorpij. In eo=
» dem. Serius hæc obitus terrai iuſſit equinis. Lucretius in primo.
» Efficæ ut interea fera munera militiai. Idem in eodem. Aulide quo
» pacto triuiai uirginis aram, Iphianaſſai turparunt ſanguine fœdi.

De accuſatiuo ſingulari primæ declinationis.

a Ccuſatiuus, æ, diphthōgō genitiui ſiue datiui mutant in, am.
ut poetæ poetam, muſæ muſam. Frequentius tñ inuenimus in
græcis nominibus, as, &, es, terminātibus accuſatiuū græcū
proferre auctores, hunc Aenean, & Anchiſen. Virg. in. y. Aeneidos.
» Aenean credam quid enim fallacibus auſtris? Et in ſexto.
» Isq; ubi tendentem aduerſum per gramina uidit
» Aenean, alacris palmas utraſq; tetendit. Idem in tertio.
» Anchiſen facio certū, remq; ordine pando. Romanæ tamen ratio de-
clinationis exigit, hunc Aeneā, & hunc Anchiſam dicere. Hora. in
» ij. ſermonū. Et ſcribere fortem Scipiadam, ut ſapiens Lucilius. Scipia=
» dam dixit nō ſcipiaden. Cuius nominatiuus in, es, deſinit ſecundū for
mam patronymicorū. quæ eſt græca hic Scipiades. Quamuis antiq
huiuſcemodi quoq; nominū, ideſt in, as, uel in, es, deſinentiū primæ de
clinationis, nominatiuos ēt in, a, finiebāt, ut eſt, Geta, Soſia, Byrrhia,
» Chærea, Marſya. ſimiliter Poeta, Sophiſta, Scytha. Teren. Poeta cū pri
» mum animū ad ſcribendū appulit. Lucanus. = & iuncto ſarmata ue
» lox, Pānonio. Teren. in Adelph. Geta aūt hic nō adeſt. In eodē. hic
» Geta præterea ut captus eſt ſeruorū, nō malus, neq; iners. Idē in An
» dria. = aut tu aut hic Byrrhia. Idē in Eunu. hic Chærea? q Chærea.
» Iuuena. in. iiij. Occurris fronte obducta ceu Marſya uictus. Oppor tet
tamen ſcire ꝙ in fœmininis in a, terminantibus græcis ēt ſi producta
ſit apud illos, ā, finalis, plerunq; corripiunt eam latini. omnis enim no
minatiuus latinus, a, terminalē corripit. Eſt tamen qñ ſeruant eā pro
ductam, ſed raro. ergo quando corripiunt eam ſecundū Romanā cō
ſuetudinē, accentu quoq; latino pronunciantur, ut in his Italia, Phry
gia, Lydia, Syria, Troia. hæc. n. ante penultimā habent acutā, q a, a,
finalē corripiunt, q̃uis apud græcos ſit producta. Hor. in. i. carminū.
» Lydia dic per oēs te deos oro. Vocatiuū qui eſt ſimilis in hac termi-
natione nominatiuo corripit. Eſt enim choriambus & bacchius. Ex
quo oſtendit correpta in nominatiuo quoq; Lydia, finalis, a, Vir. in. y.

Troia crimniso conceptum flumine mater Quem genuit. Apud Statium uero Nemea, quia seruauit, a, productam accentum quoq; græcum seruauit, idest penultimam acutam in. v, Thebaidos. Nec facilis Nemea latas euoluere uires. Accusatiuum quoq; græcum in fœmininis in, an, inuenimus à poetis proferri sed raro. Idem Statius in. vij. Nanq; ferunt raptam patrijs Aeginan ab undis.

De uocatiuo casu primæ declinationis.

Vocatiuus casus primæ declinationis in, a, correptā effertur, ut ò poeta ò musa. nisi sit græcus, & apud græcos producens, a, seruet eandē etiam apud nos productam, ut Aenea. Virg. in decimo. = uigilas'ne deum gens Aenea uigila. Est tamen quando in, es, productam terminantium græcorū uocatiuus in, ē, longam exit, secundū græcos uel cōmuniter uel poeticæ, ut Achate, Anchise, Polite, Laertiade. Vir. in. i. = quis iam locus inquit Achate. Idē in iij. æneid. Coniugio Anchise ueneris dignate superbo. Idem in. v. = tua clara Polite Progenies. Hora. in. ij. sermonum. O' Laertiade quicquid dicam, aut erit aut non. Virg. in. viij. Sit satis ænide telis impune Numanum, Oppetijsse tuis. Nec solum in his quæ sunt primæ, sed etiam in illis quæ tertiæ, idest in omnibus græcis es producta finitis, similiter inuenies uocatiuum in, e, productam proferri, Chreme, Lache, Anchise. Terent. in Andria. Immo ita uolo itaq; postulo, ut fiat Chreme. Idem in eadem. O' Chreme pietatem nati, non'ne te miseret mei? Idem in Hecyra. A' Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia, Mutatio fit, ea nos perturbat Lache. Ouidius in. xiij. Metamorpho. Tuq; tuis armis nos te poteremur Achille. Idem in. xij. Armiger ille tui fuerat genitoris Achille. Nec mirum cum græcorū quoq; poetæ similiter inueniantur protulisse uocatiuos in supradicta terminatione. Anacreon, κάλλη λαμπήτη posuit pro κάλλα λαμπήτα. Hipponax, ἀπήτη pro ἀπήτα. & Apollonius Argonau. iij. αἰήτη, κεῖνην μὲν ἄφαρ, διέχευαν ἀέλλαι pro αἰήτα. In eodem. αἰήτη, σχέομαι τῶ δ' ἐς ὁλῶ, οὔτε γὰρ αὔτως. In fœmininis etiam Alcæus νέπη pro νέπης posuit. Et Theopõpus χάρη pro χάρης. latina uero proportio in, a, correptam uult uocatiuum primæ declinationis, sicut supradictum est, terminari etiam in græcis. undæ Hora. in. ij. sermonum. Nequis humasse uelit Aiacem atrida uetas cur. Fœminina quoq; græca, est quando, apud poetas græcum uocatiuum seruant in, a, uel in, e, productas desinentem secundum proprium nominatiuum, ut Taygete Nemea. Virg. in. vij. Vos ò Calliope precor aspirate canenti. Statius Nemea. ut ostendimus a, producta protulit more græco.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

De ablatiuo caſu ſingulari primæ declinat.

a Blatiuus huius declinationis in, a, productam deſinit, ut ab
hoc poeta, ab hac muſa, ab hoc & ab hac aduena. Eſt au-
tem quando hunc quoq; poetæ, e, producta terminant in
græcis nominibus quæ datiuum græcum in, η, finiunt. Virg. in. i. Ae-
» neid. = uno graditur comitatus Achate, pro achata. Oui. in. yi. Met.
» = cumq; pheretiade & hyantæo iolao. Iuue. in. i. Penelope melius le
» uius torquetis Arachne. Et hoc uel metaplaſmus eſt dicendus, qui fit
more poetico mutata. ā, longa in. ē, productam, uel potius datiuus græ
cus pro ablatiuo poſitus, qui q̃uis apud græcos, ι, habeat poſt, η, tamē
apud latinos ſecundum eorum conſuetudinem ſcripturam ſeruauit,
apud quos ſcribi, ι, poſt uocalem, & pronunciari non ſolet. hoc &
ex alijs poſſumus conijcere, quæ q̃uis græce proferantur, ſcripturæ ta
» men latinæ rationem ſeruant. Virg. in Bucoli. Orphi Calliopea, Li-
» no formoſus Apollo. Nam cum ſit datiuus græcus pro, ει, diphthon-
go, ī, longam habuit more ſcripturæ noſtræ. Illud miror ꝙ Iuuena-
lis calpe ablatiuum corripuit, cum ſit ſimile hoc nomen Penelope,
Arachne, Calliope, quorum ablatiuus nunq̃ in, e, correptam termina
» tur. Lucanus in. i. = Thetys maioribus undis, Heſperiam Calpem
» ſummumq; impleuit Atlanta. Iuuen. in. y. = nec carpathiū getulaq;
» tantum, Aequora tranſiliet, ſed longe calpe relicta, Audiet Herculeo
» ſtridentem gurgite ſolem.

De nominatiuo & uocatiuo plurali. pr. decl.

n Ominatiuus & Vocatiuus pluralis eiuſdem declinationis
ſimilis genitiuo & datiuo ſingulari. nam per, æ, diphthon
gon proferuntur, ut hi & ò poetæ. ſed in his non poteſt di
uiſio fieri ſicut in illis.

De genitiuo plurali. pr. decl.

g Enitiuus pluralis eiuſdem declinationis fit addita ablatiuo
ſingulari, rū, ſyllaba, ut ab hoc poeta, horū poetarū, ab hac
muſa, harū muſarū. producitur enim, a, tā in ablatiuo ſin-
gulari q̃ in genitiuo plurali. Et notādū ꝙ omnes caſus tam ſingularis
q̃ pluralis numeri pares habent in utroq; numero ſyllabas in hac de
clinatione, excepto genitiuo plurali. hic enim una ſyllaba abundat.
Eſt autem quando hunc quoq; per conciſionem proferunt, & maxime
in cōpoſitis & patronimicis, ut graiugenum pro graiugenarum.
» Virg. in. iij. Aeneid. Graiugenumq́; domus, ſuſpectaq́; linquimus arua.
» In eodē. Caprigenumq́; pecus, nullo cuſtode per herbā, pro caprige-
» narū. Idē in. yiij. Optime graiugenū cui me fortuna precari. in eodē.
» Omnigenumq́; deum monſtra & latrator Anubis, pro omnigena-
rum. Sic cœlicolū pro cœlicolarū, & trinundinū pro trinundinarū.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Cicero pro cornelio primo ex promulgatione trinundinū dies ad ferē
» dum potestasq; uenisset. Amphorū pro amphorarū, & Aeneadū pro
» æneadarum. Lucretius in primo uersu. Aeneadū genetrix hominum
» diuumq; uoluptas. Similiter Dardanidū pro dardanidarū. Virg. in
» ij. O` patria ô diuum domus Ilion & inclyta bello, Mœnia Darda-
» nidū. Idē in. xi. = uariusq; ꝑ ora cucurrit Ausonidū turbata fremor.

De datiuo & ablatiuo plurali. pr. decl.

d Atiuus pluralis, & ablatiuus supradictæ declinationis mu
tant, a, extremam ablatiui singularis in, is, productam, ut à
poeta his & ab his poetis, & ab hac musa his & ab his
musis. Inueniuntur tamen pauca fœminini generis, quæ ex masculinis
transfigurantur, non habētibus neutra, quæ & animalium sunt de
monstratiua, naturaliter diuersum genus habentia. quæ differentiæ
causa ablatiuo singulari, bus, assumunt, & faciunt datiuum & abla
tiuum pluralem. quod nulla alia habet declinatio, in, bus, terminans
supradictos casus, ut, ā, longam in eis penultimam habeat, ut his nata
bus, filiabus, deabus, equabus, mulabus, libertabus, asinabus. M. Cato
» in originibus. Dotes filiabus suis non dant. & filijs tamen in eodem
» genere dictū est. Ennius in Andromeda. Filijs propter te obiecta sum
» innocens Nerei, idest filiabus. natis tamen pro natabus, Plautus in Sti-
» co. Ego ibo intro, & gratulabor uestrum aduentū filijs, pro filiabus,
» Idem qui talis est de natis suis, pro natabus. Ouid. deabus posuit in
» xiij. Metamo. = euboea duabus Et totidem natis Andros fraterna po
» tita est. Cicero pro cornelio. Vt ab Ioue optimo maximo, cæterisq; dijs
» deabusq; omnibus opem & auxiliū petamus. Eabus etiā pro eis dif-
» ferentiæ causa in fœminino genere, Hemina protulit in. iiij. Annaliū.
» Scriba pontificius qui cum eabus stuprū fecerat. dicit enim de uestali
» bus. Multa tn̄ alia quoq; cōtra regulam uitiose, & in his, & in alijs
casibus uetustissimi protulisse inueniuntur, in quibus nō sunt imitan-
di. Ambæ etiā & duæ, quāuis nulla simili differentiæ causa cogēte si
milem habent datiuum & ablatiuū ambabus & duabus, quāq̄ geni
tiuum ambarū & duarū faciunt. De accusatiuo plurali. pr. decl.
A ccusatiuus quoq; pluralis fit, addita, s, ablatiuo singulari, producitur
enim, ut hos poetas has musas,

De secunda declinatione.

s Ecunda declinatio terminationes habet nominatiui sex, in
er, in, ir, in, ur, in, us, in, eus, in, um. In, er, masculinorum
tam latinorum q̄ græcorum, ut caper capri. Alexāder Ale
xandri. Iber ēt iberi, quod ꝑ apocopā extremæ syllabæ prolatū so
lū in hac delinatiōe producit, er, & ab eo cōpositū celtiber celtiberi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Dicitur tamen & Iber Iberi, pro Hispanus, & Iber Iberis, quãdo de gēte loquimur quæ est iuxta Armenios, & Iberus Iberi fluuius. Vnde Lucanus in.iiij. Qui præstat terris aufert tibi nomen Iberus. In. ir, et in, ur, latinorum tantum masculinorum, ut hic uir huius uiri, hic satur huius saturi. In, us, latinorum & græcorum, masculinorũ, & fœmininorum, & neutrorũ quoq; ut hic clarus huius clari, hic Homerus huius Homeri, hæc cupressus huius cupressi, hæc platanus huius platani, hoc pelagus huius pelagi, hoc uulgus huius uulgi, dicitur tamen & hic uulgus. In, eus, græcorum tantum masculinorum, hic Tydeus huius Tydei, hic Orpheus huius Orphei. In, um, neutrorum, tam græcorum q̃ latinorũ, & figurate fœmininorum apud comicos, hoc regnum huius regni, hoc pelium huius pelij, hæc Glyceriũ huius glycerij, hæc Sophronium huius Sophronij. Panthus per sinæresim pro Panthous, quomodo Alcinus pro Alcinous prolatum est. Vnde Hora. in primo epistolarum.

» Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

» Sponsi Penelopes nebulones Alcinoiq;. Virg. in. ij. Georgicorum.

» Pomaq; & Alcinoi syluæ. Idem Hora, Alcinoiq; plures.

De genitiuo singulari secundæ decl.

Genitiuus singularis secundæ declinationis in omni nomine ī, longa terminatur, sed in quibusdam pares habet syllabas nominatiuo, ut niger nigri, magnus magni, templum templi. In quibusdam una syllaba abundat, ut tener teneri, uir uiri, satur saturi, Tydeus tydei. Cuius ratione q̃uis in libro, quem de nominatiuo & genitiuo exposuimus latius tractauimus, nunc quoq; quantum possumus breuiter percurramus. In, ir, & in, ur, & in, eus, desinentia, semper una syllaba uincunt in genitiuo, quæ & penultimã breuem habent, ut treuir treuiri, satur saturi, Oileus Oilei. nisi, productio poetica fiat in græcis, ut Tydei. In, us, uero, & in, um, desinentia pares habent syllabas, ut Priamus Priami, Virgilius Virgilij, templum templi, taurominium taurominij. Frequenter tamen inuenimus ueteres in huiuscemodi genitiuis idest geminantibus, i, subtrahere ex eis alteram. Virgilius in primo Aeneidos.

» Hic tamen ille urbem Pataui sedesq; locauit, pro Patauij. Idem in Bucolicis. Nec spes libertatis erat, nec cura peculi, pro peculij. In eodem.

» Pauperis & tuguri congestum cespite culmen, pro tugurij. Idem in quarto Georgicorum.

» Parthenope studijs florentem ignobilis oci, pro ocij. Iuue. in. iiij.

» Antoni gladios potuit contemnere, si sic, Omnia dixisset, pro Antonij. hoc autem faciunt metri causa. Nunq̃ enim minores uult habere syllabas

labas genitiuus nominatiuo. In er, igitur tantum desinentia ancipitē habent regulam genitiui. In alijs enim abundat, in alijs non. Abūdat quidē in huiuscemodi, lucifer luciferi, armiger armigeri, tener teneri, miser miseri, Prosper prosperi, Pares autē habet in huiuscemodi, Menander menandri, sacer sacri, ater atri. de quibus sicut iā supradictum est cum de nominatiuo & genitiuo tractabatur, sufficienter exposuimus. Androgeo Virg. in. yi. genitiuum posuit atticum.

» In foribus lætum Androgeo tum pendere poenas.

De datiuo & ablatiuo singulari secundæ decl.

d atiuus & ablatiuus singularis huius declinationis fit à genitiuo mutatione extremæ. i, in. o, productam, ut huius luciferi huic & ab hoc lucifero, huius sacri huic & ab hoc sacro, huius uiri huic et ab hoc uiro, huius saturi huic & ab hoc saturo, huius Priami huic & ab hoc Priamo, huius Taurominij huic & ab hoc taurominio, huius Typhoëi huic & ab hoc typhoëo. Virg. in. ix

» Inarime Iouis imperijs imposta Typhoëo. In decimo.

» Nec Clytio genitore minor nec fratre Mnestheo.

Est tn̄ quando græco datiuo, in huiuscemodi nominibus, idest in. eus, finientibus nominatiuū uti solent antiqui. Idem Poeta in Bucolicis.

» Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo Et oportet scire in hac declinatione, ꝙ omnes casus obliqui tam singulares q̄ plurales, necnon etiam nominatiuus & uocatiuus pluralis eundem numerū syllabarum seruant, quem gt̄us singularis habuerit. absq; gtō plurali q una syllaba uult superare, nisi per concisionem proferatur. unde dij & dijs cum pro monosyllabis ponuntur per synæresim sunt accipienda, siue magis per synæresim. e, & . i, in unam syllabam. Veteres enim finalem. i, quæ longa est per. ei, diphthongon scribebant, longas autem uocales uetustissimi etiam geminare solebant. Quæ uero secundum analogiā proferuntur, idest dei & deis disyllaba sunt. Lucanus in. yi.

» O` utinam cœliq; deis herebiq; liceret. Idē accidit etiam in pronomine ei & ij, eis & ijs. E` quibus illud apparet quod uetustissimi, ut supra docuimus, pro una lōga uocali solebāt duas scribere. Ecce enim uestigiū antiquitatis in his adhuc seruatur, cum duæ. i, pro una lōga ponuntur, tam in supradicti nominis q̄ pronominis ternis casibus, hi dij, his dijs, ab his dijs, ij ijs ab ijs. Nam si dicas dei deijs & à deis, ei eis & ab eis disyllaba sunt, sicut ostendimus. Iuuen. in quin.

» Implet & ad mœchos dat eisdem ferre cynedis. Puto aūt ꝙ in his differentiæ causa seruata est in genitiuo geminatio, idest ne si di et dis. i, & . is, dicamus, dubitatio fiat significationis. nam. di, etiā præpositio est, & dis præpositio est et nomen, & . i, & . is, uerba. In pluribus aūt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

inuenis differentiæ causa huiuscemodi, quasdam fieri syllabarum uel litterarum additiones, uel ademptiones, uel accentuum mutationes, itaq; in compositione idem & isdem per unam .i. scripsisse, quia nulla confusio fit significationis, inueniuntur, pro ijdem & ijsdem. Et quia diximus omnes obliquos casus genitiuum sequi, sciendum q uocatiuus nominatiuum suum sequitur, de quo modo docebimus, sed prius de accusatiuo tractemus.

De accusatiuo singulari secundæ decl.

a Ccusatiuus quoq; à genitiuo fit mutatione .i. in .um, ut huius Priami hunc Priamum, luciferi luciferũ, Tydei tydeum. In huiuscemodi tamen nominibus, idest in .eus, desinentibus græco magis accusatiuo utuntur auctores. Virg. in .i. Aeneid.
» Ilionea petit dextra læuaq; Serestum. Idem in octauo.
» = et amicum Cretea musis, Cretea musarum comitem. Statius in .i.
» = necnon & uiribus infra Tydea fert animus. Inuenitur tamen in usu etiam in .um, accusatiuus huiuscemodi nominum. Cicero de natu-
» ra deorum, in tertio, Theseum, Hippolitũ. Liuius ab urbe condita .xl.
» Odio cui Perseus indulgeret. In eodem Perseo sese adiungant. in eo-
» dem totus in Perseum uersus. in eodem ad Perseũ misit. in eodẽ trãs-
» gressus Perseum filium. in eodem Perseum Amphipolim misit. Idem
» in .xxxix. Areum & Alcibiadẽ. In eodem. Quod Areũ & Alcibia-
» dem, nec Lacedemonij possunt reprehendere. Statius in .ij. Theba.
» Pentheũq; trahens, nondũ te Phædimus æquo, Bacche genus. Plautus
» in Vidularia. Eiusdem Bacchæ fecerunt nostram nauim Pantheum.

De uocatiuo singulari secundæ decl.

u Ocatiuus huius declinationis qñ in .r, uel .m, finitur ntũs, similis est ei, ut hic lucifer ò lucifer, hic sacer ò sacer, hic uir ò uir, hic satur ò satur, hoc templum ò templũ, hæc glyceriũ ò glycerium. Virgilius cũ paulo ante Tymber ntũm protulisset, mox uo-
» catiuũ Tymbre posuit, in .x. Daucia Laride Tymberq; simillima pro-
» les. Et nã tibi Tymbre caput euandrius abstulit ensis. Sed nõ est hic uocatiuus à ntõ in .er, desinẽte, sed in, us, accipiendus, ut hic Tymbrus ò tymbre. Solet enim Poeta huiuscemodi sæpe nomina tam in .er, q̃ in us, proferre. ut Teucer et teucrus, Euander et Euandrus. Idem in .x.
» = pallas Euander in ipsis Omnia sunt oculis. Idẽ in .ix. Tunc rex
» Euãdrus Romanæ conditor arcis. Sed de his latius de ntõ tractantes disseruimus. Notandum tñ q Plautus à puer nominatiuo uocatiuum
» puere dixit in Mercatore. Egomet memor, tu puere abi hinc intro
» ocius. Idẽ in Curculione Cedò puere sinũ, quid facturus es? iam scies. Quod qbusdam rectius à ntõ puerus esse uidetur. Si uero in .eus, desi-

nat nominatiuus magis græcum seruamus uocatiuum. Hor. in. i. Ser.
» Pentheu rector thebarum. Statius in. yiij. Thebai. =uade ò primis
» puer inclyte bellis Arcas, & argolicæ Capaneu iam maxime tur-
mæ. Probo tamen & quibusdam alijs artium scriptoribus, & ò Pen-
thee, & ò Tydee, & ò Ilionee posse dici secundum analogiam latinã
placet, quod in usu non inueni. In, us, uero terminãtia si sint propria
i, ante, us, habentia abiecta, us, faciunt uocatiuum, ut hic Virgilius ò
Virgili, hic Salustius ò Salusti, hic Pompeius ò Pompei. Hæc tamen ea-
dem etiam in, e, proferebant antiquissimi, ò Virgilie, ò Mercurie di-
» centes. Liuius Andronicus in Odyssea. Neq; enim te oblitus sum Laër
» tie noster. Liuius in Sereno. Cura nunc Laërtie uelle para ire itha
cam. Laërtius enim pro Laërtes dicebant quomodo & græci, λαέρτι-
ος pro λαέρτης. σοφοκλῆς ἐν αἴαντι μαστιγοφόρῳ. ἀεὶ μὲν ὦ παῖ λαερτίου
δέδορκά σε. Iuniores autem gaudentes breuitate per extremæ sylla
bæ abscissionem protulerũt, pro Virgilie Virgili, pro Mercurie Mer
» curi. Hora. in. i. carmi. Mercuri facunde nepos Athlantis. In eodem.
» Multis ille bonis flebilis occidit, Nulli flebilior q̃ tibi Virgili. Vnde
accentus perfecti uocatiui in his seruatur. Si enim non esset abscissio
debuerunt huiusmodi uocatiui, idest qui in, i, desinẽtes penultimã cor-
reptam habent ante penultimam acuere, ut Virgili, Mércuri, quod
minime licet. nam penultimam acuimus. In abscissionibus enim, si ea
uocalis in qua est accentus integra manet, seruat etiam accentum in-
tegrum, ut audiuit audit, nostrâtis nostrâs, illicce illic. De Pompei &
Vultei, & Cai, & similibus uocatiuis, quæ, i, loco consonantis ante, us,
habent in nominatiuo, dubitatur utrũ, i, extrema pro uocali, an pro
consonante sit accipienda, quomodo in alijs casibus. quod magis more
antiquo rationabilius esse uidetur. Nam solebant illi nonsolũ in prin
cipio, sed etiam in fine syllabæ ponere, i, loco consonantis, idq; in ue-
tustissimis inuenies scripturis, quoties inter duas uocales ponitur, ut
eiius, Pompeiius, Vulteiius, Caiius. Quod etiam omnes qui de littera
curiosius scripserunt, affirmant. Nècnon etiam metra ostendunt quod
dicimus, & regulæ ipsius ratio in supradicto uocatiuo. Omnis enim
uocatiuus in, i, desinens una syllaba minor esse debet nominatiuo suo,
ut Salustius ò Salusti, Virgilius ò Virgili, Terentius ò Terenti. Ergo
si Pompeius & Vulteius, trisyllaba sunt in nominatiuo, necessario in
uocatiuo disyllaba esse debent. quod non potest fieri nisi, i, loco conso-
nantis accipiatur. Vnde illud quoq; possumus scire, q̧ bene cui pro mo
nosyllabo accipiunt metrici, & huic. Omnis enim genitiuus in, ius, de-
sinens, una uult superare syllaba suum datiuum, ut ille illius illi, ipse
ipsius ipsi, unus unius uni, alter alterius alteri. Alius quoq; p duas, ij,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

debuit esse genitiuus causa datiui, quod est alij. sed uel hiatus causa est, uel quia inter duas uocales, i, uocalis esse non poterat. Datiuus autem loco consonantis eam accipi prohibebat, quam ipse duplicabat uocalem. & credo differentiæ causa, ne ali uerbum infinitum esse putaretur. Ideo pleriq; recusauerunt eum frequenti usu proferre. Vetustissimi tamen similem genitiuũ nominatiuo posuisse inueniuntur, sed accentu differt. Quippe circunflectitur in genitiuo penultima. Cæsar in » Anticatone priore. Vno enim excepto quem alius modi, atq; omnis » natura finxit, quisq; suos habet charos. Cecilius in quinto. Nullius » alius rei nisi amicitiæ corũ causa. Ei quoq; cum rationabiliter monosyllabũ esse deberet, cum genitiuus eius sit disyllabum per diæresim à poetis proferri inuenitur differentiæ causa, ne si monosyllabum sit, » interiectio esse putetur. Virg. in. ij. Aeneidos. Hei mihi qualis erat? » quantum mutatus ab illo, Hectore? Nihil tamen mirum, i, loco consonantis positum transire in uocalem, cum. u, quoq; idem patiatur in » quibusdã dictionibus apud poetas. ut Horatius in Epodo. Niuesq; de» ducunt Iouem, nunc mare nunc syluæ. Hic enim diuisione facta uæ extremæ syllabæ, u, à consonante transit in uocalem. Est enim dimetrum iambicum coniunctum semiquinariæ heroicæ. Similiter ergo ei & eis & eidẽ & eisdem, per diæresim proferũtur. Iuuena. in. v. » = Iuuenes hortantur ut illam, Ire uiam pergant, & eidem incumbe » re sectæ. In eodem. = Cæras nunc hac dictante pusillas Implet, & » ad mœchos dat eisdem ferre cynedis. In cõpositione autem nec aliter possunt proferri. cum sequens consonans cogit, i, secum loco uocalis proferri. Cui quoq; inueniuntur quidam dissyllabe protulisse per » diæresim. Vt Albinus rerũ Romanarũ primo. Ille cui ternis Capito» lia celsa triũphis, Sponte deum patuere cui freta nulla repostos, » Abscondere sinus non tutæ mœnibus urbes. Quod autem Pompei & Vultei, & Cai, & similia, i, finalem, & ante eam uocalem pro una syllaba habent, usus quoq; confirmat. Hora. in. i. Epistolarum. » Durus ait Vltei nimis attentusq; uideris. Vultei disyllabum accipit secundum analogiam. Alia uero omnia masculina seu fœminina desinentia, in, us, conuersa, us, in, e, faciunt uocatiuum, ut Priamus ò priame, Pius ò pie. Myrtus ò myrte, scyphus ò scyphe. Excipitur unũ quod tam in, e, q̃ in, i, facit uocatiuum quamuis sit appellatiuum, ò filie uel fili. Liuius Andronicus in Odyssea, Pater noster Saturni fi» lie. Catullus autem. Tu præter omnes une de capillatis cuniculosæ cel» tiberiæ fili. Terentianus de syllabis. Hic prius tu Basine fili, & tu » gener Nouate mi. Est tamen quando nominatiuo quoq; terminato in, us, pro uocatiuo siue metri, siue euphoniæ causa utuntur. Virg. in. viij.

» Corniger hesperidum fluuius regnator aquarum. Lucanus in .ij.
» Degener ò populus uix sęcula longa decorum, Sic meruisse uiris.

De nominatiuo & uocatiuo plurali sec. decl.

P Pluralis nominatiuus & uocatiuus secundæ declinationis, tam masculini q̃ fœminini generis in .i, finitur, & est simi=lis genitiuo singulari, ut huius docti, hi & ò docti, huius platani, hæ & ò platani. In neutris uero extremam, i, genitiui singularis mutantes in, a, breuem, facimus nominatiuum & accusatiuum & uocatiuum pluralem, ut huius templi, hæc & ò templa, huius munij, hæc & ò munia. Alij uero casus plurales in tribus generibus communem possident regulam.

De genitiuo plurali secun. decl.

e T genitiuus quidem pluralis fit in omni genere ab ablatiuo singulari assumente, rum, ut ab hoc uiro, horũ uirorum, ab hac platano, harum platanorum, ab hoc templo, horũ templorum. Inueniuntur tamen per concisionem mediæ syllabæ masculinorum plerunq; nominum, quæ neutra non habent, hunc casum proferentes maxime poetæ. Est autem apud ueteres prosam scribentes idem inuenire sed raro. Virgilius in primo Aeneidos.
» It cœlo clamorq; uirum stridorq; rudentum. pro uirorum. Idẽ in .iij.
» Cura deum bis pergameis erepte ruinis, pro deorũ. Idem in .y.
» = genus alto à sanguine diuũ, pro diuorũ. nummum uero pro nummorũ, & liberum pro liberorũ, & sestertium pro sestertiorũ, & iugerum pro iugerorũ, modium pro modiorũ, medimnum, senum, septenum, denum, frequenter etiam oratores per syncopam solent proferre. Cicero in .iij. Verrinarum. Iste unus inuentus est, qui ex complexu parentum abreptos filios ad necem duceret, & parentes precium pro sepultura liberũ posceret, liberum pro liberorũ. In eodem. Cum
» asserat sestertium uicies quingenta millia rem esse constaret. In eodẽ.
» Quis est enim qui tueri possit liberum nostrorũ pueritiam, contra
» improbitatem magistratuum? Idem in .iiij. Verrinarũ. Et pueri an-
» norum senum, septenumq; denum, senatorum nomen nundinati sunt. Senum pro senorũ, septenum pro septenorum, denum pro denorum
» dixit. Idem in Frumentaria. Sed tritici septies Medimnum ex Nym
» phonis arationibus tollit, medinnum pro medimnorum. in eadem.
» Minus te iugerũ professum esse dico, pro iugerorũ. Nam q singulare huius hoc iugerum est, ipse ostẽdit in eadẽ. In iugerum Leontini agri medimnũ ferè frumenti seritur. Dicitur tamen, & hoc iugus iugeris.
» Iuuenalis. Iugeribus paucis lumbos donare cliẽtis. Cicero in .iiij. Ver
» rinarũ. Quid si doceo iudices eos, q quadringenta millia modiũ lucri

» faciunt? pro modiorum. Idē pro Murena, Præfectū fabrum pro fabro=
» rum. Idē pro Vareno. Deū fidem, pro deorū. Idem pro Cluentio. Mil
» libus quadragenis nummum, pro nummorū. Idem ad Herenniū libro
» tertio. Pedū tricenum, pro tricenorū. Frequētius tamen hac utitur & Cicero, & cæteri syncopa, in eis nominibus, quæ numeros uel mensuras significant, Recusant autem hoc in masculinis habentibus neutra uel in neutris, ne similis sit nominatiuo singulari neutrorū. quāuis in his quoq; nominibus, quæ ex se faciunt neutra, licet nō frequēs, inue=
» nitur in usus huiuscemodi cōcisionis. Virgilius in nono. Altaq; certāt,
» Prendere tecta manu sociūq; attingere dextras. pro sociorū. Idē in. x.
» At Rutulum accessu iuuenis tum iussa superba, pro rutulorū. Quan
» uis & socius socia socium, & rutulus rutula rutulum dicatur. Te-
» rentius in Heauton. Quare omnes uos oratos uolo, ne plus iniquū pos=
» sit q̄ æquum oratio, pro iniquorū & equorum. Statius in. i. Theba.
» = illa nouos ibat populata penates.
» Portarū in Biuio lateri duo corpora paruū, Dependent, pro paruorū.
» Virg, in. ij. = magnanimum quondam generator equorum. Idē in. yi.
» Magnanimum heroum pueri innuptæq; puellæ. Quod in pronominibus quoq; fecerunt antiqui, meum pro meorum, tuum pro tuorum, nostrum pro nostrorum dicentes. Plautus in Trinummo.
» Vt rem patriā & gloriam maiorū fedarim meum. Idē in Penulo.
» Ecquid meministi tuum parentum nomina? Idem in Menæchmis.
» Auertit prædam ab hostibus, nostrum salute socium.

De datiuo & ablatiuo plurali sec. decl.

d Atiuus & ablatiuus plurales secundæ declinationis, fiunt similiter ab ablatiuo singulari mutatione, o, finalis in, is, longam, ut à uiro, his & ab his uiris, à platano, his & ab his platanis, à tēplo, his et ab his templis. Inueniuntur pauca inæqualē habentia declinationē, ut uas in singulari numero, tertiæ est declinationis, hoc uas huius uasis, in plurali uero secundæ hæc uasa horū uasorū, his & ab his uasis. Festorū ēt nomina dierum in, ia, desinentia semper pluralia, genitiuū quidē tam secundum formā secundæ q̄ tertiæ proferunt. Datiuum uero & ablatiuū secundum tertiā. hæc uulcanalia, horum uulcanaliorum & uulcanaliū, his & ab his uulcanalibus. Similiter Saturnalia, Floralia, Compitalia. Terminalia, Quinquatria. Nec non à domo harum domorū & domuum his & ab his domibus, non etiam domis. Iuuenalis in primo.
» Viscera magnarum domuū dominiq; futuri. Virg. in. ij. Aeneid.
» Dardanidæ contra turres ac tecta domorū, Culmina conuellunt. Idē
» in. ij. Georg. = domibus cedrosq; cupressosq;. Salust. in Catil.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Domus suas gloria decorabant. Terentius in Eunucho.
» Domi focisq; fac uicissim, ut memineris. Virg. in. yi. Aeneidos
» Hic labor ille domus & inextricabilis error. Per omnes igitur casus tam secundae q̃ quartae inuenitur absq; datiuo & ablatiuo pluralibus qui semper in, bus, exeunt. Sunt tñ quaedam nomina, quorum ali qui casus in usu deficiunt, quos q̃uis secundum analogiã possimus pro ferre, tamen quia apud auctores non inuenimus, recusandos puto, ut huius tabi huic & ab hoc tabo. Lucanus in sexto.
» = Stillantis tabi saniem. Virgilius in. iij. Aeneidos.
» Et terram tabo maculant, mihi frigidus horror. Caeteri uero casus in usu non facile inueniũtur. Maria, aera, uina, mella, ordea, genitiuos q- dem & datiuos plurales in usu raro habent, nisi apud uetustissimos. apud quos multa praeterea deficientia inuenies. Oportet igitur scire qdẽ analogiae rationẽ, usũ tñ auctorũ magis aemulari. Duo praeterea & ambo genitiuos quidem & accusatiuos secundum hanc declinatio nem proferunt, duorũ amborum, duos & ambos, q̃uis in neutro dif= ferentiae causa duũ soleat dici. necnon accusatiuus masculinorũ est qñ
» similis ntõ profertur q̃uo in neutris. Virg. in. xi. Si duo praeterea ta
» les idea tulisset, Terra uiros. Lucan. in. i. Quae mare, quae terras, quae
» totum possidet orbẽ, Non cepit fortuna duos. Iuuenalis in secundo.
» Tu'ne duos una saeuissima uipera coena, tu'ne duos? datiuos & ablatiuos in. bus, terminant in omni genere, duobus duabus duobus, ambobus ambabus ambobus.

De accusatiuo plurali secundae decl.

a Ccusatiuus pluralis eiusdem declinationis in masculino & in foeminino genere fit ab ablatiuo singulari, addita, s, ut ab hoc docto, hos doctos, à platano has platanos. Neutra enĩ semper accusatiuum similem habent & nominatiuo & uocatiuo.

Tertiae declinationes terminationes septuaginta et octo.

t Ertia declinatio terminationes habet nominatiui. lxxviij. uel paulo plus. desinit enim in, a, correptam, & in, e, correptam. in, o, correptam, & in, o, productam. in, al, correptam. in, el, correptam, & in, el, productam. in, il, correptam. in, ol, productam. in, ul, correptam. in, an, productam. in, en, correptam. in, en, productam. in, in, productam. in, on, productam. in, ar, correptam, in, ar, productam. in, er, correptam, in, er. productam. in, ir, correptam. in, or, correptam. in, ur, correptam, in, ur, productam. in, as, correptam, in, as, productam. in, es, correptam, in, es, productam. in, is, correptam, in, is, productam. in, os, correptam, in, os, productam. in, us, correptam, in, us, productam. in, ys. in, aes,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

in, aus, in, ans, in, ens, in, ons, productā et correptam. in, uns, in, yns, in ars, in, ers, in, ors, in, urs. in, uls. in, ems. in, abs. in, ebs, correptā, in, ebs, productam. in, obs. in, ybs. in, urbs. in, aps. in, eps. in, ops. in, yps, in irps, in, ax, correptam, in, ax, productam in, ex, correptam, in, ex, productam. in, ix, correptam. in, ix, productam. in, ox. correptam, in, ox, productam. in, ux, correptam, in, ux, productam. in, yx in, aex. in, aux. in, alx. in, anx. in, unx. in, arx. in, ac. in, ec. in, ut. in, ud. In, a, correptam neutra & græca, ut hoc poema huius poematis. In, e, correptam neutra latina, ut hoc monile huius monilis. In, o, correptam quam frequenter & producunt poetæ, masculina desinunt uel fœminina, uel cōmunia latina, uel notha, ut hic Cicero huius Ciceronis, hic Leo huius Leonis, hæc uirgo huius uirginis. hic & hæc homo huius hominis. Antiquissimi tñ & græca in, o, productam desinentia per hunc declinationem proferebant, ut Sappho Sapphonis, Dido Didonis. In, al, correptam masculina neutra latina, & barbara, ut hic sal huius salis, hic Annibal huius Annibalis, hoc tribunal huius tribunalis. In, el, correptā neutra latina, ut hoc mel huius mellis, fel fellis. In, el, productam barbara, ut hic Daniel huius Danielis, Michael Michaelis, Nechamel Nechamelis. In, il, correptam masculini uel fœminini uel cōis generis sunt, latina, ut hic pugil pugilis, hæc Tanaquil huius tanaquilis, hic & hæc uigil huius uigilis. In, ol, productam masculinum latinum, ut hic Sol huius Solis. In, ul, correptā masculini uel communis latina, hic consul huius consulis, hic & hæc exul huius exulis. In, an, productam, masculina græca, ut hic pæan huius pæanis. In, en, correptam, latina, masculina uel neutra, ut hic flamen huius flaminis, hoc numen huius numinis. In, en, productam latina uel græca, masculini uel fœminini generis, hic liē huius lienis, hæc Syren huius Syrenis. In, in, productā græca masculina uel fœminina, hic Delphin huius Delphinus, hæc trachin huius trachinis. In, on, productam græca masculina uel fœminina, hic Mennon huius Mennonis, hæc Sidon huius Sidonis. In, ar, correptā latina & græca & barbara, masculini uel neutri generis, hic Cæsar huius Cæsaris, hic Bostar huius Bostaris, hoc nectar huius nectaris, hoc calcar huius calcaris. In, ar, productā latina masculini uel communis uel neutri generis, & sunt monosyllaba uel ex monosyllabis composita, ut hic Nar huius naris, hic & hæc & hoc par huius paris, dispar disparis, hoc far huius farris. In, er, correptā masculina & fœminina, & neutra & communia, ut hic pater huius patris, hæc mater huius matris, hoc tuber huius tuberis, hic & hæc pauper huius pauperis. In, er, productam masculina græca & unum latinum uel magis no=

thum, neutri generis, hic aer huius aeris, hoc Ver huius ueris. In, ir, correptam, unum fœmininum, hæc Gadir huius gadiris. quidam addunt hic abadir ὁ βαίτυλος, huius abadiris, lapis quem pro Ioue deuorauit Saturnus, sed in usu hoc non inueni. In, or, correptā masculina & fœminina et neutra, & communia tam græca q̃ latina, hic Hector huius Hectoris, hic Orator huius oratoris, hæc uxor huius uxoris, hoc æquor huius æquoris, hic & hæc & hoc author huius authoris, hic & hæc & hoc memor huius memoris Virg. in. iiij. Aen.

» Tum si quod non æquo fœdere amantes.

» Curæ numen habet, iustumq; memorq; precatur.

Inueniuntur tamen, & hæc & omnia penè communia masculini & fœminini, quæ etiam si non faciant ex se neutra, sæpe tamen neutris adiunguntur, figurate, ut Virgilius in. x.

» Italiam petijt fatis auctoribus esto. Et in Bucolicis.

» Pauperis & tuguri congestum cæspite culmen. Et in. yi.

» = curibus paruis & paupere regno. Quanuis pluralis nominatiuus eorum, hoc est neutrorū ex supradictis nominibus in usu frequenti non sit ex eis, quomodo neq; ex alijs communibus duum generum. Nam si sint communia trium generum, sine dubio masculini quidem & fœminini in es, neutri uero proferent in. a, nominatiuum pluralem, ut hi & hæ sapientes & hæc sapientia, ergo hic & hæc & hoc sapiens. hi & hæ pares & hæc paria, hic & hæc & hoc par. hi & hæ ancipites et hæc ancipitia, hic & hæc & hoc anceps. hi & hæ felices & hæc felicia, hic & hæc & hoc felix. hi & hæ ueteres & hæc uetera, hic & hæc et hoc uetus. Quæ igitur in plurali numero, ā, terminationē non accipiunt, quæ propria est neutrorum, manifestum est trium generum non esse communia, sed masculini & fœminini, figurate tamen per obliquos plerunq; casus, raro autem per nominatiuum coniungi etiam neutris, ut Virg. in. ix.

» Nulla dies unq̃ memori uos eximet æuo. et Iuue. in. yi. Satyr.

» = tituliq; cupido Hæsuri saxis cinerum custodibus. quanuis hoc custos raro, nisi figurate inuenias, & hæc custoda pluraliter nemo dicat. Sic ergo neq; hæc memora uel auctora uel paupera neutraliter puto facile in usu posse inueniri, sed (sicut supradictū est) figurate sunt prolata, & hæc & alia plurima huiusmodi apud auctores. Inueniuntur tamen quædam, quæ obliquos casus comunes possident, quāuis nominatiuus non sit cōis, ut plus, cum sit neutri ntūs dūtaxat, genitiuus eius cōis est trium generum, necnon datiuus & ablatiuus. Vnde pluralia quoq; tam in. es, q̃ in. a, inuenimus, hi & hæ plures & hæc pluria uel plura, unde compositum compluria. Terentius in Phor.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Multa aduenienti noua, ut fit, compluria. Ablatiuus quoq; tam in. e,
q̃ in. i, terminans inuenitur, ut pote communis trium generum. Et ac=
cusatiuus pluralis tam in. es, quàm in, is. Virg. in. i. Georg. Seu plu-
» ris calor ille uias & cæca relaxat, Spiramenta. Hora in. i. Episto.
» Tractus uter pluris lepores uter educat apros. In, ur, correptam
latina masculina, & communia & neutra, hic turtur huius turtu-
ris, hic & hæc augur huius auguris. Hora. in. iij. Carmin.
» = nisi fallit augur, Annosa cornix. hoc tybur huius tyburis. In, ur, pro=
ductam unum inuenitur commune duum generum, ut hic & hæc fur
huius furis. In, as, correptã græca masculini uel fœminini uel neu-
tri, uel communis generis, hic Arcas propriũ huius arcadis, hæc Pal-
las huius Palladis, hoc Ceras propriũ loci huius ceradis, hic & hæc
arcas gentile huius arcadis. In, as, productam græca & latina ma-
sculini uel fœminini uel neutri uel communis generis, ut hic Atlas hu-
ius Atlantis, hic Mæcenas huius Mæcenatis, hæc ciuitas huius ciuita-
tis, hoc uas huius uasis, hic & hæc Capenâs huius capenatis. In, es,
correptam latina masculina uel fœminina uel communia duũ uel tri-
um generum, ut hic Cocles huius coclidis, hæc seges huius segetis, hic
& hæc miles huius militis. Ouidius in secundo Metamorpho. Miles
» erat Phœbes. De Calistone dicit, hic & hæc & hoc teres huius tere-
» tis. Virg. in. vij. = teretes sunt aclides illis, Tela sed hæc lento mos est
» aptare flagello. Hebes hebetis, sospes sospitis. Iuue. in. iiij. Nec unq̃
» depositum tibi sospes erit. hic & hæc & hoc sospes huius sospitis.
» Lucanus in. v. Hospes in externis audiuit curia tectis. hospes curia.
Inuenitur tamen & hæc hospita. Virg. in. iij. Aeneidos.
» Et pater Anchises, bellum ò terra hospita portas. Similiter & sospes
& sospita prolatum est ab auctoribus. Ouidius in secundo Fastorũ.
» Sospita delubris dicitur aucta nouis. Neutra quoq; supradictorũ plu=
» ralia tradit usus. Statius in. iiij. Thebaidos. Accipias fessisq; libẽs
» iterum hospita pandas, Flumina. In, es, productam tam græca quàm
latina masculini generis uel fœminini, uel communis, ut hic Chremes
huius Chremetis, uel chremis, hic Verres huius Verris, hæc cædes hu
ius cædis, hic & hæc hæres huius hæredis. In, is, correptam tam græ
ca q̃ latina masculini generis uel fœminini uel communis, hic Paris
huius paridis uel paris, hic collis huius collis, hæc Thetys huius the-
tydis, hæc cuspis huius cuspidis, hic & hæc utilis huius utilis. In, is,
productam græca & latina, masculina uel fœminina uel communia,
ut hic Delphis uel Delphin, huius Delphinis, hic Aris proprium hu=
» ius Arinis. Cicero pro Scauro. Arinis uxorem: hæc Soteris huius So
» terinis. Plautus in Vidularia. Immo id quod hæc nostra est patria,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» & ꝙ hic meus est pater, Illic autem Soterinis est pater. hic Dis pro-
prium, idest Pluto, huius Ditis. hic & hæc dis appellatiuum huius di
tis. hæc uis huius uis. hic & hæc Samnis huius samnitis. In, os, corre
ptam unum latinum neutrum hoc os huius ossis, quod ét hoc ossum
» antiqui protulerunt. Gellius libr. xxx. Caluariæq; eius ipsum ossum
» expurgauerunt inaurauerunt́q;. In, os, productam græca et latina ma
sculini uel fœminini uel neutri, uel cōis generis sunt. Hic Heros huius
herois, hic nepos huius nepotis, hæc dos huius dotis, hoc os huius oris,
hic & hæc compos huius compotis. In, us, correptam latina masculi=
ni uel fœminini uel neutri uel cōis duum uel trium generum, hic le-
pus huius leporis, hæc Venus huius Veneris, hoc tempus huius tempo
ris, hic & hæc Lygus huius Lyguris, hic & hæc & hoc uetus huius
ueteris. In, us, productam græca uel latina masculina uel fœminina,
uel cōia uel neutra, ut hic Melampus huius Melampodis, hic Mus hu
ius muris, hæc uirtus huius uirtutis, hic & hæc sus huius suis, hoc tus
huius turis. In, ys, græca masculina uel fœminina, hic amphibrachys
huius amphibrachyis, hic Capys huius capyis, hæc erinnys huius
erinnyis. In, æs, latinum unum masculinum, ut hic præs huius præ=
dis, & unum neutrū, ut hoc æs huius æris, cuius plurales obliqui in
» raro sunt usu, æra ærū æribus. Cato in Oratione qua in Senatu sua=
» sit, ut plura æra equestria fierent. nunc ergo arbitror oportere resti
tui, quo minus duobus millibus ducentis sit ærum æquestriū. In eodē.
» De æribus equestribus de duobus millibus actum, In, aus, latina duo
fœminina, ut hæc laus huius laudis, hæc fraus huius fraudis. In, ans,
latina masculina uel communia duum uel trium generum, ut hic qua
drans huius quadrantis, dodrans dodrantis. hic & hæc infans τὸ νή
πιον huius infantis, hic & hæc & hoc infans ὁ ἄλαλος huius īfantis.
Et amans quod nomen est cum pro amatore accipitur, amantis. In=
uenitur ēt unum fœmininum, hæc glans huius glandis. Sic enim Lu=
cretius, ut supra dictum est, profert. Et Ouidius in. xiiij. Metamor.
» = ut lata plumbea funda. Missa solet medio glans intabescere cœlo.
In, ens, latina masculina uel cōia duū uel trium generum, hic Vfens
huius ufentis, hæc mens huius mentis, hic & hæc parens huius paren
tis, hic & hæc & hoc prudens huius prudentis. In, ons, latina ma-
sculina uel fœminina uel omnis generis, ut hic mons huius montis,
hæc frons huius frontis, hic & hæc et hoc insons huius insontis, quod
solum teste Probo, o, ante, ns, habet correptam, & eius simplex sons
sontis. In, uns, similiter latina masculina, hic Aruns huius
aruntis. In, yns, unum inuenitur fœmininum græcum, ut hæc
Tiryns huius Tirynthis. In, ars, latina masculina uel fœminina,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ut hic Mars huius martis, hæc ars huius artis. In, ers, latina omnis
generis, hic & hæc & hoc iners huius inertis. In, ors, latina mascu-
lina uel fœminina uel omnis generis, ut hic Mauors huius mauortis,
hæc cohors huius cohortis, hæc sors huius sortis, cuius nominatiuũ pro
» tulit Plautus in Cassina, Hæc sortis. Vidéne qua illic insit alia sortis
» sub aqua hic & hæc & hoc cõcors huius cõcordis. In, urs, latina cõ-
munia trium generũ, hic & hæc & hoc Tyburs Tyburtis, gẽtile. In
uls, unũ latinum fœmininũ, hæc puls huius pultis. In, ems, quoq; unũ
fœmininũ, hæc hyems huius hyemis. In, abs, græca & latina mascu
lina & fœminina, hic arabs huius arabis, hæc trabs huius trabis.
uetustissimi tamen et trabes pro trabs proferebãt. Ennius in Medea.
» Vtinã ne in nemore pelio securibus Cæsa accidisset ad terram abiegna
» trabes. In, ebs, correptam latina omnis generis cõia, hic & hæc &
hoc cœlebs cœlibis. In, ebs, productam unũ fœmininũ latinum, hæc
plebs huius plebis, dicitur tñ & hæc plebes plebei. Lucanus in. iij.
» = nescit plebes ieiuna timere. In, obs, fœminina latina, ut hæc scobs hu
ius scobis, et hæc scrobs huius scrobis. sic alij. sed Probus nominatiuũ
similem protulit genitiuo. quod Plautus masculino genere profert in
» Amphitrione. Ibi scrobes effodito duplos sexagenos in dies. In, ybs,
unũ masculinũ, hic chalybs, huius chalybis. In urbs unũ fœmininum
hæc urbs huius urbis. In aps unũ fœmininũ, hæc daps huius dapis.
sed nominatiuus frequẽti non est in usu quem Liuius Andronicus in
» primo Odysseæ ponit. Quæ hæc daps est qs festus dies? Horatius ac-
» cusatiuum protulit in secundo carminũ. Ergo obligatam redde Ioui
» dapem. Idem genitiuum in. iiij. Nunc in reluctantes dracones, Egit
» amor dapis atq; pugnæ. Idem in Epodo, Mutatæ dapis inemori spe
» ctaculo. In, eps, masculina & omnis, ut hic manceps huius mancipis,
hic & hæc & hoc particeps huius participis, adeps uel adipes, in
» utroq; genere inuenitur. Varro in. ij. rerũ rusticarum. Adipes illa. In
ops, latinum fœmininum unũ, ut hæc ops huius opis, nomen matris
deorum & copia. Eius quoq; nominatiuus in usu frequenti non est,
sed illius quod ex eo cõponitur cõe omnis generis, hic & hæc & hoc
inops. Vetustissimi tamen hic & hæc & hoc ops & cops pro opulen
» tus & copiosus dicebant. Actius de Hercule dicens. quorũ genitor fer
» tur esse ops gentibus, pro opem ferens & auxilium gentibus. Sic Ca
per. Potest tamen etiã fœminino genere hic intelligi figurate coniun-
ctum masculino, ut si dixisset, quorũ genitor auxilium fuit gentibus.
tamen nominatiuo eius usus est, Plautus in Cistellaria.
» Itáq; me Saturnus eius patruus & Castor pater,
» Itáq; me ops opulenta illius auia, immo mater quidem. Et græca, hic

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

pelops huius pelopis, hydrops hydropis, merops meropis. In yps, græca cinyps cinypis. In, irps, latinum unum hic & hæc stirps huius stirpis. In, ax, correptam latina & græca, hæc fax huius facis, hic abax huius abacis. quod tamen & hic abacus huius abaci frequenter inuenitur. In, ax, productam græca & latina masculina & fœminina, & omnis, ut hic phæax huius phæacis, hæc pax huius pacis, hic & hæc & hoc audax huius audacis. In, ex, correptam græca & latina masculina & fœminina & cõmunia trium generum, ut hic lelex lelegis, hic grex huius gregis, hæc ilex huius ilicis, hic & hæc & hoc artifex huius artificis. In, ex, productã latina masculina uel fœminina uel cõmunia trium generum, ut hic rex huius regis, hæc lex huius legis, hic & hæc & hoc exlex huius exlegis. In, ix, correptam latina masculina uel fœminina, hic calix huius calicis hæc pix huius picis, hæc nix huius niuis. In, ix, productam latina masculina uel fœminina, uel cõmunia trium generum, ut hic phœnix phœnicis, hæc cornix cornicis, hic & hæc & hoc felix. Oportet tamen scire ꝙ græci. i, & υ, ante. x, breuem esse uolunt, etiam si in obliquis producatur, ut φοῖνιξ, φοίνικος, βόμβυξ βόμβυκος. A`uero secundum genitiuum etiam in nominatiuo produci uel corripi dicunt, ut κόλαξ κόλακος, corripitur in nominatiuo quoniam & in genitiuo, φαίαξ uero φαίακος, in utroq; producitur. latini autem omnes uocales bitemporeas, idest διχρόνους habentes ad genitiuum respicientes dicunt produci uel corripi, uocales ante. x, positas in nominatiuo. Inueniuntur igitur in, ix, productam latina, ut ostendi, fœminina uel omnis, ut hæc nutrix huius nutricis, hic & hæc & hoc pernix huius pernicis. In, ox, correptam fœmininum nox noctis, & ex hoc compositum cõmune hic & hæc & hoc pernox pernoctis. Iuuenalis in. iij. Si luditur alea pernox. In, ox, productam fœminini uel omnis, ut hæc uox huius uocis, hic & hæc & hoc uelox huius uelocis, atrox atrocis. In, ux, correptam masculina uel fœminina uel cõmunia, hic uolux, huius uolucis, hæc nux huius nucis, hic & hæc dux huius ducis. In, ux, productam masculinum hic Pollux huius Pollucis, fœmininum hæc lux huius lucis. In, yx, græcã tã masculina q̃ fœminina, hic Sandyx huius Sandycis, hæc styx huius stygis. In, æx, fœmininũ, ut fæx fæcis. In, aux, unũ fœmininũ hæc faux huius faucis. In, alx, unũ fœmininũ, ut falx falcis. In, anx, unum fœmininũ lanx lancis. In, unx, unum cõe hic & hæc coniũx huius cõiugis. In, arx, unũ fœmininũ hæc arx huius arcis. In ac, unũ neutrũ hoc lac huius lactis. In, ec, unũ neutrũ hoc alec huius alecis. In, ut, unũ neutrũ hoc caput huius capitis. In, ud, bogud bogudis. Quod hic in fine legitur in ud, Bogud Bogudis, in uetustis codicibus non est.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

De genitiuo tertiæ declinationis.

T hæ quidem terminationes. nominatiui tertiæ declinationis, genitiuus autem eius in, is, desinit correptam. excepto uno monosyllabo hæc uis huius uis. quum omnes aliæ declinationes producant terminationem eiusdem casus. Oportet autem scire, quod in quibusdam pares habet genitiuus tertiæ, suo nominatiuo syllabas, in quibusdam una, in alijs duabus syllabis uincit. & pares quidem habet in nominibus in, e, desinentibus correptam, ut hoc mare huius maris, hoc monile huius monilis. Et in quibusdam in, er, uel in, es, productam, uel in, is, tam correptam quam productam exeuntibus, ut hic pater huius patris, hic Verres huius Verris, hæc cædes huius cædis, hic collis huius collis, hæc auis huius auis, hæc uis huius uis. In alijs autem omnibus eiusdem declinationis nominibus, una syllaba superat nominatiuum genitiuus, ut schema schematis, Cicero Ciceronis, Consul consulis, pecten pectinis, baccar baccaris, lis litis, apex apicis. Excipitur hæc caro huius carnis, in quo pares habent syllabas nominatiuus & genitiuus. Inueniuntur tamen ueteres qui genitiuo similem nominatiuum protulerunt, ut hæc carnis huius carnis. & senex senis, & supellex supellectilis. in quo duabus syllabis uincit nominatiuum genitiuus. huius quoque nominatiuum quidam similem genitiuo protulerunt. Et omnia quæ à capite composita in, ps, desinunt, similiter habent duabus syllabis superantem genitiuum anceps ancipitis, biceps bicipitis, centiceps centicipitis. quæ ueteres in, es, proferentes secundum regulam declinabant, ancipes ancipitis, bicipes bicipitis, sicut hospes hospitis, sospes sospitis. Iuniores uero gaudentes breuiloquio, per circuncisionem ea protulerunt. quod & in alijs dictionibus fecisse inueniuntur, ut dic, duc, fac, fer, pro dice, duce, face, fere. Necnon etiam uocatiuos in ius terminantium propriorum, Virgili & Terenti, pro Virgilie & Terentie dicentes. de quibus iam docuimus. Penultima uero eius declinationis in quibusdam producitur, in quibusdam corripitur. producitur quidem in his, quorum nominatiuus in longam desinit syllabam, seu natura, seu positione. ut Sol Solis, Titan Titanis. Delphin Delphinis, fur furis, Mæcenas Mæcenatis, merces mercedis, Samnis samnitis. Crenis proprium nomen nymphæ Crenidis. os oris, mus muris, præs prædis, uas uasis, laus laudis, infans infantis, Aruns aruntis, iners inertis, uecors uecordis, puls pultis, alec alecis. excipiuntur in, on, desinentia græca, & in, o, tam latina quam notha. Quod tam producere quam corripere licet ea in nominatiuo. hæc enim uocalis, id est, o, quamuis in nominatiuo producatur in genitiuo non semper producitur penultima, sed in quibusdam, in alijs autem corripitur. Quando autem cor=

ripiatur uel quando producatur, cum de nominatiuo et genitiuo exposuimus dictum est. Praeterea corripiunt praedictam penultimam in, ms, uel, ps, uel, bs, uel x, desinentia, si uocalem breuem ante eas consonantes habuerint, ut haec hyems hyemis, manceps mancipis, coelebs coelibis, fax facis, artifex artificis. Necnon producentia terminationem nominatiui, corripiunt penultimam genitiui, ut hic & haec & hoc par huius paris, lar laris, uas uasis, pes pedis, Ceres Cereris, compos compotis, bos bouis, sus suis, grus gruis. Corripientia quoq; nominatiuum in quibusdam corripiũt penultimam genitiui, in quibusdam producunt. producunt in, al, & in, el, neutra, & in, ar, similiter neutra deriuata, ut hoc tribunal huius tribunalis, ceruical ceruicalis, mel mellis, fel fellis, calcar calcaris, lacunar lacunaris, lucar lucaris. In, or, quoq; desinentia alia producunt, alia corripiunt penultimam genitiui. producunt, ut hic cursor huius cursoris, hic & haec auctor huius auctoris. corripiunt, hic Hector huius Hectoris, haec arbor huius arboris, hic & haec memor huius memoris. Quando uero producant, & quando corripiant, cum de nominatiuo tractabamus ostendimus. Alia uero omnia quae nominatiui terminationem corripiunt, similiter penultimam genitiui corripiunt, ut toreuma toreumatis, Annibal Annibalis, uigil uigilis, cornicen cornicinis, agger aggeris, uetus ueteris, caput capitis. excipitur inquies inquietis, quod simplicis declinationem seruauit in composito, quamuis corripiat extremitatem nominatiui. Similiter os ossis & lac lactis. quod quibusdam placet in nominatiuo per apocopam, te, proferri, hoc lacte enim dicebant antiqui.

De datiuo singulari tertiae declinationis.

d Atiuus tertiae declinationis nascitur à genitiuo abiecta, s, & producta, i, ut huius schematis huic schemati, huius maris huic mari, huius Ciceronis huic Ciceroni. Inueniũtur tamen poetae rarissime in graecis, quae apud graecos in, i, correptam terminãt supradictum casum, ipsi quoq; eum corripientes. Statius in primo

» Achilleid. Palladi littoreae celebrabat Scyrus honorem.

De Accusatiuo.

a Ccusatiuus fit supradictae declinationis, is, genitiui, modo in em, modo in, im, conuersa ut huius Solis hunc solem, huius flaminis hunc flaminem, huius gregis hunc gregem, huius regis hunc regem, huius Tyberis hunc Tyberim, huius Araris hunc Ararim, huius uis hanc uim, huius turris hanc turrim. In una tamen terminatione, idest is, desinentium, qui similem habent genitiuum nominatiuo, inueniũtur quaedã nomina accusatiuum in, im, finientia.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Sunt autem hæc plerunq; græca uel propria, quæ accusatiui græci, n, in. m, conuertentia faciunt accusatiuum latinum, ut tyberis tyberim, fabaris fabarim, thybris thybrim, araris ararim. Nam non poterit ab alio nominatiuo, ut diximus nisi in. is, desinente in. im, accusatiuus proferri. Ergo Arar per apocopam. is, protulit. Lucanus in. vi.

» = Rhodanumq; morantem præcipitauit Arar. Hæc Neapolis Neapolim, Charybdis Charybdim. Virgilius in sexto.

» Leucaspim & Lyciæ ductorem classis orontem. Idem in. vii.

» A` quo post Itali fluuium cognomine Thybrim, Diximus. Idē in. ix.

» Principio Fabarim, & succiso popliti gigen. Idem in. vii.

» Qui Tyberim Fabarimq; bibunt. Mephitis quoq; quod proprium & à græco μεφίτης, ut quibusdam uidetur, mutatione. σ, in, φ, translatum, rationabiliter in, im, fecit accusatiuum. Virg. in. vii.

» = sæuamq; exhalat opaca Mephitim. Idem in. ix.

» Immanem ueluti pecora inter inertia tygrim. Idem in. xi.

» Velocem interea superis in sedibus opim. Alpis cum semper plurale sit quomodo Syrtis, tamen & singulariter hoc quomodo illud inuenitur à poetis prolatum, & in, em, terminans accusatiuum, alpem cū illud syrtim faciat. Lucanus in primo.

» Tunc inter Rhenum populos alpemq; iacentes. Idem in. iii.

» Agmine nubiferam rapto superevolat alpem. Iuuenalis in. iiii.

» Transilit, opposuit natura alpemq; niuemq;. Lucanus in octauo.

» Trans pharon in medio tangit ratis æquore syrtim. Idem in. i.

» = dubiam super æquora syrtim. Præterea inueniūtur latina in, im, terminantia accusatiuū, hæc turrim, burim, securim, puppim, sitim, restim, uim, magudarim, tiberim, peluim, tussim. Virg. in. ii. Aenei.

» Turrim in præcipiti stantem summisq; sub astra. Idem in. i. Geor.

» Continuo in syluis magna ui flexa domatur.

» In burim, & curui formam accipit ulmus aratri. Idem in secundo

» Aenei. Taurus & incertam excussit ceruice securim. Idem in. i.

» = ingens à uertice pontus In puppim ferit. Idem in Bucolicis.

» Dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo. Terent. in Eunuc.

» Ad restim mihi quidem res redit planissime. Virg. in. vi.

» Nec uim tela ferunt, licet ingens ianitor orci. Plautus in Rudente.

» Seu tibi confidis fore multam magudarim, quod significat frugis genus, idest caulis, qui nascitur ex ea parte, cuius radix sirpis auellitur, uel ut alii uolunt, siliginem. Quorundam tamen ex eis etiam in, em, inuenitur accusatiuus, ut Lucanus in tertio.

» = in puppem rediere rates. Virgilius in. xi.

» Telaq; & æratam quatiens Tarpeia securem. Iuuenalis in. iiii.

= descendunt

= descendunt statuæ restemq; sequūtur. Cætera uero omnia supradictæ declinationis in, em, solam proferunt accusatiuum, hunc patrem, & hunc leporem, & hanc uallem, & hunc & hanc utilē. In græcis autem frequenter inuenimus auctores, tā in hac q̄ in alijs declinatiōibus græcos plerunq; seruantes accusatiuos, ut Titana, Sirena, Thoraca, Lāpada, pro Titanē, Sirenē, Thoracē, lāpadē. Quāuis Plautus hanc lāpadā dixit in Cassina. Tene lāpadā, imo ego hanc tenebo.

De uocatiuo singulari tertiæ decl.

u Ocatiuus in tertia declinatione similis est suo nominatiuo, ut hic Cicero ò Cicero, hic Consul ò Consul, hic Rhetor ò rhetor. Inueniuntur tamen græca, quæ uocatiuum græcum seruāt, ut Thybris ò Thybri, Thebais ò thebai, Pallas ò palla. Vir. in. x.

Da nunc Thybri pater ferrum quod missile libro. Idem in eodē.

Teq; iuuat Palla, sed bellis acer Alesus. Idem in. xi.

Quin ego non alio digner te funere Palla. Ouid. in. ij. Fastorum.

Chare nepos Palla funesta quid induis arma? In quo Homerum secutus est. Ille enim πουλυδάμα, σὺ μὲν οὐκ ἔτ᾽ ἐμοὶ φίλα ταῦτ᾽ ἀγορεύεις. Statius in. xij. Thebaid.

O` mihi bissenos longum uigilata per annos, Thebai.

De ablatiuo singulari tertiæ declinationis.

a Blatiuus tertiæ declinationis in alijs per, e, correptā, in alijs per, i, productam, in alijs per, e, & per, i, profertur. per, i, in neutris, quæ in, e, correptam desinunt per nominatiuum & sunt appellatiua, ut hoc mare, hoc monile, ab hoc mari, ab hoc monili. Et est similis huiuscemodi ablatiuus suo datiuo, ut huic mari ab hoc mari. Vetustissimi tn̄ solebant huiuscemodi noīum abltūm ēt in e, proferre. Varro antiquitatum humanarum. xij. Ab Erythreo mare orti. Idē in Fūdanio. In mare aquā frigdā oriri. Atacinus quoq; dicit. Cingitur Oceano Lybico mare flumine Nylo. Plau. in Rudēte. In macellum pisces prolati si essent nemo emat, Suam quisq; partem piscium poscant sibi, Dicant in mare communi captos. Luca. in. vij. = gentes mars ille futuras Obruet & populos, æui uenientis in orbē Erepto natale feret, pro natali. Ouidius in. v. Fastorum. Cur tibi pro Libycis clauduntur rete Leones, rete pro reti. Plautus in Rudente. Mea opera & rete & horrea, quod etiam masculino genere protulit. Idem in eadem. Non uides proferre me uuidum retem sine squamoso pecu. Idem in eadem. Vt dimisi retem atq; hamū quicquid hæsit extraho. quod etiam fœminino genere protulit secūdum primam declinationem. Idem in Rudente. Pol magis sapuisset si dormiuisset domi, Nam nunc & operam ludos facit & retiam, Vt

tempestas est. Hora. in. ij. sermonũ. His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam, Gausape purpureo mensam pertersit. Vnde Persius quasi in e, tantum desinente supradicti nominis ablatiuo gausapa dixit plurale, non gausapia. Iam chlamydes regum iam lutea gausapa captis. Idem = balanatum gausape pectis. antiquissimi tamen & hic gausapes & hæc gausapa & hoc gausape, & plurale neutri hæc gausapa, quasi a nominatiuo hoc gausapũ protulisse inueniũtur. Vnde Cassius ad Mæcenatem. Gausapo purpureo salutatus. Varro uero de lingua latina ait. Talia ex græco sumpta ex masculino in fœmininum trãsire &, a, littera finiri ὁ κοχλίας hæc cochlea, ὁ χάρτης hæc charta, ὁ γαυσάπης hæc gausapa. Seneca Ouidiũ sequens Gausapa si sumpsit gausapa sumpta probat, Propria eiusdem terminationis similem habent nominatiuum ablatiuo, hoc præneste ab hoc præneste. Virgilius in octauo.

Qualis erat cum primam aciẽ præneste sub ipsa. Figurate enim ad urbem reddidit sub ipsa, cum proprium oppidi neutrum est, quomodo Reate. Idem Poeta in septimo.

Quiq́; altum præneste uiri, quiq́; arua celenæ. Illorũ quoq; ablatiui i, terminantur neutrorũ, quæ in, al, desinunt, hoc tribunal ab hoc tribunali, hoc ceruical ab hoc ceruicali. Similiter faciunt ablatiuum quæ in, ar, desinunt neutra, & in obliquis casibus producunt, ã, penultimam, ut hoc calcar huius calcaris à calcari, lacunar lacunaris à lacunari, lucar lucaris à lucari. Quando autem producant eam in libro qui est de nominatiuo & genitiuo docuimus. Masculina quoq; uel cõia in, er, uel in, is, desinentia, si faciunt in, e, neutrũ ablatiuum in, i, efferũt. hic pedester hæc pedestris hoc pedestre, ab hoc & ab hac et ab hoc pedestri, saluber et salubris et salubre, ab hoc & ab hac & ab hoc salubri. Virg. in. i. Georg. Balãtumq́; gregẽ fluuio mersare salubri, Hic & hæc celer uel celeris & hoc celere, ab hoc et ab hac et ab hoc celeri. Lucanus in. i. Motuq́; celer Cyllenius hæret. M. Cato de re militari. Satis celeris sis in tpe. Cecilius in Episatomo. Si properas extende huc in meã nauem ita celeris est. ex quo celerissimus pro celerrimus superlatiuũ protulerunt. Cn. Manlius in Iliade, Celerissimus aduolat Hector. Ennius in Annalibus. Exin p terras postq̃ celerissimus rumor. Liuius in Odyssea. At celer hasta uolans perrumpit pectora ferro. Vnde superlatiuũ Vir. in. x. = & qua fata celerrima crudum. Teren. in Phor. Nullus est Geta, nisi iam aliquod consiliũ celere reppereris. Virg. in. iij. Celeriq́; fuga sub sydera lapsæ. Idẽ in. v. Agmine remorum celeri uentisq́; uocatis. Lucanus in. iij. = & celeri uenas mouet improba pulsu. Hic & hæc utilis & hoc uti

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

le ab hoc & ab hac & ab hoc utili, hic & hæc regalis & hoc regale, ab hoc & ab hac & ab hoc regali. Sciendũ tamen ꝙ si inueniantur propria appellatiuis similia in, i, finiẽtibus ablatiuũ, illa per, e, proferunt eũ, ut Iuuenalis propriũ à Iuuenale, Martialis similiter à Martiale, annalis ab annale. Cicero pro Fundanio. Non modo hoc à Iulio annale, sed uix mehercule à Quinto Mutone factum probari põt. Idem pro Plantio. Confiteor summa in Laterẽse ornamenta esse. Similiter in, i, terminant ablatiuum omnia quæ in, im, habent accusatiuũ, ut Tyberim à Tyberi, Parim à Pari, Charybdim à Charybdi, Tygrim à Tygri, uim à ui. Virgilius in. x. Massicus ærata princeps secat æquora tigri. Idem in primo Aeneid.

Multum ille & terris iactatus, & alto, Vi superum Iuuenalis in. y.

= sæua dignum ueraq; Charybdi. Quæ uero & in, im, & in, em, hæc tam in, e, q̃ in, i, ut hanc puppim & puppem, ab hac puppi & puppe. Virg. in. iiij. Stans celsa in puppi. Idem in. viij. Stans prima in puppi. Idem in. x. Dextra tenet puppim. Lucanus in. iiij.

Primum cana salix madefacto robore paruam, Texitur in puppem. Idem in. ij. Rapta puppe minor subducta est montibus argo. Turrim & turrem, ab hac turri & turre. Actius in Medea apud uetustam turrem. Virg. in. ij. Turrim in præcipiti stantem summisq; sub astra, Eductam tectis. Idem in Buco. Tale tuum carmen nobis diuine poeta, Quale sopor fessis per gramina, quale per æstum Dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo. Idem in. iij. georg.

= asperq; siti atq; exterritus æstu. Idem in. yi. Aeneid.

= sæuumq; securi, Aspice torquatum & referentem signa Camillũ.

Cato in Epistola ad filium. Ex dolore, ex febri, ex siti, ex medicamentis bibendis. non tamen cõuertitur regula. Non enim in, e, & in, i, desinentia in ablatiuo etiam accusatiuum omni modo in, em, & in, im, terminant. In, âs, quoq; terminãtia q̃n sint gentilia ablatiuũ in, i, proferunt, ut arpinâs ab arpinati, capenâs à capenati. & rationabiliter. ueteres enim huiuscemodi nomina in, is, proferebant, hic & hæc arpinatis dicentes, unde neutrũ hoc arpinate. Docuimus autem ꝙ omnia ex quibus neutra transfigurantur in, e, exeuntia in, i, faciunt ablatiuũ, ut hic & hæc regalis & hoc regale, ab hoc & ab hac & ab hoc regali. Sic ergo hic & hæc capenatis & hoc capenate ab hoc & ab hac & ab hoc capenati. Nec mirum declinationẽ perfecti seruari in his, cum etiã accentum soleamus seruare, quamuis, a, in finali sit syllaba, quæ in perfectis erat penultima, capenâs, arpinâs, ardeâs. Quod autem per syncopam hæc proferuntur uetustissimorum usus cõprobat. Cato in primo origin. Sed lucus capenatis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Idem in eodẽ. si quis mortuus est arpinatis eius hæredes sacra nõ se
» quuntur. Idem in eodẽ. populus cõiter, Tusculanus, Aricinus, Lanuui
nus, Laurens, Coranus, Tyburtis, Pomctinus, Ardeatis. Idẽ in oratione
qua suasit in Senatu. Samnitis dixit pro Samnis. Accessit ager quem
priuatim habent Gallicus, Samnitis, Appulus, Brutius. Laurentis, ẽt
» pro Laurẽs dicebant. Ennius in Annalibus. Quos homines quondam
» Laurentis terra recæpit. Neuius neutraliter hoc samnite protulit, in
» carmine belli punici. Ad cuius similitudinẽ debet ẽt hoc dite dici, unde
» plurale ditia. Luca. in. ix. Nõ illic libycæ posuerũt ditia gẽtes, Tẽpla.
» Lucillius tamen ὁμοιοφόπως oleũ cassinâs pro cassinate. Titinnius in
» Psaltria. Ferentinatis populus res græcas studet. Plautus in Sticho.
» Ergo oratores populi summates uiri Summi accumbent, ego infimatis
infimus. Inueniuntur tñ quidam in huiuscemodi nominibus ẽt in, e,
ablatiuum proferentes, quod mox usu approbat. Similiter mensiũ no
mina in, is, uel, er, desinẽtia ablatiuum p, i, finiunt Quintilis à quinti
li, Aprilis ab aprili, September à septẽbri, October ab octobri. Iuue.
» in. y. Hesternum solitus medio seruare minutal, Septembri. Idẽ in. iij.
» Pallere & uinum toto nescire Decembri.
Possunt tamen hæc etiam cõmunia esse. unde Kalendas septembres di
cimus. Præterea simplex eorum, similiter inuenitur faciens ablatiuũ
in, i, imber imbri. Statius in sexto Thebaidos.
» Nubibus hybernis & nostro pascitur imbri.
» Cicero de Signis. Cum esset uinctus, nudus, in aëre, in imbri in frigo-
» re. Idẽ in Frumentaria. Ferebat hanc quoq; iniquitaté Septitius &
» imbri frumentum in area corrumpi patiebatur. Bipennis cõe est &
habet ẽt neutrum in, e, & ideo ablatiuũ in, i, à bipenni facit. Virgi.
» in. xi. Ferro sonat alta bipenni, Fraxinus. In, e, autem & in, i, indiffe-
renter desinunt ablatiuo omnia quæ sunt cõia trium generum, ut hic
& hæc & hoc par, ab hoc & ab hac & ab hoc pare uel pari. Vir
» gilius in Bucolicis. Numero deus impare gaudet. Lucanus in. ix.
» Ergo pari uoto gessisti bella iuuentus, hic & hæc & hoc uetus, à ue-
tere uel à ueteri. Iuuenalis in tertio satyrarum.
» Intrauit calidum ueteri centone lupanar. Cicero pro Murena.
» Cum ex familia ueteri & illustri. Statius in primo Thebaidos.
» Funditus & ueteri spumauit lerna ueneno. Idem in. xi.
» = ueteri stat sordida tabo Vtraq; canicies. Idem in. xij.
» Siquid in hoc ueteri bellorum sanguine mecum,
» Quæsitura uenis siquid non fanda Creontis,
» Iussa times. hic & hæc & hoc audax, triplex, artifex, ab hoc et ab
hac & ab hoc audace, uel audaci, à triplice, uel triplici, ab artifice,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

uel artifici. Virg. in. viij. At Cæsar triplici inuectus romana triumpho, Mœnia. Statius in primo Achil. Qualiter artifici uicturæ pollice ceræ, Accipiunt formas. Similiter ab hoc duplice uel duplici, ab hoc supplice uel supplici dicimus. Horatius in secundo Sermonum.

= tunc pensilis uua secundas. Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu. Terentius in Phormione. Cōmodius esse opinor duplici spe utier. Lucanus in vi. Nec superos orat nec cantu supplice numen, Auxiliare uocat. Salusthius in Catilina. Demisso uultu uoce supplici. memor à memore uel memori. Iuuenalis in. iiij.

Fingendum & memori tractandum pectore, siue.

Horatius Sermonum libro secundo. Ad Mæcenatem memori si mente recurras. Ouidius in. vi. Meta. Absentes pro se memori rogat ore salutet. & puto ideo magis, i, terminatione uti in hoc nomine ueteres ꝙ antiquissimi hic & hæc memoris & hoc memore proferebant, ex quibus ablatiuus in, i, solam uult terminari. Vnde Cicero quoq; pro Plancio. Memori mente persoluunt. Ideo autem cōmunis generis est duplicis in ablatiuo terminationis causa, ꝙ simplicia unius generis inueniuntur, quorum ablatiuus in, e, solum exit, & tamen composita ab eis, si cōmunia trium generū sint, tam in, e, q̃ in, i, finiunt eundē casum. hæc ops ab hac ope in, e, desinit solum, hoc cor ab hoc corde, hoc caput ab hoc capite, hic & hæc & hoc inops ab inope uel inopi. Cicero in Frumentaria. Hanc pecuniā tantam datam ex ærario inopi atq; exhausto. Anceps ab ancipite uel ancipiti. Virgilius in. iij.

Tum uero ancipiti mentem formidine pressus. Similiter hic & hæc & hoc concors à concorde uel concordi. Vnde Persius. Diuidit in geminos concordia fata duorum. In, ia, autē desinens nominatiuus pluralis sine dubio ab ablatiuo est in, i, terminante. Sciendum tamen ꝙ ēt hic & hæc concordis & hoc concorde dicebant antiqui, & hic & hæc amentis & hoc amente. Nec mirum cuius simplex quoq; mentis. Ennius protulit in Epicharmo. Terra corpus est at mētis ignis est pro mens. lentis quoq; pro lens, & paris pro par. Atta in Socru.

Ad hanc fortunam accessit ei fortuna paris. Vigil quod quidam duum, quidam trium generum commune putant esse debere, à uigile uel uigili. Iuuenalis in quinto.

Præterea lateris uigili cum febre dolorem.

Statius in primo Achil. Aspicit intentum uigiliq; hæc aure trahentem. Teres à terete uel tereti. Virg. in. vi. Sed hæc tereti mos est aptare flagello. Idem in eodem. Et tereti pugnant mucrone ueruq; sabello. Idem in. xi. Et fundam tereti circum caput egit habena. hebes ab hebete uel hebeti. Iuuenalis in quarto. = hebeti lau=

tissima ferro, Scinditur, & tota sonat ulmea cœna Saburra. Quæri-
tur an, cum hic & hæc & hoc hospes & sospes dicatur. unde Luca.
in. y. Hospes in externis audiuit curia tectis. et Stat. in. iiij. The.
Accipias, fessisq; libens iterum hospita, pandas. Flumina.
Et Iuuenalis in quinto. Nunq̃ depositum tibi sospes erit. possit ab
hoc sospiti uel sospite dici. quod apud nullum adhuc legi, sed ab ho-
spite & sospite. Virg. in. viij. = quo sospite nunq̃, Res equidem Troia
uictas, aut regna fatebor. Et fortassis quia hæc sola in, es, terminantiũ
etiam in, a, faciunt fœminina, euitauerunt communem aliorum regu-
lam ablatiui. uel ꝙ in heroico stare metro non possit nisi in, e, termi-
nans eorum ablatiuus. Quod autem etiam in, a, desinant supradi-
cta nomina, usus confirmat. Virg. in tertio
Et pater Anchises bellum ò terra hospita portas. Idẽ in quarto pro-
tulit compositũ ab eo. Et numidæ in freni cingũt & inhospita syr-
tis. Ouidius in secundo Fastorum. Principio mensis phrigiæ conter-
mina matri, Sospita delubris dicitur aucta nouis. Cicero pro Mure-
na. A sacris patrijs Iunonis sospitæ. Tridens à tridente uel tridẽti.
Potest enim esse trium generum. nam lectum est. Tridenti hasta &
telo. q̃uis cum Neptuni fuscinam per se positum significat masculino
genere inuenitur. Virg. in secundo. Neptunus muros magnoq́; emo-
ta tridenti, fundamenta quatit. locuples quoq; quia trium est generũ
à locuplete uel locupleti facit ablatiuum. Cicero in Frumentaria. In
prouincia locupleti ac referta. In, er, communia quæ non exeũt etiã
in, is, per. e, solam inuenio proferentia ablatiuum, hic & hæc & hoc
pauper à paupere, hic & hæc & hoc degener à degenere, hic &
hæc & hoc uber ab ubere ὁ εὐθαλὴς, ἡ εὐθαλὴς, τὸ εὐθαλές. Similiter in
e, & in, i, faciunt ablatiuum in, uis, uel, ctis, uel, mnis, uel, gnis, uel, guis,
terminantia nomina nominatiuum. & alia ferè omnia quorum ex-
trema syllaba in, is, desinit, à duabus incipiens consonantibus, ut
auis ab aue uel aui. Hora. in primo carminum.
Nereus fata mala ducis aui domũ, Quã multo repetet græcia milite.
Nauis à naue uel naui. Cicero de supplicijs. Quo enim tibi naui opus
fuit? Terentius in Andria. Naui fracta apud Andrum insulam. Idẽ
in Heautonti. Aduenientem è naui egredientem illico adduxi ad cœ-
nam. In eadem. dies triginta aut plus ego in naui fui. Vir. uero per, e,
protulit, in quinto. Ad media Mnestheus incedens naue per ipsos,
Hortatur socios. ciuis à ciue uel ciui. Iuuenalis in quarto.
= quid illo ciue tulisset Natura in terris. Cicero in Verrnar. quarto.
Quod siculus à ciui Romano, ciuis Romanus datur. paulo infra. pri-
mum suæ legis, ꝙ ciuis cum ciui ageret. Sic enim ueteres codices habẽt,

quos imperitia quorundã corrumpit mutantium scripturas. Idẽ pro
» Plancio. Quid dicã de. C. Virgilio tali ciui & uiro? Et mox. in naui
» tuta. Idem pro Sextio Quod ausus esset pro ciui pro benemerito ciui.
» Idem in sexto philippicar. Sed in principe ciui non est satis. Vectis
» à uecte uel uecti. Terentius in Eunuc. In medium huc agmen cũ
» uecti dorax. Ignis ab igne uel igni. Virg. in. iiij. Aeneid.
» Vulnus alit uenis & cæco carpitur igni. Idem in primo Georg.
» Et quamuis igni exiguo properata maderent. Iuuenalis in quinto.
» Minor igne rogi. Lucanus in secundo.
» Igne uago lustrare iuuat tibi numine ab omni.
» Hic amnis ab hoc amne uel amni. Virgilius in nono. Murorum in
» parte sinistra Apposuere aciem, nam dextera cingitur amni.
» Idem in primo Georg. Prono rapit alueus amni.
» Lucanus in sexto. = ferit amne citato Maliacas Sperchius aquas. An-
» guis ab angue uel angui. Statius in quarto, Angue ter excusso.
» Horatius in primo Epistolarum. Alter mileti textam cane peius &
» angui, Vitabat Chlamidem. Similiter ab ungue uel ab ungui. Idẽ in
» eodem. = ad hæc ego naribus uti Formido & luctantis acuto ne se-
» cer ungui. Inuenitur etiam, à minore uel minori, à leniore uel lenio=
ri, à maiore uel maiori. Iuuenalis in quinto.
» Numinibus miserumq; urgebat atlanta minori Pondere.
» Statius in sexto Theb. Nunquam hunc animum natura minori.
» Corpore, nec tantas ausa est includere uires. Iuuenalis in. iij.
» = non defuit illi, Vnde emeret multa pascendum carne Leonem.
» Iam domitum. constat leniori belua sumptu
» Nimirum, & capiunt plus intestina poetæ. Lucanus in. vij.
» Vixq; reuulsa solo maiori põdere pressũ, Signiferi mersere caput. Nec
mirũ tam in, e, q̃ in, i, comparatiuorũ ablatiuos terminari, qñ uetustis-
simi etiã neutrum in, or, finiebant, & erat eadẽ terminatio cõmunis
trium generũ, quæ capax est, ut docuimus utriusq; ablatiui, tam in, e,
» q̃ in, i, terminantis. Valerius Antias in. vi. Annaliũ. Hoc Senatuscõ-
» sultum prior factum est. Cassius hẽmina Annalem suũ quartum hoc
» titulo inscripsit. Bellũ punicum posterior. Claudius in. viij. Annalium
» Qui prior bellũ quod cum his gestum erat meminissent. Idem in eodẽ.
» Vbi decreuerunt commemorãt Graccho fœdus prior Pompeianum
non esse seruatum. Propria si sint appellatiuis similia in, i, termi-
nantibus ablatiuum, ipsa per, e, eundem proferunt casum, sicut su-
pradictum est. Iuuenalis Martialis, Felix propria, à Iuuenale,
Martiale, Felice. Rudis quando commune est significans recentem,
& neutrum in, e, facit, hoc rude, & ablatiuum in, i. à rudi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Quando uero uirgam qua gladiatores donati ceſſabant à gladiatu=
ra, fœmininum ſolum eſt, & ablatiuum in, e, finit. Iuuenalis. in. ij.
» Hic Sergius idem accepta rude cœpiſſet Veiento uideri. Strigilis uel
deriuatiuum eſt à ſtringo uel à græco ϛλεγγίδος. Itaq; rationabiliter
» in, i, terminauit ablatiuum. Hora. in. ij. ſermonum. An hic pecca-
» uit ſub noctem qui puer uuam, Furtiua mutat ſtrigili? In, ix, etiam
fœminina uerbalia quæ poſſunt eſſe cõmunia cum neutris, ut uictrix,
ultrix, unde & uictricia et ultricia, tam in, e, q̃, in, i, finiũt ablatiuũ.
» Lucanus in ſecundo. In ſua uictrici conuerſam uiſcera dextra. Idẽ in
» eodem. Tollite iam pridẽ uictricia tollite ſigna. Statius in. y. Theb.
» = ultricia graiis Virginibus dare tela pater. Poſtis etiam à poſte uel
poſti inuenio, quia ut ſupra diximus à duabus conſonantibus incipi-
ens finalis ſyllaba in, is, deſinit. Lucanus in. y.
» Tum poſte recluſo dux ait. Ouidius in. y. Metamorpho.
» Raptáq; de dextro robuſta repagula poſti, Oſſibus illiſit.
In, âs, quoq; circũflexa, quæ apud ueteres etiam in, tis, proferri docui=
mus tam in, e, q̃ in, i. finiunt ablatiuũ. Cicero pro Vareno. C. Ancha-
» rius Rufus fuit è municipio fulginate. In eadem, in præfectura ful-
» ginate. Idem pro Cluentio. Ex municipio aletrinati. Alia uero tertiæ
declinationis nomina in, e, deſinunt per ablatiuos correptam, cũ om=
nes aliæ terminationes ablatiui in omni declinatiõe producantur. er-
go ſi qua ex his quæ debent in, e, per ablatiuũ proferri inueniamus
per, i, prolata, authoritati adſcribimus, quæ ſæpe etiã datiuis, pro ab-
» latiuis, necnon etiã pro genitiuis eſt uſa. Virg. in. yiij. Aduectũ Aene=
» an claſſi uictóſq; penates, pro aduectum claſſe, niſi dicamus ἑλληνισ
» μῶ uſum eſſe poetam. Datiuo enim caſui, illi hoc adiungunt uerbum.
In græcis eſt qñ inuenimus, e, producta finiri ablatiuũ, tam primæ q̃
tertiæ declinationis nominũ. qui magis datiuus eſt græcus poſitus pro
» latino ablatiuo. Virg. in. i. Aene. = ipſe uno graditur comitatus
» Achate. Lucanus in. yiij.
» Signáq; ab Eurphrate cum Craſſis capta ſequentem?
Similiter à Demoſthene, Ariſtotele, Hermogene. Vetuſtiſſimi tñ etiam
in q̃buſdam latinis, quæ nominatiuũ in, es, productam terminãtia pa
res cum genitiuo habent ſyllabas in hac declinatione, ſolebãt produ-
cere ablatiuum more quintæ declinationis, uel ſupradictorum græ-
corũ, ut à mole, fame, tabe, quod adhuc ſic profertur. Virg. in. yi.
» = offam, Obiicit ille fame rabida tria guttura pandens. Lucanus in. x.
» Non mandante fame multas uolucreſq; feráſq;. Aegypti poſuere deos.
» Iuuen. in. y. Membra aliena fame lacerabãt eſſe parati, Et ſua.
» Lucretius. Imbribus ut tabe nimborum arbuſta uacillent.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

De nominatiuo plurali tertiæ declinationis.

N Ominatiuus pluralis fit à genitiuo singulari mutata is in, es, productam in masculinis & fœmininis & communibus, ut huius cardinis hi cardines, huius consulis hi consules, huius matris hæ matres, huius uatis hi & hæ uates. Neutra uero ex ablatiuo singulari faciunt nominatiuũ pluralem hoc modo. Si in, i, uel tam in, e, q̃ in, i, exeat ablatiuus, correpta, i, & addita, a, fit nominatiuus pluralis, ut ab hoc mari hæc maria, ab hoc ceruicali hæc ceruicalia, à lacunari lacunaria, à pare uel pari paria, felice uel felici felicia. Excipitur à uetere uel ueteri, quod uetera nõ ueteria facit. Necnõ ab hoc ludicri qđ nõ ludicria, sed ludicra dicimus. Virg. in. xij. Aen.

» = nec enim leuia aut ludicra petuntur.

» Premia, sed Turni de uita & sanguine certant.

Similiter comparatiua quæ ablatiuũ tam in, e, quàm in, i, terminant. Maiora enim & minora & plura dicimus. q̃uis etiam antiqui pluria dixerunt. Vnde compositum est compluria. Terentius in Phor.

» Multa aduenienti ut fit noua hic compluria. Cicero de signis.

» Immo uero compluria. In quibusdam tamen codicibus inuenitur

» complura. Idem in eodem. Dies continuos compluris. Idem pro Ce-

» cinna. Cõpluris armatos. Gausape quoq; sicut supra diximus et ablatiuum in, e, terminat ab hoc gausape, et noĩatiuũ pluralẽ in, a, finit. gausapa enim nõ gausapia dicimus. Horatius Sermonum secundo.

» Gausape purpureo mensam pertersit acernam. Persius.

» Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captis. Aplustre itidem q̃uis faciat ablatiuum ab hoc aplustri, nominatiuum tamen pluralem non solum in, a, sed etiam in, ia, terminat. & aplustra enim et aplu

» stria antiqui protulisse inueniuntur. Cic. in Arato. Nauibus assum-

» ptis fluitantia quærere aplustra. Cæsar in Arato. Fulgent Argoæ stel

» lis aplustria puppis. Alia uero omnia neutra, quæ in, e, terminãt ablatiuum, mutata, e, in, a, faciunt nominatiuum pluralem. Ab hoc numine hæc numina, à tempore tempora, à tubere tubera, à capite capita.

De genitiuo plurali tertiæ decl.

G Enitiuus pluralis tertiæ declinationis nascitur ab ablatiuo singulari, hoc modo. cum in, i, uel in, e, uel in, i, tantum desinit, correpta, i, assumit, um, ut à sedili horum sedilium, à ceruicali ceruicalium, ab equestri equestrium, ab utili utilium, à sapiente uel sapienti sapientium, à felice uel felici felicium. Multa tamen per syncopam solent proferri. sapientum pro sapientium, merentum pro merentium. Statius in secundo Thebaid.

» = dabitur mihi crede merentum Consilijs tranquilla dies. Idẽ in. iij.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

= æternáq; sontum supplicia. cœlestum pro cœlestium. Virg. in. ix.
» Cœlestum uis magna iubet. Et sciendum tamen quod rarissime hæc quæ in solam, i, finiunt ablatiuum, syncopam patiuntur, i, per genitiuum pluralem. Inueni marum pro marium, qui tamen in raro est usu genitiuus apud Neuium in carmine belli punici. Senex fretus pietate deū
» allocutus summi deum Regis fratrem Neptunum regnatorem ma-
» rum, pro marium. Eius ablatiuum Cæsar in quinto belli Gallici po-
» nit. Paulo latiores quàm quibus in reliquis utimur maribus. Comparatiua quoq; quæ inueniuntur tam in, e, quàm in, i, exeuntia per ablatiuum, carent, i, penultima in genitiuo plurali, ut à maiore uel à maiori, horum maiorum à minore uel minori horum minorum. In, e, uerò solam finientia ablatiuum si nominatiuus in duas terminetur consonantes, mutant, e, in. i, breuem, & assumunt, um, ut hic mars à marte horum martium, hic fons a fonte horum fontium, hæc frons à fronte harum frontium, hæc urbs ab urbe harum urbium, hæc arx ab arce harum arcium. Rarissime tamen & hæc supradicta, sicut illa quæ in, i, solam terminant ablatiuum, per syncopam, i, proferunt genitiuum pluralem. exceptis in, ms, &, ps, desinentibus, si non sint à capite composita. hæc enim, e, ablatiui in, um, conuertentia, faciunt genitiuum pluralem, hæc hyems ab hyeme harum hyemum, princeps à principe principum, municeps à municipe municipum, forceps à forcipe forcipum, manceps à mancipe mancipum. A capite enim cōposita & duabus syllabis abundant in genitiuo, & trium sunt generum communia. Itaq; & ablatiuum tam in, e, quàm in, i, & genitiuum pluralem rationabiliter in, ium, terminant, hic & hæc & hoc triceps à tricipite uel tricipiti tricipitium, nisi syncopa fiat. Illa quoq; quæ pares habent syllabas, tam in genitiuo quàm in nominatiuo, mutant, e, in, i, & assumunt, um, ut hic collis ab hoc colle horum collium, hæc ædes huius ædis ab æde harum ædium, hæc cædes huius cædis à cæde harum cædium. nisi etiam hæc per syncopam, i, proferan=
» tur. Frequentius tamen in, es, terminantia absq;, i, inueniuntur, ut ua
» tum pro uatium. Virgilius in quarto.
» Multáq; præterea uatum prædicta priorum. Cicero pro Sestio.
» Vestrarum sedum templorúmq; causa. mensum quoq; pro mensium. Ouidius in octauo Metamorpho.
» Et quos sustinui bis mensum quinq; labores. Excipiuntur iuuenis à iuuene iuuenum, canis à cane canum, panis à pane panum, carent enim, i, penultima semper. In, as, quoq; latina mutant, e, ablatiui in, i, & assumunt, um, à ciuitate ciuitatium, à probitate probitatium. In his tamen frequenter solet fieri concisio, i, in genitiuo plurali, à ciuitate ci-

uitatium & ciuitatum, à probitate probitatium & probitatum. Re=
periuntur præterea abſq; i, facientia genitiuum pluralem, quanuis ab
latiuum & in, e, & in, i, proferant, in, us, & in, il, & in, or, trium
generum, & in, ex, deſinentia, quando ſunt cōmunis generis, ut hic et
hæc & hoc uetus à uetere uel à ueteri ueterum. Virg. in .y.
» Veterum non immemor ille parentum. Vigil ab hoc & ab hac ui-
gile uel uigili, horum & harum uigilum. Iuuenalis in .y.
» Præterea lateris uigili cum febre dolorem. Virg. in .ix.
» Interea uigilum excubijs obſidere portas. Sunt tamen qui putaue-
runt uigilis nominatiuum quoq; ſimilem genitiuo eſſe. uſus tamen in, il,
» eſſe oſtendit, ut Lucanus in .iiij. Tutelaq; ualli,
» Peruigil alterno paret cuſtudia ſigno. Similiter memor à memore uel
memori horum & harum memorum. Hor. in .ij. Sermonum.
» Nam quanuis memori referas mihi pectore cuncta. Raro tñ inueni-
tur in, e, terminans eius nominis ablatiuus, nec aliã cauſam eſſe exiſti
» mo, ut ſupradictum eſt, niſi eam ꝙ apud antiquos, hic & hæc memo
ris & hoc memore proferebatur. In quo teſtis eſt Caper antiquitatis
doctiſſimus inquiſitor. Oſtẽdit enim Ceciliũ in Epiclero, ſic protuliſſe.
» Ita'ne Antipho inuentus profluuia fide, Ita'ne eſt immemoris, ita'ne
» eſt madida memoria? nec mirum cũ & hic celer & hic celeris, &
hic concors & hic concordis protuliſſe inueniantur uetuſtiſſimi Mul
taq; alia in eundem modum. Virg. in .x.
» = nec domini memorum proculcat equorum. Supplex ab hoc & ab
» hac ſupplice uel ſupplici, horum & harum ſupplicũ. artifix ab hoc
& ab hac artifice uel artifici, horum & harum artificum. Luca-
» nus in .yiij. Se ſimul & Romam Pompeio ſupplice menſus. Saluſtius
» in Catil. Prono demiſſo uultu uoce ſupplici. Cicero pro Ligario. Et
» nos iacentes ante pedes ſupplicum uoce prohibetis. Virg. in .i.
» Artificumq; manus inter ſe, operumq; laborem. Puto tamen hæc etiã
ab oratoribus differentiæ cauſa ſic proferri per ſyncopam, quia ſup=
plicium & artificium neutra inueniuntur ſingularia. hic & hæc
parens quando nomen eſt, duum eſt generum, & genitiuum pluralẽ
abſq; i, facit, plerunq; horum parentum. Virgilius in .ij. Aeneidos.
» Decora alta parentum. Quod autem etiam parentium non irratio-
nabiliter dicitur, oſtendit accuſatiuus pluralis, in, is, etiam terminatus,
qui proprius eſt in, ium, terminantis genitiui. Terentius in Heautonti
» mo. Quod uolo aut peto parentis meos ut cōmonſtres mihi. Cicero de
» Supplicijs. Nauium præfectos ſine ulla cauſa de cōplexu parentiũ ſuo
» rũ. hoſpitũ tuorũ ad mortem cruciatũq; rapuiſti. Notandũ ẽt ꝙ nomi
na ſemper pluralia, quæ in, es, deſinunt, quæ ex ſe nõ habẽt ſingu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

laria genitiuum in,ium, faciunt ut hæ uires harũ uirium, hi penates horum penatiũ. Inuenitur tamen apud ueteres eius singulare, hic pe= natis huius penatis. hi quinquatres horum quinquatrium. hi & hæ tres horũ & harum trium. Similiter hi & hæ plures & hæc plu= ra uel pluria, horum & harum pluriũ. Cicero ad Herẽnium in.iij.
» Cõplurium negociorum. In,is, quoq; longam desinentia, ut lis à lite li- tium, samnis à samnite samnitium, dis à dite ditium, nox à nocte no=
» ctium. Vnde. A. Gellius. Noctium atticarũ inscripsit. Cætera uero om nia ablatiuum in,e, solam terminantia mutant eam in,um, & faciũt genitiuum pluralem, à poëmate poëmatum, à Cicerone Ciceronum, à Consule consulum, à Titane titanum, à Duce ducum, à patre patruum, à uirtute uirtutum, à capite capitum, ab alite alitum. Nam alituum per interpositionem addita,u, protulit, Virgilius in.ix.
» Alituum pecudumq; genus, sopor altus habebat. A` boue quoq; bouũ debet fieri. Sed hoc nomen notandum est. in quo,u, consonantem assu munt obliqui casus singulares, hiatus causa, abijciunt autem eam, est quando plurales. Virg. in.iij.
» Huc ubi delati portus intrauimus ecce,
» Læta boum passim campis armenta uidemus. Idem in.viij.
» Reddidit una boum uocem uastoq; sub antro. Datiuus autem & ab- latiuus eius nominis per syncopam semper mediæ proferuntur sylla
» bæ, bobus pro bouibus. Horatius in Epodo. Beatus ille qui procul ne=
» gocijs, Paterna rura bobus exercet suis. Nominatiuus uero pluralis et accusatiuus & uocatiuus qui similes sunt, raro abijciunt,u, consonan= tis loco positam. Virg. in Bucolicis.
» Ille meas errare boues ut cernis, & ipsum, Ludere quæ uellem.
» Idem in.viij. = discessũ mugire boues. Idem in eodem.
» Abstractæq; boues abiuratæq; rapinæ.

De datiuo & ablatiuo plurali tertiæ declinationis.

d Atiuus & ablatiuus pluralis tertiæ declinationis nascitur à singulari genitiuo ĩteriecta, bu, ut huius hominis, his et ab his hominibus, huius exulis, his & ab his exulibus, huius nu minis, his & ab his numinibus, huius disparis, his & ab his dispari= bus, huius felicis, his & ab his felicibus, toreuma toreumatis, his et ab his toreumatibus. In huiuscemodi tñ nominibus, idest neutris, a, finitis, quæ sunt græca, frequẽter inuenimus antiquos datiuũ et ablatiuũ plu rales in,is, productã proferẽtes cõtra regulã tertiæ declinationis, quã seruant in cæteris casibus supradictorũ nominũ. Vt Cic. frequẽter in
» Ver. toreumatis dicit & pipetasmatis, et emblẽmatis. i lib. de Signis.
» Nũc de pipetasmatis quẽadmodũ te expedias nõ habes. Idẽ i eodem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Scaphia cum emblemmatis. Idem ad Herē. in iiij. de orationibus aut
» poematis. Quamuis neutro genere hoc ubiq; ille profert. Si enim si-
» cut Plaut. & alij uetustissimi, fœmininum hoc protulisset, pares sylla
» bas omni casui seruasset, absq; genitiuo plurali secundum analogiam
» primæ declinationis. Est igitur magis apud Ciceronem, & eos qui si
» militer huiuscemodi proferunt heteroclitum. uel (ut uidetur Celso) à
» noīatiuo hoc peripetasmatum hoc emblēmatum. Excipitur ēt bobus
» (ut dixi) euphoniæ causa pro bouibus. Est eni genitiuus singularis bo
» uis. Hora. in carmine sæculari. Quiq; uos bobus ueneratur albis. Idē
» in. iij. carminum. = sol ubi montium. Mutaret umbras & iuga demc-
ret Bobus fatigatis, amicum Tempus agens abeunte nocte.

De accusatiuo plurali tertiæ declinationis.

Accusatiuus pluralis tertiæ declinationis similis est proprio nominatiuo, sicut & uocatiuus. In illis uero quæ genitiuum eiusdem numeri in, um, finiunt plerunq; per, es, longam pro fertur, hi latrones hos latrones, hi consules hos consules ò consules, hi tubicines hos tubicines ò tubicines, hæ matres has matres ò matres, hi & hæ sacerdotes hos & has sacerdotes ò sacerdotes. Inueniuntur tamen quædam in, is, solam productam terminantia hunc casum græ ca, quæ etiam nominatiuo similiter in, is, desinunt, hæ sardis has sar= dis. Item alpis, syrtis, trallis. quæ apud græcos in supradictis casibus, eis, diphthongum habent finalem. Hora. in. i. Epistolarum,
» Smyrna quid & Colophon? quid Crœsi regia Sardis. Virg. in. x.
» In syrtis in saxa uolens uos Turnus adoro.

Quorum autem in, ium, terminantium genitiuum frequentius in, is, & quorum rarius exeat accusatiuus in, es, ut potero breuiter colligā. Omnium quæ tam nominatiuum q̄ genitiuum similem habent, eorū accusatiuus raro in, es, frequenter in, is, solet terminari, ut hic & hæc omnis, huius omnis, hos & has omnis. Salustius in Catil. Omnis homi
» nes qui sese student. Terentius in Andria.
» Omnis nos gaudere. Virgilius in tertio Georgi.
» Et pinguis unguine ceras. Idem in. iiij. Georg.
» = aquas dulcis & frondea semper, Tecta petunt. Idem in primo Ae
» neidos. hic fessas non uincula nauis Vlla tenent. Idem in. y.
» Quoq; magis fessas optem dimittere nauis. Idem in eodē. Muneraq;
» in nauis ternos aptare iuuencos. Similiter faciunt accusatiuum eius-
dem formæ semper pluralia, ut hi manes horū manium, hos manes
» uel manis. Virgilius in quarto Aeneidos. Id cinerem aut manis cre-
» dis curare sepultos? tres trium, hos & has tres uel tris. Idem in ter
» tio Aeneidos. Tris adeo incertos cæca caligne soles, Erramus pelago.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

In,er,quoq; desinentia quae in,i,terminant ablatiuum, similiter faciunt accusatiuum pluralē plerunq; per,is,raro per,es,ut acer ab acri, hos & has acris. Virgilius in.xi. = metuensq; moneret,Acris esse uiros. Similiter saluber salubris à salubri, salubres uel salubris. Virgilius in.xij. = sparsitq; salubris, Ambrosiae succos & odoriferā panaceam.imber ab imbri, hos imbres uel imbris. Idem in.ix. Cum fremit ad caulas uentos perpessus & imbris. December (quod proprium est) à decembri,hos decembres uel decembris. Horatius in primo Epistolarum.Me quater undenos sciat impleuisse decembris. Similiter celer uel celeris à celeri. Virgilius in tertio Aeneidos. Celeriq; fuga sub sydera lapsae. Semesam praedam & uestigia foeda relinquunt. Idem in quinto. Agmine remorum celeri uentisq; uocatis.hos & has celeres uel celeris,quod est frequentius. Idem in. iiij. Et celeris defer mea dicta per auras. Similiter faciunt accusatiuum in,ns,uel,rs,terminantia,ut hic fons,hos fontes uel fontis,hic & haec & hoc iners,hos & has inertes uel inertis, haec pars, has partes uel partis. Virgilius in secundo Georgicorum.

Aggredior sanctos ausus recludere fontis, Terentius in Heaut.

Parentis patriam incolumem,amicos,genus,cognatos diuitias.

Virgilius in.yi. Hic locus est partis ubi se uia findit in ambas.

Idem in secundo. = penitusq; cauernas, Ingentis, uterumq; armato milite complent. Idem in quarto. Mactant lectas de more bidentis.

Alia autem (quanuis genitiuum pluralem in,ium, desinentia)raro inuenies,& in paucis,is,finientia accusatiuum.ut in,as, exeuntia nominatiuo,ciuitas ciuitatium,has ciuitates ferè ubiq; legimus. In,x,terminantia trium generum communia, quanuis in paucissimis genitiuū pluralem absq;,i,penultima proferant (difficile enim inuenies audacum pro audacium uel felicum pro felicium. Supplicum autem magis differentiae causa,ut supra dictum est,profertur.ne si supplicium dicas aliud significare uidearis.quomodo artificum pro artificium,et iudicum pro iudicium. Cicero de Signis. Didici etiam dum ministrū inquiro artificum nomina. Virg.in primo Aeneidos.

Artificumq; manus inter se operumq; laborem,) Tamen accusatiuū plerunq; per,es,efferunt. Lucanus in primo.

Et qui tauriferis ubi se Meuania campis.

Explicat audaces ruere in certamina turmas.raro per is. Vir.in.iiij. Georg. = deinde tenaces Suspendunt ceras. Plurium (quod solum in us,terminans talem habuit genitiuum pluralem) tam in,es,quàm in is,finit accusatiuum.Virg.in.i.Georg.Seu plures calor ille uias et caecat relaxat.Spiramenta nouas ueniat qua succus in herbas.Terentius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» in Phormione. Ego te compluris aduersum ingenium meum, menses
» tuli. Hor. in. i. Episto. Cum tibi sol tepidus pluris admouerit auras.
» Cice. pro Cornelio primo, Quæ intermissa cópluris annos. harũ litiũ
» has lites uel litis. Cice. in Frumentaria. Sedasti etiam litis illorum.

De nominatiuo quartæ declinationis.

q Varta declinatio terminationes in nominatiuo habet duas in, us, correptam & in, u. In, us, masculinorum & fœmininorum tantummodo latinorum, ut hic Senatus huius Senatus, hæc manus huius manus. In. u, neutrorum, quæ indeclinabilia sunt in singulari numero, ut hoc genu huius genu, hoc cornu huius cornu. In quibus quanuis quibusdam artium scriptoribus uideatur tẽporum esse differentia, (dicunt enim nominatiuum quidem & accusatiuum & uocatiuum corripi, reliquos uero produci,) ego in usu pariter in omnibus produci inuenio casibus hæc nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacunq; parte terminatio in, u, desinens, producitur, ut fluctu, panthu, tu, diu. Ouid. in. yiij. Metamorph.
» = dextroq; à poplite læuum, Pressa genu digitis inter se pectine iunctis. Ecce enim hic accusatiuus est, sine dubio, & producitur. Apud
» Virg. quoq; in. i. Aenei. Nuda genu nodoq; sinus collecta fluentis. Quomodo enim sinus collecta accusatiuũ iũxit ntõ, sic ẽt nuda genu.

De genitiuo singulari quartæ decl.

g Enitiuus igitur in, us, desinentium fit producta, us, ut huius Senatus, huius manus. Vetustissimi tamen inueniuntur eorũ nominum etiam in, uis, diuisas proferentes genitiuũ. Terent.
» in Heauton. Texentem telam studiose ipsam offendimus, Mediocriter
» uestitam ueste lugubri, Eius anuis causa opinor, quæ erat mortua.

De datiuo.

d Atiuus singularis eiusdem declinationis fit à genitiuo abiecta, s, et addita, i, sed corripitur penultima. ut huic senatui, huic manui. Est tamen quãdo poetæ metri causa pro eo, ablatiuo utuntur. Virgilius in primo Aeneidos.
» Parce metu Cytherea, manent immota tuorum Fata tibi, pro metui.
» Idem in quarto Georgicorum. Nanq; aliæ uictu inuigilant, pro ui-
» ctui. In eodem. Concubitu indulgent pro concubitui.

De accusatiuo singulari quartæ decl.

A ccusatiuus quartæ declinationis à nominatiuo fit mutata, s, in, m, hunc Senatum, hanc manum.

De uocatiuo singulari quartæ decl.

V ocatiuus similis est nominatiuo, ut hic Senatus, hæc manus ò Senatus, ò manus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

De ablatiuo singulari quartæ decl.

Ablatiuus fit à genitiuo abiecta, s, producitur enim, u, ab hoc senatu, ab hac manu.

De ntõ accusatiuo & uocatiuo plurali quartæ declinationis.

Nominatiuus & accusatiuus & uocatiuus pluralis, in hac declinatione similis est genitiuo singulari, ut hi & hos & ò senatus, hæ & hes & ò manus. hæ idus harum iduum, semper plurale est, ut omnium festorum nomina.

De genitiuo plurali quartæ declinationis.

Genitiuus pluralis à nominatiuo fit singulari abiecta, s, & assumpta, um. Corripitur enim, u, in utraq; syllaba quõ & noiatiuus, horũ senatuũ, harũ manuũ. Et oportet scire ꝙ in hac declinatione omnes casus pares habent syllabas nominatiuo singulari. exceptis datiuo singulari & genitiuo & datiuo uel ablatiuo pluralibus, qui una superant syllaba. quod habebat etiam genitiuus singularis, cum apud uetustissimos in, uis, diuisas desinebat. Inuenitur tamen, sed raro, apud poetas genitiuus pluralis in hac quoq; declina=
» tione per syncopam prolatus. Virg. in. yi. Quæ gratia currum ar-
» morumq; fuit uiuis. Quamuis etiam geminata, u, posset metrum per synaloepham stare, cum sequens uersus à uocali incipiat. necnon etiam
» iunctis duabus uocalibus prior potest in metro excludi, ut = ferreiq;
» Eumenidum thalami.

De Datiuo.

Datiuus & ablatiuus pluralis quartæ declinationis fit à nominatiuo singulari mutata, u, in, i, et interposita, bu, ut hic senatus, his & ab his senatibus, hæc manus his & ab his manibus. Est autem quando differentiæ causa seruat, u, ut artus artubus, arcus arcubus, partus partubus. Artibus enim & partibus & arcibus, ab arte, parte, arce nascuntur, quæ sunt tertiæ declinationis, cuius datiuus & ablatiuus pluralis penultimam aliam, nisi, i, correptam habere non potest. unde excipitur his & ab his bubus. In hac uero, idest quarta, in quibusdam inueniuntur ueteres per supradictos casus plurales, q̃uis nulla cogente causa differentiæ, u, penultimã pro i, ponentes, ut portubus, specubus, tribubus, lacubus. Ouidius in. iij.
» Fastorum. Premia de lacubus proxima musta tuis. Neutrorum uero singularia quæ indeclinabilia esse supra diximus, corripientia, u, assumentiáq;, a, faciunt ntũm & accusatiuum & uocatiuum plurales, cornu cornua, genu genua. Genitiuus uero & datiuus uel ablatiuus ad similitudinem fit tam masculini q̃ fœminini, cornuum genitiuus, his & ab his cornibus, datiuus & ablatiuus.

De nominatiuo

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

De nominatiuo singulari quintæ declinationis.

Vinta declinatio terminationem habet nominatiui unam in es, productam. & sunt omnia fœminini generis & latina. excipitur unum, dies, quod in singulari numero tam masculini q̃ fœminini generis inuenitur, ut Lucanus in .ij.

» = proh fata quis ille, Quis fuit ille dies. Virg. in .iiij. Aeneidos.
» Ille dies primus leti primusq; malorum Causa fuit. Idem in .ij.
» Venit summa dies & ineluctabile tempus Dardaniæ. In plurali uero masculini semper inuenitur, hi dies sicut ẽt ab eo compositũ semper masculini generis est, hic meridies. Terent. in Adelphis.
» Præterea meridie ipso faciam ut stipulam colligat.

De genitiuo & datiuo singulari quintæ declinationis.

Enitiuus & datiuus eius declinationis sunt similes, fiunt enim extrema, s, nominatiui abiecta, & assumpta, i, ut hic dies huius diei, huic diei, hæc facies huius faciei huic faciei. & seruant quidẽ productionẽ nominatiui si, i, habeant penultimã, ut acies aciei, rabies rabiei. Sin autem consonantẽ habeant ante .s, corripitur, e, tã in genitiuo q̃ in datiuo. ut hæc fides huius et huic fidei, res rei, spes spei, plebes plebei. Veteres tamen frequentissime inueniuntur similẽ ablatiuo protulisse in hac declinatione tam genitiuũ q̃ datiuum

» Vt Salustius in histor. primo. Dubitauit acie pars, pro aciei. Virg. in
» primo Georg. Libra die somniq; pares ubi fecerit horas, die pro diei.
» Ouidius quoq; in tertio Metamorpho. fide pro fidei posuit.
» Prima fide uocisq; rate tentamina sumpsit. Idem in .vi.
» Vtq; fide pignus dextras utriusq; poposcit.

De accusatiuo singulari quintæ declinationis.

Cusatiuus à nominatiuo fit mutata, s, in, m, & necessario correpta, e. nunq̃ enim ante, m, terminalem longa inuenitur uocalis, ut hunc meridiem, hanc rem.

De uocatiuo singulari quintæ declinationis.

Vocatiuus similis est nominatiuo, ut hic meridies ò meridies.

De ablatiuo singulari quintæ declinationis.

Blatiuus quoq; fit à nominatiuo abiecta, s, ut hic meridies ab hoc meridie, hæc acies ab hac acie. Inueniuntur tñ huiuscemodi ablatiuo ueteres ẽt pro genitiuo usi. ut Virg. in primo

» Georg. Libra die somniq; pares ubi fecerit horas, Die posuit pro diei.
» Salustius quoq; in histor. lib. i. Dubitauit acie pars pro aciei. Idem in .i.
» At inde nulla munitionis aut requie mora processit ad oppidum,
» Requie pro requiei. Quidam tamen antiquissimorum etiam similẽ nominatiuo genitiuum protulerunt, eius declinationis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

De nominatiuo accusatiuo & uocatiuo pluralibus quintæ decl.

n Ominatiuus pluralis & actus & uocatiuus similis est nō singulari, ut hæc res, hæ & has res & ô res.

De genitiuo plurali quintæ declinationis.

g Enitiuus pluralis fit, addita ablatiuo singulari, rum, ut ab hac re harũ rerum, à die dierum. qui tñ in alijs ferè omnibus usu apud plerosq; deficit. Itaq; Cicero hoc approbat in Topicis dicens. In diuisione uero sunt formæ, quas græci ἰδέας uocãt, nostri si qui hæc forte tractant, species appellãt non pessime id quidẽ, sed inutiliter ad mutandos casus in dicẽdo, nolim enim (ne si latine q̃dẽ dici possit) specierũ et speciebus dicere, & sæpe his casibus utẽdum est. At formarũ et formis uelim. Inueniũtur tñ uetustissimi secundũ analogiã hoc usi casu. Cato Censorius in Oratione quã scripsit. Vti præda in publicũ referatur. Miror audere, atq; religionẽ nõ tenere, statuas deorũ, exẽpla earũ facierũ, signa domi pro supellectile statuere.

De datiuo & ablatiuo pluralibus quintæ declinationis.

d Atiuus quoq; & ablatiuus plurales ab ablatiuo fiunt singulari adiecta, bus, ab hac re, die, his & ab his rebus, diebus. Sicut autem genitiui, sic & datiui plurales in alijs nominibus eiusdem declinationis deficiunt apud plerosq;.

LIBER OCTAVVS.

DE VERBO.

u ERBVM Est pars orationis cum temporibus & modis sine casu, agendi uel patiendi significatiuum. Hac enim diffinitione omnia tam finita quàm infinita uerba comprehendũtur. Et neutra enim quæ dicuntur absoluta & deponentia, omnimodo naturaliter uel in actu sunt uel in passione. Verbum autem quanuis à uerberatu aeris dicatur, quod commune accidens est omnibus partibus orationis, tamen præcipue in hac dictione quasi propriũ eius accipitur. qua frequentius utimur in omni oratione. Licet tamen pro omnibus dictionibus dicere uerba frequentiq; usu hoc approbatur. Necnon etiam nomina. sed raro. ut Virg. in. iij. Aeneidos.

» = folijsq; notas & nomina mandat. Terent. in Adel.

» Verbum de uerbo expressum extulit. Idem in Andria. Bona uer-

» ba quæso. Verbo accidunt octo. significatio siue genus. tempus. modus.

ſpecies .figura. coniugatio.& perſona cum numero, quando affectus animi definit. Sciendum autem quædam uerba inueniri defectiua quorundam ſupradictorum accidentium, & hoc uel naturæ neceſſitate fieri, uel fortunæ caſu. Ergo naturæ neceſſitas bipartita eſt. in ſignificationem et in commoditatē, ideſt in conſonantiam elementorū. Sunt enim quædam nec ſolū in uerbis, ſed etiā in alijs partibus orationis, quæ ſignificationis cauſa dici non debent. Vt ſi uelimus maſculinū dicere ab eo quod eſt nupta, nuptus, uel à puerpera, puerperus, oppugnat ipſa rerū natura, propter ſignificationem, quæ ſolis accidit fœmininis, niſi figura uel authoritas intercedat. figura. ut ſi dicā, Bonus animus uxoris mihi nuptus eſt, pro bonū animū habens uxor
» mihi nupta eſt. Authoritas, ut Plautus in Caſſina. Libet etiam'num,
» quid agat ſcire nouum nuptū, pro maritum. Necnon etiā in pronominibus, quæ ſunt tertiæ perſonæ, primitiuis, ſi uelimus uocatiuū proferre caſum, qui non poteſt niſi ſecundæ accidere perſonæ, hæc eadem naturalis neceſſitas uetat. Præterea ſui ſibi ſe, à ſe, nominatiuum hoc pronomen habere non poteſt. Ideo quia quoties hoc pronomē ponitur, oſtendit tertiā perſonam, uel ipſam & agere ſimul, & pati à ſe, ut pœnitet illū ſui, inuidet ſibi, accuſat ſe. uel ipſam agere & aliā extrinſecus in eā, ut, rogat ut ſui cauſa facias. petit ut ſibi concedas. precatur, ut ſe cuſtodias. Quod cum fit, ideſt qn̄ eadē perſona agit & patitur, uel à ſe uel ab alia, non indiget nominatiuo caſu, ſed eo tantum cui ſolet adiungi uerbum quod actum ſignificat. ideſt genitiuo uel datiuo uel accuſatiuo uel ablatiuo, quos & habet hoc pronomē. Ipſum enim uerbum à gentis perſonæ nominatiuū in ſe hēt. Si enim dicam, rogat te, ut ad ſe uenias, ſine dubio intelligis, in eo, quod dixi, rogat, ſimul & ille qui eſt nominatiuus. hæc eadem ratio naturalis, & in interrogatiuis, & in infinitiuis nominibus, quæ tertiæ ſine dubio ſunt perſonæ, & maxime ſolent iungi perſonæ abſenti, uel quaſi abſenti, ut quis, qualis, quantus, & ſimilibus uocatiuum eſſe prohibet. quia uocatiuus ad aliquam finitam fit & præſentē perſonam, ad quam oratio dirigitur, ideſt ad ſecundam. Incommoditate uel inconſonantia quam græci ἀσυμφωνίαν uocant deficiunt quædā, ut ſi uelimus ab eo quod eſt curſor, & riſor fœminina facere, ſecundum analogiam mutatione, or, in, rix, abſonum fit, & incongruum naturæ litterarum. unde Cicero uolens ab eo quod eſt expulſor proferre fœmininum, mutauit, s, in, t, & expultrix dixit Tuſculana-
» rum. y. O` uitæ philoſophia dux, ò uirtutis indagatrix, expultrixq;
» uitiorum. In eodem.
» Regiæ uirgines, ut tonſtriculæ, tondebant barbam, & capillū patris

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ab eo quod eſt tonſor tonſtrix fecit fœmininum, addita, t, & ex eo diminutiuum tonſtricula. quomodo à nutrix, nutricula. & ea per naturam. Per fortunam quoq; duobus modis, prohibenur. quædam proferre uel ꝙ inuſitata ſunt, uel ꝙ inconcinna et turpia, uel aſpera prolatu uidentur eſſe. Inuſitata ſunt, quibus non inueniuntur uſi auctores, q̃uis proportione poteſtatē faciente dicendi, ut faux, prex, caus, ditio, for, dor. Poſitiuū faris debet eſſe for, paſſiuum do debet eſſe dor. Ea enim q̃uis ratione regulæ bene dicantur, tn̄ quia in uſu auctorū non inueniuntur, recuſamus dicere. Inconcinna uero uel turpia uel aſpera prolatu uidentur eſſe, ut metuturus, uel metuiturus, nutritrix. quod quamuis ſecūdū analogiam debuiſſet dici (in, tor, enim terminātia maſculina, quæ ex uerbis naſcuntur, mutant, tor, in, trix, & faciunt fœminina, ut doctor doctrix, uictor uictrix. cū igitur maſculinū ſit nutritor, ex eo ſecundum analogiam naſcebatur nutritrix) euphoniæ tamen cauſa cōciſio facta eſt mediæ ſyllabæ, ſicut bobus pro bouibus. Nec non ẽt in contextu diuerſarū dictionum hoc ſolet fieri, ut, cū nobis, turpe eſt, itaq; nobiſcū præpoſtere profertur. Vnus ergo ex his plerunq; quatuor modis inuenitur, qui facit tam uerba quàm alias partes orationis eſſe defectiuas. Differentiæ quoq; cauſa multa ſolent uel taceri, uel contra regulam proferri, ut fas genitiuum non habet. nam ſiue fatis, ſiue faris, ſiue faſſis dicamus, aliud ſignificare poteſt. coniunx coniungis ſecundū analogiam debuit proferri, ſed ne uerbum putetur coniungo coniungis, abſq;, n, profertur coniugis. Similiter accentus,ponè, ergò, differentiæ cauſa in fine ponitur. Venus ueneris, cum omnia in, us, correpta propria, ſecundæ ſint declinationis, ſolum tertiæ inuenitur, ne ſi ueni dicamus uerbum eſſe putetur. Far faris ſolum in, r, deſinens geminauit, r, ne ſi faris dicamus aliud monſtret. Similiter repugnantibus regulis ſolent quædam taceri, ut τοῦ ador, genitiuus in uſu frequenti non inuenitur, quia duæ contrariæ in eo pugnant regulæ. cum enim ſit neutrum debet penultima o genitiui corripi, ut æquor æquoris, marmor marmoris. ſed cum habeat uerbum adoro penultimam producens, debet produci. unde & deriuatiuum eius adorea, o, producit, cum marmorea, æquorea, o, corripiant. ergo repugnantibus regulis manſit ador in frequenti uſu indeclinabile. In uerbis quoq; cum oīa in, neo, deſinentia ſecundæ coniugationis in, ui, faciunt præteritum præfectum, ut teneo tenui, moneo monui, differentiæ cauſa maneo manſi facit, ne manui, datiuus manus, eſſe putaretur. & neo neui, ne ſi nui diceremus, à nuo eſſe uideatur. Audeo auſus ſum, quia hauſi ab haurio fit, q̃uis huic aſpiretur. fac, dic, duc, fer, magis placuit per apocopā proferri differētiæ cauſa,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ne si fice, duce, dice, fere, diceremus, aliud significare putaretur. quanuis hoc non in omnibus consimilibus uel uniuocis soleat fieri. Singula igitur accidentia uerbis differentes, quæ in quibusq; deficiant, prout animo occurret ostendemus.

De significationibus uel generibus uerborum.

Significatio uel genus, quod græci διάθεσιν uocant, uerbi, in actu est proprie, ut dictum est, uel in passione. & omnia uerba perfectam habentia declinationem & æqualem, uel in, o, desinunt, uel in, or. Et in, o, quidem terminantia duas species habent, actiuam & neutralem. Et actiua quidem species semper actum significat, & facit ex se passiuum absq; duobus uerbis, metuo, & metuor, timeo, & timeor. Hæc enim contrarias uocibus uidentur habere significationes. quamuis & ad sensus pertinentia uerba, si quis altius consideret, in actiuis uocibus passionem, & in passiuis actionem fieri inueniat. ut audio te, uideo te, tango te, ostendo enim aliquid me pati in ipso actu. Cum enim dico audio te, ostendo quod uocis tuæ actum patiuntur aures meæ. & econtrario audior à te, dico quod uox mea agit aliquid in aures tuas. Sed tamen quia nobis agentibus idest sentientibus & aliquid facientibus, & oculi uident & aures audiunt, & tactus corpori euenit, non irrationabiliter actiuorum & uocem & constructionem habuerunt. Neutra uero appellauerunt quæ in, o, desinentia sicut actiua non faciunt ex se passiua, quamuis habeant uarias significationes, de quibus post docebimus. In, or, uero terminantia tres species habent. passiuam, quæ ex actiuis nascitur, & semper passionem significat, exceptis supradictis. Communem, quæ una terminatione, tam actionem, quàm passionem significat. Deponentem, quæ cum similem habeat communibus positionem in, or, desinendi, tamen deponens uocatur. quasi simplex, & absoluta, quæ per se ponitur. uel, quæ deponit alteram significationem, & unam per se tenet. Quomodo positiuus gradus dicitur, qui absolutus per se ponitur non egens alterius coniunctione. hæc quoq; tamen species id est deponens, quomodo neutralis diuersas habet significationes, de quibus latius tractabimus. Actiua igitur, & passiua, & communia certam & præfinitam habent significationem. Neutra uero, & deponentia uariam. Hæc autem uerba proprie actiua uel recta uocantur, quæ in, o, desinentia, & assumpta, r, facientia ex se passiua, confestim cum dicuntur, possunt transire in quem fit actus. & coniunguntur uel genitiuo uel datiuo uel accusatiuo casui, ut abstineo irarum. Horatius Carminum libro quarto. Mox ubi lusit satis abstineto irarum dixit, impero tibi, maledico tibi, inuideo tibi, oro te, amo te, accuso te. hæc

enim faciunt ex se passiua quae ablatiuo casui cũ praepositione ab uel à solent iungi. ut abstineor à te, imperor à te, maledicor à te, inuideor à te, oror à te, amor à te, accusor à te. Possunt tamen passiua datiuo ẽt adiungi, ut seruor tibi. & est quaerendum cur actiua ablatiuo per se non adiunguntur. & puto ꝗ ille casus proprius est passiuorum. Ideo autem dixi per se quia cum alio casu sociata iunguntur, ut uideo solẽ oculis, prohibeo filiũ turpitudine. Accusatiuo quoq; inueniuntur passiua coniungi, sed figurate, ut abscinditur manũ, frangitur pedem, sanatur oculum, rumpitur aurem. Virg. in .ij. Aeneid.

» =intentaq; brachia remis Intenti, expectant signum. Idem in .iij.

» Miseros morsu depascitur artus. Idem in .iij. Georgi.

» Pascuntur uero syluas & summa Lycei. Quae uero in, o, desinentia nihil ex his quae propria esse actiuorũ docuimus habent, neutra proprie uocantur uel absoluta, ut est uiuo, ditesco, ferueo, sedeo. haec enim non egent supradictis casibus ad cõplendam sententiam. unde iuste passiuis quoq; carent. Inueniuntur tamen ẽt quaedam uerba, quae quãuis actiuam habeãt significationẽ, passiuam tamen non habent, quia nec in homines eorũ actus transit, nec semper egent supradictis casibus necessario, ut prandeo, coeno, curro. Eorũ enim prolatione transgressionem fieri non est necesse ad aliquod rationabile animal, quae est sola causa ob quã nascuntur uerba passiua in prima & secunda persona. Hae enim de se uel ad se loquuntur quod est suum animantium, quibus natura sermonẽ dedit. In tertia uero persona saepe passiuũ solet inueniri etiã ex huiuscemodi uerbis, sed ad muta et carentia anima pertinens. dicimus enim conditur holus, aratur terra, inseritur arbor, curritur spatium. Vnde Terent. in Adel.

Decurso iam spatio. Bibitur uinum. Iuuenalis in .iiij.

» = sed nulla aconita bibuntur, Fictilibus. Potatur flumen. In eodem.

» = epotaq; flumina Medo, Prandente. Mendicatur panis. Idẽ in eodẽ.

» Et mendicatus uicta Carthagine panis. cum eorũ primas personas natura prohibeat proprie dicere. Quis enim dicat aror, inseror, curror, nisi poetica conformatio, idest προσωποποιΐα inducatur? ergo proprie illa possunt habere primam & secundam passiuorũ personã, in quibus etiam fateri possunt eaedem personae quod in se, fit ut est, amo te, consequitur ut ille ad quem dixi confitendo id quod à me audiuit dicat, amor à te. Latius igitur tractemus de his quae uidentur contra uocis formam significare. quod non solũ in uerbis, sed in alijs etiã partibus orationis inuenitur. ut si dicamus Athenae Thebae, uoce pluralia sunt, significatione singularia. & cõtra, plebs, populus, concio, uoce singularia significatione pluralia. uel philotiũ, Sophronium,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Glycæriũ, Dorciũ, uoce neutralia significatione fœminina. multa quoq;
alia huiuscemodi inueniuntur. In uerbis ẽt sunt quædam uoce acti-
ua, quæ ex se passiua non faciunt, Quæ generali nomine neutralia
uocantur, quamuis diuersas habeant significationes. ex his enim quæ-
dam uim habent actiuam, ut est facio te, calefacio te. quamuis facitur
» quoq; à facio pro fit protulerunt auctores. Varro in Cynico. Si me her
» cule purgant, & deorũ cura non satisfacitur Reip. Titinnius in q̃nto.
» consiliũ bonum gratia paruifaciatur. Facessitur quoq;. Cicero pro Clu
» entio. Sed hoc polliceor omnibus sicui forte hac lege negotiũ facessitur.
Bene igitur in plerisq; cõpositis actiuũ est, perficio & perficior, cõfi
cio & conficior, afficio et afficior, efficio et efficior. Sic pene omnia quæ
cum præpositionibus cõponuntur. Nã calefacio, tepefacio, & similia, ca
lefio & tepefio loco passiuorrũ habent. Fitur ẽt pro fit dicebant. M.
Cato Censorius in. Q. Thermũ. Postq̃ diutius fitur. Idẽ de L. Vetu
rio. Græco ritu fiebantur Saturnalia officio tibi, noceo tibi. Similiter
actiuam significationẽ habent. Quædam uero ex eisdẽ neutralibus
passiuam, ut uapulo à te, fio à te, exulo à te, ueneo à te, nubo tibi. quã-
uis antiquissimi ẽt actiua significatione nubo te dicebant. Vnde Plau
» tus in Cassina. Lubet Charinũ quid agat scire nouum nuptũ. Quæ-
dam neutra sunt, quæ nec nos in alium extrinsecus, nec aliũ in nos
aliquid agere significant, ut est, spiro, uiuo, ambulo, ꝑgo. quæ nec egẽt
aliqua coniunctione casus, cũ absolutam & plenã per se prolata sen-
tentiam monstrent, & proprie neutra uocantur, sicut supra dictum
est. Sunt alia in hac forma, idest in uerbis quæ in, o. desinentia non fa
ciunt ex se passiua, quæ q̃uis actiuã habeant significationem, tñ uel
ad muta animalia, uel ad carentia anima coniunguntur, sicut supra
dictum est, ut percurro forũ, prandeo piscem, cœno ouum. Quæ est
quando inueniuntur tertiam passiuorũ habentia personam, nec irra
tionabiliter, ut ante ostendimus. Curritur enim spatium bene dicimus.
Vnde Terentius in Adelphis.
» Decurso iam spatio, dixit. Sunt in hac forma quædam quæ passi-
uam uidentur habere significationem, sed quæ non extrinsecus fit
quam græci αὐτοπάθειαν uel ἰδιοπάθειαν uocant idest quæ ex se in se
ipsa fit intrinsecus passio, ut rubeo, ferueo, caleo, tepeo, marceo, ægro-
to, titubo, uacillo. Itaq; huiuscemodi uerba, non egent casu. quamuis hæc
quoq; auctores inueniantur more actiuo uel passiuo diuersis casibus
adiungentes sed figurate. Virgilius in Bucolicis.
» = ardebat Alexim, pro amabat. Sunt alia uerba quæ quamuis non
ab actiuis proficiscentia, tamen passiuam semper habent formam,
& ex his quædam eadem uoce utrunq; significant, idest actionem &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

passionem, ut osculor te, & osculor à te, criminor te, & criminor à te. hæc cõmunia nominamus. Alia uero quæ similiter eandem in, or, terminationem habentia, nec ab actiuis nata, unam dũtaxat habent significationem, sed non omnia eandem. hæc deponentia noiamus. cum quædam actiuam uim possident. ut conspicor te, sequor te, præstolor
» te & tibi. Teren. in Eunu. Quem præstolare Parmeno? Cicero in pri
» mo inuectiuarum. Qui tibi ad forum Aurelium præstolarentur. insidior tibi. Ex his multa antiqui tam passiua q̃ actiua significatione protulisse inueniuntur, & maxime ea quæ apud græcos actiuã uim habent, & passiuam, ut est auxilior te, & auxilior à te. Similiter adminiculor, adulor, auguror, adhortor, adipiscor, abominor, cõsequor, amplector, adorior, abutor, miror, antestor, execror, machinor, polliceor, consector, contestor, dignor, detestor, aggredior, aspernor, architector, assector, argumentor, reor, uereor, solor, arbitror, blandior, consolor, conspicor, cõminiscor, cõplector, calumnior, carnificor, despicor, demolior, dominor, depeculor, dilargior, ementior, exordior, experior, frustror, hortor, for faris fatur, meditor, obliuiscor, metor, morigeror, assequor, queror. Hæc pleriq; deponentia esse confirmant, ideo quia frequens usus eorũ significationis est actiuæ. Cõmunia uero esse defendit, tum natura ipsius sensus, tum ueterũ non improbanda authoritas. à qua quæ potuimus à diuersis colligere libris exempla proferа-
» mus. Lucilius, à me auxiliatus si est passiue βοηθηθείς. Cassius simili-
» ter Adulatiq; erant ab inimicis, & adhortati, adulati κολακευθέντες,
» adhortati προτραπέντες. Varro. Tribunitio auxilio adminiculati βοη
» θηθέντες. Lucius Cæsar, certe quæ res augurantur, οἰωνοσκοποῦνται. Cu
ius actiuum Virgi. in. vij.
» = siquid ueri mens augurat opto. Cicero tamen Verrinarũ. iiij. Ex no
» mine istius quid iste in prouincia facturus esset, perridicule homines
» augurabantur. Caius Fannius, hæc adipiscuntur ἐπιτυγχάνονται. Fa
» bius Maximus. Amitti magis q̃ apisci, passiue omnia sunt prolata.
» Verrius. Sæuitiaq; eorũ abominaretur ab omnibus, passiue dixit. Or
» bilius. Quæ uix ab hominibus consequi possunt ἀνύεσθαι. Petronius.
» Animam nostro amplexã in pectore περιπλεχθεῖσαν. Lucilius. Quin
» amplexetur qui uelit, ego non sinam me amplectier, amplexetur πε
» ριπλεκέσθω. Cicero pro Roscio. Quo uno maleficio scelera omnia cõ-
» plexa esse uideantur. Aurelius. ab his Gallos adortos, ex insidijs plu
» rimos necatos, adortos ἐφοδευθέντας. Q. Hortensius. abusis iam om-
» nibus locis, abusis καταχρησθέντων. Varro. utile utamur potius q̃ ab
» rege abutamur. Canutius. Turpe est propter uenustatem uestimento-
» rum admirari, & propter turpissime uitam actam contemni, admi-

» rari θαυμάζεσθαι. Cicero pro Murena. Publicis litteris testata sunt om
» nia, testata passiue μαρτυρηθέντα. Liuius. Impubes, libripens esse non
» potest, neq; antestari, προδιαμαρτυρηθῆναι. Cato in. iiij. originum. Exu
» les duo lege publica execrati passiue, καταραθέντες. Salustius in. ij. hi-
» storiarum. At Lucullũ regis cura machinata fames breui fatigabat,
» machinata passiue dixit. Metellus Numidicus in oratione qua apud
» populum Caio Manlio Tribuno plebis respondit. Nam ut alijs ple
runq; obuenienti magistratu ob metum statuæ polliceantur, passiue,
ἐπαγγέλλωνται. Reor quoq;, queror & solor in significatione passiua
» inueniuntur. Cicero ad nepotem. hoc restiterat etiam ut à te fictis ag-
grederer donis, aggrederer passiue dixit, ἐνεδρευθῶ. In eodem.
» Qui habet ultro appetitur, qui est pauper aspernatur, passiuæ ἐξου
» θενεῖται. Nepos. ædis Martis est in Circo Flaminio architectata ab
» Hermodoro Salaminio, architectata passiue posuit ἀρχιτεκτονευθεῖ-
» σα. Ennius. Assectari se omnes cupiunt, assectari passiue, ἀκολουθεῖ-
» σθαι. Alpheus Physiologus Themistocles, cum à formoso assectaretur,
» passiue ἀκολουθοῖτο. Aufustius. Omnia argumẽtata noia, passiuum ar
» gumentata, πιστωθέντα. Cecilius ex scriptis eorũ qui ueri arbitrantur,
» passiue ὑπολαμβάνονται, Verrius. Blanditusq; labor molli curabitur
» arte, blanditus passiue κολακευθείς. Asinius Pollio. Sed tum ob ea quæ
» speraueram dolebam, consolabar ob ea quæ timui, consolabar passiue
» protulit. Varro. Paupertas enim hæc tum non ita nutricata, ut nunc
» conspicatur, θεωρεῖται. passiue dixit. Appius Cæcus. Amicum cum ui-
» des obliuiscere miserias, inimicus si es cõmentus nec libens æque com
» mentus cæco πεπλασμένος. Varro. Vestales incesti compertas ansa, pe-
» tuntur incognita, consecuta negliguntur, consecuta pro impetrata pas-
» siue, ait Lauerius. Vxorem tuam & meam nouercam à populo lapi
» dibus consectari uideo, consectari passiue, διώκεσθαι. P. Aufidius. Si
» quis alio uocitatur nomine tum cum his contestatur atq; olim uocita-
» batur. contestatur passiue posuit, συμμαρτυρεῖται. Cicero. Cupio eum
» tam inuidiosa fortuna complecti, passiue. Stauerius de proportione.
» non esse positiones regule, à quibus interdum analogia calumniatur
» συκοφαντεῖται. Sisenna. Vitam cum dolore & insigni cruciatu carni-
» ficatus amisit, carnificatus βασανισθείς. Cicero in œconomico. homo ex
» eo numero hominum, qui apud nos hoc noie dignantur, passiue, ἀξι-
» οῦνται. Horatius in primo carminum. Belláq; matribus detestata.
» Q. Pompeius. Me miserum quem mille fœminæ despicari ausæ
» sunt, despicor commune accipiebant. Curio pater. Nusq̃ demolitur,
» nusq̃ exoneratur pecunia, demolitur passiue dixit. Terẽtius in Phor
» mio. Meditata mihi sunt omnia mea incommoda μεμελετημένα me-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ditata passiue dixit. Nigidius. Omne pecus indomitum habet quiddam in se ferũ, sed tamen ea natura est, ut curari & dominari possit δεσπόζεσθαι dominari passiue. Lucius Celius. Vbi Senatus intellexit populum depeculari ἀποσυλοῖσθαι, C. Gracchus. Aerarium delargitur Ro. Po. delargitur passiue protulit. Caius Mẽmius. Quàm stulte cõficta, q̃ aperte ementita sunt ἐψευσμένα, Cicero in Antonium libro. ij. Quem ipse ementitis auspicijs uitiosum fecerat, ementitis ψευδέσιν. Visellius. Bone res per illos à raro initio exorsæ, in te ad summum peruenerunt, exorsæ idest initæ. P. Nigidius. Experienda ratio. Asinius. Cuius experta uirtus bello Germaniæ traducta ad custodiam Illyrici est, experta passiue. Actius. Multa inuẽta expertáq;, ex hoc sunt bona. Fenestella. Frustratus igitur à spe deuictus in castra se recæpit, frustratus ματαιωθείς. Lauerius, Frustramur, irridemur. Varro. Ab amicis hortaretur. Sueto. in. viij. prætorum. Fasti dies sunt in quibus ius fatur, idest dicitur, ut nefasti in q̃bus non dicitur. Virg. in bucolicis. Nunc oblita mihi tot carmina uox quoq; Merim iam fugit ipsa. oblita passiue posuit. Horatius in secundo carminum.
= nulla decempedis, Metata priuatis opacã, Porticus excipiebat arctõ. Similiter protulerũt tam in actiua q̃ in passiua significatione, tutor, uador, uenor, uelificor. Iuuenalis in. iiij. Velificatus athos. uociferor, ueneror. Virgilius in. iij. Aeneidos. Cursúsq; dabit uenerata sacerdos. Confiteor, tueor, aggredior, stipulor. In quo illud quoq; est obseruandum, ꝙ actiua significatione quomodo passiua ablatiuo coniungitur, stipulor à te, pro interrogo te, & interrogor à te. Quomodo dicimus quæro à te, pro interrogo te, quãuis sit actiuum. Iuue. in. iiij. Quantum uis stipulare & protinus accipe quod do, ut toties illũ pater audiat, & subauditur à me stipulare. Ecce hic est actiue. Suetonius autem passiue protulit in quarto prætorum. Lætoria quæ uetat minorem annis. xxv. stipulari, ἐπερωτᾶσθαι. Liuius in. xxxiij. ab urbe condita. Nec alieni momentis animi circumagi, stipularíq; irato Consuli, Tribuno inde plebei. Plautus in Cistellaria. Me respondere postulas iniurium est, Stipulari semper me ultro oportet, à uiris eum quæstum facio, nihil iures, promittere, actiue dixit. Idem in Pseudolo. Minæ. xx. saluæ ac sanæ sunt tibi Hodie, quas abs te est instipulatus Pseudolus. Idem in Rudente passiue dixit. Ni dolo malo instipulatus sis, niue etiam dum siem Quinq; &. xx. annos natus. Sunt uero alia ex supradicta forma, idest deponentium quæ passiuam solum habẽt significationẽ, nascor à te, orior à te, patior à te, mereor à te. Idq; ostẽdit coniunctio casuum. nam quæ uim actiuam habent genitiuum uel datiuum, plerunq; accusatiuum casum assumunt, ut misereor tui, me-

deor & medicor tibi. dicitur tamen & medico & medicor & medeor te. Virgilius in primo Georgicorum.
Semina uidi equidem multos medicare ſerentes. Idem in. ij. Georgi.
= et ſenibus medicātur anhelis, datiuo caſui coniunxit. Idem in. xiij.
Sed non dardaniæ medicari cuſpidis ictum, Eualuit. Ter. in. Phor.
Quas cum res aduerſæ ſint minus mederi poſſis. Loquor uerbum,
precor deum. Quæ uero paſſiuam, ablatiuum cum à uel ab præpo-
ſitionibus uel datiuum, ut naſcor à te & tibi. Sunt etiam ex his quæ-
dam quæ abſolute dicta, non egent ſupradictis caſibus, ut eſt, labor,
morior, lætor, glorior, tumultuor, uagor, uaticinor. Alia uero quæ cum
uideātur actiuam habere cunſtructionem, ideſt σύταξιν, (nam geniti=
uo uel datiuo uel accuſatiuo caſui iūguntur) tamen paſſiuam uim in-
trinſecus, ideſt non alio agente uidentur habere. ut obliuiſcor tui &
te, & miſereor tui & tibi. Sunt alia quæ ſi ablatiuo iungantur, paſ-
ſiua ſunt uel communia, ſin per ſe proferantur abſoluta. ut ſi dicam ui
deor à te paſſiuum eſt. Sin uideor eſſe bonus, ut ſignificet τὸ δοκῶ, eſt
abſolutum. Similiter moror cōmune eſt, & abſolutū. Modo enim acti=
uam, modo paſſiuam habet ſignificationem, modo abſolutam. Actiuā
quando accuſatiuo iungitur, ut moror te. Iuuenalis in quarto.
= morantur Pauci ridiculum & fugientē ex urbe pudorē. Terentius
in Andria. Ne quod ueſtrum remorer commodum. Paſſiuam uero
qn̄ ablatiuo, ut moror à te. Abſolutā qn̄ per ſe profertur, ut Virg. in
quarto Aeneidos. Quid moror? an mea Pigmalion, dum mœnia
frater, Deſtruat? Et ſciendum ꝙ in actiuis etiam & paſſiuis uerbis
multa abſolute ſine coniunctione caſus alicuius ſolēt proferri. ut ſi di=
cam, deo uolente ſanus ſum & animo & corpore. Nam & ſapio be-
ne, & uideo & audio acute. Quamuis enim nullum caſum his adi-
unxi, plenam tamen ſententiam demoſtraui. hoc etiā eſt in paſſiuis.
ut ſi dicam perturbor & angor, & findor, & rumpor, & non
addam à quo. Sunt quædam in, o, terminantia, quæ cum ſint acti-
ua, pro paſſiuis quoq; ſolent poni, ut lauo, tondeo, duro, calceo, pro
lauor & tondeor, & duror, & calceor. ſed hæc magis per ecli=
pſin conſuetudo proferre tradidit, quod poetæ quoq; ſolent fecere.
Virgilius in tertio Georgicorum.
= incanáq; menta Cinyphei tondent hirci, pro tondentur. Idem in
ſecundo Aeneidos. Accingunt omnes operi pedibusq; rotarum,
pro accinguntur, uel accingunt ſe. Idem in eodem. = et iam nox hu-
mida cœlo Præcipitat, pro præcipitatur uel præcipitat ſe. Sunt quæ=
dam quæ cum ſint paſſiua, ſine dubio tamen inueniuntur ab authori=
bus pro actiuis prolata, ut Virgilius in. xij. = pictis bellantur Ama-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

zones armis, pro bellant. Idem in secundo Geor.
» Hoc pinguem & placitam paci nutritor oliuam, pro nutrito. Vetustissimi autem multa protulerunt confusa terminatione, teste Capro, adiutor pro adiuto, anclor pro anclo, despoliatur pro despoliant, desperantur pro desperant, dispensor pro dispenso, dilapidor pro dilapido. Sunt etiam quaedam actiua uoce passiuam significationem habentia, & econtrario passiua uoce actiuam, sicut supra diximus, timeo te, & timeor à te, metuo te, & metuor à te. Lucanus in quinto.
» Dum metuar semper, terraq; expecter ab omni. Idem in.iiij.
» = sed regna timentur Ob ferrum. Cicero in.iiij. Tuscula. Venientia
» metuuntur. Nec mirum hoc inueniri apud nos in his uerbis, cũ apud graecos quoq; tam actiuum q̃ passiuum eius significationis uerbum accusatiuo casui iungitur, contra consuetudinem aliorum. Dicunt enim φοβῶ σὲ καὶ φοβοῦμαι σέ. Sunt tamen haec eadem uerba absoluta cũ non iunguntur casui accusatiuo, sed datiuo, ut Terentius in Andria.
» Eius uitae timeo. Idem in eodem. Hei metui à Chryside. Inueniuntur etiam quaedã passiua, ut supra dictum est, quae figurate accusatiuo coniunguntur, cum uideantur agere ipsi ad quos passiuum refertur uerbum, ut Virgilius in.ij. Aeneidos.
» Implicat & miseros morsu depascitur artus. Hic enim dracones agunt in filios Laocoontis. & doceor rhetoricam, instituor grammaticam, moneor iustitiam. Idem in octauo.
» Consurgit senior, tunicaq; inducitur artus. uel cum totum pro parte, pati significatur, ut abscinditur caput, truncatur nares, caecatur
» oculos, intenditur brachia. Virgilius in.xi. = indutus terga Leonis.
» Idem in.xij. = formam assimulata Camertae. Praeterea plurima inueniũtur apud uetustissimos quae contra consuetudinẽ uel actiuã pro passiua, uel passiuã pro actiua hñt terminationem, ut testo pro testor, & opino pro opinor, & cuncto pro cunctor, & conuiuo pro conuiuor, & contemplo pro contemplor, & consolo pro consolor, & commoro pro cõmoror, & auxilio pro auxilior, & auguro pro auguror, & auspicio pro auspicor, & cõmento pro commẽtor, & crimino pro criminor, & molio pro molior, & digno pro dignor, & execro pro execror, & epulo pro epulor, et eiulo pro eiulor, et lucto pro luctor, et luctito pro luctitor, & luxurio pro luxurior, et laeto pro laetor, & ludifico pro ludificor, et misereo pro misereor, unde miseret et misere
» tur impersonalia. Cicero pro Ligario. Cauete fratrũ pro fratris salute
» praecantiũ misereatur. unde Terent. in Phor. Misertũ est. horto quoq;
» pro hortor & largio pro largior dicebãt, quae sũt cõmunia. unde Sa-
» lust. in.i. histor. Igitur uenditis proscriptorum bonis, aut dilargitis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Similiter proferebant aucupo pro aucupor, alterco pro altercor, unde Terentius in Andria. Scio cum patre altercasti dudum. Medico quoq; ut supradictum est pro medicor. Virg. in primo Georg. Semina uidi equidem multos medicare serentes. Amplexo pro amplexor. Quintus Claudius in secundo Annaliũ. Cõprehensare, suos quisq;, seruare, amplexare. Cicero pro Cluẽtio. Auctoritatẽ censorũ amplexato. Amplecto quoq; pro amplector, & cõplecto pro cõplector. Sed & eorũ & superiorũ omnium usus tam apud Caprum q̃ apud Plinium & Probũ inuenies. Passiua, quoq; pro actiuis uel neutralibus uocibus, ex contrario idem antiquissimi proferebant, careor pro careo dicentes, et obsonor pro obsono, & copulor pro copulo, caleor pro caleo, quorum auctores apud Caprũ legant qui eos scire desiderant. Similiter cõperior pro cõperio. Salustius in Iugur. Sed ego cõperior Bocchũ magis punica fide. nutrior quoq; pro nutrio, & bellor pro bello proferebãt, ut dictum est, unde Virg. in. ij. Geor. Hoc pinguem & placitam paci nutritor oliuam, nutritor dixit pro nutrito. Idem in. xi. = pictis bellantur Amazones armis, bellantur pro bellant. Sunt alia quæ cum sint actiua, in passiua quoq; & absoluta significatione inueniuntur, ut ruo, ut Virg. in. i. Aeneid. = totumq; à sedibus imis Vna Eurusq; Notusq; ruunt. Idem eius cõpositum passiuum in. xi. dixit. Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum Pergama. Terentius in Eunu. Proruunt se. Tamen absolute quoq; prolata, reciprocã passionem id est ἰδιοπάθειαν significant, cum ipsam personam non extrinsecus, sed per se pati demonstrant, ut ruo pro cado. Virg. in. ij. Aeneidos. Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos, ruit posuit pro cadit. Similiter inundo, modo absolutam, modo actiuam habere significationẽ inuenitur, ut Virg. in. xi. = dum distinet hostem Agger mœrorum, nec inundant sanguine fossas. Inuenitur tamen in quibusdam codicibus. = dum distinet hostem Agger mœrorum, nec inundant sanguine fossæ.

Similiter uergo absolutum & actiuum. Absolutum. ut Virg. in duo decimo. Quem damnet labor, aut quo uergat pondere letum. Actiuum in sexto. = frontiq; inuergit uina sacerdos. eius passiuum. Lucanus in primo. Nec polus auersi calidus qua uergitur austri. Assuesco absolutum est, inuenitur tamen pro assuefacio. Lucanus in. y. Adde quod assuescis fatis, pro assuefacis. Coeo quoq; quamuis magis neutrum esse uideatur q̃ actiuum (pro conuenio enim accipitur, ut Virgilius in. xi. = coeant in fœdera dextræ, Qua datur) Cicero tamen actiuo est eo usus in. ij. Philippicarum. Vtinam Cnee Pompei cum Caio Cæsare societatem, aut nunq̃ coisses, aut nunq̃ diremisses. Passiuo

» eius usus est. Lucanus in .ij. = multumq́; coitur Humani generis, ma=
» iore in prælia damno. Sed sciendum q̄ & coitur pro colligitur, &
conuenitur pro exigitur passiuam uocem assumentia, accipiūtur. Pro
pinquo præterea tā pro actiuo, q̄ pro absoluto inuenitur. Virg. in .x.
» Tu mihi nunc pugnæ princeps, tu rite propinques, Augurium, actiue
» posuit. Idem in .ij. = absolute, fuge nate propinquant. Idē in .y. Iamq́;
» propinquabant scopulo, metamq́; tenebant. Similiter simulo absolutū
» & actiuum, & ab eo cōposita. Absolutū Virgilius in quarto Aenei.
» Nam q̄d dissimulo? aut quæ me ad maiora reseruo? Idē in .x. actiue,
» = iubasq́; Diuini assimulat capitis. Idem in .xi. = formam assimulata,
Camertæ. Sunt quæ tam actiua q̄ passiua uoce unum atq; idem signi
ficant, ut mereo & mereor. Lucanus in .yi.
» Sæua uiro nomen, castrorum in plebe merebat. Virg. in .y. Aeneid.
» merui quoq; sæpe furores Cōpressi. Idem in .iiij.
» Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicq̄, Dulce meum,
» Lucanus in .ix. = sæuas meritum Phycunta rapinas. Multa similiter
ancipiti terminatione in una eademq́; significatione protulerunt an
tiqui. ut partio & partior, munero & muneror, mino & minor, mi
nito & minitor, meridio & meridior, modulo & modulor, meto &
metor, modero & moderor, mutuo & mutuor, mentio & mentior, ob
uerso & obuersor, præuerto & præuertor, pignero & pigneror, paci
fico & pacificor, scruto & scrutor, progredio & progredior, percon
to & percontor, prælio & prælior, iurgo & iurgor, potio & potior,
prædo & prædor, præuarico & præuaricor, preco & precor, quæ-
rito & quæritor, quadruplo & quadruplor, quieto & quietor, nequi
to & nequitor, rimo & rimor, recordo & recordor, reminisco & re
miniscor, reuereo & reuereor, stabulo & stabulor, secto & sector, se
quo & sequor, sortio & sortior, scisco & sciscor, tuto & tutor, tumul
tuo & tumultuor, uillico & uillicor, uelito & uelitor, uago & ua-
gor, uocifero & uociferor, ulcisco & ulciscor, uto & utor, murmuro &
murmuror, māduco & manducor, mando & mandor, oscito & osci=
tor, palpo & palpor, protesto & protestor, rumino & ruminor, to-
lero & toleror, solero & soleror, præsagio & præsagior, opino &
opinor. Sunt alia quæ cū sint actiua primæ cōiugationis trāseunt in
neutra absoluta siue reciproca, idest ἰδιοπαθῆ secundæ cōiugationis,
ut sordido sordidas actiuum primæ cōiugationis (facit enim sordidor
ex quo sordidatus) hinc nascitur sordeo. Similiter albo & albor &
» albeo. Virgi. in xij. = campiq́; ingentes ossibus albent. Dicitur tn̄ ēt
» albico pro albesco. Horatius in .i. carminum. Nec prata canis albicāt
» pruinis. Duro quoq; & duror & dureo, & eius inchoatiuū duresco.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

Vnde Lucanus in.iiij. = totosq́; indurvit artus. Idē in quinto. = nam cætera dāna Durata iam mente malis, firmaq́; tulerunt. Virg. in. iij. Georg. Atq; hinc atq; illinc humeros ad uulnera durat. Idem in. i. Aenei. Durate & uoſmet rebus ſeruate ſecundis. Lento & lentor & lenteo. Virg. in. ij. Geor. = ad digitos lenteſcit habendo. nā à lenteo lenteſco deriuatur, quomodo à dureo dureſco, à uireo uireſco. Lucilius tn̄ in octauo. = lentet opus protulit. Humecto, quoq; & humector & humeo, unde humeſco. Noto quoq; & notor & noteo, unde noteſco. Lucanus in quinto. = noteſcent littora clari, Nominis exilio. liquo liquas, unde eliquo eliquas. Perſius.

Phyllidas, Hypſiphilas uatum & plorabile ſiquid,

Eliquat ac tenero ſupplantat uerba palato. Lucanus in. yij.

= ereptaq́; tela liquauit. ex eo liqueo & liqueſco Virg. in Buco.

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cæra liqueſcit. Dicitur tn̄ & liquor liqueris prima ſyllaba producta, quæ in ſuperioribus corripitur. Idem in. i. Georg. Vere nouo gelidus canis cū montibus humor, Liquitur pedetentim diſſoluitur. A` nigro quoq; & nigror, & nigreo & nigreſco, à lacto quoq; & lactor & lacteo & lateſco. Inueniuntur tamen ex aliarū quoq; coniugationum uerbis quædam ſimiles deriuationes. ſed in paucis. ut pendo pendis, pendor & pondeo. iacio iacis iacior, & iaceo. acuo acuis, acuor, & aceo, ex quo aceſco. Sunt alia quæ in compoſitione mutant ſignificationem, ut eo neutrum. ſimiliter facio. quanuis uetuſtiſſimi etiam paſſiue hoc protuliſſe inueniantur. Titinnius in quinto. Bona gratia parui ut fiatur. Item uenio, ſedeo, faciunt actiua in cōpoſitione. & adeo & adeor, ſubeo & ſubeor, in eo & in eor. Ouidius in ſecundo Faſtorum.

Sol aditus quam quæris ait ne uana labores.

Nupta Iouis fratri tertia regna tenet. Iuuenalis in quinto.

= quod ſi ſubeantur proſpera caſtra. Virgilius in decimo.

Morte obita qualis fama eſt uolitare figuras. Facio uero quando cū præpoſitionibus cōponitur, actiuum fit plerunq; ut efficio & efficior, afficio & afficior, reficio & reficior. Deficio quando pro relinquo accipitur habet paſſiuum, quando uero pro deficiſcor, neutrum eſt. Iuuenalis in tertio. Sic Matho deficit. A` uenio uero conuenio & conuenior, inuenio & inuenior in paſſiuam tranſeunt ſignificationem. A ſedeo quoq; & obſideo & obſideor. Sentio neutrum, ex eo aſſentio & aſſentior, & diſſentio & diſſentior. In una eademq́; inueniuntur ſignificatione. Cicero de Republica. In quibus aſſentior, ſollicitam & periculoſam iuſtitiam non eſſe ſapientis. Lucilius in. xij. Aſſenſus ſum homini. Cecilius in primo. Qui intelligunt qui faciunt diſſentiuntur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Ex alijs quoq; significationibus plurima simplicia in alias cum componantur transire inuenies, ut plecto actiuum. Unde Terent. Ego plectar pendens. Sed ab eo composita, tam deponentia q̃ communia inueniuntur, complector & amplector. orior deponens similiter partior, sed ex eis composita tam deponentia q̃ neutra reperiuntur, adorior & adorio, impertior & impertio. Neuius in .iij. Hectore proficiscente tunc ipsos adoriant, nequis hinc Spartam referat nuncium. Virg. in .i. Aeneid. Hinc portum petit & socios partitur in omnes. Teren. in Eunu. Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato. Specio ex quo aspicio actiuum, & ex eo conspicor conspicaris deponens, in quo etiam coniugatio mutata est, conspicor conspicaris. Terent. in Heautont. Nunq̃ tam mane egredior, neq; tam uesperi reuertor, Quin conspicer te fodere aut arare. A' Perio quoq; actiuo uidetur quibusdam esse, experior commune, & opperior deponens. Virg. in .xi. = experto credite quantus, In clypeum assurgat. quanq̃ simplex eius peritus sit, cuius uerbũ in usu nõ est. quod debuit secundum analogiam perior esse. Terentius in supradicta Fabula. Hic ego interea uirum opperibor. Nam reperio, comperio, cooperio, sicut aperio actiua sunt. faciunt enim ex se passiua. & possunt magis à pario uideri composita. quod apud uetustissimos quartæ coniugationis declinationem habebat. Ennius. Oua parire solet genus pennis condecoratum. Facio quum sit neutrum, ut supra diximus, si cum præpositione componatur plerunq; transit in actiuum, ut conficio & conficior, perficio & perficior, afficio & afficior, reficio et reficior, officio et officior. Iuue. in .i. = & quoties te, Roma tuo refici properantem reddet Aquino. Lucre. in .iij. Quapp simul inter se retrahũtur & extra, Officiuntur, uti cogantur tardius ire. A' proficio Statius impersonale protulit in .iij. proficitur bello. Deficio autem loco passiui defio facit. Terent. in Eunu. Nihil cum est, nihil defit tamen, cum passiuam uim habeat defio facit. Sunt tamen alia ex eo ipso & ex alijs composita, quæ non solum significationem, sed etiam coniugationem, ut dictum est permutant, ut facio facis, gratificor gratificaris. Terent. in Heaut. Cur ego gratificor, ipsa re experibere. Similiter ludificor. Idẽ in Eun. = quin insuper scelus, Postq̃ ludificatus est uirginem. Excarnifico uero actiuum est, & amplifico & uelifico. Terent. in Heauton.
Ubi me excarnifices. Iuuenalis in quarto.
Velificatus athos, & quicquid græcia mendax, Audet in historia, passiue protulit. Sciendum tamen ꝙ & facio & facior, ut ostendimus uetustissimi proferebãt. Si uero facio uel fio integris manẽtibus, aliud uerbum infinitum ante ea componatur, non solum significationes &

coniugationes

coniugationes integras in eis seruamus, sed ẽt accentus, ut calefacio, cale
facis, calefacit, tepefacio, tepefacis, tepefacit. In secunda enim et tertia p=
sona penultimas acuimus, q̃uis sint breues. Similiter calefio, calefis, ca
lefit, tepefio, tepefis, tepefit, finales seruant accentus in secunda & ter
tia persona, quos habent in simplicibus. A' uerto quoq; actiuo, reuerto
& reuertor, præuerto & præuertor, in una eadẽq; ponitur significa
» tione. Virg. in. i. Aeneid. Harpalicæ uolucremq; fuga præuertitur He
» brum. Idem in. vij. Cursuq; pedum præuertere uentos. Verso simili=
» ter actiuum ex quo conuersor deponens. Cicero in Protagora. Nunc à
» uobis ò Protagora & Socrate postulo ut de isto concedatis alter alte
ri, & inter uos de huiuscemodi rebus controuersemini, nõ concertetis.
Sunt alia quæ & coniugationẽ mutant cum genere in eadem manen
tia significatione, ut labo labas neutrum ὀλισθαίνω, ὀλισθαίνεις, & la-
» bor laberis deponens. Virg. in. ij. Aeneidos. = labat ariete crebro Ia=
» nua. Idem in. iiij. Labitur infelix Dido. Similiter lauo lauas, & la-
uo lauis, sed lauis magis pro humectas dicitur. Virg. in. x.
» Visceribus super incumbens lauit improba teter, Ora cruor.
Sunt tamen alia quæ cum coniugatione mutant significationem, ut mã
do, ἐντέλλομαι mandas, mando, μασάομαι mandis, fundo θεμελιόω
fundas, fundo ἐκχέω fundis, obsero περιβάλλω τὸν μοχλὸν obseras,
obsero περισπείρω obseris, appello προσαγορεύω appellas, appello προ
σάγω appellis, uolo πέτομαι uolas, uolo βούλομαι uis, consternor κατα
πλήττομαι consternaris, consternor καταστρώννυμαι consterneris. Nã
lego legas & lego legis, dico dicas & dico dicis, ẽt in prima persona
habent differentias temporũ. nam lego legas, & dico dicis producunt
penultimas, lego legis & dico dicas corripiunt. Sunt alia quæ una uo
ce & una coniugatione diuersas tñ habent significationes, ut torreo
tam uro q̃ uerto uel uoluo significat. Virg. in. iiij. Georg.
» Iam rapidus torrens sitientis Syrius Indos. Lucanus in septimo,
» =ingentes fato torrente ruinas. Colo quoq; pro diligo & habito et aro
accipitur. cõmitto etiam pro credo, & pecco. necnon admitto pro assũ
mo & pecco. Iuuenalis in. ij.
» Iam fas est admitte uiros, dormitat adulter,
» Illa iubet sumpto iuuenem properare cucullo. Idem in eodem.
» Quid Psecas admisit? quæ nam est hic culpa puellæ? Sapio pro pru-
dentia & sapore. Idem in quarto.
» Qui meminit calidæ sapiat quid uulua popinæ, deficio pro desisto
» & uincor. Salustius in Iugur. Ab rege defecerant, idest, destiterant.
» Iuunalis in. iiij. = & fragor aurem Percutit euentum uiridis qua
» colligo panni, Nam si deficeret, Idest si uinceretur. condo pro ædifico

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

& cœlo. gratulor, gaudeo pariter cũ alio & gratias ago. Afranius in Cinerario. Sexte frater mi salue, cũ saluus uenis, meliusq; tibi est, gratulor dijs, idest gratias ago. Multa præterea similiter tam in uerbis quàm in alijs partibus orationis duplices habentia significationes inuenies.

De temporibus uerborum.

q Voniam quæ occurrere memoriæ de uaria uerborum significatione tractata sunt, nunc de tempore dicamus. Tempus accidit uerbo ad diuersi actus significationem accomodatũ. quod plerunq; ostenditur uel in principalibus uel in penultimis declinationis litteris. ex qua etiam personæ & numeri dignoscuntur, sed personæ quidem & numeri in finalibus litteris, tempora uero, ut dictum est in principalibus uel penultimis. Itaq; cũ nominis declinatio in fine solo moueatur, uerbi & in fine, & in medio & in principio plerunq; inuenitur moueri. In nomine enim casuum differentia & numeri, hic uero & temporis & personarũ ex declinatione ostẽditur differentia, & numeri. Sunt igitur tẽpora tria, præsens, præteritum, & futurum. Sed præteritum rursus diuiditur in tria, in præteritum imperfectum, præteritũ perfectum, & præteritũ plusquã perfectum. Nec mirum tam late patere præteritũ tempus, cum in notitiam nostram nihil sic naturaliter à longo sæculorũ spatio possit uenire, quomodo actus præteriti tẽporis. In præsenti enim & futuro pleraq; incerta nobis sunt, angustissimáq; est eorũ nobis cognitio, & dubia plerunq;. itaq; singulis uocibus per hæc duo tẽpora iure simus contenti. Quanuis græci futurũ quoq; diuiserunt in quibusdam uerbis, in futurum infinitum, ut τύψομαι, & paulo post futurum quod & atticum dicunt, ut τετύψομαι. melius tamen Romani considerata futuri natura, quæ omnino incerta est, simplici in eo uoce utũtur, nec finiunt spatium futuri. Est autem supradictorum temporũ quædam cognatio inter se. sed antequam de ea dicamus latius supradicta repetamus. Tempus accidit uerbo, præsens, præteritum & futurũ. Quãuis enim naturaliter instabili motu uoluitur, & pars eius iam præterijt, pars eius sequitur, tamen ad ordinationem nostrorum diuersa gestorum, tempora quoq; diuidimus. Vnde iure præteritum in tres differentias partimur. nihil enim certius (ut dictum est) ad notitiam nostram potest uenire quàm gesta per diuersum temporis spatium præteriti. Facile enim dignoscitur utrum multo ante, an nuper sint facta, an cœperint quidem, nec dum tamen sint perfecta. itaq; quod accidit ipsis rebus quas agimus nomen tempori ipsi imponimus, præteritum imperfectum tempus nominantes, in quo res aliqua cœpit

geri, nec dum tamen perfecta est. Præteritum uero perfectum in
quo res perfecta monstratur. Præteritum plusquam perfectum, in
quo iam pridem res perfecta ostenditur. Instans autem indiuiduum
est, quod uix stare potest. unde merito à quibusdam instans imperfe-
ctum nominatur. nisi enim sit imperfectum in eo adhuc esse actus
intelligi non potest. Futurum quoq; cum incertum sit, ut ostendimus
& infinitum, utrum paulopost an multo erit non potuit discretis
quibusdam finibus declinationis uti. itaq; una uoce contentum fuit. Et
indicatiuus quidem modus omnia habet tempora. quippe eo modo
omnia quæ egimus, uel agimus, uel acturi sumus absq; ullo impedi-
mento indicamus. Imperatiuus uero, præsens, & futurum, naturali
quadam necessitate uidetur posse accipere. ea etenim imperamus, quæ
uel in præsenti statim uolumus fieri, sine aliqua dilatione, uel in futu
ro. non solum enim illi qui nondum cœpit imperantes utimur præ-
senti tempore, sed etiam illi qui cœpit & in ipso actu est, ut perma-
neat in eodem, ut si quis ei qui cœpit uersum legere dicat, lege usq;
ad finem. Apud græcos etiam præteriti temporis sunt imperatiua.
quamuis ipsa quoque ad futuri temporis sensum pertineant ἀνεωχθώ
τω πύλη aperta sit porta, uidetur imperare, ut in futuro tempore sit
præteritum. ut si dicam aperi nunc portam, ut crastino sit aperta.
Ergo nos quoque possumus in passiuis uel in alijs passiuam declinatio
nem habentibus uti præterito tempore imperatiui, coniungentes parti
cipium præteriti cum uerbo imperatiuo præsentis, uel futuri tempo
ris, ut amatus sit uel esto πεφιλήσθω, doctus sit uel esto δεδιδάχθω,
clausus sit uel esto κεκλίσθω, Quod autem uim præteriti habeat hu-
iuscemodi constructio ostendunt subiunctiua præteriti perfecti, quæ si-
militer proferuntur in passiua declinatione, ut amatus sim sis sit.
Ergo si amatus sit in subiunctiuo præteriti est temporis, bene etiam
in imperatiuo præteriti temporis potest accipi. Quippe cum etiã in
præsenti tempore imperatiui, tertia persona similis ẽ, in omni coniu-
gatione, tertiæ personæ præsentis subiunctiui, ut amet, doceat, legat,
ametur, doceatur, legatur. Et in passiuis quidem uel similibus hoc
possumus dicere, In actiuis uero uel neutris nullo modo nisi parti-
cipia præteriti habeant. Optatiuus autem quamuis ipse quoq; uidea-
tur ad futurum pertinere (ea enim optamus, quæ uolumus nobis,
uel in præsens, uel in futurum dari) tamen habet etiam præteri-
tum tempus. quia euenit sæpe de absentibus, & de ignotis rebus
precari, ut facta ante nobis possint in notitiam uenire. ut si filio meo
Romæ in præsenti tempore degenti, optans dicam. utinam Romæ filius
meus legisset auctores propter quos nunc ibi moratur. Vtinam pro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

fectus esset Romã, ante uiginti dies. Possumus tamẽ hoc uti modo etiam ostendentes quæ optamus non euenisse. Vt Virg. in. i. Aeneid. Atq; utinam rex ipse noto compulsus eodem, Afforet Aeneas. Et utinam Cn. Pompei cum Caio Cæsare societatem aut nunq̃ coiunxisses, aut nunquam diremisses. In hoc autem modo duntaxat & infinitiuo tempora coniuncta habent latini, præsens cum præterito imperfecto, & præteritum perfectum cum plusq̃perfecto ad imitationem græcorum, quanuis hæc quoq; conati sunt quidam disiungere. sed melius est esse coniuncta. Nam præteritum imperfectum rationabiliter idem est & præsens. Dico enim utinam legerem nunc, & utinam legerem heri. nimia est enim cognatio eorum temporum, & maxime in hoc mõ. Quippe cum utrunq; imperfectum intelligitur. Potest autem iste optatiuus & incœptus & nõ incœptus ante intelligi. Nam si dicam utinam legerẽ heri quoq;, q̃uo nudius tertius, ostendo cœpisse quidem non finisse tamen. Sin autem dicam, utinam legerem heri saltem, ostendo nec cœpisse. Similiter si dicam, utinam adhuc legerem, ostendo cœpisse quidem in præterito, in præsenti autem cessare. Sin autẽ dicam, utinam legerem saltem nunc, ostendo nec cœpisse adhuc. Sic & per cætera tempora eiusdem modi. Præteritum quoq; perfectum & plusq̃perfectum optatiui coniuncta sunt. Licet enim uel multo ante uel paulo esse perfecta hæc eadem intelligere nos optare. ut si dicam utinam legissem ante quinquaginta annos, & utinã legissem ante horam. nec mirum sic infinite in hoc modo intelligi præteritum, quod quantum ad ueram intellectionem, nullum certum nec inceptum nec finem habuit. Subiunctiuus cum apud græcos coniuncta habeat tempora, apud nos diuisa habet omnia quomodo indicatiuus. De cuius contextu cum de constructione orationis tractabimus latius disseremus. Infinitiuus modus quoq; coniuncta habet tempora quomodo optatiuus, præsens & præteritum imperfectum, præteritũ perfectũ & plusq̃perfectum, quomodo apud græcos. Cũ dicimus enim legere, imperfectam rem significamus, quæ uel ad præsens, uel ad præteritum imperfectum attinet. Cum uero legisse, perfectam. quæ sua est tã præteriti perfecti q̃ plusq̃ perfecti. Nota autem ꝙ uim nominis rei ipsius habet uerbum infinitum. Vnde quidam nomen uerbi hoc esse dicebant. dico enim bonum est legere, ut si dicam bona est lectio. itaq; omnis modus finitus potest per hunc interpretari, ut si dicam lego, quid indicatiui? legere me. lege, quid imperaui? legere te. utinam legerem, quid optaui? legere me. Cum legam uenio, quid iunxi, prius legere post uenire. Gerundia quoq;, uel participialia, cum participiorum uel nominum uideantur habere obliquos casus, nec tem-

pora significent, quod alienum est à uerbo, legendi, legendo, legendũ,
lectum, lectu. Infinitiui tamen uice funguntur, quod solet apud græ-
cos articulis coniungi. Itaq; pro infinitiuo qui coniungitur genitiuo ca
sui articuli apud græcos, nos utimur in, di, terminatione, quæ similis
est genitiuo nominis. legendi τοῦ ἀναγνωστέου, καὶ τοῦ ἀναγινώσκειν, καὶ
τοῦ ἀναγινώσκεσθαι. Pro eo autem qui datiuo articuli adiungitur infi
nito apud græcos ãñcedẽte ἐν præpositione, nos in, do, utimur termina
tione, quæ similis est datiuo uel ablatiuo nominis. nisi ꝙ uerbum hoc
existimantes, quidam etiam corripiunt, o, finalem eius. Iuuenalis in
» secundo. Plurimus hic æger moritur uigilando, sed illum, Languorẽ
» peperit cibus imperfectus. Alpheus Auitus in secundo Excellentium.
» Spaciando paulatim trahit. Est enim dimetrum iambicum. ut legen-
do τῷ ἀναγνωστέῳ καὶ ἐν τῷ ἀναγινώσκειν καὶ ἐν τῷ ἀναγινώσκεσθαι.
Pro eo quoq; qui accusatiuo adiungitur in, dum, terminatione utimur
quæ similis est accusatiuo nominis, ut legendum ἀναγνωστέον. Huic ta
men frequẽtius solet etiam præponi præpositio ad, ut ad legendum.
Ex quo ostenditur magis nomen esse q̃ uerbum. Verbo enim separa
ta præpositio per appositionem præponi non potest. In do quoq; termi
nantia inueniuntur ante se habentia separatam præpositionem. Ci-
» cero pro Milone. Huius ergo interfector, si esset in confitendo. Quo-
modo ergo frequentissime in, dus, desinentia nomina, uerbalia & eo
rum obliquos casus proferre solent Romani pro infinitis in græca elo
cutione prolatis, ut legendi Virgilij causa uigilo, τοῦ ἀναγνωστέου οὐιρ-
γιλίου χάριν, ἀγρυπνῶ, τοῦ ἀναγινώσκεσθαι οὐιργιλίου χάριν, ἀγρυ-
» πνῶ. Cicero inprimo Inuectiuarum. Nihil hic munitissimus habendi
Senatus locus, ἑκτέος τῆς συγκλήτου, ἀντὶ τοῦ, τοῦ ἔχειν τὴν σύγκλη
τον. Sic ẽt gerundia uel supina proferuntur. Hoc tamen uidetur in-
ter gerundia supradicta, & nomina, quorum & nominatiuus in,
dus, profertur interesse, ꝙ quando sunt absq; dubitatione nomina si-
mili casui adiunguntur & discernunt genera, ut intelligendi Homeri
gratia, & amandæ uirtutis causa, & emendi mancipij studio ueni.
Quando uero gerundia sunt, idest loco infiniti cum articulo iuncti
apud græcos accipiuntur, nec genera discernunt nec numeros quod
suum est infinitiuorum uerborum, & illum sequuntur casum, quem
& uerba ex quibus nascuntur, ut si dicam intelligendi Homerum cau
sa uenio, & amandi uirtutem causa laboro, & emendi mancipium
causa uenio. quamuis rarus sit huiuscemodi constructionis usus. Simi-
liter dicimus intelligendo Homerum profeci, amando uirtutem legi,
& inuidendum nobis non est, & minime nocendum uirtuti. quia
superiorum accusatiuo, inferiorum uero uerba datiuo adiungun-

tur. Praeterea gerundia tam ab actiuis quàm à cõmunibus nascentia,
» tam actiuam q̃ passiuam habent significationem. nomina uero mobilia supradictae formae idest in, dus, & in, da, & in, dum, desinentia unam & magis passiuam. Solemus enim per uerbum passiuum ea interpretari. Quid est enim amanda uirtus? nisi digna, quae ametur? & munitissimus habendi Senatus locus? nisi in quo habeatur Senatus? Vnde raro inueniuntur à neutris absolutam significationem habentibus, ut sto, sedeo, surgo Nemo enim dicit, standus, sedendus, surgendus. quorum supina significationem sui seruant uerbi simplicem. À caeteris uero neutris & à deponentibus gerundia quidem eandẽ significationem habent, quam & uerba. ut faciendi τοῦ ποιεῖν, sequendi τοῦ ἀκολουθεῖν, loquendi τοῦ λαλεῖν. Nomina uero supradictae formae similiter, quomodo supra diximus, magis passiuam. faciendus ποιητέος id est qui debet fieri, sequendus ἀκολουθητέος idest quem debent sequi loquendus λαλητέος idest quem debemus loqui. Praeterea ex forma participiorum praeteriti temporis, duae terminationes inueniuntur, quarum prior in, um, altera in, u, finitur, ut uenatum uenatu. Et in, um, quidem eandem significationem ferè habet quam in, dum, desinens, cum praepositione ad. Quid enim est uenatũ aliud? nisi ad uenandum, quaesitum? nisi ad quaerẽdum? Virg. in. iiij. Aenei.

» Venatum Aeneas unaq; miserrima Didò,

» In nemus ire parant, idest ad uenandum. Idem in nono.

» = si fortuna permittitis uti. Quaesitum Aenean ad moenia pallantea, idest ad quaerendum. Videtur tamen hoc quoq; quasi ipsius rei esse accusatiuus, & sine propositione proferri. Quod quasi ad locum habet significationem, quemadmodum propria nomina ciuitatum, quae cum ad locum significant carent praepositione. Sequens quoq; forma, quae in, u, terminantur, ablatiuus mihi uidetur ipsius nominis, quo res ipsa significatur, carens similiter praepositione. Quid est enim miserabile uisu nisi uisione? Visio enim tam ex actione q̃ ex passione potest fieri. Diximus autem & superius ꝙ infinitiuorum uis in nomen rei resoluitur. quomodo autem & participia praeteriti temporis, & nomina rerum in, us, correptam desinentia solent ante, u, uel, s, uel, t, uel, x, habere, sic habent & ista, ut laesum laesu, morsum morsu, amatum amatu, doctum doctu, captum captu, fluxum fluxu, flexũ flexu. Sicut autem supra docuimus communem habent significationem ab actiuis uel communibus natà, ut oratum, πρὸς τὸ παρακαλεῖν, καὶ πρὸς τὸ παρακαλεῖσθαι, oratu ἀπὸ τοῦ παρακαλεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ παρακαλεῖσθαι. idem enim significamus. Supina uero nominantur qa à passiuis participijs quae quidam supina nominauerunt nascuntur.

pro omni autem tempore infinitiui uerbi solent accipi. Dicimus enim legendi causa in honore fui, & sum, & ero, ἀντὶ τοῦ, τοῦ ἀνεγνωκέναι, καὶ τοῦ ἀναγινώσκειν χάριν, καὶ τοῦ ἀναγνῶναι ὁμοίως δὲ, καὶ τοῦ ἀναγνῶσθαι, καὶ τοῦ ἀναγινώσκεσθαι, καὶ τοῦ ἀναγνωθήσεσθαι. Quod autem ab actiuis & communibus uenientia communẽ habent signifitionem, usus quoq; approbat. Virgilius in Bucolicis.

» Cantando tu illum? aut unquam tibi fistula cæra
» Iuncta fuit? actiue protulit. Idem in eodem.
» Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, passiue dixit.
Idem in secundo Aeneidos.
» = quis talia fando, Mirmidonum, actiue posuit.
Idem in eodem passiue.
» Fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures.
Solebant enim antiqui Fatur communiter proferre. Idem in tertio Georgicon.
» = uritq; uidendo Fœminina, nec nemorum patitur, meminisse nec herbæ, passiue protulit. Et uidendo perit, actiue idest dum uidet. Quod autem hæc quoq; nomina sunt ostendit præpositio, quæ frequenter inuenitur, ut supradiximus, tam ante accusatiuum, q̃ ablatiuum eorum casum, ad uenandum & in uenando. In neutris uero & in deponentibus quomodo supra dictum est simplices habent significationes. Impersonale autem hanc habet differentiam ad infinitum, q͞p infinitus altero uerbo finito omnimodo eget, impersonale uero actum quidem perfectum significat per omnes modos, persona uero sola deficit, quæ si addatur, perfecti uice fungitur uerbi per omnes, quomodo diximus, modos. Per indicatiuum, ut curritur à me, pro curro. Imperatiuum curratur à te, pro curre. Optatiuum utinam curreretur à te, pro utinam curreres. Subiunctiuum cum curratur à te, pro curras. Infinitiuum curri à te oportet, pro currere te oportet. Hoc autem interest inter infinitiuum passiuum, & infinitiuum qui fit ab impersonalibus quæ nascuntur à uerbis actiuis, q͞p infinitiuus passiuus uerbo eget solo ad perfectam significationem, ut amari uolo φιλεῖσθαι βούλομαι. Infinitiuus uero impersonalis, non solum uerbo, sed etiam ablatiuo casu per se indiget, absq; accusatiuo, ut amari uolo à me pro amare uolo. ideo autem addidimus absq; accusatiuo, quod si ad eum reddatur accusatiuus necesse est eum infinitum passiuum intelligi, ut amari à me uolo filium. Sæpe etiam non positus subauditur accusatiuus, ut si dicam doceri à te uolo, & subaudiam me.

De cognatione temporum.

q Voniam igitur de singulorum tempore modorum, quæ memoriæ occurrunt disseruimus, de cognatione temporum deinde tractemus. Est enim quædam cognatio præsentis quidem temporis cum præterito imperfecto & futuro, præteriti uero perfecti cum plusquamperfecto. Præsens tempus proprie dicitur, cuius pars iam præterijt, pars futura est. Cum enim tempus fluuij more, instabili uoluatur cursu, uix punctum habere potest in præsenti, hoc est in instanti. Maxima igitur pars eius, sicut dictum est, uel præterijt, uel futura est. excepto sum uerbo, quod ὑπαρκτικὸν græci uocant, quod nos possumus substantiuum nominare, id enim omnium semper est perfectissimũ cui nihil deest. itaq; præteriti quoq; perfecti uim habet. quod ostenditur quando participijs præteriti iunctum, officio fungitur præteriti perfecti, per passiuorum declinationem, uel similium passiuis. Similem huic uim habent etiã uocatiua, ut Priscianus uocor, nominor, dicor, nuncupor, appellor. Alia autem uerba præsentis, sicuti diximus, inter præteritum & futurũ sunt. exempli causa, si incipiam uersum aliquem scribere, & dicam. scribo uersum, dum adhuc ad finem eius non peruenerim, & cum pars eius iã sit scripta, pars autem scribenda. Ergo præsens tempus hoc solemus dicere, quod contineat & coniungat, quasi puncto aliquo iuncturam præteriti temporis & futuri, nulla intercessione interueniente. unde stoici iure hoc tempus præsens, etiam imperfectum uocabant, ut dictum est, eo quod prior eius pars quæ præterijt trãsacta est deest autem sequens, idest futura. ut si in medio uersu dicam, scribo uersum, priore eius parte scripta, cui adhuc deest extrema pars, præsenti utor uerbo, dicendo, scribo uersum. sed imperfectum est, quod deest adhuc uersui, quod scribatur. Ex hoc igitur, idest præsenti, nascitur præteritũ imperfectum cum non ad finem perferimus in præsenti id quod cœpimus. ut in eodẽ exemplo maneamus, si incipiã tempore præterito uersum scribere, & imperfectum eum relinquã, tunc utor præterito imperfecto dicens, scribebam uersum. Ex eodẽ, idest præsenti, nascitur etiã perfectum. si enim ad finem perueniat præsens inceptum, statim utimur præterito perfecto. continuo enim scripto ad finem uersu, dico scripsi uersum. Et sciendũ quod plerunq; uel litteras quasdam, uel syllabarum tempora præsentis, mutat præteritum perfectum & uel pares habet cum eo uel minores uel ampliores syllabas, ut lego legi, doceo docui, facio feci, sedeo sedi, do dedi, domo domui. Ex eo iterum, idest præterito perfecto, nascitur plusquam perfectum, si inueterauerit res à nobis perfecta. mox enim scripto uersu recenti adhuc perfectio-

ne, dico ſcripſi propria ſignificatione. ſin dudum ſit perfectum inci-
pit tranſire in plusq̃perfectum. itaq; ſcripſeram proprie de hoc di-
cimus. Sciendum tamen ꝙ Romani præterito perfecto non ſolum in re
modo completa utuntur, in quo uim habet eius qui apud græcos πα-
ρακείμενος uocatur, quem Stoici τέλειον ἐνεστῶτα nominauerũt, ſed eti-
am pro ἀορίστου accipitur. quod tempus apud græcos tam modo per-
fectam rem q̃ multo ante ſignificare poteſt. Sed ſicut apud illos infini-
tum tempus adiectione τοῦ ἄρτι aduerbij, τὸν παρακείμενον, ideſt adia
cens tempus, & adiectione, τοῦ πάλαι τὸν ὑπερσυντέλικον, ideſt plus-
q̃ perfectum ſignificat, ſic apud nos hoc, ideſt præteritũ perfectum
poteſt & modo, & multo ante intelligi perfectum. & apud autho-
res hoc exemplis comprobatur. Euander enim apud Virg. in. viij.
» de matre ſua dicit. = cecinit quæ prima futuros Aeneadas magnos
» & nobile Pallanteum. Cecinit dixit pro cecinerat. Multo enim ante
» illam cecinisſe intelligit. Et ipſe poeta ex ſua perſona, = Troiæ qui
» primus ab oris, Italiam fato profugus lauinaq; uenit Litora, uenit
poſuit pro uenerat. hic enim quoque multo ante intelligit uenisſe Ae-
nean ad Italiam. Ergo proprie ſi quis contempletur uim præteriti
perfecti, non aliam uim iudicet hoc habere, quàm apud græcos, illud
quod ἀόριστον uocant. Hoc autem differt à plusq̃perfecto, ꝙ illud per ſe
prolatum non eget aduerbio pridem, quod habet hoc in ſe natura-
liter. niſi uelimus explanandæ quantitatis cauſa temporis addere, an
te quot dies uel annos. nec licet illi, modo uel nuper aduerbia adiun
gere. Præteritum uero perfectum ad manifeſtandam ſignificationẽ,
eget modo, uel pridem aduerbijs. Futurum ex præſenti naſcitur.
quippe cum præſens medium ſit præteriti imꝑfecti & futuri. itaq;
conſonantes præſentis ſeruat tam præteritum imꝑfectum q̃ futurũ,
ut dico dicebã dicam. Præteriti uero perfecti conſonantes ſeruat plus
q̃perfectum, ut dixi dixeram. Sed tamen in ſubiunctiuo modo, futu
rum quoq; præteriti perfecti ſeruat conſonantes, ut dixi dixero. quod
non ſine ratione euenire uidetur. nam futuro quoq; tempori cognatio
eſt cum præterito perfecto, quantum ad infinitatem temporis, hoc eſt
ad ἀόριστον. Sicut enim præteritum perfectum uel modo uel multo an
te posſumus intelligere, ſic etiam futurum uel mox, uel multo poſt in-
telligere posſumus futurum. ut ſi dicam ſcribam uel ſcripſero, incer-
tum temporis futuri ſpatium monſtro. Nec mirum cum in nomini-
bus quoq; comparatiuis ſi dicam fortior incertum eſt, utrũ multo an
paruo ſuperet illum ad quem comparatur. habet igitur affinitatem,
ſicut oſtendimus cum præſenti futurum, ꝙ præſens medium eſt inter
præteritum imperfectum & futurum. cum præterito uero perfecto

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

plusq̄ perfectum. quia incertum significat temporis spatium. Cum igitur in alijs modis præsentis (sicut dictū est) consonantes seruat futurum, in subiunctiuo præteriti perfecti regulā sequitur, ostendens cū eo quoq; se habere iura affinitatis. Idq; ex participijs maxime est conijcere, quæ in præterito tempore non finiunt spatium temporis præteriti, utrum breue sit an longum. si enim dicam amatus uel locutus, incertum est utrum modo uel multo ante, similiter in futuro amaturus locuturus, mox an multo post, incertum est. Ideoq; in plerisq; uerbis ex præterito fit futurum, ut amatus amaturus, habitus habiturus, locutus locuturus, auditus auditurus. diximus autem in plerisq;, quia neutra præteriti temporis pleraq; carent participio. sed quia ad præsens quoq; est ei cognatio, fit etiam à præsenti futurum, ut amās amandus, docens docendus, loquens loquendus, audiens audiendus. sed tamen sciendum ꝙ omnia huiuscemodi formæ participia, idest in, dus, terminantia, etiam nomina esse possunt. Confirmat autem supradictā rationem cognationis temporum etiam anomalorum, idest inæqualium, declinatio, in qua ex præsenti fit præteritum imperfectum, & futurum in omni modo, absq; subiunctiuo, ut fero ferebam ferrem, ex præterito uero perfecto plusq̄ perfectum, tuli tuleram tulerim tulissem, & futurum subiunctiui tulero. In participijs quoq; ex præterito passiui nascitur futurum actiui, ut latus laturus, ex præsenti actiuo futurum passiui, ut ferens ferendus. sed quanuis penitus mutent in qbusdam anomalis uerbis supradicta tempora omnes syllabas, significatio tamen integra manet eorum & cognatio tēporum, ut sum erā ero. Nec mirum. cum in alijs quoq; partibus orationis hoc inueniatur, ut cognata significatio in diuersis inueniatur uocibus. utputa in nominibus. pater masculinum est, eius fœmininum mater. similiter frater soror, patruus amita, auunculus matertera, bonus eius comparatiuus melior, superlatiuus optimus. Iupiter, eius genitiuus Iouis, quantum ad usum iuniorū. Ego, eius genitiuus mei. Et ex contrario sæpe diuersa significatio in similibus inuenitur uocibus, ut liber libra, fiber fibra, Helenus Helena, Tullius Tullia. Propria enim nomina nō sunt naturaliter per se mobilia, sed ex sese nascuntur, sicut etiam supradicta appellatiuorum fœminina non sunt à masculinis orta, sed à se nata, quanuis similem mobilibus habeant formam. Illud quoq; comprobat cognationem temporū, ꝙ infinita uerba à præterito tempore habent etiam futuri rationem, dixisse, dictum ire, læsisse, læsum ire, mersisse, mersum ire, fluxisse, fluxum ire. Sicut enim participia præteriti temporis rationem regulæ sumunt à uerbo præteriti perfecti, sic eorū formā sequitur infinitum futuri. Infinita autē nominata sunt, ut

dictum est ab eo, quod carent significatione. diffinita tam personarum quam numerorum. sic ut neutra quoque nomina appellamus ab eo quod carent utroque genere. Defectiua temporis praeteriti perfecti & plusquam perfecti, necnon etiam futuri subiunctiui, quia ex supradictis nascitur temporibus, sunt in, sco, desinentia inchoatiua. nec meditatiuorum tamen supradicta tempora memini me inuenisse, ut feruesco, calesco, horresco, tepesco, esurio, lecturio, micturio, parturio. Sunt alia uerba quibus desunt diuersa tempora, usu deficiente, non ratione significationis. Et quibusdam deest praeteritum perfectum, & omnia quae ex eo nascuntur, ut ferio, sisto, tollo, fero, aio, furo, quod Varro ponit. Ergo aliorum uerborum praeteritis perfectis, quae uidentur eandem significationem habere pro his utimur, in quibus inuenimus, ut percutio percussi, ferio percussi, statuo statui, sisto statui, uel ut quidam) steti, quod est à sto, sed Iuuenal. in tertio. Gaudentes foedo peregrina ad pulpita cantu, Prostitui, pro prosisti. sustulo antique sustuli, tollo sustuli suffero sustuli. tulo antique tuli, fero tuli. insanio insaniui, furio insaniui. meto etiam quidam messiui, quidam messem feci, sed usus uetustissimorum messui comprobat, quod cum de praeterito tractabimus ostendetur. cerno creui, & cresco creui, apud uetustissimos inuenitur. A moereo (unde moeror) moerui debuit facere, sed in usu non est moerui, mando mandis eius praeteritum perfectum quidam mandi, alij mandui alij mandidi esse uoluerunt. Liuius in Odyssea.

» Cum socios nostros mandisset impius cyclops. A strido quoque alij stridui, alij stridi protulerunt. Ennius in. xi. Annalium.

» Missaque per pectus dum transit striderat hasta.

In passiuis & communibus & deponentibus, idest in omnibus uerbis in, or, terminantibus desunt tempora praeterita perfecta, & omnia quae ex his nascuntur. participia tamen coniuncta uerbo substantiuo, idest sum, & omni eius tempori, eorum uice funguntur. Quod graeci quoque solent facere in multis uerbis temporis praeteriti perfecti & plusquamperfecti, & maxime in modo optatiuo & subiunctiuo, τετυμμένοι εἰσί, τετυμμένοι ἦσαν, ὁριστικά. εὐκτικά, τετυμμένος εἴην εἴης εἴη, τετυμμένω εἴητον εἰήτην, τετυμμένοι εἴημεν εἴητε εἴησαν. ὑποτακτικά, τετυμμένος ἐὰν ὦ ᾖς ᾖ, τετυμμένω, ἐὰν ἦτον ἦτον, τετυμμένοι ἐὰν ὦμεν ἦτε ὦσι. Sed cum apud graecos penè innumerabilia sint uerba quae uel litterarum inconsonantia uel regularum quibusdam rationibus impediantur uel usu, ut non habeant declinationem plenam per omnia tempora apud nos pauca hoc patiuntur. Inueniuntur tamen etiam in, o, desinentia, sed non multa, in quibus praeteritum perfectum per participium solet demonstrari quae neu=

tra passiua artiū scriptores noiant. Sunt autē hæc sola gaudeo gauisus sum, audeo ausus sum, soleo solitus sum, fido fisus sum, fio factus sum. quorum tamen antiquissimi solebant etiam præteritum perfectum proferre hoc modo, gaudeo gauisi, audeo ausi, soleo solui, fido fisi, fio fij, sed nunc his non utimur. Sunt uerba quibus desunt & tempora & personæ, ut fores foret forent fore, cedò infit. cuius Varro in Mēsuralibus primam ponit personam, infio. Aio quoq; præterito perfecto deficit. Inquio etiam uerbum in multis deficit. Item impersonalia uerba, quæ ex se nascuntur deficiunt per tempus futurum in modo infinito, ut pœnitere pœnituisse, pudere puduisse. quanuis antiqui puditum ire dicebant, & puditus participium. Plautus in Bacchidibus. Neq; me neq; te tui intus puditum est, factis quæ facis. necnon metuere
» metuisse deficit futuro & timere timuisse, latere latuisse, apparere apparuisse, obedire obedisse, Et pleraq; neutra secundæ coniugationis, horrere horruisse, tepere tepuisse, rubere rubuisse, pauere pauisse. Inchoatiuorum quoq; & meditatiuorum in infinitis non solum præteritum, sed etiam futurum deficit tempus, horrescere, tepescere, feruescere, parturire, esurire, lecturire. Necnon perfecta si sint eiusdem formæ inchoatiuorum plerunq; deficiunt futuro, ut discere didicisse, poscere poposcisse, compescere compescuisse.

De modis.

q Voniam de deficientibus per tempora sufficienter dictum est, nūc de modis tractemus. Modi sunt diuersæ inclinationes animi uarios eius affectus demonstrantes. Sunt autem quinq;. Indicatiuus siue definitiuus, imperatiuus, optatiuus, coniunctiuus siue subiunctiuus, infinitiuus. Indicatiuus quo indicamus uel definimus quid agitur à nobis, uel ab alijs. qui ideo primus ponitur qa pefectus est in omnibus tam personis q̃ temporibus, & quia ex ipso omnes modi accipiunt regulā, & deriuatiua nomina siue uerba uel participia ex hoc nascuntur, ut duco, ducens, duxi, ductus dux. rego regens, rexi rectus rex. ferueo feruens feruesco feruor. horreo horrens horresco horror. intelligo intelligēs, intellexi intellectus. lædo lædēs, læsi læsus læsio. & qa ipsa prima positio uerbi, quæ uidetur ab ipsa natura esse prolata, in hoc est modo. quēadmodum in nominibus est casus nominatiuus. & quia substantiā siue essentiā rei significat. quod in alijs modis non est. neq; enim qui imperat, neq; qui optat, neq; qui dubitat in subiunctiuo substantiam actus uel passionis significat, sed tantūmodo uarias animi uoluntates de re carente substantia. deinde hunc primū authoritas doctissimorū tradidit modū, in declinatione uerborū. Sciendū tamen q̄ quidā ausi sunt infinita ponere prima, sed

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

male. non enim oportet statim à re imperfecta aut dubia incipere. quidā enim dubitauerunt an uerba sint hæc & inter aduerbia magis ponenda censuerunt, quod nec numeros, nec personas, nec affectus animi certos habent, & egent semper alijs uerbis, sicut aduerbia. dicimus enim legere studeo, studes, studet. Sicut dicimus bene studeo, studes, studet. sed hæc postea refutentur, nunc hæc sufficiat ostendere, nō bene ab infinitis quosdā cœpisse. Sed neq; ab imperatiuis neq; ab optatiuis erat incipiendum, cū hoc imperemus illo optemus. ut sit indicatiuus, qui nisi prius sit notus non possumus scire quid impemus uel optemus. Subiunctiuus uero quem quidam dubitatiuum appellauerunt, manifestam habet indicatiui cognitionē. Ipsa enim dubitatio ante se esse indicatiuū confitetur. nam si tollas dubitationem non opus est subiunctiuo in re certa, sed indicatiuo. ergo non alius iure præponetur omnibus quam indicatiuus. Sicut enim in nomine, si quis proferat genitiuum uel alium post hunc casum multo ante nominatiuū cognouit, ex quo nascuntur obliqui, sic qui aliquē modum prefert, scit primum indicatiuum qui est penè uerbi rectus. sicut & præsens tempus, ideo alijs præponitur temporibus, & primum obtinet locum, quod in ipso sumus dum loquimur de præterito & futuro. & quia ad præsens præterita & futura intelliguntur, quod si non sit alia intelligi minime possunt. & quia positio indicatiui uerbi ab ipso incipit. & quod ex ipso cætera tempora trahunt regulas. & quod præteritum nō potest esse nisi prius fuerit præsens. Futuri autem uox sine significatione esset nisi cogitantibus nobis, & notionem sumentibus ex præsenti uel ex præterito. De futuro quoq; sumimus notionem, uel ex his quæ nobis in ore ueniunt, uel ex ipsa natura rerū, uel excogitatione. In ore quidem, ut si uideam scribentem in præsenti, ex hoc concipio & futuri tēporis scripturam. Natura ut cum uideam Solem occidentē in præsenti, possum scire naturali motu reuersurum, quod est futuri. Cogitatione uero, ut si cogitem diluuium quale sit in præsenti, ex hoc notionem concipio futuri. Similiter prima persona præponitur alijs, quia ipsa loquitur & per eam ostenditur & secunda ad quam loquitur, & tertia de qua loquitur. nisi enim sit prima, quæ proferat sermonem aliæ esse non possunt. & quod ista sine illis potest inueniri cū secum aliquis loquitur, illæ autem sine ista non inueniuntur. & quod causa naturaliter ante causatiuā quam αἰτίαν græci uocant esse solet. causa autem fit secundæ & tertiæ personæ prima persona. iure igitur illis præponitur, quæ sunt causatiuæ. A` singulari quoq; numero incipimus, quod hic naturaliter primus est numerorū, qui duplicatus uel multiplicatus facit numerum pluralem. Et actiua ideo prima profe=

runtur, quod naturaliter praecedit actus ante passionem quae esse non potest, nisi sit actus. & quod qui agit incipit, sequitur autem qui patitur. & quod uerbum actiuum additione eget litterae uel litterarum ut faciat passiuum ex se. Breuiter igitur de omnibus modis repetamus. Modi sunt, ut praedictum est, diuersae inclinationes animi, quas uaria cõsequitur declinatio uerbi. Indicatiuus primus ponitur propter quas enumerauimus causas Indicatiuus autem dicitur quod per eum indicamus quid agitur. Imperatiuus est quo imperamus alijs, ut faciant aliquid uel patiantur. qui ideo secundum tenuit locum, quod per se absolutus, quemadmodum indicatiuus, non indiget auxilio alterius partis ad plenam significationem, licet per tempora & personas deficiat naturaliter. Solemus tamen non solum imperantes sed etiã orantes saepissime eo uti. ut Vir. in. i. Aenei. Musa mihi causas memora quo numine laeso Idem in. ix. Vos ò Calliope precor aspirate canenti. Tertius est optatiuus, qui quamuis & temporibus & personis perfectior esse uideatur imperatiuo, tamen eget aduerbio optandi, ut plenum significet sensum. & quod qui optat inferior uideatur esse imperãte. Itaque iure post imperatiuum ponitur. Quartus est subiunctiuus. quippe iure qui eget non solum aduerbio uel coniunctione, uerũ etiam altero uerbo, ut perfectum significet sensum, ut Virgilius in Buc. Cum faciam uitula pro frugibus ipse uenito. Et sciendum quod omnibus modis alijs sociari potest subiunctiuus qui cum diuersas habeat significationes, non ab una earum sed à constructione nomen accepit. ueluti denominatiua quae diuersas habentia significationes, generale tamen nomen multarum specierum sibi defendunt. Est enim quando dubitationẽ significat, ut si uideam intelligo. est quando confirmationem. Virgil. in primo Aen. Certe hinc Romanos olim uoluentibus annis,
Hinc fore ductores reuocato à sanguine Teucri.
Qui mare qui terras omni ditione tenerent,
Pollicitus. Tenerent enim confirmatiue dixit. Est quando suadẽtes hoc utimur. ut si dicam prodest ut legas. Est quando imperantes, ut ne dicas, ne facias, in quo nec eget alio uerbo. Est quando ostendentes potuisse fieri, nisi quid impedimento fuisset, ut facerẽ si placuisset, dicerem si licuisset. Possunt fortassis praeter eas, perspicacius inquirentibus, & aliae praedicti modi significationes inueniri. Infinitiuus est quod & personis & numeris deficit, unde & nomen accepit infinitiui, quod nec personas nec numeros definit, & eget uno ex quatuor supradictis modis, ut significet aliquid perfectũ. ut legere propero, legere propera, utinam legere properarẽ, cum legere properem. Impersonale uerbum suae cuiusdam est significationis. & solet uel à neutris, actiuam uel

absolutam uim habentibus, non tamen passiuam plerunq; nasci, ut statur, curritur, uiuitur, ambulatur, uel ab actiuis, ut amatur legitur. à passiuis uero uel cōmunibus uel deponentibus, nunquam nisi ab uno misereor miseret & miseretur. sed magis id quoq; à misereo est. uetustissimi enim pro misereor misereo dicebant. sicut diuersis supra ostendimus usibus. Supina uel participialia cum nec personas discernant, & temporibus careant sine quibus uerbum esse non potest, & casus assumant, & præpositionibus separatis adiungantur, sine dubio mihi nomina esse uidentur. quæ tamen loco infinitorum ponuntur, tam actiuorum quàm passiuorum. nec per se ea solum posita pro infinitis accipiuntur, sed etiam eiusdem formæ indubitabilia nomina alijs adiuncta nominibus secundum eundē casum. ut Cicero in primo Inuecti. Nihil enim hic munitissimus habendi Senatus locus, idest tutus habere Senatum ἀσφαλὴς ἔχειν τὴν σύγκλητον. Inter mobilia tamen nomina eiusdem formæ, & hæc, idest supina, hoc interest, quod hæc siue ab actiuis, siue à communibus nascantur, cōmunem habent significationem, ut amandi τοῦ φιλητέου, idest τοῦ φιλεῖν καὶ τοῦ φιλεῖσθαι. Illa uero passiuam solā, ut amandus, ὁ φιλητέος idest qui debet amari. amanda, ἡ φιλητέα quæ debet amari. amandum τὸ φιλητέον quod debet amari. Et quod supina cum sint generis neutri, & semper singularia, coniūguntur diuersis generibus, & numeris, ut amando uirū & amando mulierem, & amando pueros. Et quod illis casibus adiunguntur quibus & uerbum, sic ut supra quoq; docuimus, ut noceo tibi, nocendi causa tibi, nocendo tibi, nocendum tibi. Quod autem præpositionibus separatis coniungantur, quod uerbi non est, ostendit usus. Cicero pro Milone. Huius ergo interfector si esset in confitendo. Idem in. iiij. Verrin. A` quo pecuniā ob absoluendum accepis. Virg. in Buc.

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum.

Occursare Capro cornu ferit ille caueto. Idem in. iij. Georg.

= nanq; ante domandum. Ingentes tollent animos.

Et ostendunt ipsæ præpositiones siue aduerbia præpositiua in, o, quidem terminationem ablatiui esse casus. In, um, uero accusatiui, quibus & adiunguntur. In, i, uero genitiui, cui nunquam præponuntur præpositiones separatæ. Illud tamen est sciendum, quod in, o. supina tam corripiunt quàm producunt auctores more uerborum siue aduerbiorū in, o, terminantium. Alpheus Auitus in. ij. excellentiū. Tum litterator creditus, Ludo Faliscum liberos, Causatus in campi patens, Extraq; muri ducere, Spaciando paulatim trahit, Hostilis ad ualli latus. Sunt enim dimetri iambici. Iuuenalis in. i. Plurimus hic æger moritur uigilando, sed illum, Langorem peperit cibus imperfectus.

De speciebus uerborum.

Pecies sunt uerborum duæ, primitiua & deriuatiua, quæ in
inueniuntur ferè in omnibus partibus orationis. Est igitur
primitiua, quæ primam positionem ab ipsa natura accepit,
ut lego, ferueo, domo, facio, garrio, albo. Deriuatiua quæ à positiuis de
riuantur, ut lecturio, ferueſco, domito, facesso, garrulo, albico. Sunt igi-
tur deriuatiuorũ diuersæ species, ut inchoatiua, quæ initium actus
uel passionis significant, ut caleo calesco, horreo horresco, tabeo tabe-
sco. quæ plerunq; à neutris absolutã uel intrinsecus natam significan
tibus passionem, quam græci αὐτοπάθειαν dicunt, deriuantur. quorũ
pleraq; secundæ sunt coniugationis. ut rubeo rubesco, palleo pallesco,
marceo marcesco, areo aresco, luceo lucesco, pateo patesco. ideo autem di
ximus plerunq;, quia inueniuntur ét ex alijs uerbis, sed raro. ut cu-
pio cupisco. Cicero in Oratore. Diuino aliquo animi motu, maiora cõ
cupiscat. Virg. in. iiij. Georgi. = animosáq; regum Corda, licet longe
præsciscere. dormio dormisco, sentio sentisco. Terent. in Adelphis.
Hoc uilli edormiscam. Idem in Heautontimo. Ne tu id præsentisceres.
labo labasco. Idem in Eunu. Labascit uictus uno uerbo. in-
tegro integrasco. Idem in Andria. Vah perij hoc malũ integrascit. Et
notandum ꝙ in passiua significatione positum est inchoatiuum cum
primitiuum eius actiuum sit. Similiter hio hisco, amo amasco, mise-
reor miseresco. sed magis à misereo est quo uetustissimi sunt usi, ut su=
pradictum est. Ennius in. y. Annalium. Cogebant hostis lachryman=
tes, ut miserent. ex quo ĩpersonale est miseret & miseretur. L. Cras=
sus in Legis Seruiliæ suasione. Neq; me minus uestri q̃ mei miserebi-
tur. Nam à misereor quod est deponens, nec inchoatiuum in, o, desi-
nens, nec impersonale potest nasci. uiuo uiuisco, unde reuiuisco. Teren
tius in hecyra. Ille reuiuiscet nunq̃. Vesperasco quoq; uidetur quasi
à uespero uesperas uerbo deriuari. Omnia tñ ea, idest inchoatiua se-
cundæ personæ primitiui, addita, co, fiunt, ut labes labasco. ferues fer-
uesco, cupis cupisco, scis scisco. Excipitur hias quod hisco non hiasco fa
cit. ex quo Virg. cõpositum protulit in. i. Aeneid. Accipiunt inimicũ
imbrem rimisq; fathiscunt. Idem in eodem. Hi summo in fluctu pen
dent, his unda dehiscens. uetustissimi tñ fatiscor & fessus dicebant, ex
quo defetiscor defessus. quod quidam à fateor esse deriuatum uolunt.
Est altera species deriuatiuorũ, in urio, desinẽs quæ à participio præ
teriti tẽporis solet fieri, siue à supino in, u, terminante assumptione,
rio, ut lectus participiũ lectu supinũ ex his lecturio, esus esu esurio,
mictu micturio, partu parturio, amatu amaturio, nuptu nupturio,
dictatu dictaturio. meditationẽ tñ significat hæc forma, unde & me

ditatiua nominatur. & est quartæ coniugationis quomodo inchoatiua tertiæ. Sciendum tamen q̄ inueniuntur quædā positiua inchoatiuorū formam habentia, non tamen etiā meditatiuorum ut quiesco, pasco, compesco, posco, disco. Est alia species deriuatiuorum in, to, uel in, so, uel in, xo, desinens, quæ frequentiam actus significant, faciuntq; plerunq; ex se passiua. nā inchoatiua & meditatiua magis neutra sunt. ea quoq; idest frequentatiua plerunq; à supinis deriuantur mutatione extremæ, u, in, o, ut scriptu scripto, dictu dicto, cursu curso, domitu domito, nexu nexo, flexu flexo. sin autem primæ sint coniugationis, & habeant penultimam, a, mutant eam quoq; in, i, correptam, ut imperatu imperito, rogatu rogito, uolatu uolito. Ideo autem diximus plerunq; ea à supinis deriuari, quia in, gi, terminantia præteritū, à præsentis secunda persona abiecta, s, & addita, to, faciunt frequentatiuū, ut lego legi legis legito, fugio fugi fugis fugito, ago egi agis agito, cogo cogi cogis cogito. unde mergo quia mersi facit superiorum seruat regulam, idest à supino facit frequentatiuum, mersu merso mersas. quæro quærito differentiæ causa facit, quia à quæso quæsito fit. Scitor scitaris notādum quomodo & sciscitor sciscitaris, quod à primitiuo actiuo deponentia sunt nata. Virg. in. ij. Aeneid.

» Tum uero ardemus scitari & quærere causas. Terentius in Eun.

» Nisi quicquid est procul hinc, libet prius quid sit sciscitari.

» Nosco quoq; noscito facit. Liuius in tertio ab Vrbe condita. Circunspe-
» ctare omnibus fori partibus senatorem, raroq; usq; noscitare. Dicitur tamen etiā noto notas. in quo similiter notandum q̄ cū à noto sit deriuatum, corripuit tn̄ penultimam. Nec mirū cum cōposita à notus, est qn̄ mutant, o, in, i, correptam, ut agnitus cognitus cum ignotus seruauerit, o, productam. Iuuenalis in. ij. Nota mathematicis genesis tua. Vir-
» gilius in Bucolicis. = nanq; notaui Ipse locum aeriæ quo congessere palumbes. Sunt tn̄ quædam deficientia in supinis quæ raro faciunt fre-
» quentatiua, ut ægreo ægresco & ægroto. Virg. in. xij. = ægrescitq; me-
» dendo. Et sunt omnia frequentatiua primæ coniugationis & seruant significationem primitiuorū. quamuis uideātur quædā ex his in aliū sensum transire, ut traho tracto, cogo cogito, dico dicto. Sed siqs attentius inspiciat non penitus absistunt neq; hæc à primitiuorū significatione. Notandū tn̄ etiam sector sectaris quod differentiæ causa puto per syncopam, u, penultimæ prolatū ne nomen putetur si secutor diceremus, cum supinū primitiui eius secutum sit. Raro tamē deriuationes huiuscemodi specierū fiunt à uerbis in, or, desinentibus. Sunt præterea aliæ species deriuatiuorū uariæ tam terminationis q̄ significationis. ut uideo uiso uisis, idest cupio uidere. Virg. in. iiij. Nam memini

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Heſionæ uiſentem regna ſororis, Laomedontiadem priamum. uiſentē
dixit pro cupientem uidere, quod græci dicunt ὀφείοντα. Simile eſt
facio faceſſo, capio capeſſo, lacio laceſſo, arcio arceſſo, quæ non eſſe fre-
quentatiua coniugatio oſtendit. poſſumus ea tamen non incongrue de-
ſideratiua nominare. Sunt alia in, lo, deſinentia quæ diminutiua eſſe
planè ſignificationis ipſe ſenſus oſtendit. quod apud græcos in uerbis
inueniri non poteſt. ut à ſorbeo ſorbillo, garrio garrulo, caluo cauillo,
pro caluilo. Cuius primitiuū Saluſtius in tertio Hiſtoriarū ponit calui
ratus. Sunt & aliæ deriuationes diuerſas terminationes habentes tā
à nominibus quàm à uerbis naſcentium uerborū. ut à patre patriſſo,
à græco græciſſo & græcor, à grege grego, à philoſopho philoſophor
philoſopharis, à poeta, poetor poetaris. In, co, ut albo albas albico.
» Horatius in primo Carminum. Nec prata canis albicant pruinis.
ſimiliter uello uellico, fodio fodico. item nutrio nutrico & nutricor.
Cicero in ſecundo de Natura deorum.
» Omnia quæ ſicut membra & partes ſuas nutricatur & cōtinet. nec
mirum Ciceronem nutricatur, pro nutricat dixiſſe, cum Virg. quoq;
» Georg. ij. Hoc pinguem & placitā paci nutritor oliuam, dixerit. Im-
perſonalia quoq; omnia uel ab actiuis uel à neutris deriuātur (ut ſu-
pra diximus) ut amo amatur, lego legitur, ſto ſtatur. miſereo antique
miſeret. ſimiliter placeo placet. ſic antiquiſſimorū conſuetudine à pœ-
niteo pœnitet, à tædeo tædet, pigeo piget, pudeo pudet, liceo licet, opor-
» teo oportet. Cecilius in y. Morboſum factum ut ea quæ oportuerint fa-
cta nō ſint. Et ſciendum ꝙ omnia imperſonalia tertiæ paſſiuorū per-
ſonæ uoces hn̄t, exceptis ſupradictis & alijs paucis. ut euenit, uacat,
cōtingit, accidit, liquet. Sunt alia uerba quæ ex uerbalibus naſcuntur
nominibus, uel ex participijs. ut à rego rex, à rege regno. à ducor du-
ctus à quo ducto ductas. à legor lectus, à quo lecturio & lectito,
de quibus ſupra docuimus. Et ſciēdum ꝙ frequenter apud græcos ex
nominibus dignitatū ſolent deriuari uerba quæ actū uel adminiſtra-
tionē ipſius dignitatis ſignificāt, ut οἰκονόμος οἰκονομῶ πρύτανις πρυ-
τανεύω. apud latinos autē dignitatū noīa pleraq; ex uerbis uel nomi-
nibus naſcūtur quæ faciūt uerba. ut conſul à conſulendo, dictator à di
ctādo, quæſtor à quæſtu, & ædilis ab ædibus, prætor à præeundo,
ductor à ducēdo, imperator ab imꝑando. ergo Rex ſolū ꝙ à regendo
naſcitur ꝑepit ex ſe aliud uerbū regno. A` uillico etiā uillico uel uil
licor dicebāt antiqui. Cato in orōne quæ inſcribitur Vti baſilica ædi
ficetur. anteq̄ is uillicare cœpit. Atta in Tyrone proficiſcente. Pater uil
licatur tuus, iā mater uillicata eſt. A` metallorum quoq; nominibus ſo-
lent naſci uerba, ut ab auro, auro auras, ab ære, æro æras, unde aura-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» tus & æratus. Persius. = et ueri speciem dignoscere calles Ne qua
» sub ærato mendosum tinniat auro. Et à multis alijs nominibus inue=
nimus uerba deriuari, ut à cornice cornicor, & à frutice fruticor, Per=
» sius. Nescio quid tecum graue cornicaris inepte. Iuuen. in. iij.
» Sed fruticante pilo neglecta & squallida crura. A` philosopho quoq;
philosophor & ab architecto, architector architectaris, à patre, pa=
tro patras & patrisso, à græco græcisso, à spuma spumo, ab unda un=
do ab undo inundo, ab aqua aquor aquaris. Virg. in. iiij. Georg.
» Sed circum tutæ pro mœnibus urbis aquantur. A` frumento frumētor
frumentaris, à pabulo pabulor pabularis, ab antiquo antiquo anti-
quas, idest infirmo. hæres exhæredo, græcus græcor græcaris, à ue
spera uesperasco, à luce luceo, à nocte pernocto, à mare uel à marito
marito maritas, ab hyeme hyemo hyemas, à fortuna fortuno fortu-
» nas. Persius = Mercuriumq; Arcessis fibra da fortunare penates.
A` baccho bacchor baccharis, à lympha lymphor lympharis. Arti-
um uero nomina tam apud græcos pleraq; q̃ apud nos, omnia post
uerba naturaliter sunt accipiēda. doceo post doctor, profiteor post pro-
fessor, sino post sitor, scribo post scriptor, oro post orator. & sunt ferè
omnia professionum nomina apud latinos uerbalia, & in, or, desi-
nunt. nā grāmaticus & philosophus, & architectus, & Sophista, &
poeta græca sunt. itaq; ex nominibus ipsis habentur uerba apud græ=
cos, unde nos quoq; philosophor, architector, poetor in usu habemus.
» Ennius. Nunq̃ poetor nisi podager. oīa quoq; quæ ex ipso actu agen-
tibus imponuntur, ex uerbis nomina, nō ex nominibus uerba nascū-
tur. ut amo amator, moneo monitor, curro cursor, lego lector. impero
similiter impator. consulo cōsultor, duco ductor. Ex his quædā digni-
tatū quoq; inueniūtur, ut impator, ductor. Ab aduerbijs etiā et præpo
sitionibus inueniūtur deriuatiua uerba, ut perēdie perēdino, cras ex
quo crastinus & procrastino procrastinas, intro uel intra hinc intro
intras. super uel supra supero superas.

De figuris uerborum.

Figura quoq; accidit uerbo quō nomini. Alia enim uerborum
sunt simplicia, ut cupio, taceo. Alia cōposita, ut concupio cōti-
ceo. Alia decōposita, idest à cōpositis deriuata, ut cōcupisco,
» cōticesco. Cicero in oratore. Diuino aliquo animi motu maiora cōcupi
scat. Inueniūtur tn̄ quædā uerba, etiā ex tribus partibus cōposita, ut
pterrefacio. Sūt itē alia quæ in cōpositiōe mutāt cōiugationes, ut do das
reddo reddis, prodo prodis. facio facis, āplifico amplificas. pello pellis,
cōpello cōpellis, et compellas, appello appellis, & appellas. Sed in his
idest à pello compositis significatio cum coniugatione uariatur. & for-
tassis quomodo mando mandis, & mando mandas, dico dicis, &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

dicas, sic etiam pello pellis, & pellas dictum est, sed nūc in usu simplex non est, quomodo, nec fendo, nec spicio, nec perio, nec fragor, ex quibus composita sunt multa, ut offendo, defendo, aspicio, respicio, suspicio, despicio, aperio, reperio, comperio, cooperio, suffragor, refragor. Inueniuntur quædam, quæ sæpe, non solum coniugationem, sed etiā genus uel significationē uerbi mutant in compositione, ut sperno spernis actiuum, aspernor aspernaris deponens. sentio neutrum, assentior deponens. in quo coniugatio mansit. dicitur tamen & assentio. sedeo sedes neutrum, insidior insidiaris deponens. Obsideo uero & assideo actiua sunt. faciunt enim obsideor & assideor. unde Salustius in. iiij.
» historiarum. Amissumq́; assideri sine prælijs audiebat. Eo, & facio neutra, adeo, transeo, ineo, prætereo, subeo, circueo, perficio, reficio, afficio, conficio actiua sunt. faciunt enim adeor, transeor, prætereor, ineor,
» subeor. Iuuenalis in. y. Quod si subeantur prospera castra. Ci-
» cero pro Cornelio. Circuitis rostris eijcerētur lapidibus homines. cōficior, perficior, afficior. Necnon ex neutris quædam in compositione fiunt deponentia. facio neutrum, uersificor uersificaris, gratificor gra-
» tificaris deponentia. Cicero pro Cornelio in primo. Num alicui gra-
» tificabatur, aut homini aut ordini? In quibus etiam coniugatio est mutata, sicut in amplifico amplificas, ædifico ædificas, lætifico lætificas.
» Luca. in. iii. = non illū gloria pulsi, Lætificat Magni. Sentio assentio, et assentior & assentor assentaris. aspicio aspicis, conspicor conspicaris, suspicor suspicaris. sterno sternis actiuū, consternor consternaris depo-
» nens. Salustius in. i. historiarū. Equi sine rectoribus exterriti aut sau-
» cij cōsternantur. Medeor mederis, remedior remediaris teste Capro.
» A`fero quoq; actiuo & anomalo, uociferor uociferaris quod est primæ coniugationis deponens. plecto actiuū, amplector deponēs. Fio passiuam significationem habet, quanuis sit neutrum, suffio ex eo compositum actiuam. Vnde Virgilius.
» At suffire thymo cærasq; recidere inanes, Quis dubitet? In uerbis cōpositis est, q̄n græci extrinsecus faciunt declinationem ad similitudinē simpliciū, ut est ἐννέπω, ἤννεπον. κάμνω, ἔκαμνον. κάθημαι, ἐκαθήμην. ἐνοχλῶ, ἠνώχλουν. Est tamen q̄n et intrinsecus declinant, ut καταγράφω κατέγραφον, περιγράφω περιέγραφον, ἀναγινώσκω, ἀνεγίνωσκον. Apud Romanos uero semper intrinsecus fit declinatio, idest in ipsa iunctura sequētis uerbi, uel post eam. conficio, confeci. abigo, abegi. incipio, incepi. subeo subij. confringo, confregi. maledico, maledixi. exigo, exegi. Et illud quoq; sciendum ꝙ principalem litteram quancunque habuerit positio uerbi, in suo loco seruamus, per omnem declinationem. ut amo, amaui. erro, erraui. ineo, iniui. oro, oraui. uro, ussi. hæ=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

reo, hæsi. haurio, hausi. bibo, bibi. cedo, cessi. domo, domui. flo, flaui. gigno, genui. lædo, læsi. mico, micui. narro, narraui. paro, paraui. rapio, rapui. seco, secui. terreo, terrui. ueto, uetui. Excipiuntur ago egi, & eo ii, uel iui. quæ principalem suæ positionis litteram mutauerunt.
Quæritur in cõpositis uerbis cur cum sæpe in præsenti corrupta sit aliqua pars cõpositionis, in præterito integra inuenitur. ut perficio perfeci, efficio effeci, inicio inieci, pergo perrexi, exigo, exegi, confringo confregi. cum in nominibus tota declinatio per omnes casus nominatiui, figuras solet apud nos seruare ex quibuscunq; modis sint compositæ. ut indoctus per omnes casus ex duobus integris est, efficax per omnes casus ex duobus corruptis. Similiter in omnibus compositis nominibus hoc inuenitur. Excipitur alteruter alterutrius. quod cum in nominatiuo sit ex duobus integris, in genitiuo non est, nam alterius utrius esset. qui tamen genitiuus uetustissimis fuit in usu, sicut de nominatiuo tractantes ostendimus. Tantundem tantidem præterea. quod cum in nominatiuo sit ex duobus corruptis, in genitiuo ex integro est & corrupto. sicut & quicq̃ cuiusq̃, & idem eiusdem. Euphoniæ tamen causa hoc fieri manifestum est. quomodo & quendam & quandam, in quibus, m, quæ terminalis est accusatiui casus utriusq; generis in, n, est conuersa. Apparet ergo ex hoc q̃ compositio huiuscemodi uerborum quæ non eosdem modos compositionum per omnia seruant tempora, per singula separatim fit. Nam cum soleat plerunq; compositio, a, correptam uel in, e, uel in, i, correptam conuertere. per quæcunq; tempora eam idest, a, breuem in uerbis uertit, uel in, i, uel, in, e, ut habeo inhibeo habebã inhibebam, habui inhibui, habueram inhibueram, habebo inhibebo. ago, exigo, agebam, exigebã, agam, exigã. facio inficio inficiebam, faciam inficiam. iacio iniicio, iaciebam iniiciebam, iaciã iniiciam. frango infringo, frangebam infringebã, frangã infringam. tango contingo, tangebam contingebam, tangam contingam. arceo coerceo, spargo respergo, parco deperco. Ideo autẽ dixi plerũq;, quia est ubi seruatur, a, integra, ut paro, reparo, cõparo. maneo, remaneo. caneo, incaneo, incanui, unde Virg. in. ii. Georg.

» = malos gessere ualentes,
» Castaneæ fagos ornusq; incanuit albo, Flore piri.

Mano permano. narro enarro. & aro exaro. Frequentius tamen ea seruant, a, quæ primæ uel secundæ coniugationis sunt, ut cano recino, eius frequentatiuum cum sit primæ, seruat, a, canto decanto. Lucanus
» in. v. Decantatq; tribus & uana uersat in urna. Labor perlabor, uado inuado, candeo excandeo, palleo expalleo, ardeo exardeo, areo exareo. Inueniũtur pauca in supradictis coniugationibus mutantia, a,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ut damno damnas, condemno condemnas. arceo arces coerceo. amico
amicas, inimico inimicas. habeo inhibeo. sacro cõsecro. In tertiæ uero
& quartæ coniugationis uerbis multa inuenimus mutantia, a, ut tan-
go contingo, frango confringo, ago exigo, iacio iniicio, facio inficio, gra
dior ingredior, scando conscendo, fateor confiteor, paciscor depaciscor,
fatiscor defatiscor, salio insilio, patior perpetior, pario reperio. ueteres
enim & pario quartæ coniugationis declinabant. partior impertio
& impertior. cado incido. fallo refello. Inueniũtur tamen in his quoq;
coniugationibus quædam, quæ seruant, a, in compositione, ut nascor
renascor, pasco depasco, labor elabor, arguo coarguo, largior dilar-
gior. In præterito uero perfecto & plusq̃ perfecto cum simplex uer
bum, e, longam habeat, non potest compositio eam commutare, ut egi
exegi, egeram exegeram, feci infeci, feceram infeceram, ieci inieci, iece-
ram inieceram. quæ sine dubio à simplicibus suis componuntur. nam
non possumus dicere ꝙ, i, breuis quæ est in præsenti tempore conuer-
tatur in, e, longam in præterito. hoc enim in nullo inuenimus fieri uer
bo. Id autem, idest quod per singula tempora fit compositio, partici-
piorum quoq; diuersæ figurationes sæpe tam præsentis quàm præte
riti temporis ostendunt, ut effringens effractus, cogens coactus, subi-
gens subactus, exigens exactus. Hæc enim omnia cum in præsenti ex
tremam partem, idest dictionem corruptam habeant, in præterito in
tegram habent. Cur? nisi ꝙ separatas habent compositiones per sin-
gula tempora? Non est enim dubium, ꝙ interrogati, unde componitur
effractus ab ex præpositione, & fractus participio respondebimus,
& subactus à sub & actus & exactus ab ex & actus, & de om
nibus similibus. Anomala quoq; uerborum id possunt ostendere. quæ
sine dubio per singula tempora, siue etiam per personas componun-
tur, ut prosum prodes prodest, prosumus prodestis prosunt, proderam
profui. Per totam enim declinationem ubicunq; à uocali incipit hoc
uerbum interponitur iuncturæ compositionis, d. Similiter aufero ab-
stuli, in præsenti pro ab, au, in præterito abs habuit. id'q; ita esse con-
firmat Apollonius summus auctor artis grammaticæ, docens in pri-
mo libro de uerbo, immobilem figurationis iuncturam manere, &
separatim confirmans componi, τὸ καταγράφω καὶ κατέγραφον, ἐπιγρά
φω καὶ ἐπέγραφον. & his similia quæcunq; intus habent declinatio-
nem, hoc est post præpositionem. quod apud nos semper fit in omni-
bus cõpositis uerbis. Sciendum tñ ꝙ in nominibus quoq; apud nos iun
ctura compositionis solet moueri, tunc quando ex duobus nominati-
uis cõponuntur, uel ex nominatiuo & obliquo, uel indeclinabili ali-
qua dictione. possumus tamen quod illi de uerbis intrinsecus habẽti-

bus declinationem dicunt, nos quoq; etiã de nominibus huiuscemodi dicere, ꝙ per singulos casus fit cõpositio eorum. ut respublica reipublicæ. respublica quidẽ ex duobus nominatiuis, reipublicæ uero ex duobus genitiuis, uel datiuis. Similiter iusiurandum iurisiurãdi. uirillustris uiriillustris. magisterequitum, magistriequitum. tribunusplebis tribuniplebis. quisq; cuiusq;. quæ cõposita esse ostendit accentus. ꝙ autem non est nominatiuorũ proprium, sed etiam obliquorum casuum, per se componi, ostendunt nomina uel pronomina. quæ per obliquos inueniuntur solos componi. ut istiusmodi, huiusmodi, cuiusmodi. Illud autem sciendum, ꝙ & in nominibus & pronominibus compositis apud latinos extrema pars potest immobilis manere, quod apud græcos non reperitur. ut tribunusplebis, præfectus urbis, cuiusmodi. idem uerbum autem uel participiũ, nec apud græcos ullos cõpositum, nec apud nos extremam partẽ seruat immobilem. ideoq; semper in cõpositione extremam partem sibi defendit ipsum uerbum & participium. quippe quod ex eo nascitur. Cõponuntur autem uerba uel cũ nominibus, ut amplum amplifico, ex quo participium amplificans. signum significo significans. uel cũ altero uerbo, calefacio calefaciens. uel cum aduerbio, maledico maledicens, satisfacio satisfaciens. uel cum præpositione induco inducens, perduco perducens, abstraho abstrahẽs subrideo subridens. Ideo autẽ præpositiones cõpositæ quidem cum uerbo inueniuntur, nunquam autem separatæ per appositionem, quia uerba per omnes personas in omni tempore nominatiui casus uim habent, cui soli possunt coniungi, ut facio ego, facis tu, facit ille. similiter per omnia tempora. Ergo cum casus nominatiuus nunquam per appositionem assumat præpositiones, sed in sola cõpositione, ut impius perfidus, uerba quoq; in compositione duntaxat has possunt adsciscere. Nec imperatiua tamen uerba secundæ personæ, quæ uocatiuũ adsciscunt, ut scribe Virgili, lege Terenti, possunt in appositione habere præpositionem. quia nec uocatiuus casus hoc habet. Participia uero quas quidem præpositiones habent per nominatiuum, uel à uerbis habent ex quibus deriuantur per compositionem, ut exigo exigens, uel ad imitationem uerbi per se composita sunt, ut exegi exactus.

Possunt tamen etiam per appositionem assumere præpositiones ad imitationem nominum, quia casus quoq; obliquos habent sicut nomina, sed non possunt participia componi, nisi per nominatiuum casum. quippe cum sint cognata uerbis, quæ uim nominatiui possident, ut supra dictum est. Ergo doctificus, idest doctum faciens, in uim nominum transtulit participia, sicut iusiurandũ iurisiurandi, iurisconsultus, Iurisperitus, Senatusdecretum, Senatusconsultum, Plebiscitum,

Præfectus urbis, Præfectus fabrum. Et sciendum quod participia sine uerbis esse non possunt. Si qua igitur uideantur sine uerbis formam habere participiorũ nomina sunt dicenda, & carent temporali significatione, ut penullatus, togatus, scutatus, galeatus, hastatus, palliatus, caligatus, & his similia. Sunt tamen quædã huiuscemodi, quæ et nomina & participia esse possunt. Nomina quidem cum ipsum habitũ significant non passionem nec tempus, ut armatus ab armis habendis ὁπλίτης nomen est. Cum uero à uerbo armor passiuo nascitur, & præteritum tẽpus significat armatus ὁπλισθεὶς sine dubio participium est. Ex omni autem ferè habitu huiuscemodi nomina inueniũtur apud latinos, ut à capillo intonso capillatus, à coma comatus, à cirro cirratus, ab auribus auritus, à naso nasutus, à tunica tunicatus, à lacerna lacernatus, à purpura purpuratus, à brachis brachatus, à pallio palliatus, à prætexta prætextatus, à trabea trabeatus, à taberna tabernatus, à manicis manicatus, à paludamento paludatus, à stola stolatus, à lorica loricatus, à pictura picturatus, à scuto scutatus, à tabula tabulatus, à pilo pilatus, à gladio gladiatus, ex quo gladiator, à stella stellatus, à pelle pellitus, à dẽtibus dentatus, à barba barbatus, à pluma plumatus, à balano balanatus, à gemma gemmatus, à rostro rostratus, à ferro ferratus. Ex alijs quoq; nominibus inueniuntur, sed non adeo multa, ut à cerere ceritus, à lympha lymphatus, & lymphaticus. Nec incongruum, uel absonum mihi uidetur posse, uerba quoq; ex his ipsis ad similitudinem eorum, quibus usa est auctoritas proferre. quid enim impedit, nos quoq; aliquid copiæ ad opulentiã latinæ conferre eloquentiæ, & ad immitationem, armo & armor armatus, dicere, tunico & tunicor tunicatus, & ut roboro & roboror roboratus, et ut æro & æror æratus, ferro ferror ferratus, plũbo plumbor plumbatus, & ut uestio & uestior uestitus, togo & togor togatus? Si enim authoribus timiditas obstitisset, ut nullis nouis uterẽtur dictionibus, ipsa natura & significatione rerum exigente perpetuis latinitas angustijs damnata mansisset.

De coniugationibus.

C Oniugatio est consequens uerborum declinatio, cuius regula apud græcos quidem tã consonantibus, quàm uocalibus comprehenditur. Consonantibus quidem in his uerbis, quæ βαρύτονα appellant, hoc est ante finem habentia accentum. Vocalibus uero in circunflexis apud nos uero in solis uocalibus secundæ personæ ad immitationem circunflexorum. Sunt igitur coniugationes quatuor apud latinos, cum apud græcos decem sint. Coniugatio autẽ nominatur, uel propter coniugatas consonantes, hoc est cognatas, ex quibus

pleræq; apud græcos coniugationes regulam sumunt. uel q una eadẽq;
ratione declinationis plurima coniugantur uerba, quod ad latinorũ
nominationem aptius est. per ordinem igitur uocalium, locum singu=
læ obtinent apud nos. Cum enim uerba omnia, quæ æquali regula de
clinantur in, o, uel in, or, desinant. in, o, quidẽ terminantia, si primæ
sint coniugationis in, as, efferunt secundam personam, ut oro oras, sto
stas. sin secundæ in, es, moneo mones, hæreo hæres. sin tertiæ in, is, cor
reptam, ut cupio cupis, curro curris. sin quartæ in, is, productam, ut
munio munis, esurio esuris. In, or, uero uerba primæ coniugationis in
aris, faciunt producta penultima secundam personam, ut amor ama=
ris, criminor criminaris, luctor luctaris. secundæ in, eris, producta
penultima, ut doceor doceris, reor reris. tertiæ in, eris, penultima cor=
repta, ut legor legeris, sequor sequeris. quartæ in, iris, penultima pro
ducta, ut munior muniris, molior moliris, audior audiris. Inueniuntur
tamen quædam uerba, quæ ex eadem positione uerbi primæ perso
næ ad diuersas proficiscuntur coniugationes, uariæ causa significatio=
nis, ut fundo quod ad fusionem attinet fundis, quod ad fundamentũ
fundas. mando ad mandatum mandas, ad dentes mandis. dico ad de
dicationem dicas, penultima tamen correpta, dico uero ad dictionem
penultima producta dicis. uolo ad uolatum uolas, ad uoluntatem uis.
lego quoq; penultima pruducta legas, correpta legis. compello & ap
pello ad pulsionem compellis & appellis, ad compellationem uero et
appellationem compellas et appellas. sero seras seraui, sero seris se-
ui & serui. Sunt alia quæ quamuis eandem significationem seruent,
diuersæ tamen sunt coniugationis in usu, ut denso densas, & denseo
denses. strideo strides, & strido stridis. ferueo ferues, et feruo feruis.
cieo cies, & cio cis. dureo dures, unde duresco, duro duras. Lucanus in
» yi. Auribus incertum feralis strideat umbra.
» Virgilius in octauo. = striduntq; cauernis,
» Stricturæ chalybum & fornacibus ignis anhelat. Idem in eodem.
» Feruere leucatem auróq; effulgere fluctus. Idem in. i. Aeneidos.
» Feruet opus redolentq; thymo flagrantia mella. Idem in. x.
» Postremi addensent acies. Idem in primo Georgicorum.
» = & Iuppiter humidus austris.
» Denset erãt quæ rara modo, & quæ densa relaxat. Lucanus in. ix.
» Densatur globus quantum pede prima relato, Astrinxit gyros acies.
» tueor tueris, & tuor tueris. Statius in. i. Achil. Nanq; modo infensos
» utero mihi contuor enses. Lucre. in. yi. = dilutáq; contra, Cũ tuimur
» misceri absinthia tangit amaror. oleo oles & olo olis. Afranius in
» Fratribus. Non potest qui in illa est acta, longéq; & cunctis olat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Plau. in Mostellaria. Non omnes possunt olere unguenta exotica. Nam
nisi corripias penultimam, iambus stare nõ potest. Teren. in Adelph.
» Olet unguenta de meo. Excello excellis, & excelleo excelles. Lucretius
» in. i. Omnibus ornatum uoluisti excellere rebus. Cic. in. i. Epistolarũ
» ad filium. Quare effice & elabora, ut excelleas. fulgeo fulges, &
» fulgo fulgis. Lucanus in. x. Fulget gemma thoris, & iaspide fulua
» supellex. Virg. in. viij. = auroq; effulgere fluctus. Sono sonas, & sono
» sonis. Ennius in. xi. Annalium. Tum clypei resonant, & ferri stridit
» acumen. Lucret. = caligare oculos, sonere auris. Vno unas, unio unis.
de singulorum igitur coniugationũ regulis latius mox tractabimus. Sciendũ tñ ꝙ uidemur in ptõ perfecto plerũq; baritona quoq; græcorum imitari in commutatione consonantiũ teste Didymo, qui ostendẽs omnia quæ habent in arte græci, habere etiam latinos, exemplis hoc approbat. nam cum primam coniugationẽ dicunt βαρυτόνον, quæ tres cognatas habet consonantes, idest β, π, φ, pro qua nos, ph, scribimus in plerisq;, & in omnibus huius cõiugationis uerbis ψ. ψ, declinant, ἀόριστον, hoc est præteritum infinitum spatio temporis, utrũ paulo ante an multo sit perfectum, ut κρύβω unde κρύπτω ἔκρυψα, λείπω ἔλυψα, ἀλείφω ἤλειψα, nos quoque in præterito perfecto, quod pro παρακειμένου, idest paulo ante perfecto, & pro ἀορίστου teste Probo habemus (Nam amaui πεφίληκα, & ἐφίλησα significat, similiter feci πεποίηκα, & ἐποίησα uidi ἑώρακα καὶ εἶδον, & sic omnia cætera) nos quoq; cum in præsenti in, bo, uel, po, desinat uerbũ, plerunq; in, psi, facimus præteritum perfectum in tertia coniugatione. ut scribo scripsi, nubo nupsi, scalpo scalpsi, repo repsi nam pro, ψ, græca duplici in principio syllabarum posita, Romani, ps, solent scribere. In secunda autẽ coniugatione βαρυτόνων græci, quæ. γ. κ. χ. habet per. ξ. efferunt præteritum infinitum, ut λέγω, λέξω, ἔλεξα, πλέκω πλέξω ἔπλεξα, ἔρχω ἄρξω ἦρξα. Nos quoq; in, go, uel in, co, desinentibus, idẽ frequenter facimus, in præteritis perfectis. idest per, x, declinamus hoc tempus, ut rego rexi, pingo pinxi, duco duxi, dico dixi. Nam in, pho, cho, tho, nullum terminat latinum uerbum. Itaq; triumpho græcum est ἀπὸ τοῦ θριαμβεύω. sed translatio fuit aspirationis, à prima ad postremam syllabam quemodo κύθρα pro χύτρα, ἐνθαῦτα pro ἐνταῦθα, quod est ionicum. ad cuius imitationem latini pro θρίαμβος triumphus, per transmutationem aspirationis protulerunt. Ideo tamẽ, b, in, p, conuersa est, quia, b, aspirari nõ potest. Tertiam quoque illorum imitamur coniugationem quã per. δ. θ. τ. efferunt, ut ἄδω ἦσα, πείθω ἔπεισα, ἀνύτω ἤνυσα, nos ardeo arsi, lædo læsi, ludo lusi, concutio concussi. Ad quartæ quoq; imitationem quæ per. ξ. uel duplicatam, ss, profertur, et præteritum per, s,

facit, ut ὁρίζω ὥρισα, λούω ἔλουσα. nos quoq; pitisso pitissaui, patrisso patrissaui, musso mussaui. Quinta per liquidas apud illos profertur, easq; seruat in omni præterito, ut τίλλω ἔτιλα, νέμω ἔνειμα, τείνω ἔτεινα, σπείρω ἔσπειρα. Nos quoq; in plerisq; seruamus liquidas, nõ tamen in omnibus ut cælo cælaui, doleo dolui, domo domui, timeo timui, emo emi, tono tonui, teneo tenui, cano cecini, aro araui, terreo terrui. Ideo autem diximus in plerisq; q̃a inueniuntur, et, m, & , n, & r, in presenti quæ in præterito perfecto uel abijciuntur uel mutãtur. ut rumpo rupi, premo pressi, sterno straui, temno tempsi, tero triui, uro ussi. Sextã coniugationem dicunt quæ per. ω, puram effertur, ut ἱππεύω πλέω βασιλεύω. qualia sunt apud nos omnia secũdæ & quartæ coniugationis uerba, quippe in, eo, uel in, io, desinentia. inueniuntur tamen etiã primæ & tertiæ coniugatiõis, nõ solũ, e, uel, i, antecedẽtibus sed & alijs uocalibus, ut inchoo inchoas, mutuo mutuas, meo meas, hio hias. tertia tamen, a, uel, e, ante aspirationem inuenitur habere penultimas, ut traho traxi, ueho uexi, i, uero uel, u, puras sine aspiratione, ut facio facis, ruo ruis. sed de omnibus formis præteriti perfecti quatuor coniugationũ, & generalibus regulis ad omnem uerbi declinationem pertinẽtibus, latius in sequenti libro disseremus. Nunc de personis tractemus. Quas ideo cum numero in extrema parte accidentiũ posuimus, quod nõ omni uerbo, quomodo supradicta accidẽtia adhærent, sibi autem semper sociãtur in uerbo, & in omnibus quæ declinari possunt partibus. nã in aduerbio possunt, & numeri sine personis, & personæ sine numeris inueniri. numeri, ut quinquies, decies, personæ, ut meatim tuatim. Quanuis enim à singulari pronomine deriuẽtur, indifferẽter tñ tam singulari q̃ plurali numero uerborum coniunguntur, ut meatim dicis, meatim dicitis. sed in aduerbio species quædam inuenitur, hæc habens diuisa. in uerbo uero et nomine & pronomine, & participio omnes uoces uel singulares habent numeros, uel plurales, & personas simul cum numero uel finitas uel infinitas. Nomen tamen & participium in omni casu tertiæ sunt personæ, absq; uocatiuo, qui solus ad secundam profertur personam.

Personæ.

Sunt igitur personæ uerborum tres. Prima est quæ de se loquitur uel sola, uel cum alijs, ut dico dicimus. Secunda ad quam loquitur, de seipsa, uel sola, uel cum alijs, ut dicis dicitis. Tertia de qua extra se & illam ad quam dirigit sermonem posita loquitur prima, ut dicit, dicunt. & prima quidem & secunda uerborum personæ finitæ sunt. præsentes enim demonstrantur. tertia uero infinita est, itaq; eget plerunq; pronomine, ut

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

definiatur. & prima quidem & secunda personae uerborum pronominibus iungi possunt solis, tertia uero etiam nominibus quae per se sunt tertiae personae absq; uocatiuo casu, quod ante diximus, ut lego ego, legis tu, legit ille, uel legit Cicero. Nam si dicam lego Cicero, soloecismus est, nisi addidero pronomen dicens lego egò Cicero, uel legis tu Cicero. exceptis illis uerbis, quae sunt substantiae uel uocandi, ut Priscianus sum, Priscianus uocor, Priscianus nominor, Priscianus nuncupor. Et prima quidem potest sibi & secundam & tertiam coniungere, ut ego & tu facimus, ego & ille facimus. secunda uero non potest coniungere sibi nisi tertiam, ut tu & ille facitis. tertia uero nec primam nec secundã, sed alteram tertiam, ut iste & ille faciunt. & prima quidẽ potest etiam secunda & tertia absentibus per se loqui, ut saepissime apud comicos uidemus induci personas, quae ipsae ad se loquuntur. Ut Simo in Andria. Non dubium est quin uxorem nolit filius. Secunda uero uel tertia sine prima non potest esse. potest tamen prima & secunda sine tertia, & prima & tertia sine secunda inueniri. est enim ubi ipsa prima persona ad se, quasi ad secundam loquitur personam, sed figurate, ut Didò in quarto Aeneidos.

» Infelix Dido nunc te fata impia tangunt,

» Tunc decuit cum sceptra dabas. Et quoniam sunt quaedam uerba, in quibus naturaliter, uel omnes, uel quaedam deficiunt personae, de his breuiter dicamus. In imperatiuis prima persona singularis non potest esse, ꝙ naturaliter imperans ab eo cui imperat diuiditur. cum ergo prima persona sit, quae loquitur, ipsa sibi imperare non potest. unde hic modus ẽt uocatiuũ casum adsciscit, qui in secunda tantum persona inuenitur, ut doce grammatice. Nam tertiae quoq; personae imperantes internuncia utimur secunda persona, ut grammatice legat discipulus tuus. Ergo si absit secunda persona non possumus imperare tertiae, nisi figuratae ad nosmetipsos loquentes, quasi ad secundã personam. Itaq; quae latini in plurali numero imperatiua primae personae accipiunt, haec graeci ὑποθετικὰ uocãt, idest suppositiua siue hortatiua. dicunt enim ꝙ superior debet ostendi, qui imperat, eo cui imperat. hic autem suam quoq; coniungens personam similem se sociumq; in hac ipsa re, de qua imperat ostendit futurũ illis quibus imperat, ut pugnemus, legamus. quasi ad socios uidetur hoc modo uti. itaq; melius illis uisum est hanc personam numeri pluralis separare ab imperatiuis. Sciendum tamen ꝙ frequentissime iste modus pro optatiuo ponitur uel deprecatiuo, ut,

» Musa mihi causas memora quo numine laeso. Et apud Terentium.

» Fac amabo. Ergo si ad deos qui omnibus superiores sunt imperatiuo

utimur modo, cur non etiam ad ſocios uel ad eiuſdẽ naturæ quoſcunq; homines, quamuis maiores nobis uel ſimiles per connumerationem noſtri quoq;, quæ fit in prima perſona plurali hoc modo, ideſt imperatiuo utamur? Infinita quoq; & impersonalia, & gerundia uel ſupina carent perſonis naturaliter. Præterea in nominationibus, ideſt ὀνοματοποιΐαις, ſiue nominum, ſiue uerborũ nouis conformationibus, nõ omnes declinationis motus ſunt quærendi, ut tinniat. Perſius.

» Ne qua ſub ærato mendoſum tinniat auro. Taratantara. Ennius.

» At tuba terribili ſonitu taratantara dixit. ut etiam apud græcos σίζει ὀφθαλμὸς. ἐκλαγξαν δ᾽ ἄρ ὀϊστοί. λίγξε βιός. φλοῖσβος. Pluit & tonat, & fulminat, & multa ſimilia quæ ad homines non pertinent, proprie quidem ad tertiam dicuntur perſonam. Poſſunt tamen etiã in prima inueniri perſona & ſecũda per poetarum προσωποποιΐας. ideſt conformationes uel per reſponſa dei, & per apoſtrophas, quaſi ad ipſum Iouem præſentem. & ſunt quaſi propria uerborum, quæ ad ſolum Iouem pertinent. Reperiuntur tamen & alia uerba quæ in uſu deficiunt perſonis, ut cedò, ſodes, ſalue, furis, aue, infit, foret. Quamuis & infio & furo, apud Varronem inueniuntur. & forẽ apud Terentium in Hecyra.

» Nam ſi utrum uis horum, mulier nunq̃ tibi uiſus forem. Fore quoq;

» dicitur, ex quo confore Terentius in Andria, compoſitum protulit.

» Et id ſpero confore.

De numero.

Numerus accidit uerbis uterq;, quomodo, & omnibus caſualibus. Singularis, ut legò. Pluralis, ut legimus. Neceſſe eſt autem in omnibus declinabilibus utrunq; ſimul inueniri, ſicut ſupradictum eſt, numerum & perſonam. Sciendum tamen q̃ quãuis & in nominibus, & pronominibus, & participijs inueniantur uoces cõmunes ſingularis & pluralis numeri, ut poetæ, uiri, fluctus, genitiui ſingulares, et nominatiui plurales ſunt, ſimiliter cædes, Verres, dies, res, nominatiui tam ſingulares ſunt q̃ plurales, iſti uero & ipſi & illi datiui ſingulares & nominatiui plurales, in uerbo nunquam hoc inuenitur apud latinos. Quamuis apud græcos in multis, ut εἶπον, tam ſingulare eſt primæ perſonæ q̃ plurale tertiæ præteriti imperfecti. ſicut in hoc ἔχαιρον, ἔλεγον, ἔπλαττον, ἐλάλουν, ἐποίουν ἔχαιρον ἐγὼ λίαν, οἵ τε φίλοι συνέχαιρόν μοι.

In antiquiſſimo codice cuius collatione hic emendatus eſt, ita ſcriptum erat. Artis priſciani uiri diſertiſſimi grammatici Cæſarienſis doctoris urbis Romæ Conſtantinopolitanæ, præceptoris mei liber octauus de uerbo explicitus feliciter.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

EIVSDEM LIBER NONVS DE GENERALI VERBI DECLINATIONE.

d

ICTIONVM Aliæ sunt uniformes, idest indeclinabiles, ut aduerbia, coniunctiones, præpositiones, interiectiones. Aliæ declinabiles, ut nomina uerba, participia pronomina. Ergo aliæ earũ in principio mouentur, ut pronomina, trãseundo in psonas, mei tui, mihi tibi sibi, me te se, meus tuus suus, mei tui sui, meo tuo suo. In genera uero & in numeros & in casus trãseuntia finẽ mouent, sicut nomina. Pronomina quoq; quæ discernunt genera, ut ille illa illud, ipse ipsa ipsum. necnon etiã participia, quibus omnia ferè accidunt tam nominibus q̃ uerbis accidentia. Vnde non solũ in fine per genera & casus & numeros, sed etiam in principio est qñ mouentur per tempora, ut lauans lauaturus, fouens foturus, mouens moturus. uerba autẽ & in principio & in fine, & in medio mouentur, non tamen per singula tẽpora omnes motus necesse est pati sicut ostendetur. Oportet igitur de his ratione congrua exponere. cur tñ à præsenti, sicut à nominatiuo declinationis exordiũ sumimus superius tractatum est, quod scientes de cæteris dicemus. Preteritũ imperfectũ apud latinos principiũ nunq̃ mouet, sed finem, ut amo amas amabam, doceo doces docebã, lego legebã, facio faciebam, munio muniebã. & in prima quidẽ coniugatione, a, habet ante, bam. Secunda enim persona in as, desinens, abiecta, s, assumit, bam, amo amas amabã, meo meas meabam. In alijs uero omnibus, e, productã, docebam, legebam, audiebã. In quarta tñ coniugatione est, qñ antiqui transmutantes locum uocaliũ, pro, i, &, e, ei, dipthongon proferre solebant. quã postea in, i, longam uerterunt, uti polibã, pro poliebã, munibã pro muniebam. In eo uero desinentibus uerbis eiusdem quartæ coniugationis, nec possumus aliter proferre præteritum imperfectum, nisi, i, ante, bam, seruantes, ut eo ibam, adeo adibã, ueneo uenibã, queo quibam. Nec mirũ cum hæc uerba ex secunda persona faciunt, tam præteritũ imperfectum q̃ futurum ad similitudinẽ primæ & secundæ coniugationis. Nam tertia & quarta coniugatio solet ex prima persona gignere tã præteritum imperfectum q̃ futurũ. Præteritum imperfectum mutatione, o, in, e, productam, & additione, bam, ut lego legebam, facio faciebam, audio audiebam. Futurum mutatione, o, in, am, ut lego legam, facio faciam, audio audiam. Exceptis in eo desinentibus, quæ, sicut supra diximus, à secũda persona faciunt prædicta tempora. Præteritum prefectum

tres habet motus in principio & in medio plerunq;,non tamen ſem
per,in fine uero ſemper. In principio & in medio & in fine, cædo
cecidi,cado cecidi. In medio & in fine,decerno decreui,porrigo por-
rexi. In fine tantum,pando pandi,defendo defendi. Eſt etiam inueni-
re quædam uerba, in quibus mouetur principium & finis, medio
integro manente,ut mordeo momordi,tondeo totondi. Pluſq̃ perfectũ
eoſdem motus habet,quos & præteritum perfectum à quo & na-
ſcitur. Futurũ principium quidem ſeruat in omnibus uerbis, finem
autem mouet,ut amo amas amabo,doceo doces docebo,eo is ibo,lego le
gis legam,audio audis audiam. Poſitio actiuorum,uel neutrorum uer
borum in,o,deſinit. & in prima quidem coniugatione pares habet
ſyllabas prima & ſecunda perſona. Prima enim mutat,o,in,as, &
facit ſecundam,ut amo amas,meo meas,hio hias. In ſecunda uero con
iugatione prima perſona in eo deſinit,quam in,es,productam mutans
facit ſecundam. Itaq; neceſſario una ſyllaba minor eſt ſecunda,doceo
doces,moneo mones. In tertia uero ſi,i,ante,o,habuerit prima perſo-
na abiecta,o,aſſumit,s,& facit ſecundam. itaq; minuitur una ſylla-
ba. ut cupio cupis, facio facis, ſapio ſapis. Alia uero quacunq; littera
ante,o,poſita,o,in,is,conuertens facit ſecũdam,ut ueho uehis,ruo ruis,
lego legis,gero geris. Excipiuntur fero,uolo,edo,quæ inæqualem ha
bent declinationem,ut Iuppiter Iouis, iter itineris, femur feminis.
Sic etiam in uerbis,ut fero fers, uolo uis uult, edo es eſt. de quibus
non incongruum uidetur eſſe in præſenti, quæ poſſumus rationabili-
ter tractare. Fero per conciſionem, ideſt per ſyncopam,i,litteræ ſe-
cundam & tertiam facit perſonam,fero fers fert,pro feris ferit. quod
puto differentiæ cauſa fieri, ne ſi feris ferit diceremus putaretur ab
eo eſſe,quod eſt ferio feris,cum nulla ſcripturæ eſſet differentia,quan
uis temporum ſyllabicorum eſſet. hoc autem in multis ſolet fieri di-
ctionibus,ut præter regulam habeant declinationes,uel accentus diffe
rentiæ cauſa, ut coniunx coniugis pro coniungis, ne uerbum putetur
eſſe. Et noſtrâs ultima circunflexa quando eſt nominatiuus ſingu-
laris ad differentiam pluralis accuſatiui. Pluralia ſupradicti uer-
bi in prima & tertia perſona ſecundum rationem tertiæ coniugati-
tionis proferuntur, ferimus ferunt. in ſecunda uero per conciſionem
fertis pro feritis. In præterito quoq; imperfecto, & in futuro regu
lam ſeruat tertiæ coniugationis,ferebam, feram feres feret. In om-
nibus quoq; alijs modis ſeruat rationem eiuſdem coniugationis, ex-
ceptis illis quæ ſolent à ſecunda perſona naſci. in his enim ſeruat
eiuſdem perſonæ conciſionem, ut fers fer, ferte ferto fertote, ferrem
ferre. Nam quæ à prima perſona accipiunt regulam, rectam decli-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.5.16

nationem sequuntur, ut fero ferebam feram. A' uolo quoq; secundam personam per concisionem, l, consonantis, & mutationẽ, o, in, e, & adiectione, is, per diphthongum proferebant antiquissimi, uolo ueis, pro uolis. sed, ei, diphthongum in, ī, longam, postea couerterunt more bœotio. Et possumus in hoc quoq; dicere, quod in fero fers uerbo dicimus, differentiæ causa hoc esse factum, ne si uolis diceretur dt̃us, uel a ltūs pluralis existimari posset nominis, quod est uola. uel ꝙ in græcis dictionibus plerunq; latini gaudentes breuitate, faciunt concisiones, ut in uocatiuis in, ie, desinentibus tam græcorum q̃ latinorum nominũ. Palladi pro Palladie, & Terenti pro Terẽtie. similiter πολυδεύκης Pollux, διδῶ do, ἐμὲ me. & in nominibus litterarum, pro alphabeta, a, b, dicentes. & in his anomalis uerbis, quæ sine dubio à græcis sumpsimus, fero uolo edo. Sum quoq; per abscisionem, i, finalis & additionem, s, in principio loco aspirationis, sicut ἕξ sex ἑπτὰ septẽ ἥμισυ semis & mutatione ει, in, u, εἰμὶ sum, ut διδῶ do, βούλομαι quoq; forte breuitatis causa uolo fecerunt diphthongo mutata, ut βοῦς bos & ποῦς pes. Tertia quoq; persona per concisionem, i, profertur, uult pro uolit. In hac quoq; o, in, u, conuertentes, uult dicimus, quamuis rationabilius sit uolt dicere, quo magis uetustissimi utũtur. In pluralibus prima quidem persona pro, i, u, habet penultimam, ut uolumus pro uolimus. Secunda uero persona per concisionem, i, profertur, tertiæ personæ singulari addita, is, sicut in alijs quoq; solet uerbis, ut amat amatis, docet docetis, legit legitis, fert fertis, est estis, uolt uel uult uoltis uel uultis. Tertia secundum formulam supradictæ tertiæ coniugationis à prima persona indicatiui, o, in, unt, conuersa profertur uolo uolunt. Per cætera quoq; tempora indicatiui hoc uerbũ seruat regulam tertiæ coniugationis, uolebam uolui uolueram, uolam uoles uolet. in imperatiuo deficit. nec mirum. quippe corrupta secunda persona indicatiui, ex qua solet impatiui secunda pſona nasci. tertia quoq; deficit q̃uis in hac coniugatione ex prima persona indicatiui fieri solet, mutata, o, in, at, ut lego legat, dico dicat, fero ferat. & poteramus ab eo quod est uolo dicere uolat, tamen ne dubitatio fieret significationis, non est ab authoribus usitatum. Vtimur ergo subiunctiuo pro hoc uelis uelit. Aliam quoq; quidã rationem de hoc conati sunt reddere, dicentes, ꝙ imperatiuus modus necessitatem significat, uoluntas autem libera debet esse. itaq; hoc uerbum quod carere debet necessitate, caret imperatiuo. Ex hoc tamen compositũ habet imperatiuum in secunda persona in, i, desinente, noli. Licet tamen & subiunctiuo ut supra diximus uti pro imperatiuo, idest uelis fac uelis. In prima enim & tertia persona plurali omnium uerborum, imperatiuus præsens si-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

milis eſt ſubiunctiuo. Optatiuus quoq; eiuſdem uerbi, tam in præſenti ſiue in præterito imperfecto q̃ in futuro ſimiliter corrumpit regulā, ut uellem & uelim. Et præſentis quidem quod & præteritū eſt imperfectum, cauſa eſt corruptionis, ſecūda perſona indicatiui ex qua oritur, futuri uero, ſynonymia, ideſt anceps ſignificatio. quæ fieret ſi uolā uolas uolat, uolamus uolatis uolant diceremus. itaq; pro uolam uelim authoritas non irrationabiliter tradidit dicere. & uolim tamen pro uelim proferebant antiqui. Cicero in .ij. de Natura deorū. Quo facilius id quod docere uolimus intelligi poſſit. Alia uero omnia quæ à prima perſona ſupradictæ coniugationis ſolent naſci integram ſeruant declinationem, exceptis ſupradictis ſynonymiæ cauſa. Edo quoq; per ſyncopā ideſt per conciſionem, d, litteræ facit ſecundam perſonā & per ſynæreſim, e, &, i, in, ei, diphthongō coacta, &, ei, diphthongo in, e, productam conuerſa differentiæ cauſa. ne ſi eis diceretur aliud ſignificare putaretur, edo es. quod non dubito differentiæ cauſa eſſe factum. ne ſi edis diceretur dubitationem faceret ſcriptura quō deberemus pronuntiare, e, productam an correptā. huic opponitur, cur igitur in prima perſona cū ſimilis eſſet dubitatio, hoc non eſt factū? ad quod dicendum q & ſi conciſio, d, litteræ facta eſſet multo maior fieret erratio. ſi enim eo diceretur pro edo, nulla eſſet, nō dico ſcripturæ ſed nec temporis differētia inter eo is, & eo quod pro edo poneretur. itaq; iure manſit integra prima perſona. Tertia uero naſcitur à ſecunda ꝑſona addita, t, es eſt. quod in hoc ſolo & alio uno inuenitur, ſum es eſt. Et certum eſt id quoq; fieri differentiæ cauſa, ne ſi ſecundū proportionem aliorum uerborum ſecunda perſona, s, in, t, conuertente tertia proferretur, es, et, ut doces docet, coniūctio non uerbū eſſe putaretur. Non ſolū aūt in omnibus æqualibus uerbis ſecunda ꝑſona, s, t, conuertit & facit tertiam, ſed etiam fero fers fert facit, quod eſt inæquale. Edo tn̄ in plurali numero ſeruat regulā tertiæ coniugatiōis, ut edimus editis edunt. ſimiliter in præterito imꝑfecto, & futuro edebā, edam. & in oībus quæ ſolent in hac coniugatiōe à prima perſona naſci, hoc eſt in tertia ꝑſona impatiui edat, & in futuro optatiui, quod eſt etiā ſubiunctiui præſens, edā edas edat. In oībus uero quæ ſolent à ſecunda naſci ꝑſona corruptā inuenies regulam coniugationis, es tn̄ producta, quā à ſecunda acceperunt ꝑſona, ſeruata ubiq;, es eſte eſto eſtote eſſent eſſe. Nec mireris ſi non ubiq; differentiā uel deffectionem faciat anceps ſignificatio. non ſolum enim in uerbis, ſed etiam in nominibus & alijs partibus orationis, eſt qn̄ faciunt differentiā uel accentuum uel litterarū mutatione auctores, eſt qn̄ nō faciunt. Ergo q̈a de præterito imꝑfecto loquentes anomalorū ratio coegit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

pluribus uti per mediũ uerbis, breuiter de illo repetamus, ut ad cætera facili uia peruenire possimus. Præteritum impfectum diximus à præsenti fieri, sic in prima quidem, & in secunda coniugatione, & quarta, in, eo, desinente, à secunda persona ablata, s, finali & addita, bam, ut amas amabã, doces docebam, is ibam. In tertiæ uero omnibus uerbis, & quartæ in, io, desinentibus, prima persona mutat, o, in, e, productam, & assumpta, bam, facit præteritum imperfectũ, lego legebam, facio faciebam, uenio ueniebã. Et in prima quidẽ coniugatione, & tertia, & quarta in, io, desinente, una syllaba uincitur prima præsentis persona, à præterito imperfecto, meo meabam, dico dicebam, munio muniebam. in secunda uero, & in quarta in, eo, desinẽte pares habet syllabas, doceo docebam, eo ibam. Nec mirum cum hæc minuunt secundam personã una syllaba, sicut supra dictum est, doceo doces, eo is. Prima autem pares habet in utraq; persona syllabas, curo curas. Tertia uero in omnibus alijs absq; in, io, desinentibus, ut lego legis, ruo ruis, traho trahis. Sed quamuis in, io, desinentia soleant minui in secunda persona, tam tertiæ q̃ quartæ coniugationis ut facio facis, aperio aperis, tamen non à secunda, sed à prima faciunt præteritum imperfectum, sicut docuimus.

De præterito perfecto.

P Ræteriti perfecti multiplices & uariæ sunt regulæ. Itaq; cõmodum putauimus, primo, quæ in eo generalia esse contemplati sumus, disserere, postea uero per singulas syllabas tractare de eo. Omne igitur præteritum perfectum primam personam in, i, terminat, amaui, docui, dixi, comperi, & assumpta, sti, facit secũdam, amauisti, docuisti, dixisti, comperisti. T, uero adscita, & correpta i, tertiam, amauit, docuit, dixit, cõperit. Mus, primã pluralem, amauimus, docuimus, diximus, cõperimus, i, tamen penultima correpta. Secunda pluralis à sua singulari fit, addita, s, amauistis, docuistis, dixistis, cõperistis. Tertia autem ex prima singulari nascitur, i, finali cõuersa in, e, productã, & addita, runt, uel, re, ut amauerũt uel amauere, docuerunt uel docuere, dixerunt uel dixere, cõpererunt uel cõperere. Et nascitur hoc quoq; tẽpus à præsenti, sicut mox docebimus, & uel pares habet cum eo syllabas, ut iuuo iuui, moneo monui, lego legi, munio muniui. uel minuitur una syllaba, ut facio feci. fugio fugi, uenio ueni. uel uincit una syllaba, ut oro oraui, curro cucurri. Si sint primæ coniugationis abũdat ptũm una syllaba, accuso accusaui, domo domui, sto steti. exceptis duobus, iuuo iuui, lauo laui. Antiqui tñ hæc quoq; secundũ analogiã sæpe proferebant. Vnde Terentius in Eunu.
» Dum hæc mecum reputo arcessitur lauatum interea uirgo, lauatum

dixit qđ est à lauaui, pro lautū uel lotū. In secundæ uero coniugatiōis, et tertiæ uerbis in, io, desinētibus, & in omnibus quartæ nunq̄ crescit ptūm perfectum, sed uel pares habet præsenti syllabas, uel minuitur. Pares, ut pareo parui, habeo habui, cupio cupiui, munio muniui, aperio aperui. Minuūtur una syllaba, ut augeo auxi, ardeo arsi, uideo uidi, facio feci, comperio comperi. In alijs uero omnibus uerbis tertiæ coniugationis, modo pares habet, modo una syllaba uincit, nūq̄ autem minuitur. Pares, ut ago egi, frango fregi, uinco uici. Vincit, ut credo credidi, arcesso arcessiui, occulo occului, curro cucurri. Et notādum est in omnibus uerbis disyllabis, quibus interposita est consonās, φ si pares sint in præterito et in præsenti syllabæ, penultima uel natura uel positione producitur, siue sit in præsenti longa siue nō, ut iuuo iuui, rego rexi, frāgo fregi, lego legi, scando scandi, ludo lusi exceptis scindo scidi, findo fidi, bibo bibi. Si enim pura sit penultima in plerisq; corripitur, & in ptō, ut luo lui, nuo nui, spuo spui, suo sui, ruo rui, eo ij inuenitur et iui. In paucis producitur, ut struo struxi, fluo fluxi, neo neui. Idē fit ēt cū à trisyllabis præsentibus disyllaba fiunt præterita, ut sedeo sedi, uideo uidi, facio feci, capio cæpi, iacio ieci, augeo auxi, ardeo arsi, foueo foui, faueo faui. In crescētibus uero, in quibus repetitio fit principij per præteritū, penultimæ uel ante penultimæ principalis syllabæ pn̄tis tempora seruātur in præteriti penultima, ut cædo cæcidi, curro cucurri, parco peperci, pēdo pepēdi, mordeo momordi, tondeo totōdi, spōdeo spopondi, fallo fefelli, pedo pepedi, cado cecĭdi, cano cecĭni, pario pepĕri, posco popōsci, tēdo tetēndi. Excipiūtur pēllo pepŭli, tāngo tetĭgi, pāngo pepĭgi pūngo pupŭgi, dīsco didĭci, pcēllo percŭli, & tūndo tutŭdi. Vnde Horatius Epistolarum libro secūdo. Speratum meritis diram qui contudit hydrā. Et in prima qdem coniugatione principium immobile manet, in supradicto tempore, exceptis quatuor uerbis, sto steti, do dedi, lauo laui, iuuo iuui. Illa enim duplicant consonantem, hæc uocalem in præsenti correptam penultimam, in præterito perfecto producunt. quod in nullo alio supradictæ coniugationis accidit uerbo. In secunda uero & tertia omni loco est ubi inuenimus moueri litteras uel syllabas præsentis. Per singulas igitur tam uocales quam consonantes, per ordinem ostendemus solitas fieri mutationes. A, breuis modo manet eadem, ut careo carui, rapio rapui, ualeo ualui. modo producitur, faueo faui. modo mutatur in, e, correptam, ut cado cecidi, tango tetigi. modo in, e, productam, ut ago ēgi, facio ēci, iacio iēci, frango frēgi. producta uero non mutabitur, rādo rāsi, pāreo pārui. Et sciendum φ cū, ā, bruis in e, productam conuertitur, uel disyllabū est, tā præsens quā præteritū,

ut ăgo ēgi, frăngo frēgi. uel à præsenti trisyllabo præteritum disyl-
labum fit, ut facio feci, iacio iēci. in, e, uero correptā ex contrario. quando
à præsenti disyllabo præteritum fit trisyllabum. ut cado cecidi, tan-
go tetigi. E correpta modo eadem manet, ut egeo egui. modo produ-
citur, ut lego legi, sero seui, sedeo sedi, cerno creui, uenio ueni. modo
mutatur in, ā, productam, ut sterno straui. modo in, ī, correptam, ut eo
ij. modo in, i, productam, ut tero triui. modo in, ŭ, correptam, ut doceo
docui, moneo monui. Producta si fuerit in præterito quoque producitur,
uel natura uel positione, ut cedo cessi, credo credidi. I, correpta modo
manet eadem, ut niteo nitui. modo producitur ut uideo uidi, cupio cu-
piui. modo in, e, conuertitur uel natura uel positione longam, ut inci-
pio incepi, aspicio aspexi. modo in, ŭ, correptā, ut rapio rapui. produ-
cta manet eadē ut figo fixi, rideo risi, nitor nisus, fido fisus. O, corre-
pta modo manet eadem, ut doceo docui, condo condidi. modo produci-
tur, ut moueo moui foueo foui, fodio fodi. O, producta in quibusdā
manet, ut oro oraui, dono donaui, in alijs corripitur, ut pono posui,
cogo coegi. V, correpta modo manet eadem, ut ruo rui, modo produci-
tur natura uel positiōe, ut fugio fugi, struo struxi, fluo fluxi. Producta
quoque modo manet, modo mutatur, manet, ut excūdo excūdi, lūdo lū-
si. mutatur in, ŭ, correptam, ut pūngo pupŭgi, tūndo tutŭdi. Ae, diph-
thongus in quibusdam manet, quæro quæsiui, lædo læsi, in alijs mu-
tatur in, i, productam, cædo cecidi. Au, manet eadē, ut augeo auxi, hau-
rio hausi. mutatur in uno anomalo in, abs aufero abstuli. B, manet bi-
bo bibi, habeo habui, mutatur in, ps, uel duo, ss, scribo scripsi, nubo nu-
psi, iubeo iussi. Quæritur tamen de scripsi & nupsi, cur nō per, b, sed
per, p, scribātur. & est euphoniæ causa, quod in principio syllabæ, b, an-
te, s, uel ante, t, inueniri nō potest, ut ipse, aptus. Nam absonus & absti-
nens & obtinens & similia non in eadem syllaba habent coniunctas
b, &, s, &, b, &, t, cum præpositio separatim est syllaba accipienda.
Igitur participia quoque supradictorū uerborum rationabiliter per,
p, &, t, scribuntur, scriptus, nuptus, & nomina ex his deriuata, scri-
ptor, nuptiæ. C, modo manet, ut doceo docui, facio feci. modo duplica-
tur, ut cano cecini, cado cecidi, cædo cecidi. modo trāsit in, s, ut mulceo
mulsi, farcio farsi. modo in, x, ut duco duxi, sancio sāxi. D, manet ea-
dē, cădeo cădui, defendo defendi. duplicatur perdo perdidi, credo cre-
didi. trāsit in, s, lædo læsi, uel in duas, ss, cedo cessi. F, manet ferueo fer-
ui, uel ferbui, frăgo fregi. duplicatur fano fefelli. G, seruatur eadem,
egeo egui, lego legi. mutatur in, s, ut algeo alsi, turgeo tursi, mergo mer
si, uel in. x, ut frigeo frixi, augeo auxi, pingo pinxi, mingo minxi, tin-
go tinxi. subtrahitur, gigno genui. H, est ubi manet integra, habeo ha-

bui.eſt ubi mutatur in,x,traho traxi,ueho uexi.L, manet per ſe, ut
oleo olui,alo alui,occulo occului, uel mutatur in,s,ut uello uulſi, uel
ſubtrahitur ut percello perculi, pello pepuli.M,manet , timeo timui,
emo emi.aſſumit,pſ,demo dempſi,como compſi,promo prompſi.gemi
natur,mordeo momordi.ſubtrahitur rumpo rupi.N,ſeruatur eadē,
moneo monui,aſſumit,s,maneo manſi . mutatur in,s,pono poſui , uel
in,ps,tēno tempſi,uel in,u,loco conſonantis,ſterno ſtraui,decerno de
creui.ſubtrahitur linquo liqui,uinco uici.P, manet ſapio ſapui uel ſa
piui,rapio rapui,pareo parui,peto petiui.repetitur,pello pepuli,par
co peperci,pendeo pependi.aſſumit,s,repo repſi,ſcalpo ſcalpſi.dupli
catur,reperio repperi.Q,manet eadem,quæro quæſiui,queo qui-
ui.tranſit in,s,ut torqueo torſi.R,manet,curro cucurri,terreo terrui.
tranſit in,s,quæro quæſiui,uro uſſi,haurio hauſi,uel in,u,conſonantis
loco,tero triui.S,manet cenſeo cenſui,arceſſo arceſſiui.T,manet, uerto
uerti,tranſit in,s,mitto miſi,concutio concuſſi.X,manet texo texui,ne
xo nexui.Sunt igitur formæ generales præteriti perfecti.yiij . In,ui,
ſyllabam.in,ij.in,ui,diuiſas.in,ſi.in,xi.& in.i,antecedente conſonan
te quæ in præſenti tempore ante.o,uel,eo,uel,io,inuenitur,& quæ in
principio geminat conſonantem, & quæ in fine.Et in,ui,quidem qua
tuor coniugationum ſunt uerba quæ terminant præteritum, ut amo
amas amaui,fleo fles fleui,cupio cupis cupiui,munio munis muniui.
In,ij,uero tertiæ & quartæ,quæ in,ui,deſinentia intercepta,u,con
ſonante corripiunt,i,penultimam,ut cupiui cupij,arceſſiui arceßij,ſi-
ui ſij,muniui munij,audiui audij . In,ui , diuiſas omnium coniugatio-
num uerba inueniuntur terminantia,primæ,tono tonas,tonui,ſeco ſe
cas ſecui.Secundæ teneo tenes tenui, habeo habes habui . Tertiæ an-
nuo annuis annui,pono ponis poſui,alo alis alui . Quartæ proſilio
proſilis proſilui,aperio aperis aperui . In ſi , ſecundæ & tertiæ &
quartæ.Secundæ ardeo arſi,rideo riſi , ſuadeo ſuaſi.Tertiæ ludo lu
ſi,cedo ceſſi,uro uſſi,ſcalpo ſcalpſi.Quartæ,raucio rauſi, haurio hau
ſi,farcio farſi.In,xi,ſimiliter ſecundæ & tertiæ & quartæ.Secun-
dæ augeo auxi,frigeo frixi,mulgeo mulxi. Tertiæ, duco duxi , pingo
pinxi,coquo coxi,uiuo uixi.Quartæ,uincio uinxi,ſancio ſanxi.I,ha-
bent poſt conſonantem poſitam ante,o,uel,eo,uel,io , præſentis tempo-
ris,& in prima,ut iuuo iuui,lauo laui.& in ſecunda , ut prandeo
prandi,ſedeo ſedi,uideo uidi, foueo foui.& in tertia bibo bibi , lego
legi,defendo defendi,fugio fugi,fodio fodi.& in quarta reperio rep
peri. comperio comperi. Geminant conſonantem , in prima quidem
coniugatione duo monoſyllaba , do dedi , ſto ſteti.In ſecunda princi-
pales modo ſyllabæ,mordeo momordi,tondeo totondi . In tertia ali.is

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

principales, aliàs finales. Principales quidẽ, ut disco didici, cano cecini, pello pepuli. Finales uero, ut credo credidi, uẽdo uendidi. Formis igitur generalibus præteriti cognitis, nunc necessariũ esse existimo de penultimis quoque uniuscuiusq; formulæ syllabis generaliter tractare. non minus enim hæ quoq; ad omnem rationem declinationis, tã præteriti perfecti q̃ plusq̃perfecti, necnon & participiorum eiusdẽ temporis necessariæ sunt. In, ui, terminãtium omnis penultima longa est, uel natura uel positione. & uel in præsenti quoq; habent, u, loco consonantis, ut iuuo iuui, lauo laui, moueo moui, caueo caui, paueo paui, faueo faui, foueo foui, uoueo uoui, uoluo uolui, soluo solui. uel à secunda psona præsentis nascuntur, abiecta, s, & assumpta, ui, ut amas amaui, oras oraui, fles fleui, comples compleui, cupis cupiui, audis audiui. Vel pro, n, uel, r, uel, sc, quæ in præsenti tẽpore inueniuntur ante, o, u, habent loco consonantis principalem extremæ syllabæ in præterito perfecto, ut sino siui, decerno decreui, tero triui, quiesco quieui, pasco paui. Et primæ quidem coniugationis, & tertiæ uerba in, ui, syllabam facientia, præteritum perfectum, quæ à prima persona nascuntur, pares habent, tam in præsenti q̃ in præterito perfecto syllabas, ut iuuo iuui, lauo laui, sterno straui, sino siui, tero triui, adscisco adsciui. excæpto quæro quæsiui, pono posiui antique, quod nunc dicimus posui. Quæ uero à secunda persona nascuntur superant in præterito eãdem secundã personam una syllaba, ut accusas accusaui, deles deleui, cupis cupiui, munis muniui. Secundæ uero, quæ. u, loco consonantis ante, eo, habent producunt antepenultimam, quæ in præsenti corripitur, &, eo, in, i, conuertentia una syllaba minuuntur in præterito perfecto, ut caueo caui, moueo moui, paueo paui, uoueo uoui, faueo faui, foueo foui. In, ui, diuisas præteritum perfectum exire in omni coniugatione inuenitur. & si uocalis sit penultima ante, o, in præsenti, pares habet syllabas eius præteritũ. Inueniuntur autem eiusmodi uerba in secunda uel tertia uel quarta coniugatione, ut doceo docui, moneo monui, rapio rapui, abnuo abnui, aperio aperui, cooperio cooperui. Sin uero consonans sit ante, o, in præsenti, præteritum una syllaba abundat, quod in prima quidem coniugatione in omnibus in, ui, diuisas terminantibus præteritum inuenies, ut domo domui, ueto uetui, sono sonui, seco secui. In tertia uero hoc idẽ obseruatur in his omnibus, quæ non habent uocalem ante, o, ut oculo ocului, tremo tremui, pono posui, sucino sucinui. quod in secũda uel quarta coniugatione non põt inueniri, cum hæc, i, illa, e, semper habeant ante, o, finalem. Et attendendum ꝙ penultimæ uel antepenultimæ præsentis tempora seruant in huiuscemodi præterito, siue pares habeant syllabas, siue abũdent,

ut domo domui, ueto uetui, tremo tremui, uolo uolui, pareo parui, candeo candui, habeo habui, aperio aperui. excepto uno, pono posui. quod cum in præsenti producat penultimam, po, in præterito eandem antepenultimam factam corripuit. Nec mirum cum solum hoc in, no, desinens, & n, in, s, mutauit in præterito, & in, ui, diuisas terminauit, & sicut supra diximus ueteres, in, ui, quoq; syllabam hoc protulerũt. Omnis autem penultima supradictæ formæ, hoc est in, ui, diuisas desinentium corripitur. Raro enim in latinis dictionibus uocalem penultimã ante alterã uocalẽ productã inuenies ideo autẽ diximus raro, quia in fio uerbo authores producunt penultimã, ut Virg. in Buc. Omnia uel medium fiant mare uiuite syluæ. In, ius, enim terminantis genitiui penultima anceps est. In græcis autem dictionibus sæpe hoc inuenitur, ut Menelaus, spondeus, dia. In, si, terminantium perfectũ penultimæ, uel natura, uel positione producuntur. Natura, ut rideo risi, ludo lusi, haurio hausi, raucio rausi. Positione, uel geminata, s, ut gero gessi, cedo cessi, premo pressi, uro ussi, percutio percussi. Vel, n, l, r, p, ante, si, positis, ut algeo alsi, maneo mansi, ardeo arsi, tergeo tersi, repo repsi, scalpo scalpsi. Et secundæ quidem uel quartæ minuunt unam syllabam in præterito, ut rideo risi, suadeo suasi, urgeo ursi, ardeo arsi, farcio farsi, raucio rausi, sarcio sarsi. Tertiæ uero pares habent syllabas, tam in præsenti, q̃ in præterito, nisi uocalem habeant ante, o, ut ludo lusi. mitto misi, rado rasi, rodo rosi. Si enim uocalem habeant minuunt ea quoq; una syllaba, ut concutio concussi, excutio excussi. Secunda enim quoq; & quarta ideo minuunt, quia uocales habent ante, o. In, xi, terminantia præteritum perfectum secundæ & tertiæ & quartæ coniugationis inueniuntur. Et tunc tantum natura quoq; producunt penultimam, quando sit, e, penultima, ut rego rexi, tego texi, illicio illexi. In alijs enim positione sunt longæ tantum, ut traho traxi, uincio uinxi, duco duxi. quod ostenditur esse correptum ex nomine quod ab eo deriuatur, & corripitur dux ducis, sicut rexi produci approbatur ex nomine quod ab eo nascitur, rex regis. Quæritur igitur an luceo luxi debeat natura producta accipi, cum lux producatur. in quo etiam illud quæritur, nomen'ne à uerbo, an magis ex nomine uerbum natum sit? quod esse mihi uerius uidetur. quomodo ab igne igneo & ignesco, & à flamma flammo flammasco. Quæ præsentis temporis consonantes seruantia ante, o, uel, eo, uel, io, positas easdem ante, i, habent finalẽ in præterito penultimas, uel natura uel positione habent productas, siue sint in præsenti correptæ siue productæ, ut iuuo iuui, lauo laui, uideo uidi, sedeo sedi, faueo faui, lego legi, defendo defendi, fodio fodi, fugio fugi, uenio ueni. Exci-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

piuntur quæ in præſenti penultimam.i,habent correptam,eãq; ſeruant in præterito quoq; penultimam. Ea enim nõ prducatur in præterito per hanc formam, & ſi in præſenti poſitione ſit longa,ut bibo bibi, findo fidi, ſcindo ſcidi. Et ſciendum ꝙ in his quoq; in,eo, uel in,io,deſinentia uerba una ſyllaba minuuntur in præterito,ut ſedeo ſedi, foueo foui, moueo moui, paueo paui, prandeo prandi, uenio ueni, reperio repperi. quod notandum eſt, ꝙ antepenultimam, non penultimam produxit poſitione. Alia uero pares habent ſyllabas cum præſenti, ut iuuo iuui, lego legi, frango fregi, defendo defendi, ago egi. Repetunt conſonantes primæ quidem coniugationis duo monoſyllaba, do dedi, ſto ſteti, & ex his compoſita, reddo reddidi, reſto reſtiti. habent autem penultimas breues. Secundæ uero in principio repetunt quædam, & habent penultimas poſitione longas, ſicut in præſenti antepenultimas, ut tondeo totondi, mordeo momordi, ſpondeo ſpopondi, pẽdeo pependi. Tertiæ autem quædam in principio repetũt, quædam in fine. In principio repetentia, ſi in præſenti penultimam breuem habuerint, in ptõ quoq; corripiunt eam, cado cecidi, cano cecini, pario peperi. Sin longa ſit in pñti penultima naturaliter, in præterito quoq; producitur, ut cædo cecidi, pedo pepedi. Sin poſitione ſit in preſenti penultima longa, eſt quando ſeruatur in præterito, eſt quãdo abiecta conſonante corripitur. ſeruatur in his poſco popoſci, parco peperci, fallo fefelli, tendo tetendi, pendo pepẽdi, curro cucurri. abiecta conſonante corripitur in his, diſco didici, pello pepuli, tango tetigi, pango pepigi, pũgo pupugi, tundo tutudi. Et attendendum ꝙ omnia ea quæ geminant principalem ſyllabam, ſeruant non ſolum conſonantem, uerũ etiam uocalem primæ ſyllabæ præſentis temporis, tam in prima, q̃ in ſecunda ſyllaba, niſi, a, ſit. ea enim in, e, conuertitur. ut poſco popoſci, tendo tetendi, pendo pependi, curro cucurri, diſco didici, pungo pupugi. excipitur pello pepuli. A, uero in, e, mutatur, fallo fefelli, parco peperci, tango tetigi, pango pepigi, cano cecini, cado cecidi, pario peperi. & uide ꝙ ſi penultima lõga ſit, ea quoq; ſeruat, e, ut parco peperci, fallo fefelli, ſin breuis ĩ, i, cõuertitur ut tetigi, pepigi, cecini, cecidi. In hac enim coniugatione, ideſt tertia ẽt in fine fit repetitio eiuſdem ſyllabæ, ubiq; penultima correpta, uendo uendidi, credo credidi, reddo reddidi. Et ſciendum ꝙ una ſyllaba abundat præteritum, in quo fit repetitio principalis uel finalis, tam in prima, q̃ in tertia coniugatione. niſi, i, ſit ante, o. ut do dedi, ſto ſteti, reſto reſtiti, curro cucurri, parco peperci, cano cecini, cado cecidi. pario uero, quia, i, habuit ante, o, pares habuit ſyllabas, tam in præſenti, q̃ in præterito perfecto pario pepi. Quoniam igitur de generibus præteriti pfecti temporis uerborũ for-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

mis collectim docuimus, nunc separatim per singulas coniugationes de uarijs eiusdem temporis speciebus, cuius difficillima est tractatio, omnium uerbi quæstionum disserere conemur.

De prima coniugatione.

PRimæ coniugationis uerba à secunda persona indicatiui modi, quæ in, as, desinit, tam in actiua q̃ in neutrali significatione, abiecta, s, & addita, ui, faciunt præteritum perfectũ, ut amo amas amaui, oro oras oraui, accuso accusas accusaui, meo meas meaui, hio hias hiaui, flo flas flaui, no nas naui. Excipiuntur hæc quæ in, ui, diuisas faciunt præteritum subtracta, a, domo domas domui, crepo crepas crepui, frico fricas fricui, mico micas micui, seco secas secui, sono sonas sonui, tono tonas tonui, ueto uetas uetui, plico plicas plicui uel plicaui, quod maxime in compositis dinoscitur. Nã cum præpositione, magis per, ui, diuisas, cum nomine uero cõpositum, per, aui, terminat perfectum, ut implico implicui, applico applicui, explico explicui, replico replicui, complico complicui. duplico uero duplicaui, triplico triplicaui, multiplico multiplicaui. Inuenitur tamen etiam cũ propositione in, aui, faciens præteritum, sed in raro usu. Pacuuius.
» Quæ te applicauisti tamen ærumnis obruta. Cicero Rhetoricorum. ij.
» Quod in itinere tam familiariter se applicauerit. Varro de Poetis
» lib. i. Deinde ad Siculo se applicauit. Cubo quoq; cubui facit, à quo cõposita tam primæ q̃ tertiæ coniugationis inueniuntur, eundem tamen habent perfectum, incubo incubas incubui, & adiecta, m, incumbo incumbis incubui. Nexo quoq; nexas uel nexis, ut Probo placet, ne-
» xui. Virg. tamen in. y. Nexantem nodis seq; in sua membra plicantẽ, secundum primam protulit coniugationem. Liuius uero in Odyssea.
» Nexebant multa inter sese flexu nodorum dubio. Actius in Deipho-
» bo. Nos continuo ferrũ eripimus, omnibus manicas neximus. Necto tamen eius est primitiuum. Nam quomodo à participio amplexus, quod ex uerbo nascitur amplector, fit uerbum frequentatiuum amplexor amplexaris, Sic à participio nexus quod nascitur à uerbo necto, fit frequentatiuũ nexo nexas. Vnde manifestũ est ꝙ rationabilius hoc secundum primam coniugationem protulit Virgilius. à necto tamen similiter nexui protulerunt pleriq;. Quidam tñ etiam nexi, necto nexi
» dicentes & nexus, ut flecto flexi & flexus. Virg. tñ in. y. Aenei. Et
» paribus palmas amborũ innexuit armis. Lucilius in. y. Hic solus ui
» gilauit opinor, & cũ id mihi uisus facere est, tum retia nexit. Supra dictis addunt quidã neco necaui uel necui, sicut & Probus, & Carisius, & Diomedes. ideoq; participiũ præteriti passiuum necatus à necaui, & nectus à necui facit. Hora. in. i. Epistola. Spem mentita seges

» bos est enectus arando. Liuius ab Vrbe cōdita. xxi. Fame, frigore, illu-
» uie, squallore enecti. Cicero Tusculanarū. ij. Ennectus siti Tantalus.
sed propie necatus ferro, nectus uero alia ui peremptus dicitur. En-
» nius. Hos pestis necuit, pars occidit illa duellis. Excipiuntur præterea
hæc quatuor, do dedi, sto steti, iuuo iuui, lauo laui. quod antiqui tertiæ
quoq; coniugationis declinatione proferunt, lauo lauis lauit. Plautus
» in Pseudolo. Gestas tabellas eas lachrymis lauit. Virg. in. x.
» = lauit improba teter, Ora cruor. Idem in tertio. = fluidum lauit
» inde cruorem. A` do quoq; composita, & à monosyllabis præpositio-
nibus tertiæ sunt coniugationis, ut addo addis, reddo reddis, trado tra
dis, prodo prodis. Nam circundo circundas facit, quia circùm & dis-
syllabum, & magis aduerbiū est, & hoc solum uerbū primæ coniu
gationis, a, penultimam in præsenti, & præterito imperfecto, & fu-
turo, & infinito, & participio præteriti temporis & futuri corri-
pit. damus datis, daris, datur, dabam, dabo, dare, daturus, datus. Et
quæ ex hoc solent fieri, ut dabamini. Da enim ubiq; ante finem cor-
ripitur in hoc uerbo simplici. ut daturus datum datu dator, ut Vir-
gi. in primo Aeneidos.

» Vix è conspectu siculæ telluris in altū, Vela dabant. In eodem.
» Ad sit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. In eodem.
» O` passi grauiora, dabit deus his quoq; finem. In eodem.
» Si datur Italiam socijs & rege recepto. Idem in. iij.
» Et pater Anchises dare fatis uela iubebat. Idem in. vi.
» Cui datus hærebam custos cursusq; regebam. Persius.
» Quin damus id superis de magna quod dare lance,
» Non possit, magni Messalæ lippa propago? A` sto quoq; cōposita ser-
uant duplicationē præteriti, ut resto restiti, consto cōstiti, presto presti.
Ouid. tñ abstit pro abstitit protulit in. xi. Meta. Alcyones lachrymas,
» quæ pars admonet, abstit. Et absisto enim & absto abstiti facit. Supinū
uel participiale in, um, desinens omnia primæ coniugationis uerba,
quæ in, aui, præteritum terminant, ui, in, tum, conuertentia faciunt, ut
amaui amatum, oraui oratū, flaui flatum. Quæ uero in, ui, diuisas
desinunt, si, c, ante, o, habuerint, mutant, ui, in, tū, ut frico fricui frictū.
» unde Iuuenalis in. ij. = si prurit frictus ocelli, Angulus. Similiter seco
secui sectum. Sic ergo necui nectum facit. Ouid. in. iiij. Metamor.
» Nec tu iam poteras enectum pondere terræ,
» Tollere nympha caput. Mico quoq; micui mictum debet facere. Sed
dubitationis causa, quia mingo quoq; mictum facit in usu non inuenı-
tur. quamuis ab eo uerbo cōpositum, dimico dimicaui faciat & dimi
» catum. Liuius in. xxxiij. Iusta quoq; acie, & collatis signis dimicatū.

Quidā authores uſi ſunt dimicaui, q̄q̄ emico emicui facit. Luca. in. i.
» Qualiter expreſſum uentis per nubila fulmen, Emicuit. Plico etiā &
plicatum & plicitum facit, quia & plicaui & plicui. ex eo igitur cō
poſita penultimam. a, uel. i, habent in ſupino, duplicaui duplicatum,
explicaui explicatum, implicui uel implicaui, quod in raro uſu eſt im
» plicitū & implicatū. Vnde Lucanus in. ij. Implicitas magno Cæſar
» torpore cohortes. Cicero uero in Piſone. Quid auaritiæ quæ criminu=
» bus infinitis implicata eſt ſummam nunc explicem? Idē in eodem. Fa
» miliaritate, implicatus. Saluſtius in. iiij. hiſtoriarum. Implicatæ rates
» miniſteria prohibebāt. Alia uero in, ui, diuiſas præteritū deſinentia
ui, in, itū, conuertunt in ſupino penultima correpta, domui domitū,
cubui cubitum, tonui tonitū, ſonui ſonitū. Horatius tn̄ in Epodo. Into=
» nata protulit ſecundum analogiam pro intonita. Non me lucrina iu-
» uerint conchilia, Magis'ue rombus, aut ſcari, Si quos eois intonata flu
ctibus, Hyems ad hoc uertat mare. uetui uetitum, crepui crepitum,
accubui accubitum. Statius in. i. Achil.
» = quem quiſq; ſacraſſet Accubitu genioq; locum. Hæc tamen ipſa &
ſecundum tertiam uetuſtiſſimi protuliſſe inueniuntur coniugationem,
ut Ennius in. xi. Annalium.
» Tunc clypei reſonunt & ferri ſtridit acumen. Idē in. xiij. Littora
» lata ſonunt. Accius in Clytemneſtra. Sed ualde reſonunt regiæ. Lucre
» tius in. iij. caligare oculos, ſonere aures ſuccidere artus. Steti uero ſtatū
ſupinum penultima producta debet facere. Vnde Lucanus in. ij. Con
» ſtatura fides ſuperū. Cum datum & datus, ſicut ſuperius oſtendi-
mus corripiant, a, penultimā. Eſt tamen in hoc quoq; notandū q̄ no-
mina ab eo deriuata, a, penultimā corripiunt & antepenultimā, ut
» ſtatus ſtata ſtatū ſtabilis. Lucanus in. x. = quorū ſtata tēpora flatus.
» Idem in quinto. Et quā nō ſtabili, tremulo ſed culmine cuncta, Deſpi-
ceret. Cōpoſita ab eo uarie uetuſtiſſimi protulerunt, aſto aſtitum &
aſtatum, præſto præſtitū & præſtatum. Aemilius Porcina, orator in
» oratione. Vti lex Aemilia abrogetur. Tempore aſtiturū, atq; petitu-
» rum me eſſe. Brutus in Epiſtolis. Occiſo Caio Cæſare poſtq̄ mare tran
» ſierat præſtatum eſt. V, quoq; longam ante, tum, unū habet, iutum, et
ab eo cōpoſitum adiutum. Au, quoq; unum lautum, q̄uis uetuſtiſſimi
» ēt lauatum ſolebant dicere. Vnde Terent. in Eun. Abeunt lauatum.
» perſtrepuit, pro lautum. & Ouid. in. iij, Faſtorum.
» Siluia ueſtalis (quid enim uetat inde moueri,) Sacra lauaturas mane
» petebat aquas. Potum quoq; pro potatum. Virg. in. Bucolicis.
» Et potum paſtas age Tityre & inter agendum. Terentius autem in
» Phor. Perfecte protulit. Nam potaturus apud me eſt. Virg. in Buco.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Huc ipsi potũ uenient per prata iuuenci. Idẽ in.iiij. Georg. Quoq;
» modo potis gauderẽt intyba riuis. Lucanus in quinto. Strymona sic ge
» lidum bruma pellente relinquunt, Poturæ te nile grues. Sciendũ autẽ
ꝙ in, um, desinens supinũ, accepto uerbo infinito quod est ire, facit infi
niti futurũ, ut oratum ire, domitũ ire, lautum ire, uel lauatum ire, sta
tum ire. Frequenter tñ antiquissimi neutro participio futuri adde-
bant esse, & infiniti futurũ significabant, oraturũ esse pro oratũ ire
» dicentes, & facturũ esse, pro factum ire. Cato in.v. originũ. Illi polli
» citi sese facturũ omnia. per eclypsin esse, pro factum ire. quod græci
dicunt ποιήσειν, quod est infinitum futuri. Lucilius in.xvij. ad Pene-
lopam cõuersus ait. Nupturum te nupta negas, ꝙ uiuere Vlyssem spe
» ras. In hoc quoq; subaudiendũ est esse, idest nupturũ esse, pro nuptum
» ire, καμηθήσεσθαι. Sylla in.xxi. rerum suarũ. Ad summam perniciem
» rempublicam peruenturam esse, pro peruentum ire, ἐλεύσεσθαι.

De secunda coniugatione.

Ecunda cõiugatio in, eo, desinit. Et ea terminatio propria est
s secundæ coniugationis. exceptis paucis primæ coniugationis,
meo meas, beo beas, laqueo laqueas, nauseo nauseas, enucleo
enucleas, creo creas, screo screas, calceo calceas, quod alij calcio calcias.
& quartæ duobus, eo is, queo quis, & quæ ex his componuntur, ut
adeo, redeo, pereo, ueneo idest uenum eo, ineo, nequeo. I, antecedẽte unũ
inuenitur, cieo cies, hoc est uoco. Vnde Virg. in.i. Bella cient primáq;
» uetant consistere terra. Idem in.vi. Aere ciere uiros martemq; accen=
» dere cantu. Inuenitur tamen, hoc idẽ ẽt in, io, desinens quartæ coniu=
» gationis. Vnde Statius in.iiij. Theb. = suus excit in arma Antiquã ti-
» rynthia deus. Luca. in.ij. Nũc urbes excite feras, date gentibus arma.
» Lucre. = aurarum cimus adortus. Liuius in.xviij. Aduersus interfe-
» ctores. C. Cæsaris ultoribus manũ cõparans concibat. Præteritũ eius
» tam in ui q̃ in ij desinit ciui uel cij. Lucanus in.vij. = quantas in præ
» lia nunq̃, Conciuere manus. Virg. in.v. Famáq; finitimos & clari no
» men Acestæ Excierat. Obseruandũ aũt in omnibus est uerbis, ꝙ si mi
nuat præsentis syllabas præteritũ, necessario penultimã producit, siue
correpta, siue producta sit in præsenti, nisi syncopã patiatur, ut cieo
ciui, & per syncopã cij rideo risi, faueo faui, augeo auxi, moueo mo-
ui, sedeo sedi, facio feci, fugio fugi, fodio fodi, uenio ueni. Ergo liqueo
licui, & langueo langui, pares habent in præterito, & in pñti sylla
bas. Corripiũt enim penultimas præteriti, idq; usus cõprobat. Ouid.
» in.vi. Metam. Imposito fratri moribunda relanguit ore. Idẽ in.iiij.
» = nectare corpus Delicuit. Idem in.vij.
» Delicuit stagnumq; suo de nomine fecit.

V,loco cõſonantis ante,eo,habentia,eo,in,i, cõuerſa faciunt præteritũ
& producũt penultimã neceſſario ſecundũ præmonſtratum regulã,
ut moueo moui,foueo foui,caueo caui,paueo paui,uoueo uoui. Inueniũ
tur autem auctores,qui quomodo in præterito primæ coniugationis in
ui, ſyllabam terminante,faciunt in ſecunda tam ſingulari q̃ plurali,
& in tertia plurali in,runt,deſinente perſona,penultimæ ſyncopam
ſyllabæ,ſic ẽt in ſecunda coniugatione quando præteritum in,ui,de-
» ſinit.ut Virg.in.iiij. Aeneid. = hyrcanæq; admorunt ubera tigres,
» pro admouerunt.Horatius Sermonum primo.
» Hunc hominẽ ſi uelles tradere diſpercã ni Summoſſes omnes,pro ſum
mouiſſes.Conniueo , quod ẽt conniuo ſecundum tertiam protulerunt
ueteres,præteritũ,tam in,ui,q̃ in,xi,habuit.Nimius Caſſius in.xxiij.
» Iliados. Nam non conniui oculos egó deinde ſopore. Turpilius uero
» in Parateruſa. Dum ego conniꝛi ſomno hic ſibi proſpexit uigilans
» uirginem.Caluus conniuere infinitum ſecundum tertiam coniugatio-
» nem correpta penultima protulit,Cum grauis ingenti conniuĕre, pu
» pula ſomno.Perſius uero ſecundæ protulit,
» Væ niſi conniues oleum artocreaſq; popello,Largior.Ferueo quoq; ẽt
feruo inuenitur.Ab utroq; tamen præteritum ferui dicitur. Terent.
» in Adelphis. Sperabam iam deferuiſſe adoleſcentiam,à ferueo. Vir
» gilius in primo Aeneidos. Feruet opus redolentq; thymo flagrantia
» mella,à ferueo.Idem in.viij.à feruo.Feruere Leucatem auroq; efful-
» gere fluctus.Lucilius , feruit aqua & feruet , feruit nunc feruet ad
» annum. Terentius in Adelphis. Cum maxime feruit tam placidum
quaſi ouem reddo,unde ferueſco.dicitur tamẽ etiam per,b,ferbeo,ex
» quo ferbui.Horatius in primo Sermonum.Velatumq; ſtola,mea cum
» conferbuit ira,Vnde & ferbeſco. Nec ſolum ea diuerſarũ coniugatio
» num inueniuntur uerba , ſed multa præterea , ut ſtrideo ſtrides,&
» ſtrido ſtridis,fulgeo fulges,& fulgo fulgis, denſeo denſes , & denſo
» denſas,oleo oles,& olo olis.A` ſtrideo Lucanus in ſexto.
» Auribus incertum feralis ſtrideat umbra . A` ſtrido Virgilius in
» octauo. = ſtriduntq; cauernis
» Sricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat . A` fulgeo Virgi-
» lius in.v. = ipſiq; in puppibus auro Ductores longe effulgent.A` ful-
» go. Idem in.viij. = auroq; effulgere fluctus. A` denſo Ennius in.viij.
» Annalium.Denſantur campis horrentia tela uirorum.A` denſeo Vir
» gi.in.x.Extremi addenſent acies.Ab oleo Terentius in Adelphis.
» Olet unguenta de meo. Ab olo Plautus infiniti uerbi ſecundam ſyl-
» labam corripuit in Moſtellaria.Nõ omnes poſſunt olere unguẽta exo
tica.Supinum à præterito fit , mutata,ui, in,tum,ut caui catum , moui

motum, foui fotum. Nec solum in secundæ coniugationis uerbis in, ui, præteritum facie͂tibus, sed etiam in alijs obseruandum, ut amaui amatum, accusaui accusatum, adiuui adiutum, cupiui cupitum, arcessiui arcessitum. Quæritur, cur, quum spiro spiras, & halo halas, spiraui & halaui faciant, reru͂ uocabula, i, habeant spiritus & halitus. quæ puto esse, anteriora uerbis. ideoq; non sequi deriuatiuoru͂ regula͂, quo modo iudicatus, idest iudicatio, & dominatus, idest dominatio. Excipiuntur laui lautum, caui cautu͂, faui fautum, quæ differentiæ causa pro, a, longa, au, diphthongum habuerunt, propter latum, catum, fatu͂, quæ alias significationes habent. Et sciendu͂ ꝙ in omnibus huiuscemodi supinis ꝑenultima producitur. exceptis satum à sero seui, quod e͂t serui habuit in usu antiquitas, unde sertum. & sino siui situm. & à pono posui uel posiui, secundu͂ antiquos, positum, litum quoq; & itum, & quitum notanda sunt. Virgi. Georg. iiij. = & paribus lita corpora guttis. In, deo, exeuntia longa uocali naturaliter antecedente, uel, ar, syllaba, deo, in, si, conuersa faciunt præteritu͂ perfectum, ut suadeo suasi, rideo risi, ardeo arsi. E, uero uel, i, breuibus ante, deo, positis, producunt easde͂ uocales, &, eo, in, i, mutata faciunt præteritum, ut sedeo sedi. & ex eo co͂posita, insideo insedi, subsideo subsedi, resideo resedi. uideo uidi, inuideo inuidi, præuideo præuidi. Et notandum ꝙ à sedeo co͂posita q̃uis in præsenti, e, in, i, conuertant, in præterito tame͂ eandem, e, producta͂ seruant, ut possideo possedi. Strideo quoq; stridi facit, quod etiam strido strides tertiæ coniugationis inuenitur. I, autem tam in præsenti q̃ in præterito productam habet. Virgilius in. viij.

= striduntq; cauernis

Stricturæ chalybu͂ & fornacibus ignis anhelat. Lucanus in. vi. Auribus incertu͂ feralis strideat umbra. Statius in. iiij. Huius inaspectæ luco stridere sagittæ. Accius in Alcestide. Cu͂ striderct retracta rursus inferis. Sin autem prima syllaba in deo, terminatoru͂ post mutam aliquam, uel, m, semiuocale͂, e, uel, o, correptas habuerit in aliqua͂ liquidam desine͂tes duplicatur, sic tn͂, ut priori geminatoru͂ extrema co͂sonans subtrahatur. Et sic eo, in, i, co͂uersis fit præteritu͂ perfectum, ut pendeo pependi, tondeo totondi, mordeo momordi, spondeo spopondi. A` quo e͂t, s, in secunda demitur syllaba euphoniæ causa. In co͂positione tamen hæc eade͂ non geminant supradictam syllaba͂, ut respondeo respondi, dependeo dependi, demordeo demordi, præmordeo præmordi, detondeo detondi. Vetustissimi tamen etiam detotondi protulerunt. Ennius in Annalibus.

Et detotondit agros lætos atq; oppida cæpit. At Varo in magno talento. Detotonderat forcipidus uitarpiferis. Au ante, deo, habentia per

participiũ, in præterito declinantur, ut audeo ausus sum, gaudeo gaui
sus sum. Vetustissimi tamen, & ausi pro ausus sum, & gauisi, pro gaui
sus sum, protulerunt. Cato Censorius in Oratione pro L. Antronio.
» Beneficij postridie iussisti adesse in diem ex die non ausi recusare. Li
» uius in Odyssea. Quoniam audiui paucis gauisi. L. Cassius Emina in
» ij. Annaliũ. Idq; admiratum esse gauisi. In hoc uerbo etiam illud ani
maduertendum, quod ausim ausis ausit, pro subiunctiuo, audeam audeas
audeat, inuenimus. Virg. in. ij. Georg.
» Ausim uel tenui uitem cõmittere sulco. Ouid. in. yi. Metamor.
» Et nihil est quod non inopino captus amore.
» Ausit, nec capiunt inclusas pectora flammas. Omnia autem supradi
cta uerba, deo, in, sum, cõuertentia faciunt supina, ut rideo risum, ar-
deo arsum, uideo uisum, mordeo morsum, pendeo pensum, tondeo ton=
sum, respondeo responsum, audeo ausum. Gaudeo uero etiam, i, post, u,
assumpsit euphoniæ causa gauisum. A` sedeo præterea geminauit, s,
sessum. & fortasse differẽtiæ causa, ne si sesum diceretur duæ partes
esse putarentur. Alia uero omnia in, deo, desinẽtia, per, ui, diuisas pro
ferunt præteritum, ut candeo candui, studeo studui, frondeo frondui,
splẽdeo splendui. quorũ supina mutatione, eo, in, i, & assumptione, tũ,
debent fieri, ut canditũ, studitum, fronditum, splenditũ. Rarissime
tñ ab omnibus neutris secundæ coniugationis, quæ in, ui, diuisas faci-
unt præteritũ, inuenio, uel huiuscemodi supinũ, uel participium futu
ri, ut caleo calui, terreo terrui, tepeo tepui, horreo horrui, flacceo flac-
cui, rubeo rubui, langueo lãgui, palleo pallui. Si qua tamen inueniãtur,
i, breuem ante, tum habent. Vnde Iuuenalis à careo carui in secũdo.
» = tollere dulcem, Cogitat hæredẽ cariturus turture magno. Et Cice
» ro ualiturus à ualeo. Excipitur prandeo prandi. Plautus in Menæch
» mis. Prandi & potaui, scortum accubui. Idq; tamen in, sum, facit supi
num quomodo superiora. ut pransum. quod tamẽ quis neutrũ sit hẽt
participium præteriti pransus, ut cœno cœnatus, iuro iuratus, careo
cassus, pateo passus, titubo titubatus. Et multa præterea à uetustissi-
mis similiter sunt prolata participia præteriti à neutralibus uerbis,
ut à seneo senectus, ὁ γηράσας. discedo discessus, ὁ ἀναχωρήσας. inte-
reo interitus, ὁ ἀναιρεθείς. obeo obitus, ὁ τεθνηκώς. occido occasus, ὁ δύ-
νας. potus ὁ πεπωκώς, καὶ ὁ ποθείς. ut iuratus, ὁ ὀμόσας καὶ ὁ ὀμοθείς.
» Catullus. Sed hæc fuere non recondita senecta quiete. Senesco enim in
» choatiuum est. Salustius in. iiij. histor. Omnes quibus senecto corpore
» animus militaris erat. Cecilius in. iiij. Custodibus discessis multi inter
» ficiuntur. Claudius. Pugna acriter commissa multis utrinq; interitis.
Liuius in Protesilao.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

Cupidius miserulo obito. Lucilius in. ij.
= quæ horis sublata duabus, Omnia sunt Sole occaso ductoq;. A` decresco quoq; decretū. Liuius protulit in. iij. Erotopægnion, nocte dieq; decretum & auctum. Terent. in Hecyra. Quid ais? cum uirgine una adulescens cubuerit plus potus. Hoc tamen idem Iuue. passiue protulit in. iiij. = epotaq; flumina Medo Prandente. Sicut & iuratus, tam actiue q̄ passiue profertur. Cice. in. ij. Verri. Malo ei iurato suam q̄ iniurato aliorū tabellas cōmittere. Lucanus in. yiij. = prisca manent mihi per latiū iurata tonantem. A` titubo quoq; titubatus. Virg. in. y.
= uestigia presso Haud tenuit titubata solo. Idē in. ij. = nunc cassum lumine lugent. Quauuis à careo futuri participiū non cassurus, sed cariturus faciat, sicut supra ostēdimus Iuuenalē in. ij. protulisse. A` pateo quoq; passus nascitur, teste Virgilio qui ponit in. iij. Aenei. Et pater Anchises passis de littore palmis. Idē in. ij. = passis priameia uirgo Crinibus. In, geo, desinētia, l, uel, r, antecedentibus. geo, in, si, conuersa, faciunt præteritum perfectum, ut indulgeo indulsi, fulgeo fulsi, algeo alsi, urgeo ursi, turgeo tursi, tergeo tersi, quod Probus & Carisius, & Celsus, & Diomedes cōprobāt, & ipse omnibus ualidior usus. Iuuenalis in. i. = sed mox & pocula torques Saucius & rubra deterges uulnera mappa. Idē in. y. = uasa aspera tergeat alter. Hor. in ij. Sermonum. = posito pauone uelis quin Hoc potius, q̄ gallina tergere palatum. Teren. in Eun. Ego'ne? imperatoris uirtutē nouerā, et uim militū. Sine sanguine hoc nō posse fieri, qui abstergerem uulnera. Est enim quaternarius iambus qui stare non pōt, nisi penultima abstergerem producatur. Mulgeo quoq; mulsi facit, q̄uis differētiæ causa quidam mulxi protulerunt, q̄a mulceo quoq; mulsi facit. sed Virg. in. iij. Georg. Quod surgente die mulsere horisq; diurnis, Nocte premunt. Ennius in. yij Annaliū. Mulserat huc nauem cōpulsam fluctibus pontus. Idem in. ix. Cyclopis uenter uelut olim turserat alti, Carnibus humanis distentus. Lucilius in. xx.
Purpureo tersit tunc latas gausape mēsas. Idē in. iiij. Obtursi ebrius. Syllaba uero naturaliter longa ante, geo, posita mutant geo, in, xi, & faciunt præteritū perfectum, lugeo luxi, augeo auxi, frigeo frixi. Alia uero omnia in, geo, desinentia, eo, in, ui, diuisas mutant in præterito, ut egeo egui, indigeo indigui, rigeo rigui, uigeo uigui. Supina, quædā in si, præteritū terminātia, i, in, um, cōuertentia faciunt, siue secundæ seu tertiæ sint coniugationis (nā quartæ in, tum, faciunt supinū) ut indulsi indulsum uel indultū. Vnde Marcellinus rerū gestarū. xiiij. Tanq̄ licentia crudelitate indulta. Fulsi fulsum, alsi alsum, arsi arsum, tersi tersum, læsi læsum, lusi lusum, mulsi mulsum uel mulctum. Salustius in. iij.

» in.ij.historiarum. Dein lenita iam ira, postero die liberalibus uer-
» bis permulcti sunt. Vnde Cicero in Concione Metelli, permulsa atq;
» recreata est. Varro in Satyra. Capite permulso. torsi quoq; torsum
» & tortum facit. Cato in.ij.Originum. Marsus hostem occidit priusq̃
Pelignus, propterea marrucini uocantur de marso detorsum nomen.
itaq; & tortores & torsores dicuntur. Terentius in Phormione.
» Bonorum contortor, legum distortor. Cicero in.iiij.Verrinarũ. Quod
» fanũ deniq;, quod nõ auersum, atq; extersum reliqueris. à tergeo tersi
tersum dixit, secundum supradictam proportionem. Excipiũtur gessi
gestum, ussi ustum facientia supinum. In, xi, uero proferentia præteri=
tum cuiuscunque sint coniugationis, xi, in, ctum, conuertentia faciunt
supinum, ut luxi luctum, auxi auctum, frixi frictum, aspexi aspe
ctum, illexi illectum, duxi ductum, dixi dictum, neglexi negle-
ctum, traxi tractum, struxi structum. finxi fictum, & pinxi pi-
ctum, & strinxi strictum, & minxi mictum quæ euphoniæ causa
n, in supino abijciunt, q̃uis iunxi iunctum, & tinxi tinctum, & uin=
xi uinctum, & cinxi cinctum, & pupugi, & punxi punctum, &
sanxi sanctum seruet, in supino quoq;, n. Excipiuntur flexi & fluxi;
quæ in supinis quoq; seruauerunt, x, flexum, fluxum. Quanuis uetu=
stissimi & fluctus pro fluxus, & flucturus pro fluxurus soliti sint
dicere. Vnde & fluctus ipse motus aquarum. In, gui, uero facientia
præteritum, quia neutralia sunt non hñt in usu supina, debent autẽ
secundũ analogiam in, itum, ea facere, sicut supra dictum est. In, queo
desinens unum inuenitur secundæ coniugationis in, si, terminans præ=
teritum, torqueo torsi. et ex eo composita, distorqueo distorsi, cõtorqueo
contorsi, extorqueo extorsi. Supina secundum pauloante expositam re
gulam in, sum, proferunt, torsum, distorsum, contorsum, extorsum. Inue
niuntur tamen etiam in, tum, & frequentius. In, leo, desinentia, si an
te, l, aliam consonantem habuerint coniunctam, ei, in eadem syllaba,
& ab oleo uel leo composita, per, ui, syllabam faciunt præteritum ꝑ-
fectum, impleo impleui, compleo compleui, suppleo suppleui. cuius
simplex uerbum non legi. fleo fleui, defleo defleui, cleo cleui, oleo ole
ui, aboleo aboleui, adoleo adoleui, obsoleo obsoleui, exoleo exoleui, de=
leo deleui, releo releui, quanuis oleo & oleui & olui faciat. Et
similiter redoleo & redoleui & redolui, quia non mutant significa-
» tionem. Horat. in.i.Episto. Vina ferè dulces oluerunt mane camœnæ.
» Lucilius in.xxx. Quis totum scis corpus iam perolesse bisulcis, pro
» peroleuisse. Virg. in.xij. =mox cum matura adoleuerit ætas. Varro
» tñ etiã adoluit protulit in.iij. Rhetoricorũ. Postq̃ adoluerit hæc iuuẽ
» tus. Cassius ad Tiberium.ij. At contra Aegyptios sacrificium ubi inte

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

grũ anſerẽ adoluerũt. Paſſiui quoq; participiũ adultus, pro adoletus
» prolatum eſt. Antias in.lxxiiij. Eo omnes hoſtiæ uituli.xxyi. coniecti,
» & ita omnia adulta ſunt. Obſoleo quoq; obſoleui facit. Non eſt enim
à ſoleo quod ſolitus ſum uel ſolui ſecundũ Saluſtium facit perfectum,
» qui in.ij. hiſtoriarũ ponit, Neq; ſubſidijs uti ſoluerat cõpoſitis, ſed ab
obs & oleo, ſicut obſcœnus ab obs & canendo uel cæno, uel ἀπὸ τοῦ
» κυνός. Vnde & inquino. Cicero de Imperio. Cn. Pompeij. Obſoleuit
» iam iſta ratio, re multo magis q̃ uerbis refutata. Idẽ in.i. Rhetoricorũ.
» Hoc uero à pleriſq; eorũ deſertum obſoleuiſſe. Idem pro Celio. Char
» tæ quoq; quæ illam priſtinã ſeueritatem obtinebãt obſoleuerunt. Exo-
leo quoq; exoleui, unde exoletus exoleta exoletũ. Plautus in Medico.
» Domi reliqui oxoletam uirginem, ideſt grandem, quæ exoleuerat.
Aboleo uero uelut redoleo & abolui & aboleui facit præteritum.
Vnde & aboletum & abolitum, & abolitio dicitur. Liuius in.yiij.
» Et ſi omnis diuini humaniq; memoria aboleuerit. Perſius. Hoc iuuat
» hoc inquis ueto quiſq̃ faxit oletum. Cicero in Verrem. de prætura ur
» bana. Vereor ne hæc cuipiam nimis antiqua, ẽt obſoleta uideantur.
À deleo cuius ſimplex, ideſt leo in uſu non eſt, deletũ, à delino deli=
tum naſcitur, quod Probus & Caper cõprobant. Vſu quoq; adiuuã
» te. Virgi. in.iiij. Georg. = & paribus lita corpora guttis. Cicero in pri
» mo epiſtolarum ad Caluum. Tuli moleſte ꝙ litteræ delitæ ſunt mihi
» à te redditæ. Idẽ in.iiij. Verrinarũ. Tabulæ ſunt in medio quæ ſe cor
» ruptaſq; atq; interlitas eſſe clamant. Actius in Atreo. Epularũ fictor
» ſcelerum fratris delitor. Supina ſecundũ iam prædictam regulam in
ui, ſyllabam præteritum terminantium faciunt, ut cõpleui completũ,
defleui defletum, obſoleui obſoletum, aboleui aboletum, abolui aboli-
tum, deletum à deleo. Vnde & letum ipſa res quæ delet uitam, quaſi
à leor ſimplici quod in uſu non eſt, profertur. Alia uero omnia uer=
ba in, leo, deſinentia, eo, in, ui, diuiſas transferentia, faciunt præteritũ,
ut doleo dolui, caleo calui, palleo pallui, excelleo excellui, quod & ex-
cello inuenitur. Alia quoq; omnia ſecundæ coniugationis uerba qua-
cunq; conſonante ante, eo, poſita, eo, in ui, diuiſas conuertentia faciunt
præteritum perfectum ut habeo habui, rubeo rubui, doceo docui, arceo
arcui, timeo timui, iaceo iacui, teneo tenui, caneo canui, candeo candui,
ſtupeo ſtupui, tepeo, tepui, pareo parui, careo carui, horreo horrui, flo-
reo florui, cenſeo cenſui, pateo patui, liqueo licui, ex quo liqueſco inco-
» hatiuum. Ouidius in.iiij. Met. Protinus imbutum cœleſti nectare cor
» pus, Delicuit, terrãq; ſuo madefecit odore. À liceo quoq; licui facit. Ex
cipiuntur hæc, iubeo iuſſi, ſorbeo uel etiam ſorbo, ut Probo placet, ſor
» pſi uel ſorbui. Lucanus in.iiij. Abſorpſit penitus rupes & tecta fera-

» rum. Cicero in. ij. Philip. In sanguinē ciuilē exhausit, uel potius exor
» buit. Idem pro Murena. Difficultatem exorbuit. Mulceo mulsi, maneo
mansi, neo neui, hæreo hæsi, luceo luxi, polluceo polluxi. Plautus in Sti
» cho. Vt decumam partem ex uoco Herculi polluceam. Neuius in Co-
» lace. Qui decumas partes quantum alieni fuit polluxit, tibi à publi
cando epulo Herculis decumas. Supino in, ui, quidem diuisas facien-
tia præteritum neutra deficiunt, sicut supradiximus, ut canui, stupui,
tepui, horrui, parui, egui. Deficit etiam metui, timui. Nam à carui uel
caritum uel cassum uidetur posse dici, quia futuri participium cari-
turus, præteriti cassus inuenitur. Iuuenalis in secundo. Quomodo
» ante dictum est. = tollere dulcem
» Cogitat hæredem cariturus turture magno. Virg. in. ij. Aeneid.
» Demisere neci nunc cassum lumine lugent. Actiua uero plerunq; ui,
uocales in, i, correptā conuertentia assumunt, tum, ut habeo habui ha
bitum, inhibeo inhibui inhibitum, præbeo præbui prebitū, moneo mo
nui monitū. Pauca autē, ui, in tum uertunt, nisi cōsonantiū natura pro
hibeat, ut teneo tenui tentū, doceo docui doctū, censeo uero cēsui cēsum,
quia in simplici dictione, n, antecedēte, s, &, t, fine, r, sequi nō possunt.
Iussi uero & mulsi & māsi, & hæsi secundū prænunciatā regulā
in, si, proferentiū præteritū, i, in, um, cunuertentia faciunt supinū, iussi
iussum, mulsi mulsum, māsi mansum, hæsi hæsum. à sorbui sorbitū, à
sorpsi uero sorptū debet fieri supinū, ut ab habeo habitū, & præbui
præbitū, & à scripsi scriptū, à nupsi nuptū. quorum neutrū adhuc
in usu non inuenι, idest nec sorbitum, nec sorptū. à luxi quoq; luctum,
& à polluxi polluctum, exigit ratio in, xi, terminantis præteriti, sed
authoritas deficit. Neui uero in, ui, terminantium seruat regulam in
supino conuertens, ui, in, tum, neui netum.

IN CODICE, DE QVO SVPRA ITA SCRI=
ptū erat. Artis Prisciani uiri eloquentissimi Grāmatici cæsa
riensis doctoris urbis Romæ cōstantinopolitanæ liber. x.

i

N, IO, A, antecedente unū inuenitur, aio, quod in prima quidem persona, i, loco consonātis habet duplicis, quæ & geminabatur à uetustissimis aijo. In secunda uero & tertia transit in uocalē necessario, quia consonans sequitur, ais, ait. Itaq; pares habet in tribus personis syllabas, cum omnia in, io, desinētia, tertiæ, uel quartæ coniugationis, una syllaba minores habeant prima persona, secun

dam & tertiam, ut facio facis facit, audio audis audit. sed in hoc primæ personæ penultima positione producitur, secundæ uero & tertiæ corripitur. & sicut quibusdã uidetur tertiæ est coniugatiõis, nec per totam in usu inuenitur declinationẽ. cuius præteritũ, cum ait, in tertia inueniatur persona, debuit, ai, primã facere, quæ in usu non est. potest tamen ait quoq; præsens intelligi pro præterito. Sed cũ imperatiuus in. i, terminãs reperiatur, quartæ magis ostenditur esse coniugationis.
» Neuius. An nata est sponsa prægnans? uel, ai, uel nega. E, quoq; antecedente in, io, unum inuenio meio, tertiæ coniugationis, in quo similiter, i, » loco consonãtis est. Iuuenalis eius infinitũ profert in primo. Cuius ad » effigiem non tantũ meiere fas est. Persius. Pinge duos angues pueri sa » cer est locus extra, Meiite. Quidam tamen ẽt meio meias dici putauerunt. Sed mingo quoq; dicitur, ex quo præteritũ in usu minxi. Vnde » Horatius. = hunc perminxerunt calones. Ex quo secundũ regulã na- » scitur in, ctum, supinũ mictum. Horatius in primo sermonum.

» Mentior, at si quid merdis caput inquiner albis
» Coruorum, atq; in me ueniant mictum atq; cacatum.

Vnde etiam meditatiuum micturio, ut lectum lecturio, partum parturio, esum esurio, à supinis enim meditatiua solent fieri. In, io, quoq; u, antecedente unũ inuenio, inquio. quod pleriq; artiũ scriptores putãt » in usu non esse. Sed Cicero ponit hoc in. ij. de Oratore. Attendere & » aucupari uerba oportebat inquio, ut ea quæ sunt frigidiora uitemus. » In eodem. Tu uero inquisti molestus non eris. Idem in Verren. de Si » gnis. Qui me ubi uiderunt, ubi sunt Pamphile inquiunt Scyphi. Idẽ » in. iiij. ad Herenniũ. Quid enim tibi uis? aliquis inquiat. Ex quo apparet secundum analogiã, inquiam quoq; debere dici. Idem ad eun- » dem in. iiij. At non Africani nepotes, inquit, istiusmodi fuerunt. In eo » dem. Videte nunc inquit iudices quemadmodum me Plagioxippus » iste tractarit. Persius. Hoc iuuat hoc inquis ueto quisq̃ faxit oletum. » Teren. quoq; imperatiuum eius inque in Phormione posuit. Tum An » tiphonem uideo ab sese amittere Inuitum eam inque. Ergo secundũ analogiam tertiæ coniugationis inuenitur eius tota ferè declinatio uerbi. Supinum uero ab eo non inueni, nec quæ solent ab eo nasci. In, cio, a, antecedente mutant eam in, e, productam, & abiecta, o, productaq; i, faciunt præteritum perfectum, ut facio feci, iacio ieci. Ex his composita cum præpositione quamuis in præsenti mutent, a, in, i, tamen præteriti regulam seruant, quæ est in simplicibus, ut efficio effeci, perficio perfeci. Ideo autem dixi cum præpositione composita mutare, a, in, i, quia si cum alia parte componantur, seruant, a, ut calefacio calefeci, tepefacio tepefeci, tremefacio tremefeci, stupefacio stupefeci. abiicio quoq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

abieci facit, coniicio conieci, iniicio inieci, proiicio proieci. Inuenitur tamē
» etiam ſimplex, icio icis. Virg. in. xii. = ictum iam fœdus, & omnes
» Compoſitæ leges. Alia uero, i, ante, cio, habentia eandē, i, in, e, conuer-
tunt, &, cio, in, xi, ut aſpicio aſpexi, cōſpicio conſpexi, illicio illexi, pel-
licio pellexi. Excipitur elicio elicui. Liuius ab Vrbe condita. lib. v.
» Ad colloquium uatē elicuit. Et puto ideo, ne ſi elexi diceremus, neceſ=
ſario participium electus fieret, & eſſet dubitatio ſignificationis. pel=
licui quoq; pro pellexi ueteres protulerunt. Liuius in Laodamia.
» Aut nunc quæpiam alia te illo Aſiatico ornatu affluens, aut Sardia-
» no ac Lydio fulgēs decore, & gloria pellicuit. Sed Terētius in Phor.
» Is ſenem per epiſtolas pellexit, modo non mōtes auri pollicens. inue-
» nitur etiam allicuit & pellicuit. Piſo hiſtoriarum primo. Cuius unius
» premio multorū allicuit animos. P. Varro Belli Sequanici libro ſecūdo
» Deinde ubi pellicuit dulcis leuis unda ſaporis. Supina ex illis quidem,
quæ, a, habent ante, cio, fiunt à præſenti, io, cōuerſa in, tum, ut facio fa-
ctum, iacio iactum. In omni enim uerbo ſiue penultima, ſiue antepe-
nultima ſit, a, ſeruatur etiam in ſupino, quamuis mutetur in præteri=
to perfecto, ut facio feci factum, iacio ieci iactum, capio cæpi captū, ago
egi actum, frango fregi fractum, cado cecidi caſum. Ex his compoſita
quæ in præſenti mutant, a, in, i, ut facio inficio, capio incipio, & in ſu-
pino, a, in, e, conuertunt, ut factum infectum, captum inceptum. Illa
uero quæ cōponuntur à uerbis in, go, deſinentibus, quāuis mutent, a,
in, i, tamen in ſupino immutabilem ſeruant eā, ut ago exigo exactū,
frango infringo infractum, tango contingo contactum, pango impin=
go impactum. Quæ uero in, xi, terminant præteritum ſecundum
præmonſtratam regulam, xi, in, ctum, conuertentia faciunt ſupinum,
aſpexi aſpectum, illexi illectum, elicui uero elicitum facit. Vnde Lu-
» canus in. ix. Virus & elicitum iuſſumq; exire repugnat. Et Statius
» in. iiii. Thebaidos, = dure quam mortis limite manes, Elicitos. In, dio, de-
ſinens inuenio unum, fodio fodi, & ex eo compoſita perfodio perfo=
di, effodio effodi. Quod penultimam præteriti produxit, neceſſario
ſecundum prædictam regulam quam oſtendimus. Quod ſi minu-
antur præſentis ſyllabæ, in præterito producitur penultima, niſi per
ſyncopam uel apocopam proferatur. Supinum in, ſum, facit gemina=
ta, s, ut fodi foſſum. Omnia enim uerba, quæ in, di, finiunt præteritū
perfectum, in, ſum, faciunt ſupinum, ut prandi pranſum, momordi
morſum, tetendi tenſum, pandi panſum, defendi defenſum, aſcendi aſcen
ſum, ſedi ſeſſum. excepto dedi, quia primæ eſt coniugationis, quæ
nunquam in, ſum, facit ſupinum, & ex eo compoſitis, quæ in tertiā tran=
ſeunt coniugationem, &, a, penultimā ſimplicis ſupini in, i, conuertūt,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ut do dedi datum, reddo reddidi redditum, perdo perdidi perditū, uendo uendidi uenditum, credo credidi creditum, condo condidi conditum. In, dior, quoq; deponentia, in, sum, faciunt supinum, ordior orsum, ingredior ingressum. In, gio, similiter producta antepenultima, & ablata, o, extrema faciunt præteritum perfectum, ut fugio fugi, confugio confugi, perfugio perfugi, refugio refugi. Supinum, o, in tu, conuertit, fugio fugitum, confugio confugitum, perfugio perfugitum, refugio refugitum. In, pio, ca, antecedente, mutant, a, in, e, productam, & abiecta, o, productaq;, i, faciunt præteritum perfectum, ut capio cepi. Ab eo composita, in præsenti quidem mutant, a, correptam simplicis in, i, breuem, præteritum uero integrum manet, ut incipio incepi, recipio recepi, suscipio suscepi. Supinum, tam eius q̃ omnium in, pi, uel in, psi, uel in, mi, terminantium ptūm per, ptum, profertur, ut cepi captum, incepi inceptum, concepi conceptum, rupi ruptum, scalpsi scalptum, cōpsi comptum, prompsi promptum, dempsi demptum, scripsi scriptum, nupsi nuptum, emi emptum, ademi ademptum, rapui quoq; raptum facit. Similiter ex eo composita, corripui correptum, arripui arreptum. Cu, uero ante, pio, habentia, o, in, i, conuertunt, & producunt penultimam in ptō, ut cupio cupiui uel cupij. Et ex eo composita, ut concupio concupiui uel concupij. Vetustissimi aūt etiam secundum quartam coniugationem solebāt proferre hoc uerbum. Lucretius.

= effringere ut arcta, Naturæ primus portarum claustra cupiret. In ui, diuisas faciens præteritum unum inuenio, supradictæ terminationis, rapio rapui. Et ex hoc cōposita eripio eripui, surripio surripui. Nam surpui per syncopam protulerunt quidam poetarum, ut Hora.

» in. iiij. carminum. Quæ me surpuerat mihi, Felix post cinaram.
» Sapio tam sapiui uel sapij quam sapui protulisse auctores inueniūtur.
» Probo tamen sapui placet dici. Carisio sapui uel sapiui. Aspro sapiui
» & sapij secundum Varronem, quod Diomedes etiam approbat. No=
» nius tamen Marcellus de mutatis coniugationibus sic ponit sapiui pro
» sapui. Neuius in Virgine prægnante. Quando ego plus sapiui qui fullonem
» compressi q̃nquatribus. Terentius similiter. Cū intelligo resi=
» pijsse pro resipuisse. Caper utrūq; in usu esse ostendit. Afranius in
» Brundusinis. Equidē nunc resipui postq̃ pectus est lætitia honustum.
» Plautus in Rudēte. Pol magis sapuisset, si dormiuisset domi. Cœpio qđ in usu non est cœpi facit præteritum. Terentius tamen in Adelphis,
» præteritum imperfectū subiunctiui eius uerbi quod nascitur ex præ-
» senti profert. = sinerem ego illum? aut nō sex totis mensibus Prius ol-
» facissem, q̃ ille quidq̃ cœperet? Supinum à cupiui & sapiui secundum supradictā analogiā, mutata, ui, in, tum, profertur cupitū & sapitum

In,rio,unum inueni pario peperi. Vetustissimi tamen & secundum quartam coniugationem hoc protulisse inueniuntur. Ennius.
» Oua parire solet genus pennis condecoratum. Sed Terent. in Phor.
» Neq; parere iam diu hæc per ætatem potest. Idem in Andria.
» Hanc simulant parere,quo Chremetem absterreant. Supinum partũ debet esse,unde & partus & parturio meditatiuũ. plerunq; enim regulam supini sequuntur, tam meditatiua q̃ frequentatiua, exceptis quibusdam de quibus in significatione uerbi diximus.ut lectum lecturio & lectito,mictum micturio & mictito, dictum dicturio & dictito.Sic ergo partum parturio & partito. Statius tñ in.xij.Theb.
» Participio futuri addidit,i, = atq; hosti ueniat paritura marito. De-
» ponentia in,rior,desinentia orior & morior,tam secundum tertiam,
» q̃ secundũ quartã coniugationem declinauerunt auctores, orior oreris & oriris,morior moreris & moriris, Lucanus in.iiij.
» Non gratis moritur iugulo qui prouocat hostẽ.Ennius in.xiiij.Annal.
» Nunc est ille dies cum gloria maxima sese,
» Nobis ostendat, si uiuimus siue morimur. Terentius in Eunu. Risu
» emoririomnes deniq;.Virgilius in.ij.Aeneidos.= telis, Nostrorum ob-
» ruimur oriturq; miserrima cædes. Lucilius in.iij. Conturbare ani-
» mam potis est quicunq; adoritur. Eorum supina ortũ & moritum, quãuis oriturus,nõ orturus inueniatur participiũ futuri, sed præteriti ortus non oritus dicitur. Horatius Epistolarum libro secundo.
» Nil oriturum aliâs,nihil ortum tale fatentes. A` morior quoq; notan
» dum,q cum moriturus secundum analogiam faciat participium futuri,mortuus facit præteritum geminata,u,quod in nullo alio participio inuenies,pro mortus uel moritus,quod proportio magis exigebat.
In,tio,desinens per,si,facit præteritum geminata,s,quatio quassi.quod teste Carisio in usu non est.percutio percussi,incutio incussi.Supinum secundum regulam in,si, terminantium præteritum exit quassum, unde frequentatiuum quasso quassas. Similiter percussum incussum. nam ussi ustum,gessi gestum,torsi torsum uel tortum excipiũtur,et quæ quartæ coniugationis in, si, terminant præteritum, farcio farsi fartũ, sarcio sarsi sartum,fulcio fulsi fultum,haurio huasi haustum. P,uero ante,si,posita,sicut supra dictum est per ptum, faciunt supinum, demo dempsi demptum,promo prompsi promptum,nubo nupsi nuptũ, scribo scripsi scriptum. In,tior,deponens,tam tertiæ,q̃ quartæ coniugationis unum inuenitur,potior. Virg.in.iij.Aeneidos.
» Fas omne abrumpit Polydorum obtruncat & auro Vi potitur.
I,secundũ tertiã coniugationem corripuit penultimã.Lucil.uero in.y.
» Deficit alma Ceres,nec plebes pane potitur, secundũ quartã coniu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

gationem producta penultima protulit. Similiter Neuius in Ilia. ij.
» Fœcundo penetrat penitus thalamoq́; potitur. Infinitum tamen secũ
» dum quartam semper inuenitur. Cicero in. iij. Inuecti. Rerũ potiri uo
» lunt. Supinũ in, itum, desinit penultima producta potitum. In uo. di=
uisas quacunq; antecedente cõsonante desinẽtia, mutant, o, in, i, ut. acuo
acui, imbuo imbui, induo indui, diluo dilui, annuo annui, spuo spui, suo
sui, metuo metui, arguo argui. Virg. in. ix. Euryalus me nulla dies tã
» fortibus ausis, Dissimilẽ arguerit, tm̃ fortuna secunda. Idem in. xi.
» Verba redarguerit. Excipiuntur struo struxi, fluo fluxi, pluo pluui.
» Liuius in. ij. ab Vrbe condita, & in xxi. & in. xxij. Lapidibus plu=
» uisse. Et in. xxiij. Sanguine pluuit. Nam unguo quidem Nisus, & Pa-
pyrianus, & Probus, tam ungui, q̃ unxi dicunt facere præteritũ. Ca=
risius uero unxi tantum. coquo, uel ut alij coco coxi, linquo liqui, tin=
guo uel tingo tinxi. Hæc tamen non uidentur in, uo, diuisas termina=
re, in quibus, u, uim litteræ amittit. unde in, guo, quidem syllabam ter
minantia huiuscemodi, seruant regulam in, go, terminatorum, sicut
& quæ in quo finiuntur, rationem sequuntur in, co, desinentium. Di
cimus enim ungo unxi, ut lingo linxi, & pingo pinxi, & linquo li-
qui, ut uinco uici. Ninguo quoq; ninxi, unde & nix, sicut à duxi dux,
» à rexi rex. Virg. in. iij. Geor. Interea toto non secius æquore ninguit.
» Actius in Andromeda. Cum ninxerit cœlestium molem mihi. Exstin
go etiã extinxi, cuius simplex stinguo in raro est usu. Virg. in. iiij. Ae
» neid. Cum genere exstinxem memet super ipsa dedissem., pro exstin-
» xissem protulit. Cicero tñ in Arato, stinguens participio usus est, quod
» à uerbo stinguo nascitur. Quem neq; tẽpestas perimet, neq; longa ue-
» tustas Interimet stinguens præclara insignia cœli. Idem passiuũ eius
» uerbi in Prognosticis protulit. Vt cum Luna means hyperionis officit
» orbi. Stinguuntur radij cæca caligne tecti. Illud quoq; sciendum, ꝙ
in ui, diuisas terminantia præteritum perfectum, cum soleant corripe
re penultimã, tamen uetustissimi inueniuntur etiam produxisse ean-
dem penultimam. In his maxime, quæ, a, presenti in, uo, diuisas desi-
nente proficiscuntur, ut eruo erui, arguo argui, annuo annui. Ennius
» in. ij. Annuit sese mecum decernere ferro. Supina eorum, i, præteriti
in, tum, conuertunt, & producunt, u, penultimam, acui acutum, im-
bui imbutum, indui indutum, annui annutum, innui innutum, argui
argutum, unde & participium argutus, idest conuictus. Plautus in
» Pseudolo. Argutus malorum facinorum. & futurum arguturus, &
deriuatiuum ex hoc, uerbum argutor argutaris. Inuenitur tamen in
usu etiam arguiturus pro arguturus. Salustius in. ij. historiarum.
» Quos aduersum multi ex Bithynia uolentes occurrere, falsum filium

» arguituri. Plautus iterum in Pseudolo de Sycophanta. Ecquid argu-
» tus es? pro conuictus. Excipitur rutum uel ruitum, quod, u, corripit,
uel quod, i, seruauit. Nam secundum futuri participium idest ruitu-
rus debet ruitum esse. Lucanus in. iiij.
» = ruituraq; semper Stat mirum moles. Secundum præteritum uero
debet rutum dici penultima correpta. Virg. in xi.
» Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum, Pergama. Et uidetur
hoc per syncopam, i, uocalis, in præterito prolatũ erutus pro eruitus.
ideoq; tẽpus præteriti pfecti simplex, quod habuit, u, ante, i, seruasse.
A spuo & metuo, & pluo secundũ analogiam, sputũ & metutũ uel
metuitum, & plutũ à pluui, uelut adiutum ab adiuui debent face-
re, sed in usu ea non inueni. Alia uero supradictæ terminationis uer
ba extremam syllabã præteriti in, ctum, conuertunt, ut struxi stru-
ctum, unxi unctum, liqui lictũ. Excipitur fluxum, ut iam supra di=
ctum est. Deponentia in, quor, mutant eã in, cu, & assumentia, tum, fa
ciunt supinũ, loquor locutum, sequor secutum, fruor uero fructum fa
» cit, sicut struo structũ. Cicero in Hortensio. Et amœnitate summa per
» fructus est. Vlpianus tñ ad Sauinum, futurũ, fruiturũ dixit nõ fructu
rũ, quõ ortum oriturum, erutum eruiturum, mortuum moriturum.
Quæ cum in præterito non habeant, i, in futuro habent. In, uo, u, loco
consonantis posita in, l, quidem desinente penultima, o, extremã in, i,
conuertunt, & faciunt præteritum, ut soluo solui, uoluo uolui, caluo cal
ui. Vnde Sallustius in. iij. historiarum infinitum passiui protulit.
» Contra ille calui ratus, calui pro decipi. uocali uero natura longa an
» tecedente, uo, in, xi, conuertitur in præterito, ut uiuo uixi. Supinum, i,
in, tum. conuertentia, faciunt, u, necessario in uocalem redeunte, solui
solutum, uolui uolutum. sic debet ẽt calui calutum facere, quod tamen
in usu non inueni. & puto calumniã ex hoc esse deriuatum. Vixi aũt
in, xi, terminantiũ regulam seruat in supino uictum. In, bo, desinen=
tia uerba uocali longa antecedente, bo, in psi, conuertentia faciunt præ
teritum perfectum, ut scribo scripsi, nubo nupsi. nunq̃ enim, b, ante, s,
in principio syllabæ potest inueniri, ut Pseudolus, ipse. Alia uero, o, in
» i, mutant in præterito, ut bibo bibi. Cicero in Verrẽ. ij. An iste unq̃ de
» se bonam spem habuisset, nisi de uobis malã opinionem animo imbi-
» bisset? Ouid. in. yi. Metamor. Vberaq; ebiberant auidi lactantia nati.
Lambo quoq; lambi. Lucilius in. xxiij.
» Iucundasq; puer qui lamberat ore placentas. Similiter scabo scabi.
» Idem Lucilius in. ix. Scaberat ut porcus contritis arbore costis. Vnũ
excipitur incumbo incumbis, quod etiam incubo, incubas secundũ pri
mam coniugationem profertur, quod incubui facit præteritũ. & om-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

nia à cubo cōposita, siue primæ, siue tertiæ sint coniugatiōis, ut accū=
bo uel accubo accubui, incumbo uel incubo incubui. Et nunc quidē sim
plex eorum, idest cubo cubas primæ est coniugationis. Vetustissimi ta=
men & hæc & omnia quæ in, ui, diuisas faciunt præteritū perfectū
in prima coniugatione etiam secundū tertiam solebant declinare. Su-
pina uero in, psi, quidē terminantium præteritū. psi, in, ptum, conuer
tunt, ut scripsi scriptum, nupsi nuptum. In, bi, uero assumunt tum, bi
bitum, labitum accubitum, unde & accubitus dicitur. Et notandū ꝙ
cum omnia in, si, terminantia præteritum, sicut supra docuimus in
sum, terminent supinū, exceptis quartæ coniugationis uerbis, hæc quoq;
quæ, p, uel, m, ante, si, habuerint, si, in, tum, conuertunt, ut nupsi nu-
ptum, scalpsi scalptum, scripsi scriptum, demsi demptum, sumsi sum
ptum. In quibus etiā, p, euphoniæ causa interponitur, quod etiam in
præterito quibusdam placuit adscribere. In, bor, deponentia, mutant,
bor, in psum, & faciunt supinum, ut labor lapsum. Nulla autem causa
alia est mutandæ, b, in, p, ante, s, uel, t, in principio syllabæ positæ nisi
euphonia. cuius ratio apud græcos quoq; obseruantissimos eius serua
ta est in supradictarū consonantium scriptura, ut κρύβω ἔκρυψα κέ-
κρυπται, λείβω ἔλειψα λέλειπται. pro, ψ, enim græci nos in principio syl
labæ, ps, scribimus, ut nubo nupsi nuptum, scribo scripsi scriptum,
scalpo scalpsi scalptum. In, co, n, ancedēte, abiecta, n, &, o, in, i, conuer
sa faciunt præteritū, penultima quoq; producta, ut uinco uici, conuin-
co conuici, linquo quoq; quod consimilem uidetur habere terminatio=
nem, liqui facit præteritū, abiecta, n, sicut supra quoq; docuimus. S,
uero præcedente mutant, sco, in, ui, nisi sint inchoatiua. (Illa enim ca-
rent præterito perfecto) quiesco quieui, pasco paui, cresco creui, adsci-
sco adsciui, consuesco consueui, uel consuetus sum. Carisius tamen etiam
consueo ponit. Omnia tamen ea quæ præteritum perfectum in, ui, ter
minant adiectam, frequenter inuenimus per secundas & tertias per
sonas syncopam penultimæ pati syllabæ, cum ab, u, loco consonantis in
cipit, ut amaui amauisti uel amasti amauit amauimus amauistis uel
amastis, amauerunt uel amarunt. Neo neui neuisti uel nesti neuit, ne-
uimus neuistis uel nestis neuerunt uel nerunt. Ideo autem addidimus
adiectam, quoniam si in positione sit, u, consonans syncopam pati nō
potest, ut lauo laui lauisti, non possumus dicere lasti pro lauisti, nec pro
lauistis lastis, nec pro lauerunt larunt. Similiter faueo faui fauisti ne=
mo dicit fasti, nec pro fouisti fosti, nec pro soluisti solsti. Sed inuenio Ho
ratium authoritate fecisse in quibusdam concisionem q̄uis positio uer
bi habeat, u, consonantem, moueo moui mouisti, ex quo summosses po-
» suit Horatius, pro summouisses in primo Sermonum. Hunc hominem

uelles ſi tradere diſpeream ni Summoſſes omnes, non iſto uiuimus il-
lic, Quo tu rere modo. Item cõmorit pro cõmouerit idem Horatius
ponit in .ij. Sermonum, = at ille. Qui me cõmorit melius non tange-
re clamo flebit. Vnum inuenitur in, ſco, deſinens uerbũ apud uetuſtiſ-
ſimos, cuius præteritũ perfectum in, xi, protulerunt, teſte Capro, con
quiniſco conquexi. Eſt autem conquiniſco, caput inclino. Pomponius in
Vacca uel Marſupio ait. Simul intro ueni, acceſſi ad patrem prendi
manum in terra ut cubabat nuda, ad eũ ut conquexi, interim mu-
lieres conſpiciunt. Excipitur præterea eiuſdem terminationis, cõpeſco
cõpeſcui, diſpeſco diſpeſcui, quod ponit Apuleius in Dialogo, qui eſt
de deo Socratis. Cum & habitacula ſumma ab infimis tanta interca
pedine faſtigij diſpeſcant, pro diſtent. Excipiuntur præterea diſco di-
dici, poſco popoſci & ex eis cõpoſita quæ ſimiliter faciunt præteri-
tum, dediſco dedidici, depoſco depopoſci. Vocali uero natura longa an
tecedente in, co, deſinẽtia in, xi, ſyllaba finiunt præteritũ, ut duco du-
xi, dico dixi. R, antecedẽte unũ inueni, parco quod et peperci, & par
ſi facit præteritũ. Lucanus in .ij. = patrum ſed feſſa ſenectus, Sangui
nis effudit iugulo, flãmisq; pepcit. Ter. in Hecyra. Heu me infelicem
hanccine ego uitam parſi perdere. Ico, præterea penultima breui pro
fertur in præſenti teſte Capro, ſed producit eam in præterito perfe-
cto, & mutat, o, finalem in, i, ico ici. unde ictus. Cato Cenſorius de Ve
turio. Hoſtẽ nummum icit. Cœlius in .i. Qui cũ ijs ita fœdus icitis. Lu
cretius tamen etiã in præſenti producit penultimam. = ex hinc cor-
pus propellit & icit. Supina in, ci, quidẽ terminantiũ præteritũ, i, in
tum, cõuertunt, ut uici uictũ, conuici conuictũ. Eandẽ ſeruant regulã
liqui lictũ, & ex eo cõpoſita, reliqui relictũ, deliqui delictũ. Nec mi
rum eſt cũ poſt, q, u, poſita uim litteræ amittat in, ci, deſinentiũ regu-
lam ſequi. Quæ uero in, ui, ſyllabã proferunt præteritũ perfectũ, mu
tant, eã, in, tum, et faciunt ſupinũ, requieui requietũ, unde participiũ
fit futuri reqeturus. Cicero cõtra Metellũ. Niſi eorũ exitio nõ reqe-
turã. Creſco creui cretũ, adſciſco adſciui adſcitũ, deſciſco deſciui deſci
tũ. Liuius in .xxv. ab Vrbe cõdita. Deſcitũ ab Romanis. Et notãdũ ꝙ
ab inchoatiuo ſciſco cõpoſita, primitiui, ideſt ſcio habuerũt ptm̃. ſecũ-
dum rectã uero proportionẽ debẽt eorũ quoq; pfecta à ſcio & deſcio
eſſe. Noſco noui notũ. Similiter ex eo cõpoſita, ignoſco ignoui ignotũ.
Terent. in Adel. Ignotũ eſt, tacitum eſt, creditũ eſt, unde & partici
piũ futuri ignoturus. Cicero in Catone maiore. Ignoturus alteri ꝙ
patrem, alteri ꝙ tutorẽ ſecutus eſſet. Cato in .v. Originũ. Quod eorũ
nemo quiſq̃ quicq̃ mihi ignoturus eſt. Quidam tamen contra regu-
lam à preſenti tpe hoc deriuatum protulerunt, ignoſco ignoſciturũ.

Piso Frugi in.ij. Annalium. Quodcunq; deliquisset ignosciturum af-
firmabat. Notandum tamen q cognosco cognoui cognitum, & agno-
sco agnoui agnitum, in frequentiori usu faciunt pro.o, penultima pro-
ducta, quam uetustissimi seruabant analogiam sequentes.i, correptam
adhibentia. Vnde Iuuenalis in primo.
Agnitus accipies, iubet à præcone uocari, Ipsos troiugenas. Lucan. in.ij.
= calida medius mihi cognitus axis
Aegypto, atq; umbras nusq̃ flectente Syene. Salustius tamen secundum
analogiã in.ij. historiarũ. Neq; inermes ex prælio uiros quenq̃ agno
turũ. Pacuuius secundum utrunq; protulit. In turba Oresti cognita,
agnota est soror. Pasco paui seruauit in supino, s, solum pastum. Com
pesco compescui, & dispesco dispescui, & posco poposci, & disco didici
à præsenti tempore faciunt supinum mutatione, o, in, i, correptam, &
additione, tum, compesco compescitum, dispesco dispescitum, posco po-
scitum, disco discitum. Vnde Apuleius participium futuri protulit in
Phædone. De anima sic auditurũ, sic disciturum, qui melius scit hæc
omnia & singula sic agere aut pati, ut patiuntur atq; agunt. In, xi,
finientia præteritum perfectum, supinum secundum supradictam re
gulam faciunt, dixi dictum, duxi ductum. peperciuero uel parsi, par
sum facit supinum secundum in, si, terminantium regulã, unde parsu
rus participium futuri. Varro in Laterensi. Parsurus pecunijs bene
partis. Liuius in.xxv. ab Vrbe condita. Nedum eos Capue parsuros
credam. Senesco incohatiuum est, nam positiuũ eius seneo inuenitur
in usu. Actius in Telepho. Iam iam stupido thessala somno, Pectora
languentq; senentq;. Pacuuius in Periboea. Quanq̃ ætas senet satis
habeam rem uiriũ, ut te ab ara arceam. A` seneo igitur non à sene-
sco fit ptũm senui. Salustius in.i. historiarũ. Nisi cum ira belli dese-
nuisset. Idem ẽt participiũ præteriti temporis ex eo protulit, q̃uis sit
neutrale in.iiij. Omnis quibus ætas senecto corpore animus militaris
erat. Nec mirũ cum in alijs quoq; plurimis eiusdẽ significationis uer
bis inueniantur ueteres præteriti temporis participia proferentes, ut
prandeo pransus, cœno cœnatus, placeo placitus, mereo meritus, pateo
passus, careo cassus, poto potus pro potatus, titubo titubatus. iuro quoq;
iuratus, tam in actiua q̃ in passiua inuenitur significatione. & hæc
quidẽ etiã iunioribus in usu manserunt. Illa uero obsoleuerunt, discedo
discessus, hoc est qui discessit. Similiter intereo interitus, occido occasus.
sed eorũ usus in libro qui scriptus est à nobis de participio, inuenies.
Deponentia uero in, scor, desinentia in antepenultima quidem sylla-
ba, a, uel, i, uel, e, correptas habentia in, ctum, faciunt supinum, ut pa
ciscor pactum, proficiscor profectum. expergiscor, quia à pergo est

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

experrectum facit. Quanuis uetuſtiſſimi etiam expergitus dicebãt.
» Lucillius in .iij. Et ſomno pueros cũ mane expergitus clamas. Cælius
» uero ſecundũ analogiam protulit in imbribus. mihi ſordido dormi
» tum ſuadet ut eam quiſquam? & ſi ego obdormiero tute idẽ ibi eris
» experrectus. Nanciſcor etiam nactum facit abſq; ,n, ut Probo & Ca
pro & Pollioni & Plinio placet. Sicut & pangor pactum, & fin-
gor fictum & tangor tactum. Sciendum tamen ꝙ ſunt uerba quæ ſer
uant ,n, in participijs præteriti , ſiue in ſupinis , ut iungor iunctus,
pungor punctus, fungor functus, emungor emunctus, extingor ex-
tinctus, tingor tinctus, plangor planctus, angor anctus. Quæ autem
ſeruant ,n, uel quæ non, de participio tractatum reperies. Quod au
tem corripitur antepenultima, paciſcor & nanciſcor, & proficiſcor
& expergiſcor, ex compoſitis, ſiue primitiuis eorum poteſt dinoſci.
Paciſcor & depeciſcor, proficiſcor à facio, expergiſcor à pergo per-
gis, nanciſcor uero à nancio eſt quod in uſu fuit uetuſtiſſimis. Grac=
» chus pro ſe. Si nanciam populi deſiderium, comprobabo reipublicæ
cõmoda. Alia uero abſq; ,c, in ,tum, faciunt ſupina, ut iraſcor iratum,
ulciſcor ultum, naſcor natum, obliuiſcor oblitũ. Excipitur defeciſcor de
feſſum faciens ſupinum, & participium præteriti defeſſus, ut Teren
» tius in Adelphis. Defeſſus ſum ambulando. Idem in Phorm.
» Neq; defeciſcar uſq; adeo experirier. Nam ab eo quod eſt deficior de=
fectus fit participium præteriti. Excipiuntur etiã duo cõpoſita quæ
quanuis antepenultimam ,i, habeant correptam , in ,tum, tamen non
in ,ctum, faciunt ſupinum, comminiſcor commentum, adipiſcor ade-
ptum. Nam à reminiſcor ſupinum uel participium præteriti uel fu=
turi in uſu non inueni, quanuis ratio hoc quoq; rementum, quomodo
cõmentum exigat dici. In ,do, deſinentia, ſi penultima naturaliter lon
gam habuerint, ,do, in ,ſi, conuertentia faciunt præteritum perfectum,
ut ludo luſi, rado raſi, lædo læſi, rodo roſi, uado uaſi, euado euaſi, il=
lido illiſi, claudo, uel cludo clauſi uel cluſi. Inuenitur tamen ẽt clau-
» deo, ſed & claudo pro claudico. Saluſtius in .iij. hiſtoriarum. Coniura
» tione claudit. Cecilius in Epiclero. An ubi uos ſitis, ibi conſilium clau
» deat? Cedo ceſſi geminauit ,s, in præterito, ex quo Virgilius acceſtis,
» pro acceſſiſtis poſuit in .i. Aeneid. = penituſq; ſonantes. Acceſtis ſcopu=
» los. Excipitur cædo cecidi. Lucanus in .iiij.
» = donec ueteuerunt caſtra cecidit. pedo pepedi. Hora. in .i. ſermonum.
» = uin tu curtis iudæis oppedere? nulla mihi inq̃, Relligio eſt. Idem in
» eodem. Nam diſploſa ſonat quantũ ueſica pepedi. Ab eo quod eſt Sido
» præteritũ non inueni. Lucanus in .iiij. Sidentia peſſum corpora cæſa
» tenent. Virgi. ex eo cõpoſitum in quinto. Subſidunt undæ tumiduſq;

sub axe tonanti, Sternitur æquor aquis. eius passiuũ Statius protulit in y. Theb. Summisq; insiditur astris. Cudo secundum Diomedem & Carisiũ, & Phocam cusi, secundum alios cudi. Et uidetur etiam Virgilius sic protulisse in primo Aeneidos. Ac primum silicis scintillam excudit Achates. Succæpitq; ignẽ folijs. Excudit enim tam præsens ꝗ̃ præteritum potest intelligi, sed q̃a succæpit subiunxit, melius præteritum intelligitur. Idq; etiã Seruius in commentario Aen. comprobat his uerbis. Excudit autem feriendo eiecit, quia cudere est ferire. Vnde & incus dicitur ꝙ illic aliqd cudamus, idest feriamus. Sciendũ autem ꝙ eius frequentatiuum cuso est, ex quo composita incuso incusas, & recuso recusas, & accuso accusas, & excuso excusas. A` do, uerbo, quod simplex primæ est coniugationis, composita cum præpositione, tertiæ sunt, & primitiui seruant præteritum pfectum duplicantia, di, quãuis in illo penultimã, e, habeat ut do dedi, reddo reddidi, prodo prodidi, perdo perdidi. Credo quoq; ab eo componitur, quasi cretũ do, & uendo uenum do, et condo ex, con, compositum, et do, et ex eo abscondo. Itaq; oĩa præteritum idem perfectum seruant, credidi, uendidi, condidi, abscondidi. Plautus in Carbonaria. Secundum ipsam aram aurum abscondidi. N, uero ante, do, habentia, o, in, i, mutant in præterito perfecto, &, si, ante, n, u, uel, i, habuerint, amittunt, n, ut fundo fudi, & scindo scidi. Vetustissimi tamen etiam sciscidi proferebant, quod solum quoq; in usu esse putat Asmonius in arte, quam ad Constantinum Imperatorem scribit, sed errat. nã Luca. in. iij. scidit ponit. Qua mare tellurẽ subitis aut obruit undis, Aut scidit & medias fecit sibi littora terras. Statius in. ix. Theb. Oraq; pectoraq; & uiridem scidit horridi uestem. Idem in. xi. Alloquio scidit ipsa nouo terrore cruenta, Eumenis. Martial. in. iij. Epigrãmaton. Vnguentum fateor bonum dedisti, Conuiuis here, sed nihil scidisti. Sed Afranius more antiquo dixit in Homine. Satis fortiter paulo uestras sciscidistis colus. Actius Sotadicorum. i. Non ergo aquila ita, ut prædicant scisciderat pectus. Neuius in Testicularia. Immo quo sciscidimus comscindam atq; abijciam. Ennius in Menalippa. Cum saxum sciciderit. Et uidẽtur hi rationabilius protulisse ne minorũ temporũ esset præteritum ꝗ̃ præsens, quod rarissime inuenitur. Findo quoq; fidi facit, licet quidam fisi putauerunt. Sed Virg. in. ix. Et media aduersi liquefacto tempora plumbo. Diffidit ac multa porrectum extendit arena. Hor. in. iij. carminum. Demersas exitio diffidit urbium, Portas, uir Macedo & subruit æmulos. Cætera uero seruant, n, ut pando pandi, defendo defendi, scando scandi, accendo accendi. Excipiũtur duplicantia principalem syllabã,

pendo pependi, tendo tetendi, tundo tutudi, penultima à plerisq; correpta, à quibusdam autem etiam producta pp supradictam rationẽ, idest ne uincatur in compositis ab eo tpibus syllabarũ à pnti præte-
» ritum. Hora. in. iiij. carminum correptam protulit. Quod regũ tu-
» midas contuderit minas, est enim contuderit choriãbus. Idem in. iiij.
» Non auspicatos contudit impetus, Nostris. Est enim dactilus contudit.
» Virg. in. viij. = & lapsa ancilia cœlo, Extuderat. Solent aũt cõposita seruare simpliciũ tpa, cado cecidi, concido concidi, penultima correpta, cædo cecidi, cõcido concidi, penultima producta. Vetustissimi tñ tã pro ducebant q̃ corripiebant supradicti uerbi, idest tutudi penultimam.
» Ennius in. xiiij. Infit ò ciues quæ me fortuna fero, sic, Contudit, indi=
» gno bello cõfecit aceruo. Ecce hic corripuit. Idem in. xvi. Ingenio for-
» ti dextra latus pertudit hasta. Idem in Annalibus. Virosq; ualentes
» cõtudit crudelis hyems. hic produxit penultimã. Cato quoq; cecidi facit, ne si cædi dicamus nomẽ esse putetur. Cõposita tñ non duplicant penultimã syllabã, ut perpendo ppendi, extendo extendi, ptundo ptudi, incido incidi, cõcido concidi. Exceptis à do, & à sto cõpositis, & à disco, uel posco, ut prodo prodidi, resto restiti, dedisco dedidici, deposco depoposci. A` curro cõposita utroq; modo prolata inueniũtur ab auctoribus, ut decurro decurri uel decucurri. Excipitur etiã diuido qđ ptũm diuisi facit. Supina illa qdem quæ à, do, cõponuntur, mutant. o, in, i, correptã, & assumunt, tum, ut reddo redditum, credo creditum, perdo perditum. Alia uero omnia, do, in, sum, conuertunt, ut ludo lusum, rado rasum, cædo cæsum, defendo defensum, tundo tusum.
Virgilius in quarto Georgicorum.
» Proderit & tusum gallæ admiscere saporem. Idem in. i. eorundem.
» = durũ procudit arator Vomeris obtusi dẽtem, cauat arbore lyntres.
» cudo similiter cusum. Idem in eodem. = lapidemq; reuertens,
» Incusum aut atræ massam picis urbe reportat. Cado quoq; casum facit, cat, tamen penultima producta. In omni enim supino siue participio præteriti producitur, ã, penultima, exceptis datum et satum, & ratũ, & statum. Illud etiam sciendũ, q̃ n, ante, do. habentia, quæ amittunt n, in ptõ amittunt eandem in supino, & geminant, s, si sit penultima breuis in ptõ, ut findo fidi fissum, scindo scidi scissum. Sin producatur unã, s, habent fundo fudi fusum. Composita simpliciũ terminationes sequuntur. cedo cessum, et pando passum faciunt. Quãuis ẽt à patior,
» & à pateo passum dicamus. Vnde Virg. in. ij. Aen. At pater Anchi
» ses passis de littore palmis. Idẽ in. i. Crinibus Iliades passis peplumq;
» ferebant. Ab eo quod est pedo supinũ in usu non inueni. A` comedo quod est anomalũ comesum & comestũ inuenitur. Cice. pro Cluẽtio.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

» Abditum aliqua in parte panis, qua si totum colliquefactum in potio
» ne esset, celerius potius comestum q̃ epotũ in uenas, atq; in omnes par
» tes corporis permanaret. Virg. autẽ ab eo quod est adedor adesus pro
» tulit in. ix. = & postibus hæsit adesis. Tendo præterea, et tentum et
» tensum facit. Virg. in. vij. Audijt & si quem tellus extenta plagarum,
» Quatuor in medio dirimit plaga solis iniqui. Lucanus in. i.
» Et uarias ignis tenso dedit aere formas. Idem. ij. = tensisq; rudenti
» bus actæ. Ostendo quoq; ab eo compositum similiter facit ostentum
» & ostensum. Lucanus in. ij. Vt scelus hoc Syllæ, cædesq; ostensa place
» ret, Agnoscendus ẽrat. Apuleius in Phædone. Et causam gignẽdi osten
» surum et immortalitatem animæ reperturum. Varro rerum Rust. i.
» Ostensus sol. Idem diuinarum. iij. Salute ostenta. Cato pro L Cæsare
» ad populum, quod ego me spero ostenturum. Ostentum quoq; quando
monstrum significat nomen est participiale quomodo factum, & di-
ctum, & uisum, ab ostendendo futura dictum. Strido & strideo, tã
» tertiæ q̃ secundæ coniugationis inuenitur. Virg. in. viij. = striduntq; ca
» uernis Stricturæ chalybum & fornacibus ignis anhelat. Lucanus
» in. vi. Auribus incertum feralis strideat umbra. Iuuenalis in. iiij.
» Iam strident ignes, iam follibus atq; caminis. Hora. Sermonum. ij.
» Stridere secreta diuisos aure susurros, correpta penultima. Statius ue-
» ro eãdem productam protulit in. viij. Nil stridere domi. Idẽ in. ix.
» Stridebit uestros Tydeus inhumatus ad ignes. Præteritum perfectum
eius debet secundum analogiam in, do, uel in, deo, desinentium, et pe
nultimam uel antepenultimam naturaliter longam habentium in, si,
terminari, ut rado rasi, trudo trusi, ludo lusi, rideo risi, strideo strisi.
sed puto euphoniæ causa non esse in usu strisi, sed stridi. quod ut supe-
rius diximus usus quoq; comprobat. Statius in. iiij.
» Huius inaspectæ luco stridere sagittæ. Actius in Alcæstide.
» Cum striderat retracta rursus inferis. Sido præterea sedi facit. Cuius
» etiam passiuum sidor sideris inuenitur. Lucanus in. iij. = sidentia
» pessum Corpora cæsa tenent. Statius in. ij. Theb. = fessisq; insiditur
astris. cuius præteritum in usu non est, dubitatiõis uel alternitatis cau
sa, debuit enim sisi esse. Sed utimur præterito sedeo uerbi, idest sedi,
pro supradicti quoq; uerbi præterito. In, do, unum anomalum inue-
nitur, edo es est. Vetustissimi tamen edo edis edit dicebant, correpta
» prima syllaba. Neuius in Carbonaria. Tibi serui multi apud mensam
» adstant, Ille ipse astat quando edit. Non potest enim in hoc iambo pe-
nultima syllaba longa esse, ut intelligatur præteritum, ne sit σκάζων.
» Plautus in Lipargo. Nihil moror mihi fucum in aluo Apibus qui
» peredit cibum, corripitur enim penultima. Lucilius in. iiij. Qui edit

se, hic

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

se,hic comedit me. Supinum eius tam esum, ut supra dictum est, q̃ estũ usus exigit, ut possit dici. Virg. in. ix. & postibus hæsit adesis. Idem in. iij. Aeneid. Ambesas subigat malis consumere mensas. Cicero pro Cluentio. abditum aliqua in parte panis, quasi totum liquefactum in potione esset celerius, potius comestum q̃ epotum in uenas, atq; in omnes partes corporis permaneret. In, go, r, antecedente, si nõ sint à regendo composita, go, in, si, conuertentia faciunt præteritum perfectum, ut mergo mersi, spargo sparsi, tergo tersi. Dicitur tamen & tergeo. Alia uero in, xi. conuertunt, go, præsentis, & faciunt supradictũ tempus, ut rego rexi, cingo cinxi, ango anxi, tingo tinxi, pingo pinxi. A` regendo composita, q̃uis in præsenti syncopam penultimæ, e, patiantur, tamen in præterito perfecto eam euphoniæ causa seruant, ut porrigo porrexi, pergo perrexi, surgo surrexi. Nam porrigo & corrigo & arrigo, e, in, i, conuertentia aptissime secundum proportionem, seruant simplicis declinationem. Excipiuntur frango fregi, ago egi, lego legi. quorũ composita sequuntur simplicium declinationẽ. confringo confregi, perfringo perfregi, exigo exegi, subigo subegi, cogo coegi, perlego perlegi, relego relegi. Excipiuntur ex hoc cõposita, neglego neglexi, & intellego intellexi, quod antiqui interlego proferebant intellexi, & diligo dilexi. pango quoq; pegi, & ex eo compositum impingo impegi facit. Pacuuius. In Medo Tõsilla pegi læuo in littore. Luca. in. y. Sufficit ad factum belli fauor iste laborq;, Fortunæ, ꝙ te nostris impegit harenis. Simplex tamen pango etiam pepigi facit secundum Carisium, & panxi. Sed antiqui pago quoq; dicebant pro paciscor. Cicero in. ij. ad Herennium. Pacta sunt quæ legibus obseruanda sunt, hoc modo, rem ubi pagunt oratione pagunt. Tango præteritum tetigi facit, & pungo pupugi, uel punxi. Varro in primo humanarum. Vt habent farij qui uocantur ὀφιογενεῖς, & in Africa, psylli quorum ophiogenistum arbitrantur suppositum esse in stirpe aliquem, si admoueant, ut pungat colubra, cum pupugerit, si de genere sit uiuere, si non sit mori. In eodem admota aspis cum pupugerit, si non occidat, sciat ex psyllorũ stirpe esse. Neuius in Glaucoma. Quod de eo obsonio stilo mihi in manũ pupugit. Expungo uero expũxi dicimus, at repungo repupugi & repunxi, ut Capro uidetur. Cum ei qui nos pupugit talionem, idest uicem à nobis redditam ostendimus, repupugi dicimus. Quando uero de ratione uel calẽdario loquimur, repunxi diximus. A` tango composita non duplicant primam syllabam, contingo contigi, attingo attigi. In quibus notandum ꝙ penultima præteriti corripitur, præsentis uero producitur. Ab ago & frango & lego composita seruãt simplicium præteritum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

at exigo exegi, prodigo prodegi, dego degi, abigo abegi, infringo infregi, perfringo perfregi, colligo collegi, relego relegi. quod differentiæ causa non mutauit, le, in, li, quanuis etiam perago, a, immutabilem seruauit, & dego per syncopam, a, euphoniæ causa protulit. Excipiuntur mutantia simplicis significationem, quæ superius posuimus, negligo neglexi, diligo dilexi, intelligo intellexi, quanuis Aemylius macer in sextodecimo Annalium, Omnium nostrum neglegerit authoritatē, pro neglexerit ait. Supina in, si, quidē facientia præteritū per, sum, proferunt, secundum supradictam regulam, ut mergo mersi mersum, tergo uel tergeo tersi tersum, spargo sparsi sparsum. Alia uero omnia, go, in, ctum, conuertunt, ut rego rectū, iungo iunctum, tingo tinctum, lego lectum, pungo punctum, ago actum. Abijciunt tamen, n, euphoniæ causa, hæc quæ penultimā, a, habent, uel, i, ut frango fractum, pango pactum, tango tactum, fingo fictum, pingo pictū, stringo strictum, ringo rictum. Excipitur cingo cinctum, tingo tinctum, & stingo stinctum, & ex eis composita. succingo succinctum, extingo extinctum. Ango quoq; differentiæ causa seruauit, n, in supino anctum. Nam ab ago actum fit. Quidam tamen etiam anxus eius participium protulerunt. Et omnia in compositione integras seruant simplicis litteras, quāuis in alijs modis mutentur, ut rego rectum, pgo & porrigo perrectum & porrectū, ago actum, cogo coactū, abigo abactum, tango tactum, contingo contactum, frango fractum, defringo defractum, pango pactum, impingo impactum. Et possumus hoc existimare differentiæ causa in plerisq; fieri, ne si perictum & abictum, & defrictum & impictū diceremus, alias significationes mōstrare putaremur. Lucanus in quinto. Impactæ cessere fores. In, gor, deponentia mutant, eam, in, ctum, & faciunt supinum, ut fungor functum. In, ho, desinentia mutant, ho, in, xi, & faciunt præteritum, ut ueho uexi, traho traxi. & secundum supradictam regulā in, xi, terminantium præteritum perfectum per, ctum, proferunt supinum, ut uectum tractum. In, lo, finientia præsens, per, lui, exeunt in præterito, ut alo alui, colo colui, molo molui, consulo consului, occulo occului. Statius in quinto Thebaidos

= raptum quæ sola parentē, Occului. Excipiuntur duplicantia, l, quæ si à muta incipiant geminant principalem syllabam, & si nō seruāt ubiq; eandem uocalem, ut pello pepuli, fallo fefelli, tollo tetuli. Pro quo nunc in usu frequenti est sustuli. A` tulo quoq;, quod ueteribus in usu fuit, tetuli dicebant. In compositione tamen non geminant principalem syllabam, ut refello refelli, compello compuli. Alia quoq; eiusdem terminationis, o, in, i, cōuertunt, ut uello uelli, sed & uulsi dicitur, per=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

cello quoq; perculi, & excello uel excelleo exculi, uel ut alij excellui,
quorum simplex in usu non est. Psallo etiam psalli facit præteritum.
» Cicero de Suplicijs. Reuellistis atq; in profundū abiecistis. Virg. in Buc.
» Cum canerem syluas & prælia Cynthius aurem, Vellit et admonuit.
» Lucanus in quarto. Castrorum siccas de cæspite uulserat herbas. Idē
» in. vi. percussáq; uiscera membris, Vulsit, Idem in eodem. Illa genæ
» florem primæuo corpore Vulsit. Idem in. ix. Auulsitq; manu telūq;
» affixit harenæ. Lucretius ab excello excellis infinitum protulit pe-
» nultima correpta. Omnibus ornatum uoluisti excellere rebus. Cicero
» uero in primo Epistolarum ad filiū. Quare effice & elabora, ut ex-
celleas, quod est ab excello excelles, cuius præteritum debet esse excel-
lui, ut caleo calui, secundum proportionem secundæ coniugationis. Idē
» tamen Cicero in Verrinis, percellunt protulit secundū tertiam coniu-
» gationem. Et in primo pro Cornelio. Qui eloquētia cæteris antecellit,
ex quo debet exculi quoq; esse præteritū perfectū, sicuti percello per=
» culi. Virgilius in. v. Perculit & fulua moribundum extendit arena.
» Bassus in secundo Lyricorū. Calliope princeps sapienti psallerat ore.
Supina in, tum, quidem exeunt, quæ nascuntur ab unam, l, habentibus,
ut oculor ocultum, colo colui cultum, consulo consultum. Quæ uero
duplicant, l, per, sum, ut fallo falsum, pello pulsum, uello uulsum, excello
excelsum, percello perculsum. A` psallo supinum non legi. Ab alo ue-
» ro, tam altus q̃ alitus dicitur. Cicero pro Plancio. Vbi altus est. Simili=
» ter Salustius in Iugurth. Et omnem ætatem Arpini altus. In quibusdā
autem codicibus etiam alitus inuenitur. A` tollo quoq; supinum defi-
cit, sed pro eo utimur sublatum. Volo quoq; anomalum facit præteri-
tum uolui, ex quo nomē participiale nascitur, uultus, q̄uo ex colo cul-
tus, & ex oculo ocultus. In, mo, desinentia si uocalis longa antecedat.
o, in, psi, conuersa proferunt ptūm, ut sumo sumpsi, promo prompsi,
demo dempsi, como compsi Hæc aūt, si, in, tum, conuertentia faciunt
supinum, ut summo sumpsi sumptū, promo prompsi promptum, demo
dempsi demptū, como compsi comptū. Alia uero in, mo, desinētia per
ui, diuisas exeunt in præterito, ut uomo uomui, gemo gemui, fremo fre-
mui, tremo tremui. excipiūtur emo emi, & premo pressi. Et in, ui, q-
dē diuisas terminantium supina fiunt, ui, in, tum, cōuersis, correpta pe-
nultima, q̄uo in omnibus, quæ ex huiusmodi præteritis nascētia, i, ha=
bēt ante, tum, ut uomui uomitum, gemui gemitum, fremui fremitum
tremui tremitū. emi uero emptum facit. qđ ideo assumpsit, p, quia nō
potest, m, ante, t, sine, p, inueniri euphoniæ causa, ut sumptus prom-
ptus, comptus. Pressi uero secundum in, si, terminantium regulam
i, in, um, conuertens facit supinum, ut pressi pressum. In, no, o, uel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

g, antecedentibus per, ui, diuisas faciũt præteritũ, ut pono posui, & ab
eo cõposita, suppono supposui, compono cõposui. Antiqui tamen, & po
» siui protulisse inueniuntur. Plautus in Vidularia. Nunc ut apud se=
» questrum, Vidulum posiuimus. Apuleius in. i. Hermagoræ. Et cibatũ,
» quem iucundum esse nobis animaduerterant, eum apposiuerunt. Gi
gno genui, pro quo geno uetustissimi protulisse inueniuntur. Varro in
» Andabata. Sed ꝙ hæc loca aliquid genunt. cuius infinitum passiuum
» Lucretius in quarto protulit, geni. = tanto magis inficiandũ Totum
» posse extra corpus durare geniq;. A` canendo quoq; cõposita similiter
præteritum in, ui, diuisas faciunt, sucino sucinui, occino occinui. Qui=
dam & occano occanui protulerunt, ut Salustius in. i. historiarum.
» Iussu Metelli cornicines occanuere. Sed Probus occinũ quoq; existimat
posse dici, cum simples cano cecini faciat, quomodo à cado cecidi, incido
incidi, & à tango tetigi, contingo contigi. M, antecedente, no, in, psi, cõ
uersa, facit præteritũ perfectum, ut temno tempsi. Alia omnia per, ui,
coniunctas proferunt præteritũ, sino siui, sterno straui, cerno creui.
Non solum enim τὸ κοσμινίζων κρύνω, sic facit præteritũ, sed etiam
» cum pro uideo accipitur. Titinnius in Gemina. Simul ut pueras has
» nocte suspirare creui, pro uidi, Plautus in Cistellaria. Cũ ego te ama
» ui mea Antiphila, & mihi amicam esse creui, similiter pro uidi. Sper
no quoq; spreui facit, & lino liui, uel magis differentiæ causa ad no-
men Liui, leui. quod à leo quoq; simplici nascitur, quod in usu non est.
ex quo deleo deleui. unde & letum dicitur quod delet uitam. Iuue=
» nalis in tertio. Nam quis plurali linit uicturo dolia musto? Terentius
» in Heautontimor. Releui omnia dolia omnes serias. Vetustissimi ta-
men etiam lini in præterito protulisse inueniuntur. Vt Varro rerum
» rusticarũ. Cum oblinerunt uasa. Supina in, ui, quidem diuisas terminã
» tium præteritum, subtracta, u, & addita, tum, proferuntur, correpta
penultima, ut posui positum, genui genitum. A` cano tamen cõposita,
primitiui seruant in supino terminationem. cantum enim & succen-
tum dicimus, q̃uis in ipso uerbo, a, in, i, conuertant ex eo cõposita. sed
in supino iterum, i, in, e, transferunt, sucino sucentum, occino occen-
tum. Temno uero tempsi temptum facit, sicut omnia in, psi, per præ=
teritum exeuntia. In, ui, uero syllabam desinẽtia, mutant, eam, in, tũ,
secundum prædictã regulam, ut siui situm, straui stratum, creui cre
tum, spreui spretũ. ergo liui quoq; uel lini litum. Vnde Virg. in. iiij.
» Georg = & paribus lita corpora guttis. Salustius in Iugur. Simul gla
» dium sanguine oblitũ ostentans. Et sciendũ ꝙ tam litum q̃ situm, &
itum, quitũ, citum, satũ, corripiunt penultimas, quod in alijs supinis,
quæ à præteritis in, ui, terminãtibus nascuntur, nõ inuenitur, ut ama-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

ut amatum, moui motum, neui netū, faui fautum, cupiui cupitum, mu=
niui munitum. Caper. ut sino situs, sic nequeo nequitus corripuit pe=
nultimam, quod usus ubiq; approbat. Cicero pro Cornelio. Cœptum
» igitur per eos qui uolebant, desitum est per hunc qui decessit. Ecce
hic manifestissime ostendit orator, à desinor esse desitum. Sic ergo &
à sinor situs. Quod autem penultimæ supradictorum supinorū cor-
ripiuntur, poetarum exempla docebunt. Virgilius à prætor in. viij.
» O` mihi præteritos referat si Iuppiter annos. Idem in. x.
» ab obeor. Morte obita quales fama est uolitare figuras. Ouidius in
» Fastis. Sol aditus quam quæris, ait ne uana labores.
» Nupta Iouis fratri tertia regna tenet. Terentius in Hecyra.
» Nam cum compressa est nata, forma in tenebris nosci non quita est.
Est enim quaternarius iambicus. Lucanus in. viij.
» Hic situs est Magnus placet hoc fortuna sepulchrum. In eodem.
» Illita tela dolis, nec martem comminus unq̄. Virg. in. iiij. Georg. ut
» prædictum est. = & paribus lita corpora guttis. A` cio composita, tā
corripientia q̄ producentia penultimam inueniuntur. In, po, desinēs,
m, antecedente unum inuenio rumpo. quod subtracta, m, &, o, in, i, cō-
uersa, facit præteritum penultima producta, tam in simplici q̄ in cō-
positis ab eo. Rumpo rupi, abrumpo abrupi, corrumpo corrupi. E, ue-
ro breuem penultimam habentia, mutant, o, in, ui, diuisas in præterito,
ut strepo strepui, obstrepo obstrepui. R, uero uel, l, uel, e, productā ante
po, habētia, o, in, si, cōuertentia, faciunt ptūm, ut scalpo scalpsi, sculpo
sculpsi, carpo carpsi, repo repsi, serpo serpsi, sarpo sarpsi. Luca. in. iij.
» Sed per iter longum causa repsere latenti. Supina quidē terminatorū
in, pi, fiunt mutata, i, in, tū, ut rupi ruptū. In, ui, uero separatas, sub=
tracta, u, & addita, tum, strepui strepitū. In, psi, autem exeuntia se-
cundū supradictam regulā, mutata, si, in, tum, ut scalpsi scalptū, scul-
psi sculptum, repsi reptum, carpsi carptū. In, ro, finita per, ui, syllabā
terminant ptūm, ut tero triui, quæro quæsiui, sero seris seui. nā sero
seras à sera obdita natum, seraui facit. A` sero seris seui tn̄ cōposita,
» qn̄ mutant simplicis significationē, per, ui, separatas proferunt ptm̄, o,
» in, ui, conuersa, desero pro derelinquo deserui. Insero pro immitto in-
serui. Si enim de arbore dicā insero inseui facit, & participiū insitus,
» nō insertus. Virgi. in Bucolicis. Insere nunc Melibœe pyros, pone or-
» dine uites. Idem in. ij. Georg. = mutatamq; insita mala Ferre pyrum.
» Vetustissimi tn̄ etiā in simplici serui protulisse inueniūtur, pro ordi-
» naui & pro seui. Ennius in præceptis Vbi uidet auenā loliū crescere.
» Inter triticū selegit secernit, aufert, sedulo Vbi opā addidit quā tan-
» to studio seruit. Duo inueniūtur supradictæ terminationis uerba, quæ

duplicāt, ss, ante, i, in præterito, gero gessi, & uro ussi. Verro enim se-
» cundum Seruium uersi facit, secundum Carisium aūt uerri. quod &
» usus comprobat. Licinius Macer pro tuscis. quos oportuit amissa re-
» stituere. hisce ēt reliquias auerrerunt. Publius in muro. Mutone cellas
» seruorum conuerri. Curro etiam repetita priore syllaba cucurri facit
ptm̄. quod in compositione inuenitur apud quosdam auctorū gemina=
tionē primæ syllabæ seruans, apud alios minime, ut Virg. in iiij. Aen.
» Decurrere iugis, alia de parte patentes, Transmittunt cursu campos.
» Liuius in. xxij. ab Vrbe cōdita. Qua cuiq; proximū fuit decurrere.
» Idem in. xx. Et si ferocius procucurrissent. Cato contra. C. Pisonem.
» Video hac tēpestate concucurrisse oēs aduersarios. Terent. in Hecyra.
» Vna illarū interea propere præcucurrit. Cæsar ad Virgiliū. Excucur
» risti à Neapoli. Plautus in Sticho. Præcucurri, ut nunciarem nuncium
» exoptabilem. Supina eorū in, ui, syllabam terminantium præteritum
mutatione, ui, in, tum, proferuntur secundū supradictam regulam, ut
triui tritum, quæsiui quæsitum. Seui uero secūdum analogiā setum
debuit facere, sed differentiæ cā ueteres setū pro Zetum dicentes, hoc
satum proferre tradiderunt. Et sciendum q̄ in nullo alio supino siue
participio seu nomine participiali, a, penultima corripitur. nisi in su-
pradicto, & alijs tribus, satus, ratus, datus, status. Reor quoq; ratus
facit participiū (ut puto) differentiæ causa. q̄a ritus, aliud significat, &
retus pro retitus dicebāt, quō saucus pro sauciatus, & lassus pro las=
satus, & lacerus pro laceratus, & potus pro potatus. Difficile enim
inuenis, e, uerbi in, a, conuerti per participiū, siue supinum, nisi in su-
pradictis uerbis. In cōpositione uero, a, supradictorū supinorum siue
participiorū in, i, conuertitur correptam, satus insitus, obsitus. Virg.
» in. ij. Geor. = mutatamq; insita mala Ferre pyrum. Cicero in Frumē-
» taria. Vt cum obsitum Leontinū agrum uidisses. Deserui uero de-
sertum, & inserui insertum, & exerui exertum faciūt supina. Quæ
uero duplicant, ss, in præterito ante, i, mutant, si, in, tū, in supino, gessi
gestum, ussi ustum. Duplicantia uero, r, ante, o, in præsenti, ro, in, sum,
conuertentia faciunt supinum, ut curro cursum, uerro uersum. In, so,
desinentia, o, in, i, conuertentia assumunt, ui, & faciunt præteritum, ut
lacesso lacessiui lacessitum, arcesso arcessiui arcessitum. Salustius in. i.
» historiarū. Domitiū Proconsulē ex citeriore Hispania cum oībus copijs
» quas parauerat arcessiuit. Idem in. ij. historiarum. Argentum mutu=
» um arcessiuit. Cicero pro Roscio. Arcessiuit aliquem quem aut qn̄. la=
cesso lacessiui, sic Probus. & uidetur mihi melius dicere lacessiui q̄ la=
cessi. Participium enim passiuū lacessitus. Caper tamē lacessi^r dicit esse,
ut facessi. & profert exemplum Lucilij quo usus est. xiiij. Nam uetus

ille Cato lacessisse appellari, quod conscius ipse non erat sibi. Sed potest lacessisse per syncopam esse prolatum, ui syllabæ, ut cupisse, petisse dicimus pro cupiuisse, petiuisse. Salustius in secundo historiarũ. Diuersa uti solet rebus perditis lacessiuit. Idem in quarto. Igitur legiones pridie in monte positas arcessiuit. Facesso uero & capesso, & uiso, quæ possumus desideratiua dicere. significat enim facesso desidero facere, & capesso desidero capere, et uiso desidero uidere. (Frequentatiua enĩ esse non possunt cum primæ coniugationis non sint). Hæc eadem secũdum Diomedem & Carisium, o, in, i, conuertentia faciunt præteritum perfectum, ut facesso facessi, capesso capessi, uiso uisi. Similiter quæso quæsiui. Probus tamen quæsiui dicit, & melius. quamuis primitiuum quoq; eius, idest quæro quæsiui faciat præteritum. Salustius in primo historiarum. Curionem quæsiuit uti adolescentior, & populi suffragijs integer ætati concederet Mamerci. Cicero in diuinatione. Ipse profecto metuere incipies, ne innocenti periculum facesseris. Inuenitur tamẽ in quibusdam codicibus facessieris. Pinso pinsui facit præteritum, quod Probus usu Pomponij comprobat. Neq; molis molui, neque pilis pinsui. Supina eorum in, situm exeunt, arcessitum, lacessitum, capessitũ, secundum in, ui, desinentiũ regulam, de qua sæpe in superioribus diximus. A` pinso autem pistum debet esse, unde pistor nomen uerbale, ut pastum pastor, ustum ustor, gestum gestor. In, to, c, antecedẽte inuenio pecto, cuius præteritum pleriq; pexui. Asper tamen pectiui. Carisius pexi protulerunt. Mæcenas in Octaui. Pexisti capillum naturæ muneribus gratum. Similiter necto nexui & nexi. Virg. in. v.
Et paribus palmas amborum innexuit armis. Salustius in primo historiarum. Nexuit catthenæ modo. Lucilius in. v. Hic solus uigilauit opinor, Et cum id mihi uisus est facere tum retia nexit. Propertius.
At tibi qui nostro nexisti retia lecto.
Flecto uero flexi facit, & plecto plexi, antique. Liuius in sexto. Erotopægnion. Andromacha perdudum manu lasciuula ac tenellula capiti meo trepidans, libens insolito plexit munere. Nunc enim plector & amplector dicimus. sed plector passiuum esse Terentius ostẽdit in Phormione. Ego plectar pendens. E, breui antecedente in, to, desinentia duo inueni, peto petiui, & meto messui. Cato in. ij. originũ. In campo tiburti ubi ordeum demessuit. Idem in montibus. Seruit ibi ordeum, idem iterum messuit. Cassius Emina in tertio Annalium. In campo tiburti ubi ordeum demessuerunt. R, antecedente similiter duo inueni, uerto uerti, sterto stertui. Persius.
Cor iubet hoc Enni postquam destertuit esse Meonides quintus pauone ex Pythagoreo. Geminata uero. t, ante. o, unum mitto

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16

misi, & in, sto, unum sisto. Cuius præteritũ quando actiuã habet significationem, tã in simplici, q̃ in cõposito deficit, quando uero absolutam & similem, sto, uerbo, cõe cum eo habet præteritum, ut resisto uel resto restiti, consisto & cõsto constiti, persisto & persto perstiti. Supina eorũ, quæ in, xui, uel in, xi, præteritũ terminant, per, xum, exeunt, ut nexui nexum, pexui uel pexi pexũ, flexi flexum. Similiter faciunt supinum, quæ in, ctor, desinunt deponẽtia, amplector amplexum. Petiui uero secundũ analogiam in, ui, terminantium, præteritũ petitum facit penultima producta. Similiter messui messum, sicut censui censum. Misi duplicauit, ss, in supino missum. A sterto enim supinum non inueni nec à sisto. Deponentia in, tor, desinentia, nulla antecedente consonante, tor, in, sum, conuertunt, utor usum, nitor nisum. Inuenitur tamen etiam nixum. In, xo, duo inueniuntur, o, in, ui, conuertentia in præterito, texo texui, & nexo nexas uel nexis nexui. Ouidi.
» in.iiij. Metamor. Luna quater plenũ tenuata retexuit orbem. Cicero
» in.ij. de oratore. Sic omnia quæ fiunt, quæq; aguntur, leuioribus prin
» cipijs natura ipsa retexuit. Virg. in quinto.
» Nexantem nodis seq; in sua membra plicantem. Idem in eodem.
» Et paribus palmas amborũ innexuit armis. Liuius. Nexabant mul-
» ta inter se flexu nodorum dubio. Accius in Deiphobo. Nos cõtinuo fer
» rum eripimus, omnibus manicas neximus. Supina alterum per, tum, alterum per, sum, finiunt, textum nexum. Vnde Virg. in.viij.
» = & clypei non enarrabile textum. Idem in quinto.
» Qui primus nodos & uincula linea rupit.
» Quis innexa pedem malo pendebat ab alto.

De præterito perfecto quartæ coniugationis.

Q Vartæ coniugationis uerba omnia actiua uel neutralia in io, desinunt, exceptis, eo, & queo, & ueneo, & ex eis cõpositis. In, cio, igitur desinentia duarũ excedentia numerũ syllabarũ simplicia, n, antecedente, cio, in, xi, conuersa faciunt præteritũ perfectũ, ut uincio uinxi, sancio sanxi. Vetustissimi tñ etiã sanciui uel
» sancij proferebant. Pomponius secundus ad Thraseam. Sancierat ius
» utile ciuitati. Sin aũt, n, non habuerint cio, in, si, mutata faciunt præteritũ, sarcio sarsi, farcio farsi, raucio rausi, fulcio fulsi. Quod & Probo placet. Quamuis alij differẽtiæ causa fulxi posuerunt. Cicero in
» primo de oratore. At Aesopum si Paulum irrauserit explodi. In eo-
» dem. peranguste refersit in oratione sua. Idẽ pro Cornelio lib. ij. Qui
» eis rebus urbẽ Italiamq; refersferunt. Idẽ in. ij. Tusculanarũ. Ex qui
» bus uerbis ẽt omnia refersẽrũt. Alia uero omnia supradictæ coniugationis uerba secundæ personæ præsentis, abiecta finali, s, & addita

ui faciunt præteritũ perfectum. quod tñ etiam subtracta, u, consonante, & correpta penultima, i, licet proferre, ut scio scis sciui uel scij, & ab, eo, cõposita, adscio adsciui uel adscij. Similiter cio cis, quod & cieo cies dicitur ciui uel cij, & ab eo cõposita, concio concis conciui uel cõcij, audio audiui uel audij, mollio molliui uel mollij, munio muniui uel munij, sæuio sæuiui uel sæuij, eo iui uel ij, queo quiui uel quij, ueneo ueniui uel uenij. Solinus in Collectaneis. Tatius in arce, ubi nunc ædis est Iunonis monetæ, q anno quinto, postq̃ ingressus urbẽ fuerat à Laurẽtibus interemptus est septima & uicesima Olympiade hominẽ exiuit. Salustius in Catilin. Sed neq; pretio neq; gratia impelli quit. Idẽ in primo historiarũ. Neq; se recipere aut instruere prælio quiuere. Suffio suffiui uel suffii, quod quamuis à neutro passiuo cõponatur, tñ quia significationẽ mutauit, mutauit ẽt declinationẽ in præterito & infinito. Vnde Virg. in. iiij. Georg. At suffire thymo cærasq; recidere inanes. Suffire dixit secundũ rectam rationis declinationẽ, cum simplex eius fieri sit. Excipiuntur haurio hausi. Inuenitur tamen ẽt haurivi uel haurij. Varro in. xxiiij. ad Ciceronẽ. quum inde haurierint. Sepio sepsi, sentio sensi, uenio ueni, aperio aperui. quod uidetur à pario cõpositum. quod uetustissimi non solũ secundum tertiam, sed etiã secundum quartam coniugationem declinabant. Vnde Ennius.

Oua parire solet genus pennis condecoratum. Igitur ex eo cõposita, si principalem syllabã puram, nec ex integra præpositione habuerint, io, in, ui, cõuertunt in præterito, ut aperio aperui, coperio coperui. Reperio uero duplicauit, p, in præterito, qppe diminuta una syllaba repperi. Simile est à cõperio cõperi. Sunt et alia ex hoc ipso cõposita deponẽtia experior, operior. quorũ participia expertus & optus, ostendunt à pario esse cõposita, cuius participiũ partus est. Salio saliui uel salij & salui. Virg. in Buc. Dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo. Idem præteritum in secundo Georgicorum.

Mollibus in pratis unctos saliere per utres. In quibusdam tamẽ inuenitur codicibus, etiam saluere scriptum. Idem in. xi. Aeneidos.

= portisq; ab equo regina sub ipsis, Desiluit. Idem in quinto.

Haud mora prosiluere omnes, ferit aurea clamor, Sydera.

Lucanus in tertio. Insiluit solo nociturus pondere puppim.

Statius tamen in nono Thebaidos. = excussi salierunt cuspide dentes.

In eodem. Insiluere uadis magnoq; fragore solutus, Agger.

Ouidius in undecimo Metamorphoseon.

Cum sæpe assiluit defensæ mœnibus urbis.

Idem in quarto Fast. Per flammas saluisse pecus, saluisse colonos.

Quadrigarius in sexto Annali. Artorius taureæ dextrum hume-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.5.16